

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

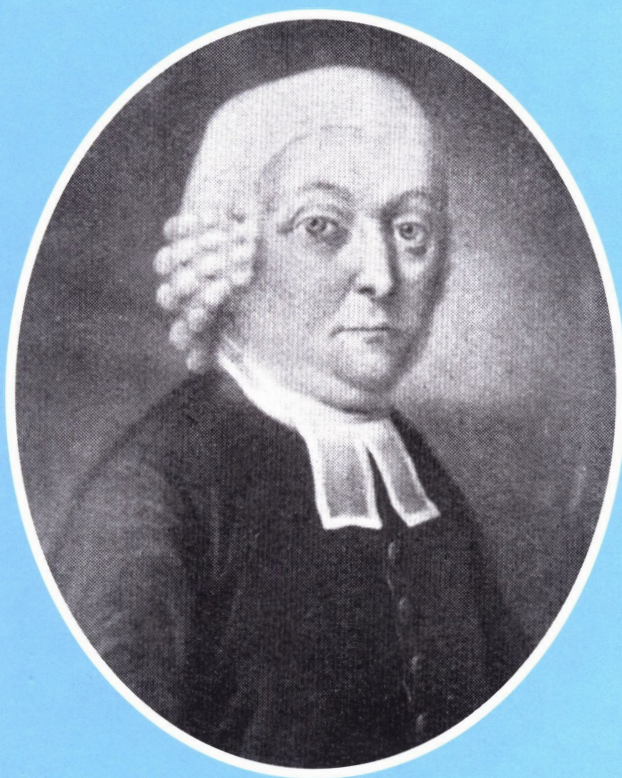
Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Biskop Balles Visitatsindberetninger 1783-1793

ved
Christian Larsen

Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie
2002

Biskop Balles Visitatsindberetninger 1783-1793

Biskop Balles Visitatsindberetninger 1783-1793

ved

Christian Larsen

Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie

København 2002

Biskop Balles Visitatsindberetninger
1783-1793
© Selskabet for Udgivelse af Kilder til Dansk Historie 2002

Trykt af Special-Trykkeriet Viborg a-s

ISBN 87-7500-184-5

Udgivet med støtte af:
Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse,
J. Oskar Andersens Legat til Fremme af Kirkehistorisk Studium
G.E.C. Gads Fond

*Omslagsillustrationen viser et udsnit af den medaljon med N.E. Balles billede,
som blev givet hans kone i 1798, da en kreds af medborgere overrakte biskoppen en guldmedalje
som en påskønnelse af hans forsvar for religionen og hans loyale borgersind
(Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg, Hillerød).*

Indhold

Forord	7
Indledning	
Visitatsindberetningerne	9
<i>1. visitatstur</i>	
Visitatsindberetning for 1783	19
Visitatsindberetning for 1784	25
Visitatsindberetning for 1785	34
Anmærkninger	00
Visitatsindberetning for 1786	52
<i>2. visitatstur</i>	
1787 Lyng-Frederiksborg herred	70
Lyng-Kronborg herred	72
Ølstykke herred	73
Bårse herred	75
Hammer herred	80
Sokkelund herred	81
Anmærkninger	86
1788 Lyng-Kronborg herred	89
Holbo herred	91
Tune herred	96
Sømme herred	98
Møns herred	100
Bårse herred	105
Hammer herred	106
Tybjerg herred	107
Smørum herred	112
1789 Strø herred	117
Tune herred	120
Sømme herred	121
Slagelse herred	124
Vester Flakkebjerg herred	129
Løve herred	134
Øster Flakkebjerg herred	139
Anmærkninger	143

1790	Ramsø herred	145
	Fakse herred	149
	Tuse herred	154
	Ars herred	158
	Merløse herred	162
1791	Ringsted herred	168
	Skippinge herred	173
	Ods herred	176
	Stevns herred	179
	Bjæverskov herred	182
	Uddelte bøger i Herfølge-Sædder pastorats skoler	187
1792	Horns herred	190
	Voldborg herred	194
	Alsted herred	196
<i>3. visitatstur</i>		
1792	Sokkelund herred	200
	Bårse herred	206
1793	Hammer herred	212
	Møns herred	216
	Ølstykke herred	219
	Lynge-Frederiksborg herred	221
	Bornholm	224
Tillæg		
	Balles indberetning 23. august 1804 om 1.-4. visitatstur	228
	Ordforklaring	233
	Kilder og litteratur	235
	Noter	238
Registre		
	Stedregister	244
	Personregister	000

Forord

Sjællands biskop Nicolai Edinger Balle var en flittig og omhyggelig visitator. Hans beretninger fra visitatsrejserne er en vigtig kilde til skole- og kirkehistoriske spørgsmål og kaster tillige lys over sociale forhold på landet i landboreformernes tidsalder. Desuden er der mange oplysninger af værdi for lokalhistorikere og personalhistorikere.

I 1999 udgav Kildeskriftselskabet *Biskop Balles visitatsbog 1799-1807*, som dækker den fjerde og femte visitatsrejse. Nu foreligger beskrivelsen af bispens tre første rejser i årene 1783-1793. Den første udgivelse kunne udnytte Balles personlige visitatsbog, hvor han dag for dag noterede sine indtryk af livet i kirken, i menighederne og blandt skolebørn og lærere. Disse dagbøger er gået tabt for perioden før 1799. Biskoppens indberetninger til Danske Kancelli, som han har udarbejdet på grundlag af dagbøgerne, er imidlertid bevaret for årene 1783-1793. De har dannet grundlag for denne udgave.

Det er en glæde for Kildeskriftselskabet her at kunne fremlægge akademisk medarbejder, cand. mag. Christian Larsens udgave af Balles visitatsindberetninger. Seniorforsker, arkivar Erik Nørr og fhv. landsarkivar Hans H. Worsøe har ført fagligt tilsyn med udgaven på selskabets vegne. Selskabet vil endvidere gerne bringe en tak til professor Ingrid Markussen for kommentarer til indledningen. Endelig er det en glæde at kunne bringe en varm tak til Den Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelse, J. Oskar Andersens Legat til Fremme af Kirkehistorisk Studium samt G.E.C. Gads Fond for de økonomiske tilskud, der har gjort udgivelsen mulig.

København, 7. december 2001

Gunner Lind

Bo Fritzbøger

Jørgen Mikkelsen

Indledning

N.E. BALLE

Daværende professor i teologi og hofprædikant, dr.theol. Nicolai Edinger Balle (1744-1816) blev i 1782 udnævnt til medhjælpende biskop hos sin svigerfader, Sjællands biskop Ludvig Harboe, med ret til at efterfølge ham i embedet. Blandt andet overtog Balle visitatspligten, og i maj 1783 begav han sig ud på sin første visitatsrejse i stiftets østlige del. Efter Harboes død i juni 1783 overtog Balle bispesædet og dermed det højeste embede inden for enevældens statskirke. Balles udnævnelse gav dog anledning til kritik, eftersom Harboe havde overtaget samme embede i 1757 efter sin svigerfader Peder Hersleb, biskop over Sjællands stift 1737-57.

Balle var degnesøn fra Vestenskov ved Nakskov. Efter at have taget den teologiske embedseksamen i 1765 foretog Balle i årene 1766-69 en større studietur i udlandet. Hjemvendt blev han hovmester for overkammerherre, grev Ditlev Reventlows to ældste sønner, det følgende år dekan på kommunitetet og Borchs kollegium og endelig i 1771 sognepræst i Kettrup-Gøttrup. Balles tid som præst blev dog kortvarig, idet han efter Struensees fald i 1772 blev hjemkaldt af sin gode ven Ove Høegh-Guldberg og udnævnt til 2. teologiske professor. I 1774 blev han dr.theol. og 2. hofprædikant, i 1777 1. teologiske professor og endelig biskop i 1783. Efter 25 år i bispestolen trådte Balle efter eget ønske tilbage i 1808 og blev afløst af sin gode ven Frederik Münter.

Når Balles minde endnu lever i den danske kirke, skyldes det ikke hans teologiske gaver, men derimod den uselviskhed og det engagement han lagde i varetagelsen af sit omfattende embede, bl.a. som en flittig og nidkær men tillige mild visitorator, der nåede sit store stift rundt næsten fem gange. Som den sjællandske gejstligheds øverste chef var han præsterne en venlig og tolerant foresat og søgte i det hele taget at forbedre standens økonomiske forhold. Meget optaget af skolens forhold og som statskirkens repræsentant var Balle medlem af Den store Skolekommission 1789-1814 (jf. nedenfor) og udgav en religionslærebog, der fra 1794 og helt frem til 1856 var enerådende i almueskolen og ved konfirmationsforberedelse.

VISITATSOPTEGNELSERNE

Denne udgivelse af Balles indberetninger om 1.-3. visitatstur knytter sig til *Biskop Balles Visitatsbog 1799-1807*, der rummer den eneste bevarede visitatsdagbog fra biskoppens hånd. Af de her udgivne indberetninger og af visi-

tatsbogen ses det, at Balle fra embedstiltrædelsen i 1783 førte visitatsdagbøger, jf. udsagnene om: »Da jeg holder et ordentligt Dag-Register over al min Forretning paa Visitationerne« (1785), »min Dagbog« (1787) og »følgende Udtog af min herved holdte Dagbog« (1792). Der synes at have været tale om tre bind, der dækkede hver visitatstur, hvad også en bemærkning i *Biskop Balles Visitatsbog* vidner om.¹ Da imidlertid disse tre visitatsbøger synes nu at være gået tabt, må man for perioden indtil 1799 ty til Balles visitatsindberetninger, der er afgivet på grundlag af visitatsdagbøgerne. Desværre mangler indberetningerne for årene 1794-98, som hverken har kunnet opspores i Danske Kancellis arkiv eller i Sjællands bispearkiv.

De foreliggende indberetninger er af en noget ujævn karakter sammenholdt med visitatsbogen, også fordi der er forskel på indberetningerne fra 1. og fra 2.-3. tur. På 1. visitatstur samlede Balle efter sædvane børn, ukonfirmerede og konfirmerede til overhøring under ét, hvorfor der kun forekommer én samlet bedømmelse for hvert sogn. Imidlertid havde Balle vanskeligheder ved at få vished om, »hvad der var udrettet enten af Præst for sig eller af Degn og Skoleholder for sig, hver i sin Kreds«. Han udskilte derfor de konfirmerede, men problemet var så, at »efterdi Børn fra flere Skoler sammenklyngede sig, kunde hver Skoleholders særskilte Virksomhed alligevel ikke fulddelelig bedømmes«. Derfor begyndte han på 2. visitatstur med skolevisitatser, noget han fastholdt resten af sin embedsperiode, og først fra 1787 foreligger der individuelle bedømmelser af skoler og lærere (se tillægget).

Et andet problem er, at nok ikke alle optegnelser i visitatsbøgerne er kommet med i indberetningerne (jf. *Biskop Balles Visitatsbog* s. 19-21). Sandsynligvis har det været de mindre behagelige udsagn om præster, degne og skolelærere, evt. i forbindelse med uheldig optræden fra de visiteredes side, der blev udeladt. Dette hang sammen med, at Balle prøvede at beskytte den gejstlige stand ved ikke at give et alt for negativt billede af standen. Desuden mente Balle, at hvad »der i Stilhed kan afgjøres med det gode, bør ikke komme videre«. ² Hvis biskoppen og vedkommende selv kunne løse problemet i al mindelighed, var det ikke nødvendigt at inddrage Kancelliet. I øvrigt synes Kancelliet ikke at have reageret på Balles visitatsindberetninger.³

Imidlertid udgør indberetningerne sammen med visitatsbogen et værdifuldt kildemateriale til belysning af dels den almindelige kirke- og skolehistoriske udvikling på Sjælland 1783-1807, dels Balle som visitator igennem hans 25-årige embedsperiode. Sammen med visitatsdagbøger fra J.P. Mynster⁴ og H.L. Martensen⁵ giver Balles visitatsoptegnelser endvidere mulighed for at følge den danske kirke gennem en hundredårig periode: oplysnings-tid og begyndende rationalisme under Balle, rationalismens sidste æra og lægmandsbevægelsernes fremvækst (specielt grundtvigianismen) i Mynsters embedsperiode 1834-54 og endelig grundtvigianismens og Indre Missions

gennembrud under Martensen 1854-84. På samme måde kan man følge den danske skole igennem 100 år: hvordan skolevæsenet fungerede under skolelovene af 1739 og 1814, og hvordan skolen langsomt, men sikkert trængte ind i landbosamfundet.

Rammerne for og indholdet af Balles visitatser er grundigt beskrevet i indledningen til *Biskop Balles Visitatsbog*, hvortil der i almindelighed henvises. Derfor skal der her kun gives nogle eksempler på visitatsindberetningernes indhold.

DEN SJÆLLANDSKE BONDE

Oplysningstiden træder tydelig frem i indberetningerne fra og med 1785, året efter at en mere liberalt indstillet regering med kronprins Frederik (6.) i spidsen var kommet til magten. Balle var af natur konservativ og havde derfor varmt støttet venen Ove Høegh-Guldbergs konservative styre. Følgelig kom Balle på mange måder til at stå fremmed over for den liberale linje, den nye regering anlagde. Dog var især kancellipræsident J.O. Schack-Rathlous afgang i 1788 var et hårdt slag for Balle, idet kancellipræsidenten havde været den »eneste Tilflugt for ægte Christendoms reene Lærere – eneste Værn mod den fordærlige Nyheds-Syge, som ødelægger al Grundighed og Orden, forstyrrer al gavnlig Indflydelse af vores dyrebare Religion«. ⁶ I årene derefter, hvor generalprokurør Chr. Colbiørnsen var den ledende person i Danske Kancelli, følte Balle da også, at Kancelliet blev mindre lydhør over for kirken. ⁷

Den store afsluttende bemærkning i 1785-indberetningen er – som Balle selv skriver – »en vidtløftig Forsvarings-Tale« for sit kirkesyn. Dette skyldtes, at han var »offentligen i trykte Blade [...] bleven fremstillet til Spot og Haanelse, som en Mand, der ikkun standser Almuens Oplysning og lader sig nøye med Udenads-Plapper [...]«. Han imødegik kraftigt påstanden om, at landbobefolkningen i hans stift levede i »en barbarisk Vankundighed«. Tværtimod fremhævede Balle både her og i senere indberetninger, at bonden ikke var en tåbe, »fordi han klæder sig i Vadmel«, og pointerede samtidig, at på landet hørtes der ofte nøjere efter præstens prædiken end i købstaden (Strøby-Varpelev 1786). Det var tydeligt, at Balle ikke havde meget til overs for hovedstadens lærde debattører og andre, der efter hans mening kom med negative udsagn om den sjællandske almues kundskabsniveau (og dermed indirekte angreb kirken). Selv kronprinsesse Marie Sofie Frederikke anførte »Siællandsk Bonde til Exempel paa Dovenskab og Dumhed«. ⁸ Her kunne Balle høste af sine erfaringer på visitatserne og vise, at bønderne havde et sundt begreb om deres kristendom: »Vore kloge Kiøbenhavnere skulde dog engang høre de saakaldte dumme Bønder at gjøre Rede for praktisk

Christendom« (Vejby-Tibirke 1788). Man får dog let det indtryk af denne debat, at de to parter talte forbi hinanden: hvor »de kloge københavnere« sandsynligvis klagede over bondens almindelige kundskabsniveau, forsvarede Balle bondestandens religiøse kundskaber, og derved var man nået lige vidt.⁹

Af indberetningerne får ligesom i visitatsbogen det indtryk, at konfirmationsforordningen af 1736 og skoleforordningen af 1739 havde sat deres spor. Som Balle fremhævede, havde langt størstedelen af menighederne antagelig og god kundskab om børnelærdommen efter katekismus og lærebog. Meget tyder tillige på, at der langsomt, men sikkert fandt en forbedring sted, og mange steder noterede Balle ved sin anden eller tredje visitats i menigheden, at den havde forbedret sig fra forrige gang.

Selvom Balle fremhævede bondens gode åndelige kundskaber, vidste han dog også, at bonden skulle omgås »med Faderhuld i en sagtmodig Alvorlighed« (anmærkningen 1787) og »Varsomhed« (Keldbymagle skole 1788). Balle måtte således se sig overrasket over bondens lyst til hævn, hvis denne følte sig forurettet (Keldbylille skole 1788).¹⁰

KIRKER, PRÆSTEGÅRDE, SKOLEHUSE OG HOSPITALER

Fra 1788 er der i indberetningerne bemærkninger om de visiterede kirkers og – desværre kun i 1788 – om ornamenternes og altertøjets tilstand.¹¹ At få gammelt udstyr erstattet med nyt og sat forfaldne kirker i stand var ikke et problem, når det drejede sig om kirker under Rentekammerets eller stifts-skriverens tilsyn. Derimod kunne de privatejede kirker volde Balle besvær, idet mange kirkeejere (patroner) ikke var særlige villige til at ofre de nødvendige penge på deres kirkers vedligeholdelse.¹² Nogle kirkeejere var dog mere imødekommende, således ejeren af det sydsjællandske Næsbyholm, Dorothea Magdalene Raben, der havde modtaget en del forfaldne kirker. Hun lod hvert år nogle istandsætte og ville »ikke [...] lade noget Aar forbiegaae uden at sørge for Kirkernes beste Istandsættelse, saavidt hun formaaer, indtil de alle ere bragte i behørig Stand. Hermed haver man Aarsag at være fornøjet«.

Præstegårdene optræder i visitatsindberetningerne fra 1791, hvilket hænger sammen med, at biskopperne ved kancelliskrivelse 8. januar 1791 blev pålagt at efterse præsteboligernes tilstand og at påse, at præsterne vedligeholdte disse.

Bemærkningerne om skolehusenes tilstand i 1789 er derimod en enlig svale i indberetningerne. Noget egentlig lovpåbud herom ses ikke givet. Bemærkningerne skal derfor nok snarere ses i forbindelse med arbejdet i »Den store Skolekommission«, der blev nedsat i maj 1789. Allerede på kommissio-

nens første møde besluttede man at indhente detaljerede oplysninger om almueskolevæsenets tilstand, og 14. november 1789 pålagde Danske Kancelli lokaladministrationen at besvare en række spørgsmål. Bl.a. ønskede Kancelliet oplysning »Om Skolehusene ere i god Stand [...]«. ¹³ Af 105 visiterede skoler gjorde Balle bemærkninger om bygningernes tilstand ved 68 skolehuse. Langt hovedparten var i antagelig eller god tilstand, og kun 12 trængte til reparation. Endelig var tre skoler i mådelig forfatning, mens Smidstrup skole var fornyelig blevet repareret »til højeste Nødtørftighed«. Værst var dog Trælløse skoles tilstand. Ved visitatsen i 1788 blev Balle nødt til at samle børnene i en nærliggende gård, fordi skolen var i »yderst Forfald«.

Endelig var hospitaler (dvs. milde stiftelser) underkastet biskoppens tilsyn efter Danske Lov, og på sine første tre visitatsrejser besøgte Balle hospitalerne i Helsingør, Køge, Kundby, Slagelse, Næstved, Spjellerup, Veterslev, Herfølge og Ødemark.

SKOLEVÆSENET

Langt størstedelen af 2. og 3. visitatstur blev tilbragt i Sjællands stifts 493 skoler, som Balle omfattede med særlig interesse. De foreliggende indberetninger belyser derfor især det sjællandske skolevæsen før og under Den store Skolekommission, som bl.a. talte Balle blandt dens medlemmer. Kommissionen forberedte skoleforsøgsordningen af 1806 og de endelige skoleanordninger af 1814, som afløste skoleforordningen af 1739. Ifølge 1739-forordningen, der satte rammerne for skolens virke i Balles embedstid, skulle børnene fra 5-6 års alderen have undervisning i statsreligionens grundbegreber og læsning. Kristendomsundervisningen var således hovedgenstand både på skoleskemaet og for Balles visitatser.

I kristendomsundervisningen benyttede man dels Luthers lille katekismus, der var en kort gennemgang af børnelærdommens hovedstykker, dels en lærebog, der forklarede katekismens indhold. Som det fremgår af 1785-indberetningen, satte Balle høj pris på Luthers katekismus: »Den er saa kort, at ogsaa de svageste Hoveder, som end have manglet Skolegang, alligevel kunde bringes til at lære den, og tillige saa fuldstændig, at hvo, som forstaaer den, ey kan være uvidende om en eneste væsentlig og frugtbar Gudfrygtigheds Sandhed i vor gandske Religion [...] som Elementar-Bog for den enfoldige Almue [...] et sandt Mesterstykke«. Til at forklare og uddybe katekismus benyttedes fra 1737 og indtil 1791 Erik Pontoppidans *Sandhed til Gudfrygtighed. Udi een eenfoldig og efter Muelighed kort, dog tilstrækkelig Forklaring over sal. Doctor Mort. Luthers Liden Catechismo*, eller som den almindeligvis benævnes: *Forklaringen*. ¹⁴ Da *Forklaringen* forekom 1780'erne fremmed, både hvad angik det religiøse og det pædagogiske, udarbejdede Balle i samarbejde

med kgl. konfessionarius Chr. Bastholm *Lærebog i den Evangelisk-christelige Religion, indrettet til Brug i de danske Skoler* (1791), også kendt som *Lærebogen/Balles Lærebog*.¹⁵ Selvom den nye lærebog først blev påbudt indført fra Mikkelssdag 1794, kan man af indberetningerne for 1792 og 1793 se, at den langsomt, men sikkert vandt indpas ude i de mange små skoler.

Udover religion og læsning åbnede skoleforordningen af 1739 mulighed for, at børnene for ekstrabetaling kunne lære at skrive og regne. Ifølge optegnelserne fra 2. og 3. visitatstur var det imidlertid ikke et tilbud, der var særligt benyttet; kun enkelte steder var der få børn, der skrev og/eller regnede. Dette kan skyldes dels manglende interesse hos forældrene, der skulle betale for ekstraundervisningen, dels manglende evner hos vedkommende skoleholder. Balle undlod dog derfor ikke »allevegne at opmuntre Forældrene til at lade deres Børn undervise i Skrivning og Regning, som efterhaanden bliver alt meere og meere vigtig for Landmanden« (anmærkninger 1789). Her tænkte Balle selvfølgelig på de landboreformer, der var blevet iværksat siden 1787, og som efterhånden ville kræve et højere kundskabsniveau hos bonden.

Hvis man på grundlag af Balles visitatsindberetninger skal bedømme 1780'ernes og 1790'ernes sjællandske skolevæsen, må man sige, at skolen var i en ringe forfatning – også i forhold til perioden 1799-1807. Børnenes kundskabsniveau var lavt, og i mange skoler var læreren hverken udrustet med den fornødne viden eller med undervisningsgaver. Også Balles egne opgørelser i indberetningerne bekræfter dette billede. De få gode skoler stod i direkte modsætning til de mange dårlige skoler, og kun 1/3 af skolerne lå midt i mellem med et acceptabelt kundskabsniveau.

Årsagerne til det lave niveau var dels lærerstanden, dels den store skoleforsømmelse, som Balle klagede over allerede i sin første indberetning. For Balle havde forsømmelserne grund både i det strenge hoveri, hvor børnene blev inddraget som arbejdskraft, og en lang skolevej for mange børn. Der er ingen tvivl om, at mange forældre holdt deres børn hjemme, så disse kunne deltage i landbrugsarbejdet, men en lang skolevej kunne tillige virke hindrende på skolegangen.

Endelig kunne læreren selv være en hindring. Et eksempel herpå og på en megen dårlig skole er Røde skole i Fakse herred. Ved visitatsen i 1790 hvilede »den yderste Vankundighed« over børnene. De havde meget svært ved at forstå indholdet af katekismus, og med boglæsning var det også slet bestilt. Ophavsmanden til skolens ringe forfatning var skoleholder Hans Hytter, »en gammel, uduelig, stridig og slem Mand, som aldrig haver befattet sig med andet end at skrive Klager og Indlæg«. Da Balle tvang ham til at vise sin undervisningsmåde, kom det frem, at Hytter ikke engang kunne forklare »den simple Meening af det andet Bud eller af den femte Bøn i Fader vor«.

For at opmuntre til mere flid og øget skolegang begyndte Balle i 1787 at uddele bogpræmier for »derved at belønne de beste og opmuntre de haabefulde« – en praksis han fortsatte med resten af sin embedstid. I årene 1787-93 uddelte han således omkring 5.800 bøger, hvilket kostede ham omkring 4.600 rigsdaler. Balles initiativ blev værdsat af regeringen, der i 1789 bevilgede 500 rigsdaler til formålet.¹⁶ Bogpræmierne var igennem hele perioden gudeligt, moraliserende eller folkeoplysende litteratur, jf. den afsluttende anmærkning i 1787-indberetningen og fortegnelsen over uddelte bøger i Herfølge-Sædder pastorats skoler vedlagt 1791-indberetningen. At bøgerne så ikke altid hjalp på forsømmelserne, vidner bl.a. flere optegnelser i visitatsbogen om.

Endelig besøgte Balle fem latinskoler uden for København: Helsingør, Roskilde, Slagelse, Vordingborg og Rønne, og befandt tilstanden overalt god.

UDGIVELSESPRINCIPPER

Af de her udgivne 11 visitatsindberetninger har kun 1785-indberetningen været publiceret før, nemlig af Gabriel Heiberg i *Kirkehistoriske Samlinger*. Indberetningerne for årene 1783-86 og 1789-92 befinder sig i Danske Kancelli, mens årene 1787-88 findes i Kirkekollegiets samling af visitatsindberetninger. Endelig er koncepten til indberetningen for 1793 – som den eneste efter 1792 – fundet i biskoppens kopibog i det sjællandske landsarkiv.

Teksten er gengivet ord- og bogstavret. Kommateringen, der ikke er gennemført systematisk pga. de forskellige skrivere, er moderniseret. Ligeledes er dubleringsstreger over konsonanter opløst. De få overstregninger, der forekommer i 1793-indberetningen, er alle korrektioner af fejlskrivninger og uden nogen betydning, hvorfor de heller ikke er medtaget her. Understregede ord, underskrifter og stednavne er gengivet med kursiv. Skarpe parenteser [xxx] er udgiverens tilføjelse, især af manglende ord og bogstaver.

Noterne er holdt korte, og oplysninger af mere personalhistorisk art er udeladt. Via personregistret, hvor der er angivet fulde navn på alle personer, kan oplysninger om præster, degne og de fleste lærere findes i de forskellige stater: S.W. Wiberg, Anders Petersen samt Johs. C. Jessen. En del af de i visitatsoptegnelserne nævnte personer er optaget i de biografiske standardværker. For kirkernes vedkommende henvises der til Nationalmuseets store værk *Danmarks Kirker*, hvor alle bindene for Sjællands stift er udkommet.

1. visitatstur 1783-1786

Allerunderdanigst Indberetning!

For Deres Majestets allerhøyeste Aasyn nedlægges herved i allerdybeste Underdanighed en rigtig Forklaring over de Meenigheders og Skolers Tilstand i Siellands Stift, som i det afvigte Aar ere af mig paa Embeds Vegne besøgte.

I elleve Herreder, nemlig i Baarse – Faxøe – Hammer – Cronborg – Friederichsborg – Moens – Ramsøe – Ringsted – Smørum – Sømme – Ølstykke – Herrederne, haver jeg overhørt Ungdommen af tre og Firesindstve Sogner, i fem og Halvtredsindstve Hoved-Kirker. – Ligeledes haver jeg i tre Latinske Skoler, nemlig i Helsingøer, Wordingborg og Roeskilde, selv efterforsket Disciplenes Fremgang ved at foresette dem en Prøve-Stiil og derefter randsage, hvorledes de vidste at giøre Rede for det Hebraiske, Grædske, Latinske Sprog, Theologie, Historie og Geographie.

I Meenighederne fandtes almindeligen større Kundskab hos de Unge og Ugifte, end jeg forud havde gjort mig Haab om. Blandt et Antal af 4000 unge Folk af begge Kiøn fra 6 Aar og opad indtil 30 à 40 Aar kand jeg med inderlig Tak til Gud og for Deres Majestet med god Samvittighed allerunderdanigst bevidne, da jeg ikke haver forbiegaaet een eeneste iblandt dem, at jeg ikke haver fundet over tredive, som vare gandske uvidende. En stoer Deel, særdeeles i Landsbye-Meenighederne og fornemmelig af Qvinde-Kiønnet, udmærkede sig ved fuldstændige, gode og færdige Svar. Mange havde taalelig god Kundskab. En Hob vidste ikkun lidet. Men det lidet, de havde lært, fik jeg dog lokket ud af dem og mærkede tillige med stoer Fornøjelse, hvor kiært det var dem at kunde svare noget, saa at de godvilligen gave mig Løfte om at anvende større Fliid herefter, da jeg nok skulde faae Anledning til at være bedre fornøyet, naar jeg kom igien. Især var det mig en uskatterlig Glæde at høre dem oplæse, snart allevegne, mange gudelige Psalmer og Bønner, ikke uden Andagt, og at see Bevægelser hos de Gamle i Støelene, som viiste, at deres Hierte var rørt. Guds Ord beviiser sin Kraft i mange Maader, endog paa de enfoldigste Siæle; og Deres Majestet haver ikke faa Christelige, gode, ret vel oplyste, ret gudeligen sindede Undersaatter iblandt den ringeste Almue. Ved Misbrug havde et meget ufuldstændigt Udtog af den anbefalede Catechismi Forklaring¹⁷ indsneget sig. Men til at afhjelpe denne Uorden er føyet Anstalt. Jeg haver allevegne i Kierlighed søgt at opvække Lyst til at lære jo meere, jo bedre; og da jeg lovede snart at komme igien, fandt min Opmuntring god Indgang; thi de unge Mennesker vilde gjerne læse for mig.

Med Skolegangen seer det ellers maadeligt ud saavel paa Landet som i Kiøbstæderne. Præsterne have desaarsag en virkelig Trældoms Møye med de

Unges Beredelse til Confirmation, da de ofte maae lære voxne Mennesker først at læse i Bog, førend de kunde gaae videre. Men Skolegang forsømmes paa Landet deels formedelst strængt Hoverie, hvorfra Børn ikke undtages; deels formedelst Byernes og Gaardenes Fraliggenhed fra Skolehuuset. Naar et Barn haver imod en Fierding Vey at gaae til Skolen, synes det allerede at være for langt, og Forældrene holde det heller Hiemme, da Moderen gierne, om hun ellers er et skikkeligt Menneske, underviiser det. Men i Kiøbstæderne haver Forsømmelse meest sin Grund enten i Mangel af Tilsyn eller i en vis ubøvelig Selvraadelighed. Dog Herren vil ogsaa give Naade til, at Deres Majestets faderlig Omhue for Christendoms Fremgang, hvilken jeg med den hierteligste Taknemmelighed i allerdybeste Underdanighed erkiender, paa nye at fremlyse saa klart af sidste allernaadigste Befaling om Kiøbsteds Skolernes Undersøgelse, skal krones med varig Held og Velsignelse til mange Slægters Lyksalighed i Tiid og Evighed.¹⁸

I de Latinske Skoler fandt jeg mange gode Hoveder, nogle maadelige. De fleeste Disciple fortiente at roeses for deres anvendte Fliid. Fandtes og en imellem, som havde været efterladen, blev han paamindt. Sprogene dyrkes i alle tre Skolerne med største Fliid. Paa Theologien anvendes iligemaade tilbørlig Umage. Men Historien falder tung at lære. Stiil-Øvelser have jevnlig Sted. Men undertiiden glemme de unge Mennesker at anvende fornøden Betænkksomhed. I de Stiile, jeg gav dem, var den første halve Deel almindeligen vel giort; men den anden halve Deel vrimlede af Feyl. Dog kunde de strax selv bemærke Feylene, saasart jeg bad dem at eftertænke noget nøyere, hvad de havde skrevet. Ellers hersker Sædelighed og god Opførsel langt meere nu end i fordums Dage. Lærerne ere meget duelige, flittige og agtværdige Mænd. Jeg vidste neppe at nævne meere end en iblandt Tolv Skolelærere i disse tre Skoler, der maaskee ikke besidder alle de Egenskaber, som kunde forlanges, omendskiøndt han langt fra ikke er uduelig eller slet i sit Forhold. I øvrigt beholdt Roeskilde Skole hos mig det samme Fortrin, som Universitetet i flere Aar har givet den.

Efter denne almindelige Forklaring om Meenigheders og Skolers Tilstand tillader Deres Majestat allernaadigst, at jeg i allerdybeste Underdanighed fremsetter en særskildt Beretning om Geystlighédens Forfatning i Særdeleshed:

Paa mine Visitatz-Reyser haver jeg samlet mig personlig Kundskab om adskillige brave og duelige Lærere, som fortiene, at jeg nævner dem her med megen Berømmelse. Disse ere

Hr. Jens Westengaard, Sogne-Præst til Sverdborg i Hammer Herred, en gudfrygtig, lærd, vin[d]skibelig og smuk Mand. Han er grundig, ordentlig, rørende og opbyggelig i sin Prædiken. Han er meget alvorlig og paaseende, men tillige sær heldig i Ungdommens Underviisning. Blandt mange gode Meenigheder haver jeg fundet hans Meenighed at være den beste. I hans

Bibliothek findes en Samling af gode Theologiske og Historiske Skrifter. Ved Akademiet studerer en Søn af ham, som er sin duelige Fader fuldkommen værdig og giver beste Forhaabning.¹⁹

Hr. Mag. Hans Christian Hersom, Sogne-Præst til Weyløe og Wester-Egitzborg. Er en flittig, duelig og smuk Mand. Hans Ungdom fandtes meget god.

Hr. Frantz Reenberg, Sogne-Præst til Præstøe og Schibbinge Meenigheder i Baarse Herred. Er i Lærdom, Levnet og heele Væsen meget Agtelses-værdig, prædiker sundt og got, besidder et smukt Bibliothek, særdeles i Henseende til det Exegetiske Fag. Ungdommen af Kiøbsteden svarede skikkeligen, men af Landsbyen gandske ypperligen. Degnen i Schibbinge, Sr. Falster, fremstillede en Mængde af unge Bønder-Børn, som ved deres Kundskab, endog i Bibelhistorien, og ved Færdighed i at læse satte mig i Forundring, saa at jeg maatte offentlig berømme hans Fliid og Duelighed.

Hr. Peter Hegelund, Sogne-Præst til Everdrup i Baarse Herred. Han er i Lærdom og Levnet exemplarisk, arbejder meget flittig og med god Fremgang. Ungdommen svarede med god Forstand. Hans Prædiken var ordentlig, net og opbyggelig. Denne Mand fortjener et bedre Levebrød og vilde i en Kiøbsted stifte megen Nytte, da han tillige i sit Væsen er anstændig og indtagende.²⁰ – Blandt Degnene i Baarse Herred bør jeg ikke forbiegaae Msr. Almstrup i Snese, en af de pynteligste Mænd i denne Orden, som jeg haver seet, er vel studeret, besidder et lidet udvalgt Bibliothek og har den allerstørste Deel, om ikke den eneste, i Ungdommens gode Underviisning. Nuværende Præst²¹ var nyelig ankommet.

Hr. Andreas Hofgaard, Sogne-Præst til Liunge og Uggeløse i Friderichsborg Herred. Er en from, retsindig, i Levnet og Lærdom ærværdig Mand, som i stor Legems Svaghed alligevel troelig arbejder og haver Guds Velsignelse i Følge med sig. Hans Ungdom var vel oplyst. Jeg fandt, at den tillige havde lært at elske Sandheden og vidste at anvende samme. – Ellers fortjener Degnen Sr. Lund til Græse og Siersløw-Wester i dette Herred at roeses formedelst sin Troeskab og Fliid i at lære og undervise, medens forrige Sogne-Præst²² var uduelig. Han prædiker meget vel og vilde blive en duelig Præst.²³

Hr. Niels Hansen Møller, Sogne-Præst til Blaustrød og Lillerød i Cronborg Herred, er en nidkær Mand for Guds Ære, men omgaaes alligevel sine Tilhørere med faderlig Æmhed. Hans Ungdom viiste mange Prøver af hiertelig Deeltagelse i Christendommens dyrebare Lærdomme. De vare alle rigeligen oplærte i gudelige Psalmer og Bønner.

Hr. Christopher Knudsvig, Sogne-Præst til Jydstrup og Walsølille i Ringsted Herred. Er vel studeret, prædiker med Fynd og Liv, lever som et Mønster for sin Meenighed og arbejder til kiendelig Nytte paa Ungdommens Underviisning. Hans ypperlige Patronesse, Grævinde Danneskiold-Laurvig, staaer ham troeligen bie og elsker ham som en Moder. Han fortjener vist og i alle Henseender at agtes høyt. I samme Herred fandtes hos

Hr. Mag. Christian Boserup, Sogne-Præst til Tersløw og Ørsløw, en meget talrig, men ogsaa vel oplyst Ungdom, som svarede mig til besynderlig Fornøjelse. Ligeledes fandt jeg hos

Hr. Peder Schaltz, Sogne-Præst til Hersted-Øster og Wester i Smørum Herred, en gandske herlig Ungdom, hvor jeg med sielden Fornøjelse kunde faae Svar, og ferme Svar, paa alt, hvad jeg spurgte om.

Hr. Hans Jørgen Birch, Sogne-Præst til Glostrup Meenighed i samme Herred, er en bekjendt frugtbar og nyttig Skribent.²⁴ Hans Ungdom er god. – Det samme gielder om Ungdommen hos

Hr. Gregers Herfordt, Sogne-Præst til Sengeløse, som i sin Alder endnu beviiser en ung Mands Iver og Lyst til at udrette sit Kald. Han er en kiærlig, velsindet, smuk og ærværdig Præstemand.

Hr. Hans Hvass, Sogne-Præst til Jyllinge og Gundsøemagle i Sømme Herred, bør udmærkes formedelst sin store Læselyst og sin udvalgte Samling af gamle og nye Skrifter i alle Theologiens Deele, særdeles i Kirkehistorien. Manden er ikke udvortes begavet. Men holdt alligevel en meget grundig og ordentlig Prædiken. Hans Ungdom var i Almindelighed vel underviist. – I dette Herred bør ellers Degnen Msr. Hanning til Flyng Meenighed nævnes med stor Berømmelse formedelst sin Fliid, Lærdom, Opførsel og smukke Omgængelse.

Hr. Heinrich Kampman, Sogne-Præst til Farum og Wærløse i Ølstykke Herred. Han besidder gode Indsigter, læser meget, er duelig og retsindig. Jeg kom uformodentligen over ham, da mit Visitatz-Brev var opholdt paa Posthuuset. Men alligevel prædikede han med Færdighed i god Orden og til Opbyggelse. Hans Ungdom svarede, omendskiøndt den var ubered[t], saa fuldstændigen og vel, at jeg maatte roese den. – I samme Herred er Degnen til Steenløse og Wexøe Msr. Melchior en Mand, paa hvem jeg ikke haver andet at udsette, end at han ey tragter efter Præstekald, da han i alle Hensigter er det værdig. – Ligesaa fandtes en gammel ærværdig Degn, Sr. Bech i Kieldbye paa Møen, som allerede er Jubel-Lærer, men haver af Meenighedens Ungdom erhvervet sig stoer Fortieneste ved en utrættelig Fliid i at arbeide paa sammes Underviisning og vedbliver i sin høye Alder selv at bestride alle sine Pligter med sielden Lyst og Fyrighed. Den nye ankomne Præst²⁵ maatte tilskrive ham ald Ære for den gode Oplysning, som fandtes i Meenigheden. – Blandt ustuderede Skoleholdere har ingen udmærket sig meere end Sr. Christensen i Hørup ved Slangerup Bye i Friderichsborg Herred. Han fulgte mig omkring i adskillige Sogner, fordi han havde Børn at fremstille i dem alle, og allevegne fandt jeg Aarsag til at roese hans retskafne Fliid. – Det samme fortiente Sr. Dauw i Karleboe. – I øvrigt ere Skoleholderne saa taalelige. De ustuderede ere gierne de flittigste. Med de studerede haver man ofte Anledning at være mindst tilfreds. Men deres Vilkaar ere og meget trykkende og usle.

Dette var da om Stiftets Geystlighed fra den gode Side betragtet, saavidt jeg endnu haver lært at kiende samme. Overalt haver jeg paa Visitatz i Sommer gjort nærmere Bekiendtskab med 55 Sogne-Præster og 8 Capellaner. Men naar jeg fraregner i det høieste 4 eller 5, haver jeg ikke fundet Aarsag til at være misfornøyet med nogen af dem, da tvertimod de fleeste have erhvervet sig ald min Agtelse og Kierlighed. I heele Stiftet kiender jeg fem til sex, som kunde behøve broderlig Advarsel og Paamindelse, hvilken de allerede tildeels have faaet og i denne Tiid tildeels erholde. Herren give Naade, at den maae virke kraftig ved Ordet, hvorpaa den grunder sig, til sand Forbedring!

Min Pligt kræver, at jeg ogsaa, skiøndt ugieerne, bør allerunderdanigst melde noget om det ubehagelige i Stiftet. Endnu vedvarer de Stridigheder, som have reyst sig imellem Hr. Friderich Lund i Ørslew,²⁶ Hr. Peder Lakier i Ramløse,²⁷ Hr. Jens Tvede i Baarse²⁸ og deres Meenigheder, indtil de ved endelig Dom, hvilken er snart at forvente, kunde afgjøres. – Hr. Henrich Ussings Sag hviler endnu under General-Fiscalens Tiltale, da den ey ved Høieste Ret er paadømt.²⁹ – Degnen for St. Ibs og St. Jørgens Meenigheder ved Roeskilde, Mogens Holger Bang, som ved Provste-Ret var dømt fra sit Embede formedelst adskillige over ham angivne Forseelser, har ladet sig nøye med Dommen og er da afsat. – Over en anden Degn, Jens Wendelboe Hersom til Søborg og Gilleleje, er nyelig anordnet Provste-Ret formedelst Embeds Forsømmelse og forargelig Opførsel. Hans egen Præst³⁰ har maattet, omendskiøndt imod sin Villie, angive ham.³¹ – Skoleholderen i Mehrn Nicolai Langsted indgav skammelig Klage til mig over sin Sogne-Præst, men ved nærmere Undersøgelse befandtes han selv at være et liderligt Menneske, en Dranker og Hoerkarl. Jeg haver strax beordret Provsten at forviise ham [fra] Skolen, naar han tilstrækkelig havde prøvet de Beviiser, som vare indgivne imod ham og af flere Vidner ved Eed bekræftede.³² – Imellem tvende Præster begyndte en forargelig Striid at reise sig om Embeds Rettigheder. Jeg haver lagt mig derimellem og ved Guds Naade forhindret, at den vel ikke bryder ud til offentligt Anstød. Den eene af dem har vel i Begyndelsen sprudet Gift og Galde imod mig. Men da jeg svarede i en Tone, som lod ham forstaae, at jeg kiender mit Embeds Pligter og haver Mod nok til samme at fuldføre, faldt han til Føye og blev roelig.

Imellem en Degn og en Skoleholder var opkommet Klammerie ved Guds-tienesten. Degnen klagede. Ved Undersøgelse befandtes han at være den skyldige. Omsider beqvemmede han sig til at erlegge en Mulct, som blev uddeelt blandt Sognets Fattige, med det Tillæg, at Degnen vilde derved bevidne, hvor høylig han fortrød sin Overilelse; og saaledes blev Sagen neddæmpet, efterat Provsten havde først i Præstens og Skoleholderens Nærværelse forelæst ham en Skrivelse fra mig, som var tilstrækkelig forsynet med fornødne Paamindelser. – En fordrukken Præst er ved Resignation sat ud af

Stand til at stifte meere Forargelse og haver gjort Plads for en værdig Eftermand. Jeg arbejder paa at føre en anden af samme Art paa lige Maade ud af Øyesynet. Herren give dertil Held og Velsignelse.

Saaledes haver jeg efter min allerunderdanigste Pligt ved Aarets Begyndelse fordristet mig i allerdybeste Underdanighed at nedlegge Regnskab for den Deel af mit Embede, som Deres Majestet af landsfaderlig Omsorg allernaadigst haver befalet at skulde være mig meget magtpaaliggende. – Maatte Deres Majestet i denne min allerunderdanigste Indberetning, som er overensstemmende med reen og upartisk Sandhed, finde Leylighed til at føle nogen Glæde over Deres Christelige Undersaatters Fremgang til Guds frygt og Sædelighed, da var et af de mange hellige Ønsker opfyldt, som min Siæl er fuld af, idet jeg anraaber Gud og vor Herres Jesu Christi Fader om høye og store Velsignelser over den beste Konge, der ikkun lever og regierer for at opløfte sit Folk til sand Lyksalighed baade timelig og aandelig. Herren skiænke os Deres Majestets allerdyrebareste Liv indtil seeneste Alderdom. Det ønsker med mange Tusinde og beder uafsladelig i allerdybeste Underdanighed

Deres Kongelige Majestets

Allerunderdanigste og Troepligt skyldigste Tiener

Nic. Edinger Balle

Kiøbenhavn den 5te Januarii 1784.

Allerunderdanigst Indberetning!

Hvorledes det staaer til i Stiftet, som allernaadigst er mig anbetroet, haver jeg i det forløbne Aar efter min allerunderdanigste Pligt ved idelige Visitatzer, saavidt Tiden kunde tillade, søgt at udforske og maae da nu i allerdybeste Underdanighed herom nedlegge følgende Indberetning:

I Tolv Herreder, nemlig Sochelunds, Strøe, Holbøe, Sømme, Mehrløse, Løwe, Slagelse, Alsted, Ringsted, Woldborg, Wester-Flakkeberg, Øster-Flakkeberg Herred, er af mig anstillet Visitatz fra Maji til September Maaned over al Ungdommen, saavel Børn som voxne, af 109 Sogner i 64 Hoved-Kirker og over Disciplene i 1 Latinsk Skole.

I. Om Menighedernes Tilstand

Samme er befundet i Henseende til Kundskab om Gud og Christelig Oplysning at være: *deels* meget ønskelig; *deels* ret god, *deels* taalelig og *deels* heel maadelig.

I *Første Klasse*, hvor Kundskaben befandtes at være meget ønskelig, kunde efterskrevne Meenigheder med al Føye fortiene at ansettes:

I Sochelunds Herred

Taarnbye paa Amager. Saavel Børnene som de Voxne svarede meget vel, og nogle have i Særdeleshed udmærket sig. Alle Lærerne ere bekjendte flittige og troe Mænd i deres Embeder.

I Holbøe Herred

Helsinge og Waldbye. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed med stoer Færdighed og Forstand. Mange udmærkede sig. Ingen var slet. Med Skolebørnene kunde jeg være fornøyet. Sogne-Præsten Hr. Morten Hammer er en vittig, duelig og flittig Mand. Degnen Sr. Bendtsen er i disse Tider formedelst sin Duelighed og Troeskab forflyttet til et bedre Degnekald i Weibye og Tibirke. Skoleholder Sr. Krol er i hans Sted blevet Degn igien efter 26 Aars troe Arbeide i sin Skole.

Esbønderup og Nøddelbøe. Ungdommen svarede til megen Fornøyelse. Blandt de Voxne fandtes mange heel gode. Tre svage vare komne andensteds fra, som bleve indtegnede til at læse om igien. Skolebørnene vare vel underviste. Sogne-Præsten Hr. Føns holdt en grundig og opbyggeligt Prædiken efter Almuens Fatte-Evne. Han er en duelig Folks-Lærer.

Søborg og Gilleløye. Ungdommen befandtes at være vel oplyst, og adskillige

blandt de voxne udviiste en mere end almindelig Kundskab. Skolebørnene svarede ligeledes til Fornøyelse. Sogne-Præsten Hr. Christopher Schrøder, hvis Fliid er utrættelig, prædikede med Orden, Eftertryk og Veltalighed. Han holder selv Vinterlæsning om Aftenen i nogle Byer, fordi hans Degn, den bekiendte Hersom, er uordentlig.

Ramløse og Annise. Ungdommen svarede med Færdighed og Forstand. Mange vare ret ypperlige; Skolebørnene, som mødte i stoert Antal, havde den beste Kundskab, man i den Alder vilde forlange; Men Sogne-Præsten Hr. Peder Lakier driver dem og til Skolen med skarp Alvorlighed. Dog veed han tillige at opmuntre de lærvillige og underviiser dem selv.

I Strøe Herred

Thorup. Den voxne Ungdom udviiste Forstand og Færdighed i sine Svar. Med Skolebørnenes Fremgang havde jeg ligeledes Aarsag til at være fornøyet. Den heele Meenighed, som var i stoer Mængde forsamlet, udmærkede sig ved Agtpaagivenhed, stille Andagt, smuk og sædelig Opførsel. Sogne-Præsten Hr. Johannes Kiær er en af de fermeste og retsindigste Præster i Stiftet. Han holdt en Prædiken, som ey alleene var grundig og tydelig, men opvækkende og bevægelig.

I Løve Herred

Reersløw og Wedbye. Ungdommen var meget vel underviist og svarede med stoer Færdighed. Mange fortiente sig en udmærket Roes. Baade de Voxne og de smaa opvakte min Fornøyelse. Sogne-Præsten Hr. Jens Brinch, en værdig Mand, var ordentlig, grundig og opbyggelig i sin Prædiken. Hans Fliid fortienter at agtes høyt.

Helsingø og Drøsselberg. Den voxne Ungdom, helst af Mandkiønnet, som ellers ikke er almindeligt, svarede meget vel, og ikke faa udmærkede sig. Dog maatte i Henseende til Skolebørnene nu og da gives Paamindelse om at vænne dem meere til Eftertanke og Overlæg. Sogne-Præsten Hr. Jacob Albert Ørsted er en vel studeret, god og flittig Mand, som arbejder med Lyst og Held. Han besidder et udvalgt Bibliothek, efter en Præstegaards Leylighed, og læser meget flittig. Degnen Sr. Allerup er en gammel Attestatus, som haver megen Agtelse i Herredet. Maaskee jeg havde fattet for stoere Tanker om ham, saa at han derover ikke syntes mig, ved nøyere Bekiendtskab, fuldkommen at naae sin Roes. Men nu er han ogsaa gammel og træt.

I Slagelse Herred

Sønderup og Nordrup. Ungdommen fortiente almindelig Berømmelse for medelst sin Eftertanke, sine fuldstændige og færdige Svar. Den stiftede sin afdøde Lærer Hr. Provst Vieth et værdigt Æreminde. Ikkun to blandt de Voxne fandtes noget svage. Ogsaa Skolebørnene kunde høres med Biefald. Sog-

ne-Præsten Hr. Levard Christian Vieth vil med Iver betræde sin brave Faders Fodspoer, hvortil han og blev opmuntret.

Lundforlund og Gierløf. Den voxne Ungdom, helst af dem, som under nuværende Præst vare confirmeret, havde jeg megen Glæde af; Og Skolebørnene erhvervede sig, især af Hoved-Sognet, al min Roes. Sogne-Præsten Hr. Peder Buch, en flittig, veltænkende, sagtmodig Mand, som og efter sin Leylighed er vel forsynet med gode Bøger, holdt en smuk Prædiken, som baade var grundig, ordentlig og opvækkende. Han fortjener med Tiden at befordres til et bedre Kald.³³

I Alsted Herred

Bringstrup og Sigersted. Baade Smaa og Store gjorde Læreren megen Ære ved deres gode Svar og skaffede mig Fornøjelse. Jeg forefandt ingen slette, men mange ret ypperlige. Sogne-Præsten Hr. Sejer Mahling Bejer er en velsindet, flittig og paapassende Mand, som prædiker opbyggelig.

I Wester-Flakkeberg Herred

Schiørpinge og Faardrup. Her fandtes endeel, som udmærkede sig ved deres Kundskab endog om den Bibelske Historie. Alle svarede til Fornøjelse. Skolebørnenes Fremgang var ogsaa kiendelig. Sogne-Præsten Hr. Knud Eberhard Westesen Hvass er en gudfrygtig, vin[d]skibelig, kiærlig og troe Mand, aagrer med sit ene Pund langt bedre og til større Velsignelse end mange andre, som have annammet samme Pund. Degnen Sr. Lund er en god og flittig Mand, som synger meget godt.

Eggitzløvmagle. Blandt den voxne Ungdom svarede de allerfleeste til megen Fornøjelse. De faa, som havde indskrænket Kundskab, vare komne fra andre Sogner. Overallt sporede jeg, at der idelig og altid var catechiseret med Fliid. Skolebørnene vare næsten alle meget ferme og nogle ret ypperlige. Sogne-Præsten Mag. Mathias Ancher Faber er iblandt Stiftets Provster en af de værdigste, forstandig, nøyagtig, utrættelig, heldig og i Lærdom som i Levnet meget opbyggelig. Han besidder et got Bibliothek og bruger det med Nytte. Degnen Sr. Kirkerup er en anstændig, retskaffen og flittig Mand, som staaer sin Præst bie med Lyst og Fornøyelighed.

Skielskiør. Hos den voxne Ungdom fandtes større Indsigt og Færdighed, end jeg er vandt til at antreffe i Kiøbstæderne. Mange Skolebørn svarede meget vel. De forsømmelige havde ikkun sig selv at anklage. Sogne-Præsten Hr. Friderich Lytchens Thanch er en vittig i sit Embede flittig og nidkiær Mand, som ikke fattes Gaver til at prædike og lære med Berømmelse.

Hyllested, Wensløw og Holsteinborg. Den voxne Ungdom svarede gandske ypperlig og befæstede sin nys afdøde Lærer Provst Aggerups ærefulde Ihukommelse. Skolebørnene fortjente iligemaade megen Roes. Capellanen Hr. Christen Gamst prædikede ret grundigt, smukt og med Betænksomhed.

I Øster-Flakkeberg Herred

Førsløf. Ogsaa her udviistes Indsigt og Færdighed i den voxne Ungdoms Svar; Ligesom Skolebørnene gav tilkiende, at de vare vel underviiste. Sogne-Præsten Hr. Christen Hostrup Brasch sparer hverken Formaninger eller nogen Umage.

Karrebech. Her kunde jeg fremsette endog ualmindelige, vanskelige Spørsmaae og faae dem vel besvarede. Lærerens stoere Fliid skinnede meget frem. Ligesaa fandtes Skolebørnene for det meeste at være vel oplærte. Sogne-Præsten Hr. Jochum Christian Møller, en smuk og pyntelig Mand, prædiker ey alleene ordentlig og grundig, men net og behagelig. I en Kiøbstæd vilde han staae paa sit rette Sted til megen Nytte.³⁴

I *Anden Klasse* setter jeg de Meenigheder, hvor Kundskaben i Almindelighed befandtes at være *ret god*, saa at jeg ey alleene ikke havde noget at dadle, men kunde og burde være gandske vel tilfreds:

I Sochelunds Herred

Storemaglebye paa Amager – Friderichsberg og Hvidoure. Dog vare saa faa tilstæde af Friderichsberg Meenighed, at jeg maatte gjøre alvorlig Erindring derom. Derfor blev og Præsten befalet altid at catechisere en Time for Skriftemaal, paa det at han ved den Leylighed kunde udforske, hvad Kundskab den voxne Ungdom besidder, som vil gaae til Alters, efterdi den ellers ikke kommer i Kirken. Mag. Olrog, Dansk Præst i Storemaglebye, og Hr. Weinrich, Præst paa Friderichsberg, ere begge vel anseete og ærede formedelst Fliid, Duelighed, Indsigter og et ustraffeligt Forhold.

I Holboe Herred

Græsted og Maarum – Blidstrup – Weibye og Tibirke. Overalt havde jeg Aarsag til at være med dette Herred ret vel fornøyet. Provst Gad haver været en alvorlig og paapassende Mand. Degne og Skoleholdere ere holdte med Eftertryk til at gjøre deres Embede. Ikkun Hersom haver ikke vildet lade sig bøye. Nu svæver han altsaa under Provste-Ret. Mod Præsterne vides intet at erindre.

I Strøe Herred

Cregome og Winderød – Schievinge og Giørlose – Strøe. Provst Hofman i Cregome er en forstandig og lovkyndig Mand, Hr. Asmussen i Schievinge fortjener og at nævnes, ligesom den gamle Hr. Eller i Strøe med Biefald.

I Sømme Herred

Kornerup og Svogersløw. Præst³⁵ og Degn passe deres Embede. Degnen Haldkier er ung, men flittig og skikkelig.

I Mehrløse Herred

Tølløse og Aagerup – Ondløse og Søndersted. Præsten i Tølløse Hr. Teilman haver taget imod en meget forfalden Meenighed, hvorfor det af mig bør paa-skiønnes, at han ved sin Fliid haver bragt det saavidt, at jeg dog kunde være fornøyet, omendskiønt der ikkun blev svaret af det saakaldte Udtog,³⁶ som er alt for ufuldstændigt. Hr. Ostenfeldt i Ondløse lader ikke sin Evne være ubrugt.

I Løve Herred

Finderup – Gierløw og Bachendrup – Giørsløw – Stillinge. Provst Hammond i Gierløw fortiener at nævnes som en god og flittig Mand. Ogsaa Provst Brorson i Finderup arbejder troelig med Ungdommen. Samme Vidnesbyrd bør tillegges Hr. Phister i Giørsløw, som tillige er lovkyndig. Men at Hr. Lange i Stillinge, som antog en forfalden Meenighed, haver i sin korte Embeds Tiid anvendt den roesværdigste Fliid, var kiendeligt. Han prædiker smukt, ordentligt og grundigt. Degnen Winsløw i Finderup er en brav Mand og Degnen Wegner i Giørsløw en gammel, flittig Mand.

I Slagelse Herred

Corsøer og Taarnborg – Wemmeløw og Hemmershøj. Degnen i Taarnborg Sr. Bruun, en duelig, stræbsom, flittig Mand, havde den beste Ungdom at fremstille. Men ogsaa Kiøbstædens Ungdom fandtes ret god. Men Degnen Lindenblad i Wemmeløw duer ikke meget. Mod Præsterne vides intet at erindre. Hr. Balle i Wemmeløw er en jævn opbyggelig Mand.

I Woldborg Herred

Ousted og Allesløw. Provst Mølleschou er ikke udrustet med Tydeligheds Gaver, men hans Ungdom var dog meget god. Degnen Sr. Krog, en smuk Mand, arbejder med Fliid og Nytte.

I Wester-Flakkeberg Herred

Sørbyemagle og Kirkerup – Gimlinge – Agersøe og Omøe – Maglebye – Ørslew og Bierre – Haarsløw og Tingjellinge. Præsten i Sørbyemagle³⁷ haver ey savnet mine Paamindelser om at styre sin Nidkierhed; og Præsten i Ørslew³⁸ haver ey alleene faaet Advarsel, som han behøvede, men skal oftere faae den. Mod de andre Præster vides intet at erindre. Hr. Castrup i Maglebye er en smuk, forstandig Mand. Den gamle Hr. Ferslew i Haarsløw behøver ingen Tilskyndelse til at være ivrig og paapassende. Degnen Sr. Lund i Sørbyemagle haver sand Fortieneste af Ungdommen og er en agtværdig Mand. Saa er og Degnen Bøhme paa Agersøe meget duelig og flittig. Degnen Breson i Haarsløw haver god philologisk Kundskab og veed, at han besidder den. Er ellers flittig i sit Embede.

I Øster-Flakkeberg Herred

Tiustrup og Hallagerlille – Qvislemark og Fiurendahl – Marvede og Hyllinge – Wallensved. Præsten i Tiustrup Hr. Wædelee og Degnen Lund ere flittige og due-lige Mænd. Samme Vidnesbyrd bør gives Præsten i Wallenslew Hr. Bast og Capellanen i Qvislemark Hr. Faber. Mod de andre Præster og Degne vides intet at erindre.

I den *Tredie* Klasse vil være Sted for de Meenigheder, blandt hvilke jeg fore-fandt en *taalelig* Kundskab. Man tør love sig Forbedring og kan imidlertid lade sig nøye:

I Strøe Herred

Lille Lyndbye og Ølsted – Meelbye. At Præsterne have anvendt Fliid efter Evne og Leylighed er upaatvivleligt. Den gamle Mag. Dorn i Meelbye giver i Flittig-hed og Paapassenhed ingen Præstemand efter i heele Stiftet. God Læsning besidder han tillige og kiender Historien. Men om hans Gaver og Skiønsom-hed bør jeg ikke sige videre, end at han bruger, hvad Gud haver givet ham. Hans Degn Sr. Licht er en smuk og flittig Mand.

I Løve Herred

Sæbye og Hallensved – Ørsløw og Solberg – Haurebiørg og Gudum. At Ungdom-men i Sæbye svarede taaleligen og nogle deriblandt ret godt, bør ikke til-skrives den gamle, uværdige, resignede Præst Hr. Møller, som haver i sit Embede været til Anstød formedelst sit spattende Ordgyderie og ey til Gavn.³⁹ Det bør regnes Hielpe-Capellanerne Hr. Thye og sidst Hr. Rørvig til Fortieneste. Den nye ankomne Præst Hr. Lassen prædikede gandske ord-entligen, smukt og opbyggeligt. Jeg venter af ham meget got. Degnen Moh, som og nyelig er ankommet, er en stræbsom og god Mand. Hr. Lund i Ørsløw er noget svagelig. Hans Strid med Ritmester Fogh kan dertil have bidraget noget.⁴⁰ Ellers var hans Prædiken ordentlig og vel udført. Ogsaa nogle af de Unge udmærkede sig til Berømmelse. Hr. Schou i Haureberg er en flittig og duelig Mand. Men Fordærvelsen var stoer, da han kom til Mee-nighederne.

Slagelse Herred

Sorterup og Ottestrup – St. Michels Sogn i Slagelse – Bierbye og Sludstrup. I Sorterup fandtes dog nogle gode. I St. Michels Sogn fortiente Byens uconfirmerede Ungdom at roeses. I Bierbye viiste adskillige god Kundskab, men bragte den frem paa en ustadig og vaklende Maade. Mod Lærerne haves dog intet at erindre. De ville gjøre, hvad de kunde, og jeg haaber, at det lykkes for dem ved stadig Flittighed under Guds Velsignelse.

I Wester-Flakkeberg Herred

Høve og Flakkeberg – Tierebye. Strengt Hoverie, Armod og Fattigdom haver for-aarsaget baade her og andetsteds, at Guds Kundskab ikke kan udbredes efter Lærernes Ønske. Dog spores Anledning til et bedre Haab. Det nye Herskab paa Basnæs⁴¹ understøtter den værdige Hr. Falch i Tierebye, som er en flittig, smuk og from Mand. Men hans Degn Daniel Breson duer intet i mange Henseender. Nyelig fik jeg ham ydmyget ved skarp Irettesettelse og Mulct. Det hielper for en Tiid.

I Øster-Flakkeberg Herred

Herlufsholm. De faa, som svarede med Forstand og Færdighed, gave tilkiende, at Provsten, Hr. Hammer, en klog og lærd Mand, ferm og alvorlig, ikke arbejder uden al Frugt. Der øynes ogsaa Udsigt til videre Fremgang hos Mængden. Adskillige af Skoleholder Bützows Læringer udmærkede sig. Men yderlig Forsømmelse baade hos gamle og Unge legger næsten uovervindelig Hindringer i Veyen for de redeligste Lærere.

Til *Fierde Klasse*, hvor der er Plads for de Meenigheder, hvis Kundskab be-fandtes at være *heel maadelig*, bør jeg, skjønt ugerne, henregne:

I Strøe Herred

Tierebye og Alsynderup. De fleeste røbede en uforsvarlig og forargelig Vankundighed, som drog skarpe Paamindelser efter sig. Sogne-Præsten Hr. Kaas er nu under Suspension.⁴²

I Slagelse Herred

St. Peders i Slagelse. Her florerede lille Catechismus;⁴³ og det var got, om den og hos de fleeste havde vel floreret. Men Sogne-Præsten Hr. Lund kan vist nok arbeide; thi han fattes hverken paa Gaver og Indsigter. Jeg er forvisset om, at min kiærlige Tilskyndelse haver indgivet ham Mod. Og nu vil Meenigheden ved Guds Biestand uden Tvivl forbedre sig. Skoleholder Møller i Holmstrup, som havde Frækhed nok til at sammenvæve det ynkeligste Snak paa Prædikestoelen, blev forbudet at lade sig høre oftere af dette Sted.

Boeslunde var fordum en skjøn Meenighed. Nu begynder Vankundighed at herske, og mit Haab om Forbedring er ikke stoert. Provst Kraft er gammel og ligegyldig. Degnen Hersted kan vist udrette meget, naar han vil. Ham er og givet dertil al hæderlig Opmuntring. Men, som jeg fornemmer, skal en nye og stærkere Paamindelse snart være fornøden. Jeg haver lovet at ville snart komme igien og faaer da stræbe, om Gud forunder Helbred og Liv, at holde mit Løfte.

I Alsted Herred

Sorøe, Kindertofte og Pedersborg. Man havde ikke formodet, at jeg torde visitere hos de Høylærde.⁴⁴ Men Udfaldet viiste, at min Nærværelse ikke var til Overflod. Det er mig lovet, at jeg skal finde Forbedring, naar jeg kommer igien. Den nye Capellan Hr. Smith er en ferm og virksom Mand, skøn Prædikant, forstandig og exemplarisk. Af hans Fliid og Færdighed tør man under Guds Velsignelse love sig meget til Forbedring.

I Øster-Flakkeberg Herred

Krummerup og Fuglebjerg – Schielbye og Gundersløw – Fogedbye. Det var høj Tiid, at Sogne-Præsten i Krummerup Hr. Møller resigerede.⁴⁵ Næsten maatte al Taalmodighed forgaae over den usle Kundskab, som fandtes i Meenigheden. Hr. Hansen i Schielbye, en god Mand, lovede mig større Fornøjelse en anden Gang; og da Hr. Martner i Fogedbye er blevet opmuntret, vil det heller ikke feyle, at hans Meenighed forbedrer sig.

Da jeg allevegne selv overhører hver enkelt Person i alle Meenighederne uden at forbiegaae en eeneste, saa kan jeg og med Vished bedømme, hvilken Fliid Læreren have anvendt. Hvorfor min allerunderdanigste givne Beretning er saameget destomeere paalidelig. Den udviiser altsaa, at Guds Kundskab i Almindelighed voxer og tiltager i vore Meenigheder; ligesom og at de brave Læreres Antal ikke er lidet iblandt os. Men for at understøtte deres Fliid og gjøre den meere virksom haver jeg i de seeneste Landemode fremsat disse Monita, som herved i Udskrift allerunderdanigst nedlægges,⁴⁶ over hvilke mange retsindige allerede have tilkiendegivet mig deres Fornøjelse og derved opvakt beste Forhaabning hos mig om vore gode Foranstaltningers lykkelige Fremgang.

Iligemaade for at udbrede Vindskibeligheds Lyst, som efter brave Præsters Vidnesbyrd er et af de beste Midler til at fremme Læsning og Skolegang, blev den herhos allerunderdanigst vedlagte Opmuntring til Spinde-Skolers Anleg, i Overensstemmelse med det Kongelige Cancellies Promemoria til Stiftamtmanden og mig af 31te Julii 1784,⁴⁷ paa seeneste Landemode forelæst alle Provsterne, da jeg tillige havde Guld Medaillen at overlevere Sogne-Præsten Hr. Thomas Heiberg, som efter Deres Majestets allernaadigste Villie er ham skiænket til Belønning for sin udviiste Omhue i at befordre Arbeidssomhed.⁴⁸

II. Om den Latinske Skole i Slagelse

Først blev ved Visitatzen d. 12te Julii givet en Prøve-Stiil over hele Skolen, hvilken jeg derefter igiennemsaae hos alle Disciplene og fandt, at ikke faa havde forhastet sig. Men dog vidste de fleeste selv at rette deres begangne Feyl.

Derefter examinerede jeg i Mester-Lectien Hebraisk, Grædsk, Latin, Theologie, Historie; i Fierde Lectie Grædsk og Latin; i Tredie Lectie Latin. Den største Deel svarede til Fornøyelse. Nogle udmærkede sig til megen Roes. Fem eller Sex Svage behøvede nogen Paamindelse og erholdt den.

Rector Scholæ, Professor Wøldike er en meget duelig, særdeles flittig og utrættelig Lærer, som haver ophiulpet Skolen af sin foregaaende forfaldne Tilstand. Min gamle Lærer Conrector Borch arbejder nu med fornyet Lyst. Collegæ ved Skolen Mag. Gotschalk og Msr. Høfding have begge erhvervet sig et got Vidnesbyrd. Særdeles er den første vel oplagt til sit Embede og due-
lig.

I Stiftet er ellers ikke forfaldet noget, som maatte bemærkes foruden dette, at Hr. Kaas i Tierrebye ligesom Degnen Hersom i Søeborg er under Provste-Ret, og at Commissionen over Hr. Tvede ikke endnu er tilendebragt.

Allerunderdanigst

af

Nic. Edinger Balle

Kjøbenhavn den 15de Januarii 1785.

Allerærbødigst Indberetning

Om Visitatz i Siellands Stift for Aaret 1785

Saasnart Aarets Tid kunde tillade det, begyndte jeg i April Maaned, efter min allerunderdanigste Embeds-Pligt, at efterforske Menighedernes Tilstand i Stiftet ved anstillet Visitation efter de Kongelige Anordninger og haver saaledes forfaret i dette Arbeide paa forskiellige Tider og Steder, alt ligesom andre Embeds-Forretninger levned mig Leylighed dertil, indtil midt i Octobr. Maaned, da Veyens og Veyerligets Beskaffenhed forbød mig at drage videre. I bemeldte Tids-Rum haver jeg igiennem Tolv Herreder undersøgt, hvorledes christelig Kundskab forplantes, god Orden og Opbyggelse ved den offentlige Guds-Tieneste vedligeholdes, Skolerne forsynes, og Kirkerne holdes i Stand, samt Geystligheden forholder sig. Saadan Undersøgelse er anstillet over 104 Sogner i 65 Hoved-Kirker og over 1 Latinsk Skole. Da jeg holder et ordentligt Dag-Register over al min Forretning paa Visitationerne, som efter min Indsigt udgøre en saare vigtig Deel af en Biskops Embede, og min Flid i den Henseende, om ellers ved nogen Ting, bliver anvendt, som for den Alvidende Guds Aasyn, med den redeligste og mest upartiske Nøyagtighed, saa kan jeg og med god Samvittighed meddele en saadan Efterretning derom, som paa hiin Dag gandske vist ikke vil blive mig til Ansvar eller Beskiæmmelse, da jeg ikke haver forsømt, hvad paa min Side efter mine Kræfter skulde være at iagttage for at gjøre samme paalidelig.

Eftersom Tilstanden forefandtes i Menighederne, kan jeg for dette Aar henføre dem til tre Classer:

I den *første* Classe er Plads for de Menigheder, hvor Kundskaben befandtes at være saa skøn og roesværdig, som man efter Billighed vil have Aarsag til at ønske sig den hos en Almue, hvis meeste Tid skal opofres til strengt Arbeide. Efter den Orden, i hvilken jeg besøgte disse Menigheder, følge de saaledes paa hveranden:

Smørum Herred

1. *Brøndbye-Wester og Øster.* Baade Store og Smaa svarede med Forstand og Skiønsomhed. Man læste got i Bog, havde lært Psalmer og vidste noget af den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Provst Becher holdt en grundig, ordentlig og god Prædiken. Skoleholder Gyrsting er især duelig og flittig.

2. *Wallensbek.* Her svarede de Voxne med en udmærket Færdighed, Fuldstændighed og Skiønsomhed. Skolebørnene viste sig ligeledes til Fordeel.

Sogne-Præsten Hr. Nyrop udviser berømmelig Flid og haver Talenter til at prædike.

3. *Høye Thorstrup*. Blandt den voxne Ungdom fandtes mange, som i Besynderlighed udmærkede sig, ey allene ved fuldstændig Indsigt, men ogsaa med en mere end almindelig Skarpsindighed i at dømmе ret om Indvendinger og Tvivl, som deres Færdighed opvakte mig til at gjøre imod dem. Alle gjorde meget god Rede for den heele Christendoms Lære. Ogsaa Skolebørnene svarede got og kunde med Fornøjelse roeses. Sogne-Præsten Hr. Lindsted er en værdig Lærer og stifter meget Gavn ved sit opbyggelige, lærerige og tydelige Foredrag.

Thune Herred

4. *Greve og Kildebrynde*. Saavel den voxne som mindre Ungdom var meget vel underviist og gjorde Rede for sin Kundskab til Fornøjelse. Sogne-Præsten Hr. Engelstoft er en duelig Lærer for Almuen, prædiker tydelig og grundig og bibelsk. Ligesaa er Degnen Mozfeld en meget brav og flittig Mand. Menigheden fortjener Roes for medelst smukt Forhold og christelig Velanstændighed.

Sochelunds Herred

5. *Gjentofte*. Mange Voxne, særdeles de senest confirmerede, udviste baade Færdighed og Forstand paa en Maade, som gjorde dem værdige til Berømmelse. Men Skolebørnene udmærkede sig paa den ypperligste Maade, baade ved færdig Boglæsning og ved Kundskab saavel i Christendom som i Bibelhistorie, til megen Roes og Glæde. Sogne-Præsten Hr. Høegh er en grundig Prædikant og enaarvaagen Lærer for Ungdommen. Skoleholder Langsted er i sit Kald en af de hæderligste Mænd i Stiftet, som elsker sin Skole og forestaaer samme med stor Velsignelse.

Tutze Herred

6. *Hørbye Sogn*. Jeg havde megen Aarsag at være ret vel fornøyet baade med Store og Smaa, da begge udviiste ey allene Færdighed, men god Indsigt i deres Svar. Nogle faa røbede sig selv, at de havde været forsømmelige, men lovede Bedring. Sogne-Præsten Hr. Holm udmærkede sig ved en grundig og lærerig Prædiken i et smukt Sprog. Degnen Klingenberg er en flittig og duelig Mand.

7. *Hagested og Gislunge*. Ved sine forstandige Svar gav den voxne Ungdom tilkiende, at den undervises med Klogskab, og en stor Deel deriblandt erhvervede sig sær Berømmelse. Hos Skole-Ungdommen fremskinnede god Forhaabning. Sogne-Præsten Hr. Søeborg, en god Astronom, er ogsaa en god Præst, som foredrager Guds Ord i et værdigt Sprog med Grundighed til Opbyggelse. Degnen Vincentz er skikkelig og flittig.

8. *Skamstrup og Frydendal*. Her svarede den voxne Ungdom gandske herligen, med fuldstændig Indsigt og megen Færdighed. Bevæget af deres udviste Munterhed gjorde jeg Spørsmåle som til en Attestatz, gik langt ind i Bibelhistorien med den, satte den paa Prøve ved allehaande opkastede Betæneligheder og fik Svar til min Forundring uden at feyle en eneste Gang. Skolebørnene fortiente sig efter deres Alders Maade megen Roes. Menigheden er net og ordentlig. Sogne-Præsten Hr. Severin Heiberg besidder de beste Gaver til Almuens Underviisning og forklarer Guds Ord i et fatteligt, opvækkende, smukt Foredrag. Degnen Heyde er en kiøn, duelig og flittig Mand. Skoleholder Hiorth er i samme Henseende agtværdig.

Artz Herred

9. *Ubye Sogn*. Over den voxne Ungdoms Fasthed og Nøyagtighed i at svare bestemt, endog paa Spørsmåle, som Lærebogen ikke indeholder, havde jeg Aarsag at fornøye mig. Deraf saaes, med hvilken Flid og Forstandighed Læreren underviser dem. Skoleungdommen var i Almindelighed gandske roesværdig. Sogne-Præsten Hr. Rørbye er en lærerig, indtrængende og fattelig Prædikant. Hvad han foredrager sine Tilhørere, unge og gamle, lære de vist at forstaae og anvende til deres Opbyggelse.

Schippings Herred

10. *Bregninge og Biersted*. Baade Indsigt og Troelighed og Eftertanke ledsagede den voxne Ungdom i sine Svar. Skolebørnene læste fermt i Bog og havde saa megen Kundskab, som efter deres Alder kunde forlanges. Mit Arbeide blev her forrettet med megen Fornøvelse. Sogne-Præsten Hr. Randrup er i sin Læremaade grundig, i sit Foredrag veltalende, i sit Arbeide utrættelig og i sin Omgang takkelig. Naar ikke den herskende Kritik havde for Skik at slaae vore orthodoxe Skribentere om Ørerne med store Kudske-Svøber, saa at Hørelse og Syn maae forgaae derover, vilde han være en af dem, som kunde berige mit forehavende theologiske Magazin med nyttige Afhandlinger. Nu beholder han vel, ligesom fleere, sin Viisdom for sig selv, og Magazine bliver ikke oprettet. Han haver ellers ved nogle trykte Brudetalere for adskillige Aar siden beviist, at han kan skrive til Nytte og Opbyggelse.⁴⁹

Ods Herred

11. *Oddens Sogn*. Jeg kan ingensteds ønske mig bedre Kundskab, mere Færdighed, større Skiønsomhed, end som her blev udviist, baade af Store og Smaa. Det var en Lyst at høre, hvor got de smaa kunde læse i Bibelen, og hvor vel de vidste at gjøre Rede for Bibelhistorien, Psalmer og Bønner. Nogle af dem havde end ydermere faaet Smag paa lidet af Fædrenelandets Historie og Geographie. De udmærkede sig tillige ved Høviskhed og Ordentlighed i deres Væsen. Nuværende Sogne-Præst Hr. Westergaard er nyelig an-

kommet. Han lover at ville bygge fremdeles paa den Grundvold, som er lagt af hans Formænd. Skoleholder Gotschalk besidder en udmærket Duelighed til sit Embede. Hans Skole er prydet med et lidet Bibliothek, samlet tildeels af ham selv og tildeels af de forrige Sogne-Præster. Veggene ere behængte med Landkort, efter hvilke han veyleder sine beste Skolebørn til nogen Kundskab om Verden. Hvor han læser noget, som kan være dem nyttigt, søger han strax at skaffe Kundskab derom. En saa sielden Mand var Belønning værd.

12. *Egebjerg Sogn.* Her svaredes af voxne og Børn til en almindelig Fornøelse, baade for mig og for mange andre kloge Folk, som vare tilstæde. Jeg savnede aldrig enten Fuldstændighed eller Eftertanke eller Færdighed i deres Svar. Hvorledes jeg end vendte og dreyede allehaande Spørsmåale, blev man mig alligevel ikke noget [Svar] skyldig. Just saaledes skal en duelig Lærers anvendte Flid best komme for Dagen. Sogne-Præsten Provst Rehling rørte baade mig og enhver ved sit smukke og lærerige Foredrag. Ogsaa han haver tilforn beviist ved nogle udgivne Taler, at han haver en god Skrivemaade i sin Magt.⁵⁰ Hans Bibliothek er udvalgt. Hvormeget Gavn kunde dog stiftes i det Almindelige ved saadanne Mænd, dersom her var Opmuntring for dem til at vove sig frem paa Lærdoms-Banen? Men naar samme bespændes af Renomister og Friebyttere, er det vel ikke underligt, at sindige Folk holde sig hiemme. Skoleholder Sinding viser Flid og Duelighed.

Alsted Herred

13. *Liunge og Braabye.* Baade Smaa og Store udviste en Kundskab, som i Betragtning af deres Stand fortienner at kaldes ypperlig. Jeg maatte spørge, hvad jeg vilde, endog uden for Lærebogen, fik jeg got og færdigt Svar. De Smaa, som ikke endnu vare komne videre end til Luthers lille Catechismus, kunde dog strax gjøre Rede for hvert et Spørmaal, som deraf under mange Slags Vendinger blev udviklet. Et Beviis, at denne Bog, som den store Dr. Baumgarten i Tydskland haver kaldet *Guds Kirkes Klenodie*, men som hos os skal være til Hinder for Almuens Oplysning, ikke aflader i gode Hænder endnu at være et Mesterstykke af en Elementar-Bog for de enfoldige. Sogne-Præsten, den 72 Aars gamle Hr. Plochrose, er en grundig, opbyggelig, munter, utrættelig og tækkelig Lærer, som fortienner megen Høyagtelse. For mig var han ey allene ubekjendt, da jeg kom til ham. Men ogsaa visse tienstagtige Aander, hvis Antal daglig formeres, havde søgt at indprente Mistanke imod ham. Hans Menigheds skiønne Forfatning og hans eget Arbeide i Menigheden maatte naturligviis frembringe en gandske modsat Virkning hos mig. Han er Senior blandt sine Herreds-Brødre af Alder og er det visselig tillige af Fortieneste. End ikke Catechisations Bogen, som for et Aar siden først af mig er indført i Stiftet,⁵¹ og som endnu forgiæves blev efterspurgt hos nogle yngre, havde den gamle Mand forsømt at holde. Tvertimod, den var fuld-

kommen nøyagtig. Han catechiserer uafadeligen. Ligesaa er Degnen Wildt en skikkelig og flittig Mand. Men Skoleholder Lassen haver saaledes udmærket sig ved to Aars Skoletieneste, at han efter mine Tanker vilde blive en duelig Lærer i et tilkommende Seminario for Skoleholdere, helst om Leylighed kunde gives ham til at reyse et Aar omkring ved fremmede Seminarier for at see og høre, hvorledes alt gaer til.

Tybjerg Herred

14. *Aversie og Thestrup*. En stor Deel af den voxne Ungdom udmærkede sig ved Grundighed og Eftertanke, ikke mindre end ved Fuldstændighed og Færdighed i deres Svar. Skolebørnene læste fermt. Sogne-Præsten Hr. Lampe er en smuk og flittig Mand, som prædiker af Hiertets Fylde til Opbyggelse. Degnen Lund kan i sin høye Alder ikke gjøre, hvad han gierne vilde. Men som en Mand, der i mange Aar haver arbeidet med Troeskab og Flid, medens Kræfterne vilde staae ham bie, fortjener han at nævnes.

15. *Herlufmagle og Tybjerg*. I disse Menigheder ere fire Herregaarde og altsaa meget Arbeide. Desuagtet fandt jeg hos en stor Deel af den voxne Ungdom saamegen Indsigt, Forstandighed og grundig Kundskab, at jeg med Rette bør kalde dem udmærkede. At nogle faa kunde være svage, vil efter Omstændighederne ikke synes forunderligt. Der var og megen god Forhaabning at glæde sig over hos dem iblandt Skolebørnene, som kunde faae Tid til at søge Skolen. Sogne-Præsten Hr. Wellejus, en ægte drabelig Folks-Lærer, forkyndte Guds Ord i et saa lærerigt og fatteligt, men tillige smukt og indtrængende Foredrag, at jeg i den Henseende ikke kan give ham for stor Berømmelse. Han er tillige en lærd og i andre Videnskaber kyndig Mand af gammel, Dansk Mandighed og Styrke, baade i Sind og Legeme. Paa sin Post staaer han der, endnu i Alderdommen, med Hæder og Kraft.

16. *Mortens Sogn i Nestved*. Voxne og Børn udviste al ønskelig Kundskab. Den var samlet med fornuftig Skiønsomhed. Mange smaa havde erhvervet sig en saa udførlig og vel sammenhængende Kundskab i Bibelhistorien, at jeg næsten ikke haver fundet noget paa andre Steder, som kunde dermed sættes i Ligning. Sogne-Præsten Professor Bast er en Mand af Videnskaber, som tænker vel og haver Sproget i sin Magt. Hans Foredrag var grundigt, lærerigt, vel sammensat og røbede megen Tænksomhed. Han er en meget duelig og tillige formedelst sin moralske Charakter agtværdig Mand. Hans Omgang er iblandt Høye og Lave til Velbehag og skaffer ham Agtelse.

I den *anden* Classe sætter jeg de Menigheder, hos hvilke jeg forefandt en Kundskab, som var saa god, at man bør og kan være dermed fornøyet, men tillige tør gjøre sig velgrundet Haab om videre Forfremmelse. Disse Menigheder følge paa hverandre, ligesom jeg haver besøgt dem, i denne Orden.

Smørum Herred

1. *Thorslundemagle og Ishøj*. Her svarede af Smaa og Store ret skikkeligen, ikke uden Forstand, til Fornøyelse. Sogne-Præsten Hr. Flindt prædiker jævnt og ordentligen. Han er flittig med Catechisation og Skolebesøg. Skoleholder Møller fortjener Berømmelse.

Thune Herred

2. *Carlslunde og Carlstrup*. Den voxne Ungdom var ikke saa fast i sin Kundskab som hos Menighederne af første Classe, men svarede dog rigtig og vel. Skolebørnene kunde for største Deelen agtes værdige til Roes. Sogne-Præsten Provst Aulum er en smuk og ordentlig Mand, som passer sit Embede vel. Hans Foredrag er stemt efter Almuens Evner og tjener til Opbyggelse.

3. *Jersie og Sollerød*. Blandt den voxne Ungdom fandtes adskillige gamle Karle, som ret udmærkede sig ved Forstandighed. Hoben var skikkelig. Baa-de store og smaa bleve opmuntrede til at læse med Indsigt og Eftertanke. Sogne-Præsten Hr. Gammerød er ikke begavet, men haver god Indsigt og forklarer Guds Ord rigtig.

4. *Haudrup og Schiensved*. Med den voxne Ungdom saavel som med Skolebørnene kunde jeg være gandske vel fornøyet. Nogle fortjente Roes. Sogne-Præsten Hr. Kihl haver just ikke udmærket sig ved sit Foredrag, som var mævert, dog ordentligt.

5. *Snoldeløw og Thune*. Jeg forefandt hos mange Voxne en grundig og fuldstændig Kundskab, for hvilken de vidste at gjøre Rede med Færdighed. Største Deelen forstod ret got, hvad lidet man havde lært. Ogsaa Skolebørnene havde mit Biefald. Dog maatte jeg paaminde om nogen nøyere Eftertanke. Sogne-Præsten Hr. Rachløw er en Mand, som med megen Flittighed haver samlet sig god Indsigt i Videnskaber og hjælper mange Fattige tilrette med sin Erfarenhed i Lægekonsten. Hans Foredrag er smukt, lærerigt og fuldt af nyttige Begreber.

6. *Reersløw og Windinge*. Her var skikkelig Kundskab overalt, som ogsaa hos nogle blev meget roesværdig. Sogne-Præsten Hr. Høyer mener det hiertelig vel, og hans Flid, som ikke spares, er heller ikke uden Velsignelse. Som en gammel Fader, der vil lokke for sine Børn, taler han til sine Tilhørere og opbygger dem.

Sochelunds Herred

7. *Brønshøj og Rødovre*. Baa-de Store og Smaa fremlagde Prøver af en forstandig og god Underviisning, som var dem meddeelt. De havde mit gandske Biefald. Præsten Hr. Egberg er en meget christelig og exemplarisk Mand, som i et grundigt Foredrag efter Bibelen forkynder Saliggjørelsens Lærdomme til sand Opbyggelse.

8. *Søllerød og Hirschholm*. Ikke faa have udmærket sig ved forstandige Svar og ved en udbredt Kundskab om Bibelhistorien. I Almindelighed svarede de fleeste gandske vel, og deres Antal var ikke stort, som kunde regnes til de Svage. Sogne-Præsten Hr. Blicher er vel begavet paa sin Prædikestoel og taler med Eftertryk i et værdigt Sprog om Sandhed til Gudfrygtighed. Degnen Møller er en pyntelig god Mand. Skoleholder Røst viser Duelighed og Flid.

9. *Lyngbye*. Eftersom denne Menighed er udsat for megen Adspredelse og blandes ideligen med mange Fremmede, maae jeg tilstaae at have fundet en bedre Kundskab i Almindelighed, end jeg forventede. De sidst confirmerede svarede meget got og fermt. Dog fandtes en Dreng, som kort tilforn havde ladet sig confirmere i Kiøbenhavn, saa vankundig, at han maatte tilholdes at læse om igien, før han kom til Herrens Bord. For det meste kunde Skolebørnene fortiene Biefald. Nogle Forsømmelige trængte meget til Paamindelse og fik den. Sogne-Præsten Hr. Møller, en nidkiær og duelig Mand, udviste Grundighed i sit Foredrag, samlet med Varme og Liv. Degnen Møller er en skikkelig Mand og passer sit Embede vel.

10. *Gladsaxe og Herløv*. En stor Deel af de voxne gjorde meget god Rede for sin Kundskab. De svage, hvis Antal ikke var stort, maatte anklage deres egen Forsømmelse. Skolebørnene viiste god Forhaabning. Sogne-Præsten Hr. Grundtvig er duelig, flittig, vel begavet og ferm. Han prædiker smukt og opvækkende. Skoleholder Satler havde megen Ære af sine Skolebørn.

Sømme Herred

11. *Himmeløw*. Med den voxne Ungdom gik det gandske vel an, da ogsaa nogle fortiente Roes. Ligesaa var jeg fornøyet med Skolebørnene. Sogne-Præsten Hr. Haar besidder gode Indsigter, hvilke han veed at fremsætte i et ordentlig Foredrag. Degnen Howen er en flittig og skikkelig Mand.

12. *Hersløw og Gevinge*. Hos den voxne Ungdom fandtes megen Færdighed i at opregne Catechismi Forklaring, men Eftertanken savnedes. Med Skolebørnene havde jeg i saa Fald mere Aarsag at være fornøyet. Sogne-Præsten Hr. Rasmussen er en gandske brav Mand, som ikke sparer sin Flid. Degnen Boserup er en pyntelig, smuk og flittig Mand.

13. *Ibs og Jørgens Sogner*. Den voxne Ungdom lagde bedre Kundskab for Dagen, end man i disse Menigheder, hvor Tænkemaaden ikke haver været den beste, kunde forvente. De sidst confirmerede svarede ret meget vel. Ogsaa nogle af de ældre fornøede mig fuldkommen. Skolebørnene havde mit Biefald. Dog maatte nogle af de største modtage Paamindelser om Flittighed. Sogne-Præsten Hr. Aagaard er en Mand af smukke Indsigter og haver et got Foredrag, som baade fornøyer og opbygger. Den gamle Degn Clementin er i sin Kreds gandske flittig.

14. *Vor Frue Sogn*. Her udmærkede sig en stor Hob af den voxne Ungdom ved forstandige og færdige Svar. Med de Svagere kunde jeg dog være tilfreds.

Skolebørnene, som havde været flittige, fortiente megen Berømmelse. Desto alvorligere blev Advarselen til de Forsømmelige. Sogne-Præsten Hr. Worsøe anvender utrættelig Flid med heldig Fremgang og er udrustet med smukke Gaver til at opvække Bevægelse.

Woldborg Herred

15. *Saabye og Kisserup*. Jeg havde ikke Aarsag til at klage over Kundskaben, som befandtes hos de fleeste at være skikkelig og hos adskillige meget god. Dog var jeg kun lidet fornøyet med Skolebørnene i Almindelighed. Ellers pleye de, hvor der haves Spindeskole, at udmærke sig. Sogne-Præsten Hr. Thomas Heiberg er en virksom Mand, som ved et grundigt og praktisk Foredrag søger at opvække sine Tilhørere til Gudfrygtighed, ligesom han, ved at aabne dem Leylighed til at fortjene noget, søger at føre dem til Vindskibelig-
lighed.

Mehrløse Herred

16. *Holbæk og Mehrløse*. Jeg kan ikke roese Ungdommen i Almindelighed, men heller ikke at laste den. Det gik nok an. Adskillige udmærkede sig. Da den unge Præst Hr. Smith arbejder flittig og haver allerede gjort god Fremgang, ville Frugterne med Guds Hielp nok formeres. Capellanen Hr. Flohr bliver affældig formedelst Alderdom. Sogne-Præsten Hr. Smith holdt en smuk, ordentlig og grundig Prædiken, hvortil han ikke fattes Gaver eller Beqvemhed.

17. *Butterup og Tutze*. I Almindelighed forefandtes en god Kundskab, som hos mange kunde kaldes roesværdig. Ogsaa hos Skolebørnene fremlyste et ønskeligt Haab. Sogne-Præsten Hr. Aagaard er ikke at anprise som Prædikant. Degnen Gandrup er en flittig og skikkelig Mand.

Tutze Herred

18. *Udbye Sogn*. Her savnedes ikke Færdighed hos Ungdommen til at svare, heller ikke Forstand; dog maatte jeg minde om, at man i Henseende til sidste endnu burde bringe det videre. Sogne-Præsten Hr. Steenlos gjør, hvad han kan, og at han kan holde en tydelig exegetisk Prædiken, hørte jeg.

19. *Kundbye Sogn*. God Forstand og smuk Indsigt viiste sig i Ungdommens Svar for det meste. Skolebørnene læste vel i Bog og gave ellers ønskelig Forhaabning. Mod Forsømmelse maatte dog advares. Sogne-Præsten Hr. Bagger, en aldrende, nidkiær Mand af meget gode Indsigter, følger den exegetiske Methode i sit Foredrag, er grundig og tydelig.

20. *Bierbye og Mørke*. Ret god Kundskab var udbredt blandt Store og Smaa. Om end nogle ikke vidste meget, forstode de dog, hvad de havde lært. Sogne-Præsten Hr. Rasmussen forklarer Guds Ord i god Orden, med Tydelighed og forretter sit Embede vel.

21. *Hiembek og Svinninge*. Man havde sagt mig, at det her vilde see slet ud, og jeg fandt det modsatte. En Deel svarede med Forstand og Færdighed. Med dem alle i Almindelighed, baade smaa og store, kunde jeg være gandske vel tilfreds. Sogne-Præsten Provst Nissen, som af Misundelse er udraabt for at være enfoldig, røber det dog ikke i sin Underviisning, som af Prøverne erkiendes at være god. Han prædiker heller ikke slet. Som Provst viser han sig i alle Maader til Fornøyelse. Skoleholder Sommer er duelig og flittig.

Schippings Herred

22. *Wischinde og Aunsø*. Baade Smaa og Store svarede saaledes, at jeg med Fornøyelse kunde give dem mit Biefald. God Forstand og Færdighed var almindelig iblandt dem, dog meest hos de voxne. Sogne-Præsten Hr. Ambders er duelig og aarvaagen. Ved mere Øvelse vil hans Foredrag blive mere indtrængende og lærerigt.

23. *Wærsløw og Jordløse*. Den voxne Ungdom svarede mig til Fornøyelse, ret færdigt og got samt med skikkelig Forstand. Ligesaa gjorde Skolebørnene god Rede efter deres Alders Maade. Sogne-Præsten Hr. Wedseltoft gjør sig Flid med Nytte og foredrager de guddommelige Sandheder i god Orden til Opbyggelse. Degnen⁵² er ved hans Formaninger nu blevet dannet til et skikkelig Menneske.

24. *Fellesløw og Særsløw*. Jeg kunde ikke andet end være fornøyet med Ungdommen, som imod min Forventelse ey allene kunde opremse sin Børne-Lærdom, men forstod at gjøre Rede for Meningen deraf. Dog skulde Eftertanken mere skiærpes hos Skolebørnene. Sogne-Præsten Provst Wejle er en gammel, skikkelig Mand, men gjør ingen Fordring paa at være lærd og overlader gierne til enhver anden al Pris for Veltalenhed. Degnen Tømmerup, som er duelig og flittig, haver meest Deel i Ungdommens gode Kundskab.

25. *Sejerø*. Fra gamle Tider var her bevaret megen Levning af den ypperligste Kundskab, som i den sidst afdøde Præsts⁵³ Tid ikke kunde udryddes saa gandske, at jo Ungdommen var i Stand til at svare rigtig og med Indsigt. Skoleungdommen fandtes vel oplært. Sogne-Præsten Hr. Clausen, som nyelig er ankommet, bruger sin Flid med stor Fremgang, prædiker sundt og got til megen Opbyggelse og er en veltænkende Mand. Degnen Marstrand er skikkelig, flittig og duelig.

26. *Wallekilde og Hørve*. En sund og god Kundskab er forplantet hos Ungdommen overalt. Den veed at gjøre Rede derfor med Eftertanke. Skolebørnene læse got i Bog. Sogne-Præsten Provst Bech udmærker sig ved Grundighed og Tydelighed i sit Foredrag. Han haver ved mange gode Oversættelser, særdeles af Niemeyers og Michaëlis Skrifter, erhvervet sig et ærefuldt Navn.⁵⁴ Ogsaa ved egne Indsigter kunde han gavne det Almindelige, naar ham ey fattedes det Mod, som Tiderne udfordre.

Ods Herred

27. *Høybye Sogn*. Langt anderledes end jeg forhaabede, gjorde Ungdommen Rede for sin Kundskab. Der vare de iblandt, som med al Føye maatte kaldes ypperlige. Ogsaa Skolebørnene gjorde mig Fornøjelse. Hielpe-Capellanen Hr. Marcher, som til Forskiæl fra sin vindige Broder kaldes den Norske, haver i kort Tid her erhvervet sig megen Fortieneste. Sogne-Præsten, den gamle Provst Coldevin, formaaer ikke mere og haver nok aldrig været en Helt.

28. *Wiig og Asminderup*. Jeg fik af Store og Smaa ret gode Svar med Forstand og Færdighed. Her var intet at dadle. Sogne-Præsten Provst Garde passer og i Alderdommen sit Embede flittig; men staaer ikke just paa Listen blandt gode Prædikantere. Dog gavner han sine Tilhørere med et Foredrag, som haver megen Materie og er hiertelig velmeent. Degnen Hansen besidder Duelighed og anvender Flid.

29. *Grevinge Sogn*. Her var intet at klage over Ungdommens Indsigt, men tvertimod fandtes meget at fornøye sig over. Dog burde Skolebørnene vænnes noget mere til at forstaae, hvad de have lært. Sogne-Præsten Hr. Rasmussen haver i vore Dage gjort sig berømt ved at trykke en heed Prædiken om Børne-Opdragelsen,⁵⁵ forsynet med en varm Protestation, til mig selv dediceret, mod min Berømmelse over Luthers lille Catechismus. Det er sandt, hvad han siger deri, at hans lille Datter er blevet forskrækket over de lange, fæle Stykker; thi hun vidste ikke at svare noget. Men Bøndernes Børn vidste meget got at komme til Rette dermed. At han er kraftfuld og pathetisk i sit Foredrag, udviser hans nævnte Prædiken.

30. *Asnæsse Sogn*. Jeg fandt hos Ungdommen en gandske skikkelig Kundskab, som kunde fortiene at roeses. Sogne-Præsten Hr. Olivarius er ikke vel begavet, men prædiker dog til Opbyggelse og er en smuk, ordentlig Mand.

31. *Faareveile*. Foruden nogle maadelige, som ikke fornøyedede mig, fandt jeg den øvrige Hob at være vel underviist, og ikke faa erhvervede sig Roes. Dog maatte jeg ogsaa her giøre Paamindelse hos de Smaa om bedre Eftertanke. Sogne-Præsten Hr. Hiorth haver i senere Tid grebet sig an for at danne sin Ungdom bedre end forhen. Men hans Evne som Taler gaar ikke videre end til at udarbeide en tør exegetisk Prædiken.

Artz Herred

32. *Svallerup Sogn*. Ferme og svage vare blandede blant hverandre. Dog var de førstes Antal det største, blandt hvilke ogsaa nogle ved deres Grundighed have udmærket sig. Man klagede over Mangel af Skolegang. Sogne-Præsten Hr. Amundin er en tydelig og opbyggelig Prædikant, som kan være til gandske god Nytte for Almuen. Skoleholder Falenkamp haver Sted iblandt de duelige Skoleholdere.

33. *Rørbye Sogn*. I Henseende til Ungdommens Færdighed i at svare havde jeg ikke noget at erindre. Mig syntes allene, at dens Begreb skulde have

været noget mere opklaret. Dog var Kundskaben ikke slet. Sogne-Præsten Provst Kreyberg haver dannet sig efter en ældre Læremaade og vilde derfor ikke nu omstunder erhverve sig Roes hos den finere Verden. Men iblandt sine Bønder stifter han alligevel god Nytte; thi han er bibelsk og ordentlig.

34. *Callundborg Sogn.* Med større Færdighed og Indsigt end man er vant til at antreffe i Kiøbstæderne, vidste denne Ungdom at gjøre Rede for sin Troe. Skolebørnene have ret udmærket sig. Sogne-Præsten Mag. Fleischer er en lærd Mand og især en god latinsk Philolog. Han haver Satyren i sin Magt, naar han vil bruge den; hvilket dog ikke nu er hans Lyst. Ham ere just ikke de beste Gaver paa en Prædikestoel forlenede; men hvad han taler, er grundigt, vel igiennemtænkt og lærerigt. Den nye Capellan Hr. Suhr var endnu ikke ankommet.

35. *Rachløw Sogn.* Jeg kunde med Grund fornøye mig over Ungdommens Flid i at lære sin Christendom og savnede heller ingen Flid paa Lærerens Side. Dog maatte jeg nu og da give Paamindelser om større Eftertanke. Af Skolebørnene tør ventes god Fremgang. Sogne-Præsten Hr. Fabricius er en velsindet og flittig Lærer, som taler Guds Ord af et fuldt Hierte og pryder samme i al sin Omgjængelse. Degnen Laasbye er en smuk, forstandig Mand og synger vel.

Alsted Herred

36. *Slagtille og Biernede.* I Almindelighed fremskinnede hos Ungdom megen god Kundskab, for hvilken mange deriblandt gjorde Rede med en vis Udførlighed, som viiste, at det ikke havde været Læreren nok blot at undervise dem om det fornødneste. Ogsaa var Boglæsningen for Skolebørnene ret ferm. Men om bedre Eftertanke maatte jeg dog give dem Advarsel. Sogne-Præsten Hr. Faith lærer Guds Ord ordentlig og ret. Han er vel skikket til Almuens Underviisning.

Tybjerg Herred

37. *Glumsøe og Bavelse.* Jeg fandt hos Ungdommen en skikkelig god Kundskab, som hos nogle kunde siges at være ret ønskelig. Skolebørnene læste got i Bog og kunde færdig gjøre Rede for, hvad de havde lært. Ikkun at Eftertanken blev mere øvet, hvorom jeg kraftig advarede. Sogne-Præsten Hr. Sebbelow haver et tydeligt, sammenhængende og gandske smukt Foredrag, som dog kunde behøve lidet mere Forraad af lærerige Tanker. Han er ellers duelig og flittig. Den gamle, ærværdige Provst Bejer, Pastor emeritus, men som vedbliver i sit 77. Aar at forrette sit Provste-Embede, besidder megen exegetisk og ikke liden Astronomisk Kundskab. Han haver viist sig som grundig Skribent, skjønt paa gammeldags Maade.³⁶ Ikke en eneste Gang i 30 Aar er nogen Visitatz i Herredet af ham blevet forsømt, og alle sine Embeds-Sager holder han stedse i den beste Orden. Som et Mønster paa Flid og Nøygagtighed fortjener han at anprises.

38. *Fensmark og Riisløw.* En meget god Kundskab er her forplantet. Ingen var slet. Man havde lært det fornødne tilgavns og förstod, hvad man sagde. Sogne-Præsten Hr. Tryde er en vindskibelig Mand, som troeligen aagrer med sit Pund, hvilket heller ikke er det ringeste. Degnen Langemak er en meget duelig, flittig og velanstændig Mand.

39. *Wester- og Øster-Eggede.* I Almindelighed kunde det her vel nok passere. Ogsaa nogle af de voxne udmærkede sig. Skolebørnene læste got i Bog, havde været flittige til at lære deres Christendom; men Skoleholderen⁵⁷ fik Paa-mindelse om at være ligesaa saa flittig til at forklare den for dem. Sogne-Præsten Hr. Holboe er en grundig, opvækkende og smuk Prædikant. Naar han i nogle Aar haver arbeidet i Menigheden, vil den voxne og tiltage i Forbedring.

40. *Peders Sogn i Nestved.* Saasom det falder sædvanligt i Kiøbstæderne, kunde det her gaae vel nok an. Adskillige udviste god Indsigt og megen Færdighed. Sogne-Præsten Hr. Holm er ingen Mester paa sin Prædikestoel, men heller ikke en Stympet. I et jævnt og opbyggeligt, vel sammenhængende Forredrag forklarer han de hellige Sandheder gandske rigtig og til Nytte.

I den *trede* Classe have de Menigheder Sted, hvor Kundskaben befandtes at være heel maadelig, saa at Flid og Stræbsomhed nødvendig bør anstreges meget mere, førend det kommer saa vidt, at man kan være vel tilfreds. Dog fælder jeg herved min Dom ikke med Skaansel, men efter Strenghed. Des-aarsag maae følgende Menigheder her finde Plads.

Tutze Herred

1. *Jyderup og Holmstrup.* Mængden røbede en svag Kundskab. De faa, som svarede til Fornøjelse, kunde ikke veye op imod den store Hob. Sogne-Præsten Hr. Gøtsche mangler Tydeligheds Gaver. Dog haaber jeg, at han tiltager i Flittighed og med det samme formerer sin gavnlige Indflydelse. Ved Opmuntring, som ansporer gode Gemytter, ikke ved Revselse, som nedslaer og dræber alt Mod, haver jeg stræbt at sætte ham i Aande.

Artz Herred

2. *Store- og Lille-Fuglede.* Gode, maadelige, slette fandtes blandede blandt hverandre. De tvende sidste udgjorde det største Antal. Sogne-Præsten Hr. Hammer, som i Skole-Videnskaber skal være bevandret, er paa sin Prædikestoel en Stympet. Han prædikede saaledes, at jeg ved Udgangen af Kirken spurgte ham, om han ikke vilde have Capellan. Den raader jeg ikke for at pa-atvinge ham. Ellers skulde han vist have den.

3. *Aarbye Sogn.* Adskillige fornøede mig. Men Hoben var dorsk, søvnagtig og ukyndig. Det syntes mig, at Lærdommene ikke vare ret udviklede for

dem. Med Skolebørnene var jeg mere fornøyet. Sogne-Præsten Hr. Flensborg anvender Flid efter det ham betroede Pund og er ikke uheldig med Ordets Forkyndelse paa Prædikestoelen.

4. *Refsnæs Sogn.* Dorskhed og Søvnagtighed laae udstrakt over de fleste. Enkelte personer viste skikkelig Oplysning. Ogsaa her sporedes Tegn til Forbedring hos Skolebørnene. Sogne-Præsten Hr. Monrad savner ikke Talenter, kiender Smagen, taler i et smukt og bevægeligt Sprog, er af en god Charakter. Haver han først arbeidet længere i Menigheden, ville Frugterne deraf bedre fremlyse. Hans Degn⁵⁸ er en gammel, enfoldig og udygtig Mand, som ikke kan hielpe ham.

5. *Tømmerup Sogn.* Samme Dorskhed og Vanvittighed var udbredt over den største Hob. Men hos enkelte gode, helst de sidst confirmerede, fremskinne- de behagelig Prøve af seneste Lærers velanvendte Flid. Skolebørnene havde lært at remse uden Forstand; hvorfor Degnen Hanberg bekom sin tilbørlige Paamindelse. Den nye beskikkede Præst Hr. Dame var endnu ikke ankommet.

Ods Herred

6. *Nyekiøbing og Rørvig.* Den store Hob var gandske maadelig og røbede for megen Mangel af Eftertanke, som haver Grund i deres egen Forsømmelse. Nogle Flittige, helst af Annex-Sognet, svarede forstandigt og got. Men i Kiøbstaden hersker et trevent og vrangvilligt Væsen, som gjør den beste Lærers Flid til intet. Om skarp Advarsel kan hielpe noget, er den ikke blevet sparet. Sogne-Præsten Hr. Holm er en duelig og Indsigtsfuld Mand, fuld af Kraft og Styrke. Jeg haaber, at hans utrættelige Møye skal frembringe god Virkning i Fremtiden.

Tybjerg Herred

7. *Sandbye og Wrangstrup.* Jeg haver været tvivlsom, om ikke disse Menigheder burde faae Plads i anden Classe. Men Hoben var dog maadelig og viste liden Kundskab. Strenghed tillader da ikke at rykke dem høyer op. Imidlertid fandtes dog ikke meget faa blandt de Voxne, som gjorde gandske god Rede og svarede med Forstand. Sogne-Præsten Hr. Thornam, som ikke længe siden haver begyndt at arbejde i disse Menigheder, holdt en meget god og lærerig Prædiken, som kunde høres med Velbehag til Opbyggelse.

Alsted Herred

8. *Alsted og Fiennesløw.* Mit Haab blev her bedraget. Efter Sigelse skulde jeg finde det meget got og fandt det gandske maadeligt. Adskillige røbede idel Vankundighed, og Mængden var svag. Dog kunde jeg hist og her finde nogen Opmuntring. Det er imidlertid altid sikkerst at see med egne Øyne og

høre med egne Øren. Almindelig Sagn er aldeles uefterrettelig. Sogne-Præsten Hr. Mølsted er vist en kiøn og duelig Mand. Maaskee hans Lemfældighed stemmes herefter til nogen mere Alvorlighed, og Tilstanden forbedres. Paa Prædikestoelen taler han med Grundighed, smukt og ordentligt. Degnen Cardes er Mester-Sanger og kunde være mere end det, om han vilde. Ham fattes ikke Evne.

Af al denne sandfærdige Beretning vil behageligst erfares, at her er ingen Aarsag til at beskyldte vor Almue for en barbarisk Vankundighed. Heller ikke bestaaer Folkets Oplysning i tomme Ord, som uden ad opregnes uden Forstand og Eftertanke. Vist maae Lærebogen saaledes indprentes i deres Hukommelse, at de kunde have Svar strax tilrede, naar Spørsmaal bliver dem giort, og at de selv uden Møye kunde strax tilbagekalde Religionens dyrebare Lærdomme i deres Erindring, naar Omstændigheder i Livet indtreffe, som gjøre det vigtigt for dem at mindes derom. Ellers bliver en Tomhed tilbage i Sindet, som ikke efterlader andet end Uorden og Fordomme. Med egne selvopfundne Ord kan Mængden gandske vist ikke forklare sin Mening om høyere Ting. Ikke Mængden af Studerede er engang fuldkommen i Stand dertil. Desaaarsag maae der nødvendig læres noget uden ad. Men deraf følger ikke, at det skal læres uden foregaaende Forklaring over Ordenes Mening. Allevegne driver jeg meget paa, at denne maae først have Sted. Heller ikke følger det, at den, der kan uden ad opregne sin Lærebogs Forklaring over en eller anden Sandhed, skal derfor plapre uden Forstand. Det modsatte fremlyser ved en klog og efter Mængdens Fatte-Evne indrettet Prøvelse. Jeg tør gandske frimodig beraabe mig paa hver den, der haver hørt mine Visitater, og lade ham upartisk aflegge sit Vidnesbyrd. Det skal da vel erfares, ey allene om jeg nogen Tid lader Ramsen passere uden at lede de Unge ved enkelte Spørsmaaale, som udvikles af det oplæste Stykke, til at sige deres Mening efter eget Overleg, men ogsaa om ikke allevegne, hvor min allerunderdanigste Indberetning udviser, at god Kundskab er forefundet, fornøvelig Prøve derved er bleven aflagt paa de Unges rigtige Begreb om Ordenes Mening. Og hvor mange Gange er mig ikke den store Glæde vederfaret, at jeg ved saadan Prøvelse haver kundet opvækket deres Tænke-Kraft til at udfinde sunde Svar paa Spørsmaaale, om hvilke deres Bog ikke giver Oplysning. Overhørelsen er blevet til en Sokratiske Samtale imellem os, og saaledes bør den anstilles til Frugt og Nytte. Derfor tage alle Tilstædeværende, baade gamle og unge, megen Deel i det, som forhandles. Deres gandske Opmærksomhed er anspændt. Derfor nyder jeg den Lykke, at ingen er bange for mig, og at man ønsker ved Slutningen, at jeg snart maae komme igien. Derfor kan jeg i første Qvarteer allerede have udforsket, om Lærerne gjøre deres Pligt som forstandige Mænd. Derfor optændes en Lyst hos alle til at udvise herefter

den beste Flid, fordi man seer, at den, som veed noget, kan komme frem dermed, og man føler, at Religionens Lærdomme ikke ere vanskelige, ikke ufrugtbare, ikke nedtrykkende enten for Hierte eller Forstand. Men derfor maae Catecheten og selv have lært deres Bøger saaledes uden ad, at han deraf kan laane Ord og Talemaader, som ere dem bekiendte, ved hvilke at sammensætte i en nye Vending og i en nye Form han uformærket leder dem hen til at tænke selv og at svare af egen Overvejelse. Mange Gange haver jeg ved denne Maade, blot i en Time, kundet fremlede smaa Skolebørn, som ikkun havde lært at ramse, til at bruge deres Forstand og selv udlede enkelte Svar af det oplæste Stykke paa enkelte Spørsmåale, som deraf bleve giorte, ligesaasart ved Enden af Stykket og i Midten deraf, som forfra. Men til Skoleholdernes Veyledelse gjør jeg det allevegne selv for første Gang og lader dem vide, at Touren falder til dem ved næste Visitatz. – Hvor derimod Skoleholderen haver iagttaget, hvad han burde: hvilket jeg strax formærker ved de første Spørsmåale, som gøres af det forelæste Stykke, da Børnene svare bestemt, netop hvad der hører til den omspurgte Sag og intet videre, saa haver han strax sin offentlige Berømmelse i Menighedens Paahør og bliver derved under sine trange Vilkaar saa glad, som om han var det lykkeligste Menneske. Ach! det er ikke ved harmende Bebrejdelse eller bitter Klager eller støyende Raab om Forbedring, men ved skaanende Mindelser og kiærlig Opmuntring og mild Tilfredshed med den Flid, som allerede er brugt, at Mennesker, gode Mennesker, skulde bevæges og opflammet til at fordoble deres Iver og Virksomhed. Det maatte behageligst vorde mig tilgivet, at mit rørte Hierte har udstrømmet i en vidtløftig Forsvarings-Tale for mig og mine Medlærere i Stiftet! Men da jeg offentligen i trykte Blade er bleven fremstillet til Spot og Haanelse, som en Mand, der ikkun standser Almuens Oplysning og lader sig nøye med Udenads-Plapper, var det vel ikke til Overflod, at jeg her <for min Konges allerhøyeste Aasyn allerunderdanigst>⁵⁹ nedlagde mit velgrundede Forsvar. Naar jeg vil lade være at skrive det offentligen for ey at ophidse den vrede Bremse-Flok til at stikke mig paa nye og derved maaskee give mit Embeds Værdighed sit sidste Bane-Saar, da bør jeg dog ikke lade være <ved allerunderdanigst Regnskab for Kongen, min Herre>⁶⁰ at gaae den Mistanke i Møde, som derved kunde opvækkes. Og hvad jeg til den Ende her haver fremlagt i alledybeste Underdanighed, er intet mere, end hvad jeg haaber og er forvissat om at skulde befindes med Sandhed overensstemmende ved den skarpeste Undersøgelse.

Hvad ellers Luthers Catechismus er angaaende, da haver samme i halvtredie Hundrede Aar og derover været antaget i den Evangelisk Lutherske Kirke som en Grundlegning for Almuens Underviisning i den Christelige Troes- og Sæde-Lære. Den er saa kort, at ogsaa de svageste Hoveder, som end have manglet Skolegang, alligevel kunde bringes til at lære den, og tillige saa fuldstændig, at hvo, som forstaaer den, ey kan være uvidende om en eneste

væsentlig og frugtbar Gudfrygtigheds Sandhed i vor gandske Religion. Sproget og Tonen er ey allene indrettet efter Almuens Forestillings-Maade, men ogsaa allevegne stemt til at opvække Ærbødighed for Gud, Taknemmelighed, Tillid, Kiærlighed og Lydighed. I disse Henseender haver jeg vidnet om denne Bog, at den, som Elementar-Bog for den enfoldige Almue betragtet, indeholder et sandt Mesterstykke, og et saadant Vidnesbyrd haver tilforn været istemmet med en Røst af Lærde og Ulærde i den gandske Kirke. Men naar jeg i min allerunderdanigste Forestilling af 31te Januarii⁶¹ haver anført, at alle Stifternes Geystlige visseligen bede tilligemed mig, at den maae vedblive og aldrig afskaffes, saa var det ikke mit Øyemed at ville bede derom i heele Geystlighedens Navn: hvilket Ordene i deres Sammenhæng heller ikke tilkiendegive. Ikkun det Haab, jeg havde, at ingen Geystlig i dette Fald vilde tænke anderledes end jeg, skal efter min Hensigt af Ordene fremlyse. Sandeligen haver jeg ikke følet mere derved end dette allene. Men at jeg kunde smigre mig paa den Tid med saadant et Haab, var i det mindste undskydeligt, da jeg aldrig før havde hørt eller læst, at nogen i vor Kirke havde været misfornøyet med Bogen, men meget mere ofte nok havde hørt de største Berømmelser over den. Siden haver jeg gandske uforventet erfaret, at dog adskillige Geystlige i dette Stykke tænke anderledes. Det være langt fra mig derfor at dadle dem. <Nu beder jeg allene i dybeste Underdanighed, at mit uforsigtige Haab om Alles Biefald, som af hadefulde Dadlere er uformodentligen blevet mistydet, ikke maae regnes mig til Forbrydelse.>⁶² I øvrigt haver jeg for min Deel endnu ikke fundet nogen Grund, som skulde bevæge mig til at afvige fra mit forrige Ønske. Er det end saa, at nogle Stykker i Bogen, saasom Troens Artikler, kunde ansees for lange, da koster det ikke mere end at afdele dem ved et nyt Oplag i mindre Parter. Ingen fornøftig Skoleholder lader heller et Barn paa engang lære et saadant Stykke, men afdelar det ved en Streg af rødt Kridt eller ved andet saadant Tegn i mindre Portioner. Er det end saa, at den første Part, som indbefatter Pligterne, ikke staaer paa sit rette Sted efter Sagens Natur, fordi man egentligen først maae vide noget om Gud, om Christo og den hellig Aand, før der handles om Pligt, som skal have sin Grund i Troe, da staaer dog den første Part i Henseende til de Smaa, som skulde ledes til Kundskab, uden Tvivl paa sit rette Sted; thi hvad det er ikke at maatte tilbøde Soel eller Maane, men Gud allene, hvilken de see og høre, at deres Forældre dyrke – ikke at maatte bande – ikke at maatte forsømme Kirke eller Skole – at skulde ære og lyde sine Forældre – ikke at maatte tilføye andre Mennesker nogen Skade paa Liv eller Legeme – ikke at maatte sige noget utugtigt eller gjøre noget, som hører til Løstgighed (hvorom de Smaa destoværre! blandt Almuen høre og see for meget) – ikke at maatte stjæle – ikke at maatte bagtale eller belyve andre – ikke at maatte tragte efter fremmed Eyendom – eller forlede fremmede Folk af deres Tieneste med videre: alt saadant, som indbefattes i Buddene, for-

staaer dog Barnet allersnaest at gjøre sig Forestilling om og kan snaest holde sig som Regel efterrettelig. Ogsaa ere Buddene fremsatte i korte Sætninger. Barnet kan ved dem ikke afskrækkes i sin Lærelyst. Luther og Melancthon vare dog praktiske Philosopher som fordem Sokrates. Jeg mener, at ogsaa den Orden, som haver Sted i Lille Catechismus, kan udviise, at den menneskelige Natur ey haver været dem ubekjendt. I en Forklaring for de voxne kan derimod Ordenen imellem Catechismi Parter, efter Lærdommens indvortes Sammenhæng, med større Ret forandres. Og dertil sigter just min allerunderdanigste Begiering i forhen nævnte Forestilling af 31te Januarii om Tilladelse til at omsætte og forandre i Forklaringen, hvor det til Orden og Tydelighed kan agtes fornødent. For Resten, om ikke andre Grunde vare forhaanden, i Kraft af hvilke Luthers Catechismus fremdeles maatte vedblive som hidindtil, synes mig denne at være af yderste Vigtighed, at heele Almuens Kundskab om Religion hviler derpaa, og dernæst, at i vor Kirke slet intet andet Middel er tilovers, ved Hielp af hvilket Vildfarelser og nye Meninger, som stifte kun Uroe og Forvirring, kunde tilbageholdes. Den augsburgiske Confession haver vel Symbolsk Gyldighed iblandt os. Men ingen læser den. Den er ey antaget til offentlig Brug. Altsaa kunde den for Mængdens Skyld ligesaa gjerne være afskaffet. Da jeg uventet haver ligeledes hørt ilde formedelst Luthers Catechismus, og mit Embede dog befaler mig, efter Kongens allernaadigste Villie, at holde over den og handthæve dens Brug i Kirker og Skoler, kan det ikke være upassende, at jeg i denne min allerunderdanigste Indberetning haver søgt Leylighed til at forklare mig videre.

<Endeligen bør jeg ikke undlade allerunderdanigst at indberette, hvad jeg ved seneste Landemode haver foranstaltet til at hindre, om mueligt, at ikke Skrive-Friheden af de Geystlige her i Stiftet skal blive videre misbrugt til at svække de Kongeligen befalede Kirkeskikkens og de Kongeligen authoriserede Religions-Bøgers Anseelse. Til hvilken Ende det allerunderdanigst maatte tillades mig her at afskrive følgende:

Til at forekomme en eller anden Uorden, som kunde indløbe, finder jeg det fornødent, efter min Embeds Pligt, i Kiærlighed at fremsætte følgende Erindringer:

1. Naar *Stiftets* Geystlige behageligst ihukomme den Eed, som er aflagt ved Tiltrædelsen af deres Embede, vilde de selv erkiende, *at det ikke kan være raadeligt for os* enten i offentlige Skrifter at udbrede Meninger, ved hvilke de Symbolske Bøgers og Kirke-Skikkens Anseelse maatte formindskes, eller i Guds-Tienestens Forvaltning paa nogen Maade at afvige fra Ritualets Forskrift uden i de Tilfælde, hvor noget andet er bestemt ved senere Anordninger. Trykke-Friheden ophæver ikke den os paalagte Embeds-Eed. Hvo, som derfor vil fremføre sine Betæneligheder mod de Symbolske Bøger og Kirke-Skikkene for hver Mands Øyne, maae uden Tvivl til sin egen Sikkerhed

være forsynet med særdeles Kongelig Tilladelse. *Jeg haver sagt, hvad jeg burde, og er angerløs.*

2. Efterdi Monita ere grundede paa Kongelige Befalinger og høre til Embeds-Sager, i Henseende til hvilke man haver edeligen forbundet sig til at vise Lydighed mod sine Foresatte, saa udfordres til god Orden og uskadt Samvittighed, at disse af alle vedkommende paa det nøyeste iagttages. Heri ligger al fornøden Advarsel mod enkelte Forsømmelser, som hist og her have indsneget sig, om hvilke jeg ellers er anmodet at gjøre Erindring.>⁶³

<Den allerhøyeste Gud, som i Christo Jesu Navn er blevet vor blide Fader, lade al aandelig og legemlig Velsignelse, for samme Jesu Christi, sin Søns, vor Frelzers Skyld, i dette nye og mange paafølgende Aar være rigeligen udøst over Kongen og Kongens Søn samt den gandske høykongelige Slægt til Sandheds Beskiærmelse og Gudfrygtigheds Fremvevt og christelig Vindskibeligheds Forfremmelse, som ere de rette Støtter, paa hvilke Rigernes Vel-færd skal tryggeligen befæstes!>⁶⁴

Kiøbenhavn, den 7. Januarii 1786⁶⁵

Nic. Edinger Balle

Til
det Kongelige Danske Cancellie

Allerunderdanigst Indberetning Om Visitatz i Siellands Stift for Aaret 1786

I afvigte Sommer haver jeg tilbragt den meeste Tiid paa Reyser omkring i Stiftet og til Bornholm for at undersøge Meenighedernes Tilstand undtagen paa den Tiid i Junii og August, da Bispe-Vielse, Landemode og Præste-Ordination skaffede mig anden Forretning. – Imidlertiid er dog heele Stiftets Visitation i dette Aar, som det fjerde efter min allernaadigste Beskickelse til Embedet, blevet tilendebragt.

I Sielland, hvor jeg haver besøgt 9 Herreder, nemlig Horns, Woldborg, Mehrløse, Ramsøe, Alsted, Ringsted, Faxøe, Stefnis og Biefverskow, er Ungdommen, liden og stor, af 92 Meenigheder blevet overhørt i 49 Hoved-Kirker.

Paa Bornholm haver jeg overhørt ald Ungdommen af 22 Meenigheder i 15 Hoved-Kirker.

Paa Christiansøe og paa Øen Ourøe er 2de Meenigheders Ungdom i 2 Kirker ligeledes overhørt.

Allevegne haver jeg efterseet saavel Præsternes som Degnenes og Skoleholdernes Embeds-Bøger, men ey befundet nogen Urigtighed eller Mangel deri, undtagen at Kalds-Bogen, som skal indeholde Forordninger og Rescripter samt Acta Synodalia og Efterretninger om Kaldets Tilliggende med videre, savnedes paa 3 Stæder, ligesom og at Kirke-Bogen paa et Sted icke var i Stand. – Man haver imidlertiid lovet mig, at disse Mangler skulde strax blive afhiulpne.

Den af mig indførte Catechisations Bog, i hvilken der skal optegnes, hvor ofte Præsten eller Degnen catechisere, samt hvorover Catechisationen er anstillet, samt hvor mange der møde af Ungdommen, saavelsom hvorledes disse have svaret,⁶⁶ fandtes at være holdt paa de fleeste Stæder meget nøyagtig. – Dog savnede jeg den paa 14 Stæder, hvor man lovede mig, at de ey skulde fattes herefter.

Allevegne er Meenigheden blevet adspurgt, om den havde noget at klage over sine Lærere. – Paa de fleeste Stæder er lydelig svaret Ney. Paa andre Stæder er icke givet noget Svar, hvilket dog icke røber nogen Misfornøjelse, men kand ligesaasart reyse sig af en utidig Undseelse. – I tvende Meenigheder er klaget over Præster og i tvende over Skoleholderne. – Ved nærmere Undersøgelse befandtes i den eene Meenighed Præsten at være angerløs og i den anden, at Skyld havde Sted paa begge Sider. – Desaaarsag baade Meenighed og Præst haver modtaget fornøden Advarsel og Opmuntring til bedre Samdrægtighed i en kierlig Formanings Skrivelse, som formodentlig icke vil være uden Virkning. – Ligeledes befandtes den eene Skoleholder at være

uskyldig, men den anden, som baade ved Lærdom og Levnet havde paadraget sig Meenighedens Billige Fortrydelse, blev offentlig advaret med nogen Alvorlighed og derefter hemmeligen desto skarpere irettesadt. – Efter indhentet Beretning haver han og saaledes forbedret sig, at hans Skole, som før var tom, nu er dagligen opfyldt med 30 til 40 Børn.

Hvad ellers Oplysningen i Meenighederne angaaer, saa haver jeg fundet den paa nogle Stæder *ypperlig* og paa mange Stæder *meget god*. – Ligesaa fandtes og mange Stæder, hvor Oplysningen med ald Rette kunde agtes at være *antagelig*, ligesom den derimod paa nogle faae Stæder har været *maadelig*.

Efter disse fiire Oplysnings-Grader inddeles her Meenighederne i fiire Classer.

Første Classe

De Meenigheder, i hvilke Ungdommen haver en Oplysning, som hos Almuen med Føye er at ansee og holde for ypperlig.

I Horns Herred

Skulleløw og Selsøe. – Den voxne Ungdom svarede med en udmærket Færdighed og viiste mange Prøver af sund Eftertanke og Indsigt. – Nogle svarede paa Spørsmåale, som ellers høre nærmest for Theologiske Studentere, saa rigtig og vel, at jeg icke kunde forlange det bedre ved Attestatz. – Ligesaa vare Skole-Børnene for det meeste meget færdige, og haver Meenighedens forrige Lærer Hr. Sinding efterladt sig et berømmeligt Minde, som icke forgaaer hos den nærværende Slægt, skjønt han er død. – Nuværende Lærer Hr. Schouboe betræder hans Fodspor med Lyst og Fliid. Han prædiker grundig og ordentlig.

I Mehrløse Herred

Soderup og Eschildstrup. – De voxne lagde en grundig Indsigt for Dagen i deres Svar og havde megen Færdighed. – Skole-Børnene læste vel i Bog og kunde tillige gjøre Reede for Meeningen af det, de havde lært uden ad. – Sogne-Præsten Hr. Funch, en værdig og for Guds Ære redeligst aarvaagen Mand, holdt en smuk og grundig Prædiken, som blev anhørt med stor Fornøjelse. – Her en en Skoleholder ved Navn Hassel, som fortienet i sin Orden at være regnet blant de beste og hæderligste.

Nørre-Jernløse og Qvandløse. – Hos den voxne Ungdom fandtes en god og fuldstændig Kundskab. – Hvorledes jeg end dreyede Spørsmålene for at høre desto vissere, om man havde et fast og rigtigt Begreb, fik jeg Svar til Fornøjelse. – Skole Børnene udviiste ligeledes en roesværdig Færdighed. – Sogne-Præsten Provst Aldevelt, en Mand, som haver igiennemvandret alle Grader i Kirken med Berømmelse og først været Skoleholder, saa Degn, derefter Capellan, strax derpaa Sogne Præst og nu Provst, fortienet ald den Hæder,

som kand tillegges en værdig Lærer. – Hans smucke og veldannede Foredrag er tillige lærerigt, grundigt, opbyggeligt. – Dagen efter prædikede han igien i en anden Kirke, hvor Præsten var død, og syntes paa nye at overtræffe sig selv. – Han er i sin Kreds saa vel fornøyet, at enhver anden Befordring vilde blive ham meere til Bedrøvelse end til Glæde. – Alligevel kand jeg icke skiule mit Ønske, at Leylighed maatte engang aabnes for ham til at aagre med sit Pund i en større Virke-Kreds.⁶⁷ – Degnen Staal og Skoleholder Schyt er ligeledes, hver i sit Fag, agtbare og nyttige Mænd.

Tersløse og Schielleberg. – Den voxne Ungdom svarede med stor Færdighed og god Indsigt, i hvilket sidste ogsaa nogle ret udmærkede sig. Skole-Børnene havde vel lært at gjøre Reede for Meening og Indhold af deres Udenads Læsning. – Sogne-Præsten Hr. Ursin holdt en smuk og ordentlig Prædiken. – Han haver icke liden Byrde af den 86 Aars gamle Pastor emeritus Hr. Plenge, som endnu er meget rørig. – Manden fortæner at befordres til noget bedre.⁶⁸

Paa Bornholm

Nye-Larshier. – De Voxne gjorde Reede for deres Kiendskab baade med Færdighed og god Forstand. – Ligesaa havde jeg Aarsag at være i alle Maader vel tilfreds med den mindre Ungdom. – Samme læste ret got i Bog, hvilket paa Bornholm icke er sædvanligt. – Sogne-Præsten Hr. Jens Mahler, en skickelig, flittig og god Mand, havde vel efter gammel Skik indbragt mange Bibelske Exempler og Citationer i sin Prædiken, men vidste tillige at anvende alt paa saa god en Maade til Opbyggelse, at man maatte fornøye sig derover.

Paa Christiansø

Fæstnings-Kirken. – Den heele Ungdom, smaae og store, udmærkede sig ved en sielden Færdighed. – Opvakt af den udviiste Duelighed gjorde jeg mig Umage for, ved alle slags Vedninger, undertiden at føre dem i Forlegenhed; Men til min store Fornøjelse vidste de at udreede sig ret fermt deraf; og det traf sig meere end een Gang, at en Dreng paa 12 Aar tog feyl, men strax mærkede han selv, at han havde feylet og vidste selv at rette sig. – En Svensk Skibs Capitain, som var tilstæde med sine Folk, forundrede sig icke lidet over den brave Ungdom. – Den fortæner ald Roes, og dens ypperlige Lærer, Degnen Gielstrup, haver ved sin Underviisning gjort sig fortient til et Præste-Embed, hvilket han er i Stand til at forestaae med Velsignelse, da han prædiker meget got og er en exemplarisk Mand. – Jeg haver examineret ham og veed, at han besidder meget gode Theologiske Indsigter.⁶⁹

I Ringsted Herred

Haraldsted og Allindemagle. – Hos de Voxne fremlyste sundt Begreb og god Forstand af deres Svar. – Ved Færdighed og Fuldstændighed have de næsten alle udmærket sig. – Icke tree eller fiire iblant dem kunde siges at være maa-

delige. – Skole-Børnene gjorde saa god Reede, som efter deres Alders Maade kunde forlanges, og læste fermt i Bog. – Sogne Præsten Hr. Zuschlag er endnu i sin Alderdom en meget virksom og flittig Mand. – Hans Foredrag er ordentligt, indtrængende og alvorligt. – Degnen Markman fortjener iligemaade at være agtet for sin Fliid og sin gode Opførsel.

Nordrup og Farringløse. – Den voxne Ungdom svarede med Forstand. – Til lige havde den et fuldstændigt Begreb om Religionens Sandheder og vidste at forklare sig med Færdighed. – Skole-Børnene kunde gjøre færdig Reede for deres Kundskab med skickelig Eftertanke. – Bog-Læsningen var upaaklagelig. – Sogne Præsten Hr. Fugl vedbliver i sin høye Alderdom at drive med Iver paa Ungdommens Underviisning og er flittig i sit Embede.

Hasle og Freesløw. – Iblant de Voxne fandtes mange, som lagde for Dagen, at de havde sundt Overlæg og kiendte deres Religion af Overbeviisning uden at hænge ved Bogen alleene. – Alle svarede ellers meget vel og til Fornøyle. – Med Skole-Børnene kunde jeg ligeledes være sær fornøyet. – De forstode, hvad de havde lært, og vare tillige bekiendte med Bibelens Historie. – Ogsaa vare de ferme i Bog-Læsning. – Sogne Præsten Hr. Provst Winther er en due- lig, from og forstandig Mand, som troeligen passer sit Embede og prædiker Guds Ord af Hiertets Fylde til Opbyggelse. – Degnen Reimer er ligeledes en flittig og skickelig Mand.

Faxø Herred

Faxø Sogn. – Jeg havde her et Antal af 500 Unge, store og smaae, at overhøre. – Ingen blev forbiegaaet, og alle svarede til Fornøyle. – En stor Deel viiste megen Indsigt og Færdighed. – Hos Skole-Børnene, som læste smukt i Bog og havde got Begreb om det, som var lært, fremlyste den beste Forhaabning til skøn Fremgang. – Sogne Præsten Hr. Dreyer, som er en aar- vaagen Tilsynsmand ved Skolen og en utrættelig Catechet, holdt en igien- nemtænkt og grundig Prædiken i et smukt og veltalende, men tillige meget fatteligt Foredrag. – Iblant Skoleholderne fortjener Haubroe især megen Berømmelse.

Spiellerup og Smerup. – Her traf det sig, at Forfatteren af en Skole-Lærers Anmærkninger imod Luthers Catechismus⁷⁰ var tilstede med fra Begyndelsen til Enden. – Vel betænkt holdte jeg mig destonøyerer til Bogen foreenet med Pontoppidans Forklaring. – Imidlertiid blev saaledes spurgt og saaledes svaret af alle, store og smaae, at den viise Reformator af egen Drift, da Forretningen var til Ende, kom hen og sagde: jeg maae tilstaae, at denne Ungdom er herlig oplyst og *kand tænke selv.* – Gode Luther! tænkte jeg hos mig selv – saa skaber du dog icke lutter Plapper-Maskiner – Gud skee Lov! Den Erfaring var mig icke sielden ellers fremmed; Og naar vore mægtige Opklarere vilde selv komme ud at beskue det saakaldte Ægyptiske Mørke, for hvilket at bortdrive de holde sig forpligtede til at skaffe Lysning, om det

end skal være ved Torden og Lynild; Saa fik vel Tonen en anden Lyd, eller man tav i det mindste stille, som maaskee kunde være det tieneligste. – Imidlertid fandtes dog i disse Meenigheder nogle faae svage; Men den store Hob udviiste megen Eftertanke og svarede fermt. – Skole-Børnene havde Indsigt efter deres Alders Maade. – De, som vare lærte, kunde ogsaa gjøre Reede for Bibelens Historie og læse vel i Bog. – Sogne Præsten Hr. Provst Buch er en gudfrygtig, meget redelig og arbejdsom Mand, som holder den nøyeste Orden i alle sine Forretninger. – Paa Prædikestoelen er han icke begavet. Dog taler han grundigt og til Mængdens Opbyggelse. – Tillige besidder han en smuk Læsning og haver et smukt Bibliothek, som indeholder ogsaa nyere Skrifter i fremmede Sprog. – Degnen Sommer er en duelig og brav Mand.

I Stefn's Herred

Lille-Hedinge og Havneløw. – Iblant den voxne Ungdom fandtes god Oplysning. – De svarede alle med Forstand og skickelig Færdighed. – Skole-Børnene læste got i Bog og havde lært deres Christendom saa vel, at de kunde rigtig besvare mine Spørsmåle, ved hvilke jeg sædvanlig pleyer at indlede, om man forstaaer Ordenes Meening. – Sogne Præsten Hr. Ostenfeldt paa-seer Ungdommens Underviisning saa omhyggeligen, at han ogsaa selv holder Aften-Læsningen i Hoved-Sognet for at hielpe paa den gamle Degn,⁷¹ som nu er for svag dertil.

Strøbye og Warpeløw. – I Almindelighed var Kundskaben hos de Voxne icke her saa udbredt til heele Lære-Bogen som ellers andensteds; Men enhver forstod ret got, hvad de havde lært, hvilket er Hoved-Sagen. – Tillige vare der icke faae, som ogsaa udmærkede sig ved en fuldstændigen Kundskab, og især havde 2de Personer, en Karl Lars Pedersen og en Pige Ellen Jens Datter, ved flittig Kirkegang og Bibel-Læsning bragt det saavidt, at de kunde besvare mig Spørsmåle, som ellers icke forefalde paa Kirke-Gulvet. – Sproget fra-regnet var det snart en heel Attestatz. – Sandeligen er Bonden icke en Taa-be, fordi han klæder sig i Vadmel, og paa Landet høres der ofte meget nøyere efter en Prædiken end i Staden selv. – Skole-Børnene befandtes at være vel underviiste og havde god Indsigt. – Sogne Præsten Hr. Paludan, en forstandig og veltænkende Mand, prædikede grundig og ordentlig til Opbyggelse. – Degnen Rehbech er duelig og skickelig.

I Biefverskow Herred

Herfølge og Sædder. – Her havde jeg atter over 500 unge Mennesker, store og smaae, at overhøre. – Iblant den store Mængde fandtes nogle faae af ringe Kundskab; Men alle de øvrige svarede meget fermt og viiste god Indsigt. – Skole-Børnene vare ligeledes gandske færdige. De havde got Begreb om Ordenes Meening. – De læste vel i Bog. – Sogne Præsten Provst Kraglund, en

Mand af Indsigter og Læsning, holdt en grundig og opbyggelig Prædiken, som tillige blev smukt udført. – Degnen Leigh er en duelig og skickelig Mand.

Woldersløw og Gjørsløw. – Her blomstrer i Almindelighed en roesværdig Oplysning. – Store og smaae svarede med Forstand og viiste megen Færdighed. – Jeg havde Aarsag at være særdeeles vel fornøyet. – Sogne Præsten Hr. Müller haver et ordentligt og opbyggeligt Foredrag. – Degnen Spliid er en god og i sit Embede flittig Mand.

I Ramsøe Herred

Rorup og Glim. – Paa nogle faae nær udviiste alle de Voxne en fuldstændig og moden Kundskab, for hvilken de vidste at gjøre færdig Reede med god Forstand. – Hos Skole-Børnene fremlyste god Forhaabning til ønskelig Fremgang. – Sogne-Præsten Hr. Provst Mag. Bredenberg er blant Stiftets Geystlige en af de værdigste og lærdeste, som ogsaa ved Skrifter og gode Oversættelser⁷² haver gjort sig fortient af sine Embeds Brødre. – Han prædiker grundig, smukt, ordentligt, opbyggeligt. – Ogsaa hans Tænkemaade og velanstændige Forhold gjør ham elskværdig. – Til at beklæde Dom-Provstiet i Roeskilde, naar dette engang bliver ledigt, kiendte jeg ingen, som kunde formodes at blive udnævnet med større almindelig Fornøyelse.⁷³

Høyelse og Lellinge. – Mange voxne have udmærket sig ved deres Forstandighed. – Alle vare meget færdige og ferme. – Ogsaa Skole-Børnene fortiente ald Roes. Kundskaben her er ypperlig. – Sogne Præsten Hr. de Hemmer en grundig Prædikant, som baade rører og opbygger. – Hans Foredrag er smukt og levende. – God Læsning, ædel Tænkemaade og et anstændigt Væsen gjør ham behagelig. – Degnen Busch er en brav og duelig Mand.

Anden Classe

De Meenigheder, hos hvilke Ungdommens Kundskab kand i Almindelighed siges at være meget god, fordi den største Deel er vel oplyst, saavidt Billighed tillader at fordre det hos Almuen.

I Horns Herred

Gierløw og Draabye. – De fleeste svarede til Fornøyelse med god Forstand, og at ingen Fliid var sparet paa Lærernes Side, kunde tydeligen kiendes. – Skolebørnenes Kundskab befandtes at være skickelig. – Icke faae deriblandt beviiste god Eftertanke og kunde færdig læse i Bog. – Sogne Præsten Hr. Steenberg er i sit Foredrag grundig og opbyggelig.

Ourøe Sogn paa Øen Ourøe. – Den voxne Ungdom svarede gandske fermt, icke uden Indsigt og havde nogenledes Kundskab. – Skole-Børnene gjorde skickelig Reede for Meeningen af det, som de havde lært. – Sogne Præsten Hr. Østerild er i sin høye Alder endnu flittig og haver god Læsning. Ved sin

redelige Tænkemaade og sagtmødige Omgængelse haver han erhvervet sig megen Kierlighed i Meenigheden.

Fersløw og Wellerup. – I Almindelighed svarede den voxne Ungdom ret vel. Adskillige viiste megen Kundskab og god Indsigt. – Skolebørnene fortiente at roses. Sogne Præsten Hr. Provst Rødberg arbeyder flittig og prædiker Guds Ord med Nytte.

I Woldborg Herred

Sæbye og Giershøy. – En stor Deel af de voxne svarede meget got og forstandigt. – Nogle behøvede Mindelse om bedre Eftertanke, men havde dog skickelig Kundskab. – Skole-Børnene læste vel i Bog og vare for deres Alder gandske ferme. – Sogne Præsten Hr. Pechman er en Prædikant, som taler til Hiertet i et frugtbart og opbyggeligt Foredrag.

Rye og Sonnerup. – Baade smaae og store gjorde Reede for deres Kundskab med god Forstand. – Icke faae iblant de voxne have udmærket sig. Der fandtes tree eller fiire, som kunde ansees for svage, hvori deres egen Forsømmelse havde Skyld alleene. – De fik da og fornøden Paamindelse. – Skole-Børnene vare vel øvede i Bog-Læsning og havde Begreb om, hvad der var lært. – Sogne Præsten Hr. Mathiesen forklarer Guds Ord til Opbyggelse i et smukt Sprog. – Han er en god og flittig Mand i sit Embede.

I Mehrløse Herred

Taastrup og Uggerløse. – Her vare mange voxne, som kunde tildrage sig megen Opmærksomhed ved deres Indsigt og Færdighed. – For det meeste vare de alle ret vel oplyste. – Hos Skole-Børnene fandtes iligemaade god Begyndelse til videre Fremgang. – De havde lært skickeligen at bruge deres Forstand. – Sogne Præsten Hr. Teilman viiste Grundighed og Orden i en smuk Tale, som var tillige fattelig. – Degnen Fischer er en god Mand, som forretter sit Embede vel og synger got.

Nidløse. – Hos de Voxne yttrede sig gandske gandske god Indsigt i deres Svar og megen Færdighed. – Skole-Børnene vare ligeledes meget vel oplærte. – Hvad de havde lært, kunde erfares at være retteligen forklaret for dem. – Sogne-Præsten Hr. Winsløw, en jevn og enfoldig Mand, men alligevel meget troe i sit Embede, lever fornøyet, omendskiønt hans Kald er det mindste i heele Stiftet. – Degnen Broch er flittig og skickelig.

Paa Bornholm

St. Olufs og Allinge. – Den voxne Ungdom svarede meget got. – Mange udviiste skøn Eftertanke. – Den talriige Børne-Ungdom svarede færdig uden ad og var icke ubekendt med Ordenes Meening. Ogsaa kunde den læse vel i Bog. – Sogne Præsten Hr. Lars Mahler, en arbeydsom og tillige sagtmødig Mand, holdt en Prædiken, som var vel udarbeydet og gjorde Indtryk.

Hasle og Ruthskier. – Her fandtes iligemaade god Kundskab hos de Voxne, blant hvilke endeel besad megen Færdighed. – Børne-Ungdommen behøvede i Almindelighed at øves noget meere i Bog-Læsning og at holdes til bedre Eftertanke; Men i Betragtning af, at Forældrene maae selv undervise deres Børn formedelst Mangel af Skoler, kunde man dog være vel fornøyet med dem. – Sogne Præsten Hr. Arboe, som nu er død, var iblant Landets gode Prædikantere omtrent den beste og førte tillige et exemplarisk Levnet.

Wester-Mariæ Sogn. – Her var en talriig Ungdom forsamlet, som svarede ret vel med god Indsigt. – Børnene viiste ligeledes Eftertanke og Forstand. – Dem fattedes dog nogen meere Øvelse i Bog-Læsning. – I øvrigt havde jeg Aarsag at være fornøyet. – Sogne Præsten Hr. Mag. Borrebye antager sig Ungdommens Oplærelse med Fliid og havde i sin Prædiken mange gode Tanker at fremsætte. – Degnen Marchman er flittig og duelig.

Aakirke Sogn. – En talriig voxen Ungdom havde indfundet sig, som svarede kort, men rigtigt og bestemt med skickelig Eftertanke. – Nogle viiste sig meget ferme. – Ligeledes var en talriig Mængde af Børn forsamlet, som tildeels læste got i Bog og svarede for Resten upaaklagelig. – Sogne Præsten Hr. Witte, en retsindig og troe Mand i sit Embede, var nyelig ved Døden afgaaet.

Pederskier Sogn. – Den voxne Ungdom var baade færdig og forstandig i sine Svar. – Adskillige fortiente Berømmelse. – Hos Børnene kunde vel udfordres lidt meere Eftertanke; Men ellers læste de vel i Bog og svarede got. – Sogne-Præsten Hr. Langhorn havde vel udarbejdet sin Prædiken, som var baade grundig og ordentlig.

Svanniche og Ipskier. – I Almindelighed svarede de voxne meget vel med Forstand og Eftertanke. – Ogsaa nogle udmærkede sig. – Børne-Ungdommen læste vel i Bog og gjorde fornøvelig Reede for sin Kundskab med temmelig god Forstand. – Sogne Præsten Hr. Jens Michael Hiorth prædikede ordentlig og fattelig, icke uden Opbyggelse. – Degnen Prahll haver gjort sig fortient ved Ungdommens Underviisning.

Øster-Mariæ Sogn. – Den voxne Ungdom havde vel icke lært andet end Beyers Catechismus,⁷⁴ men svarede dog saa vel og med saa megen Forstand, at jeg kunde være gandske fornøyet. – Adskillige fortiente Roes. – Ligesaa vidste de Smaa med god Eftertanke at gjøre Reede for Luthers Catechismus og havde lært Bibelens Historie. – Sogne Præsten Hr. Provst Hiorth holdt en grundig Prædiken til megen Opbyggelse. – Han er en forstandig og redelig Mand, besidder et got Bibliothek og haver smucke Indsigter.

I Alsted Herred

Munkebjergby og Bromme. – Kundskaben var i Almindelighed hos de voxne ret skickelig og hos nogle ypperlig. – Blant Skole-Børnene fandtes en Deel, som kunde færdigen læse i det Nye Testamente og gjorde Reede for

Meeningen. – De vidste tillige noget af Bibelens Historie. – Hos dem, som fandtes svage, laae Skylden i deres egen Forsømmelse. – Sogne Præsten Hr. Nyeholm holdte en Prædiken, som var indtrængende, smuk og opbyggelig.

I Ringsted Herred

Ringsted og Beenløse. – Den voxne Ungdom opviiste mange, som svarede meget vel med god Indsigt, og jeg fandt bedre Oplysning, end jeg havde ventet. – De Svageres Antal var icke saa stort som i andre Kiøbstæder. – Ogsaa gave Skole-Børnene god Forhaabning. – De læste vel i Bog og havde Begreb om det, som var lært. – En Deel indlagde sig Roes ved sin Kundskab i Bibel-Historien. – Sogne Præsten Hr. Professor Hansen prædiker med Veltalenhed i god Orden. – Capellanen Hr. Ussing var tilstede og kand nu af egen Erfaring dømme, hvorvidt det Ønske paa min Side er opfyldt, som han i sin Kirke-Ret haver ladet trykke, at nemlig Visitatz-Relationerne maatte være paalidelige og tilforladelige.⁷⁵ – Jeg haver altid fulgt een Maade, altid indskrevet min Censur strax efter Forretningen i min Journal og altid af samme uddraget mine Relationer. – Den kand allerunderdanigst blive forelagt, saasnart det mig allernaadigst befales. – Ogsaa er jeg rede, om allernaadigst befales, i Commissariers Overværelse at anstille nye Visitation, paa hvilket Sted det skal være, og derefter at lade min indgivne Relation paa nye bedømme. – At være udsadt for skumlende Mistanke til Forhaanelse i et offentligt Skrift af en Præst i sit eget Stift er haardt; – Men icke haardere for den, der har en god Samvittighed, end at han gierne kand taale det. – For min Konge staaer jeg til Regnskab, hvilket Øyeblik og paa hvad Maade der befales, men icke for mine Undergivne. – Mine Handlinger, icke min Pen, skulde ihenseende til den svare for mig.

I Faxøe Herred

Roholte Sogn. – Her er god Kundskab hos de voxne, blant hvilke en og anden særdeeles viiste sig. – Skole-Børnene syntes efter deres Alder at være ferne nok, naar de alleene havde vænnet sig til lidt meere Eftertanke. – Sogne Præsten Hr. Flindt er en stille Mand, som passer sit Embede med Fliid og prædiker til Opbyggelse. – Degnen Bay synger got, er flittig og skickelig og læser vel for Børn.

Carise og Alsløw. – Her fandtes i Almindelighed ret god Oplysning hos de Voxne, som for en stor Deel tillige lagde megen Eftertanke og sund Indsigt for Dagen. – Ogsaa Skole-Børnene vare skickeligen oplærte. De kunde dog øves noget meere til at bruge deres Forstand. – Sogne Præsten Hr. Reimer, som nu er død, haver været en brav og paapassende Mand i sit Embede. – Han efterlader et skiønt Bibliotheck.

I Stefns Herred

Storehedinge og Høyerup. – Den voxne Ungdom, helst fra Bønder-Byerne, gjorde god Rede for sin Kundskab. – Den af Kiøbstæden selv var noget langsommere. – Derimod havde Skole-Børnene i Kiøbstæden Fortrinnet, som ey alleene læste vel i Bog, men kunde ogsaa færdig forklare Meeningen. – Fra de andre Skoler viiste sig adskillige meget gode; Men Hoben var maadelig, dog icke slet. – Sogne Præsten Hr. Møller er en forstandig og i sit Embede aarvaagen Mand af gode Indsiger. – Hans Prædiken er grundig og opbyggelig. – Capellanen Hr. Lund haver erhvervet sig Kierlighed og Biefald baade ved Fliid og Velanstændighed. – Skoleholder Tack synger got og haver god Beqvemhed til at læse for Børn, hvori han ligeledes viser sig flittig og troe.

I Biefverskow Herred

Haarløw og Himlingøye. – De Voxne svarede gandske vel. – Icke faae udviiste megen Forstand og Færdighed. – Hos de fleeste var Kundskaben god og hos alle antagelig. – Skole-Børnene kunde for det meeste læse vel i Bog og vidste at gjøre Reede for Meeningen af det, som var lært. – Sogne Præsten Hr. Bille, en vel begavet Mand, holdt en smuk og grundig Prædiken.

Endesløw og Wraaebye. – De Voxne have for største Deelen meget fornøyet mig ved deres færdige og forstandige Svar. – Især maatte jeg meget rose tvende Karle, Niels Pedersen og Ole Pedersen, som icke bleve mig noget Svar skyldige, hvorledes jeg end spurgte dem. – Her fandtes imidlertid ogsaa nogle af maadelig Kundskab; Men Skole-Børnene vare alle ret ferme. – Sogne Præsten Hr. Zofinan, som nu er forflyttet til Carise, prædikede rørende og opbyggeligt.

Walløebye og Taarnbye. – Ogsaa her fandtes tvende Karle og en Pige, som besynderligen udmærkede sig. – De allerfleeste svarede til Fornøelse. – Iblant Skole-Børnene var en Deel af de mindste Børn paa 6 Aar og derunder, som læste gandske herlig i Bog, hvori mange af de større maatte vige dem. – Ellers var man ogsaa her tilvant at legge Mærke til Meeningen af det, som læses. – Sogne Præsten Hr. Bøtcher, en ung Mand, beviser Duelighed og Fliid i sit Embede. Han prædiker med Eftertryk til Opbyggelse.

I Ramsøe Herred

Borup og Kimmersløw. – God Indsigt og megen Færdighed fremlyste hos en Deel af de Voxne. – Mængden var skickelig. – Ligesaa havde Skole-Børnene annammet god Underviisning og kunde vel gjøre Reede for den. – Sogne Præsten Hr. Collin holder god Orden i Meenigheden og forretter sit Embede med Nytte. – Skoleholder Jens Andersen, en ærlig Bondemand, læser ypperlig for Børn.

Eybye og Dalbye. – Hos de Voxne forefandtes god Kundskab, for hvilken de vidste at aflegge Regnskab baade med Forstand og Færdighed. – Trende Kar-

le have meest udmærket sig. – Skole-Børnene vare ligeledes skickelig oplærte. – Sogne-Præsten Hr. Kihl er nyelig kommen til Kaldet. – Hans Prædiken var vel udarbejdet. – Degnen Peder Larsen, en Bondemand, giver sine Skole-Børn god Underviisning.

Tredie Classe

De Meenigheder, i hvilke Ungdommens Kundskab er i Almindelighed befundet at være antagelig, og hvor der er got Haab om videre Fremgang.

I Horns Herred

Kundbye og Krogstrup. – Mængden af de Voxne viiste sig nogenledes god. – Adskillige svarede fermt og kunde fortiene Roes. – Hos Skole-Børnene, som læste hurtigst uden ad, savnedes Eftertanke og Indsigt, hvorom blev givet fornøden Erindring. – Sogne Præsten Hr. Ursin kunde formedelst Sygdom icke være tilstæde i Kirken. – Degnen Svendsen, som prædikede, kunde høres med Fornøyelse. – Han er en smuk, anstændig Mand og fortiener at befordres til et Præste-Kald.⁷⁶

Skibbye. – Af de voxne Mandfolk vare faae tilstede, efterdi man havde til sagt dem paa den Dag at møde til Vey-Arbeyde, omendskiønt min Ankomst var længe forud bekiendtgiort; Men de, som vare nærværende af begge Kiøn, havde skickelig Kundskab og kunde vel svare. – Jeg maatte imidlertid opmuntre dem til at bruge meere Eftertanke. – Skole-Børnene vare heri nok saa færdige og læste vel i Bog. – Sogne Præsten Hr. Husum holdte en ordentlig og grundig Prædiken til Opbyggelse.

I Woldborg Herred

Hvalsøe og Særløse. – I Almindelighed kunde jeg være fornøyet med den voxne Ungdoms Svar. – Adskillige fortiente sig Roes. – Ligesaa kunde Skole-Børnene nok forsvare sig; Men hos Smaae og Store behøvedes Paamindelse om bedre Eftertanke, som blev givet dem. – Sogne Præsten Hr. Brabrand er en god og veltænkende Mand, som anvender sit Pund i Oprigtighed med en utrættelig Fliid til at opbygge sin Meenighed. – Da han lever i eenlig Stand og haver ey Børn at sørge for, sørger han han destomeere for sine Efterkommere, til hvis Nytte han i sin Alder haver opbygget Præstegaarden og sadt den i beste Stand. – Saadan Troe er ene at finde i Israel.

Paa Bornholm

Røe Sogn. – De Voxne svarede i Almindelighed vel nok med temmelig Forstand. – Dog vare de alt for hastige og havde bundet sig formeget til Bogen. – Den mindre Ungdom læste kun langsom i Bog, men var ellers icke ukyndig. – Sogne Præsten Hr. Prahl, en jævn og forstandig Mand, passer sit Embede troelig og er ellers bekiendt for sine gode Indsigter i Landvæsenet⁷⁷

saavelson i Lægekunsten. – Degnen Lønberg synger meget skønt og er en skickelig Mand.

Clemenskiær Sogn. – Nogle Voxne fortiente Roes. – Hos Mængden var Kundskaben antagelig. – Den mindre Ungdom viiste Prøver af Eftertanke, som dog bør forøges. – Sogne Præsten Hr. Kofod haver det Uheld at være iideligen i Striid med en Deel af Meenigheden. Paa hans Embede vides imidlertid icke noget at udsette. – Degnen Toxverd er skickelig og flittig.

Nyekiær Sogn. – De Voxne kunde i Almindelighed giøre antagelig Reede for deres Christendom. – Den mindre Ungdom svarede bedre, læste vel i Bog og vidste noget af Bibel-Historien. – Sogne Præsten Hr. Sommer, en ferm og flittig Mand, forkynder Guds Ord i et opbyggeligt Foredrag til Nytte for sin Meenighed.

Rønne og Knudskier. – De Voxne svarede dog bedre, end man havde ventet. – Iblant dem saavelson iblant de mindre fandtes adskillige, der kunde roses formedelst deres Fremgang; Men Hoben behøvede Paamindelse, især om bedre Eftertanke, og fik den. – Sogne Præsten Hr. Transe anvender megen Fliid i sit Embede og prædiker grundig til Oplysning og Opbyggelse. – Capellanen Hr. Kofod fattes ey Gave til at forkynde Guds Ord med Nytte.

Povelskiær Sogn. – Af de fleeste Voxne fik jeg skickeligt Svar. – Nogle viiste sig ferme. – Den smaae Ungdom læste nogenledes i Bog og kunde vel giøre Reede for sin øvrige Kundskab, icke uden Eftertanke. – Sogne Præsten Hr. Carstensen, en flittig, tienstagtig og duelig Mand, prædiker Guds Ord med Varme og Eftertryk til Opbyggelse.

Nexø og Bodelskiær. – I Begyndelsen syntes Ungdommen icke at vide ret meget; Men da den var opmuntret, fik jeg gode Svar. – Hos nogle sporedes Indsigt og Eftertanke. – De Smaa læste vel nok i Bog, men behøve at ledes til nøyere Eftertanke. – Sogne Præsten Hr. Plochroes var ved Døden afgaaet, og Eftermanden⁷⁸ var endnu icke ankommet.

I Alsted Herred

Steenmagle og Steenlille. – En talrig Ungdom vidste mesterligen at opregne Lære-Bogens Ord; Men de vare icke synderligen bevandte med Indsigten i Ordenes Meening. – Ligesaa læste de Smaa got i Bog, men skulde lære at forstaae, hvad de læste. – Derfoer kand jeg heller icke sette disse Meenigheder høyere op end i 3die Classe. – Sogne Præsten Hr. Brorson, en belæst og indsigtfuld Mand, prædikede grundig og Bibelsk i god Orden.

I Ringsted Herred

Wettersløw og Hømb. – Af Ungdommen vare icke mange tilstæde formedelst den travle Tiid. – En Deel af de Voxne svarede ret got med temmelig Forstand. – Fleere behøvede at mindes om Eftertanke. – Skole-Børnene havde lært brav uden ad; Men Advarsel blev icke glemt om at tænke noget ved det,

man læste. – Sogne Præsten Hr. Smith er vel begavet og prædiker ret got til Opbyggelse.

Førsløw og Sneesløw. – Iblant den voxne Ungdom fandtes en god Deel, som svarede vel og fuldstændig. – En Hob havde liden Kundskab. – Skole-Børnene svarede færdig nok, men en Deel behøvede at øves i Boglæsning, og alle skulde vænnes meere til Eftertanke. – Sogne Præsten Hr. Brodersen er en god Mand, som meener det meget vel og gjør sin Fliid.

I Faxøe Herred

Ulsøe og Braabye. – Den voxne Ungdom fremstillede en Deel, helst af de Gamle, som svarede færdig og vel; Men en Deel, særdeeles af de yngre, var maaelig oplyst. – Skole-Børnene viiste sig derimod ret ferme. – De læste got i Bog og kunde skickelig forklare Meeningen af det, de havde lært. – Sogne Præsten Hr. Bech haver et got Foredrag og taler til Opbyggelse.

Kongsted. – Iblant den voxne Ungdom fremstode icke faae, som svarede meget vel med Færdighed og Forstand. – Hos en Deel var Kundskaben taalelig. – Faae Skole-Børn havde indfundet sig. – Nogle svarede til Fornøjelse. Andre behøvede Opmuntring og fik den. – Sogne Præsten Hr. Rosenkilde prædikede ordentlig, grundig og Bibelsk med overflødig Citation.

I Stefns Herred

Lydersløw og Førsløw. – Der fandtes iblant den voxne Ungdom adskillige, som svarede got med Indsigt og Færdighed. – Mængden havde antagelig Kundskab. – Blant Skole-Børnene vare nogle store Dreng, som trængte til Advarsel om Skolegang og fik den. – De mindre læste bedre og forstode nogenledes deres Børne-Lærdom. – Sogne Præsten Mag. Hr. Rathenborg er en gammel, men flittig og nøyagtig Mand, som prædiker det beste, han kand.

Maglebye og Holtug. – Den voxne Ungdom svarede skickelig, skjønt Kundskaben var icke meere end antagelig. – Skole-Børnene viiste sig meget gode og færdige. – Hvad de havde lært, forstode de gandske vel. De kunde ogsaa noget af Bibel-Historien. – Sogne Præsten Hr. Provst Lintrup er vel begavet og prædiker ordentlig.

Hellested Sogn. – Jeg fandt iblant den voxne Ungdom icke faae, som havde god Kundskab og Indsigt i Lærdommen. – En Deel viiste liden Kundskab. – Skole-Børnene kunde i Almindelighed icke fortjene Roes. – Dog have nogle, meest smaae, destomeere udmærket sig. – Sogne Præsten Hr. Lund er en god Latiner og haver Studering; Men paa Prædikestoelen glimrer han icke.

I Biefferskow Herred

Biefferskow og Lidemark. – Der fandtes vel nogle Svage iblant den voxne Ungdom; Men de fleeste svarede dog vel. – Enkelte Personer have ogsaa udmærket sig. – Mange Skole-Børn forstode Lærdommen gandske vel og læste got i

Bog. – De, som ey kunde læse ret, bleve advarede. – Sogne Præsten Hr. Giesing holdt en vel udarbejdet og grundig Prædiken, som hørtes med Fornøjelse.

Fierde Classe

De Meenigheder, hvor Ungdommens Kundskab hos de fleste er befundet at være *maadelig*, og hvor der altsaa behøves en større Fliid i Eftertiden.

I Woldborg Herred

Hyllinge og Lyndbye. – Den voxne Ungdom fremstillede nogle gode, som havde fuldstændig Kundskab; Men Hoben var maadelig, og det meeste, jeg havde at udsette, var Mangel af Indsigt og Eftertanke om Ordenes Meening. – Skole-Børnenes Antal var icke ret stort. – Deres Bog-Læsning var i Almindelighed icke god. – Ellers havde de lært nogenledes uden ad.

I Mehrløse Herred

Asmindrup og Grandløse. – Hos den voxne Ungdom, som var confirmeret af Personel-Capellanen Hr. Bigum og af sidst afdøde Sogne Præst Hr. Kraft, fandtes god Kundskab med skickelig Indsigt; Men Hoben var meget svag. – Skole-Børnene behøvede noget at opmuntres til Eftertanke.

Sønderjernløse og Søstrup. – Hos den voxne Ungdom fandtes megen Færdighed i at opregne Catechismi Ord; Men den forstod lidet eller intet deraf. – Skole-Børnene kunde hurtig læse uden ad; Men hvad Ordene skulde betyde, vidste de icke. – Det forstaaer sig, at her blev givet alvorlig Paamindeelse.

I Alsted Herred

Gyrstinge og Flinterup. – Hoben af de Voxen var meget maadelig. – Skole-Børnene fandtes meget slette og kunde ey engang læse ret i Bog. – Her duer hverken det eene eller det andet. – En af Skoleholderne fik offentlig Irette-sættelse, som høylig behøvedes.⁷⁹

I Ramsøe Herred

Ørsted og Daastrup. – Nogle Voxne svarede ret got med temmelig Forstand; Men Hoben havde liden Kundskab. – Faae af Skole-Børnene læste vel i Bog. – En Deel, som vare over 8 til 9 Aar gamle, havde første begyndt at stave. – Dog udmærkede sig en eeneste Dreng, som var underviist af den brave Skoleholder Jens Andersen i Borup Sogn.

Gadstrup og Syv. – Her svarede en Deel af de Voxne gandske got, og det svagere Antal var just icke stort. – Men hos Skole-Børnene fandtes Mangel i Bog-Læsning og Mangel paa Eftertanke.

Allevegne ere Kirkerne befundne at være i skickelig og nogle i ypperlig Stand. – Herskaberne have allesteds (een undtagen, som tog sig den Frihed at sige sine Stackels Bønder-Karle til Hove just for at vise, at han gav Bispen en god Dag) beviist megen Redebonhed til at understytte mit Arbeyde. – Kirkerne vare næsten allevegne proppede fulde, og faae eller ingen savnedes af Ungdommen. – Grev Moltke, Grev Schack, Grevinde Danneskiold-Laurvigen, Etats Raad Neergaard, Justitz-Raad Astrup, Geheime Raadinde Løvenskiold og fleere fortiene at nævnes som de, der med virksom Iver søge at fremhielpe Christelig Kundskabs Udbredelse.

Allerunderdanigst

af

Nic. Edinger Balle

2. & 3. visitatstur 1787-1793

Ærbødigst Indberetning om Kirke- og Skole-Visitatz i Siælands Stift for Aar 1787

Da jeg i forrige Aar havde den Lykke at fuldende Stiftets Visitation første Gang og var saaledes i Almindelighed kommet til nogenledes Kundskab om Meenighedernes Forfatning, syntes det ikke fornødent, at jeg herefter skulde haste saa meget fra Sted til Sted for at bringe Stiftets anden Visitation paa nye i 3 Aar og 4 Maaneder til Ende. Hvorfor jeg heller besluttede med Kirke-Besøgelsen, som i Loven⁸⁰ er befaleet, tillige at foreene Skole-Besøg paa hvert Sted især, skiønt samme ey haver tilforn været brugelig, men heraf fulgte, at jeg i hver Meenighed maatte anvende tvende Dage til Ungdommens Overhørelse, da jeg paa den ene Dag havde fornemmeligen de Voxne samlede i Kirken, men drog anden Dagen omkring fra Skole til Skole, hvor Amtmændene havde foranstaltet, at alle Børnene vare tilstede, og fik da derved Leylighed til at vejlede Skoleholderne i deres Underviisning samt efterforske, hvad ethvert Barn fra det mindste til det største havde lært. Formedelst Skolernes Mængde er som oftest heele Dagen derover hengaaet. Og omendskiønt jeg i heele fiire Uger ikke haver taget mig en eneste Hviledag, var jeg dog ikke i Stand til paa denne Maade at komme videre i dette Aar end til 54 Meenigheder i 6 Herreder. Men i disse Herreder haver jeg da ogsaa besøgt 81 Skoler og i hver af dem henbragt 2 til 3 Timer, ikke sielden med Fornøvelse.

Hvorledes Tilstanden i disse Kirker og Skoler er forefundet, skal jeg her ved efter min Dagbog ærbødigst forklare med den Forvisning i min Samvittighed, at intet paa min Side er blevet forsømt, hvorved den anstillede Undersøgelse kunde blive saa tilforladelig, som den burde være. Og i al Fald om vore nævnte og unævnte Reformatorer, som klage saa jammerligen over Folkets Vankundighed, Lærernes Dovenskab og Tilsynsmændenes Udygtighed til at vedligeholde eller forfremme en gavnlig Oplysning iblandt Almuen, skulde formaae at opvække Tvivl om mine Beretninger, er jeg rede efter mit forhen giorte Tilbud, hvorsomhelst Hans Majestæt Allernaadigst befaler, i dertil beskikkede, forstandige og Christelige Commissariers Overværelse, at foretage nye Visitation samt derefter at lade det ankomme paa deres Dom, hvorledes mit Arbejde bør være at ansee.⁸¹ Hans Majestæts Naade er mig, som Undersaat, uendelig dyrebar og vigtig. Men ufortient Skaansel bør jeg, som Embedsmand, ikke nyde og fortinger den ikke.

Liunge-Friderichsborg Herred

Indeholder 10 Meenigheder og 11 Skoler.

I) Om Meenighederne. Jeg fandt hos den voxne Ungdom overalt en kiendelig Forbedring fra forrige Visitatz.

a) I *Slangerup* og *Ufvelse* svarede Mængden med god Forstand. Sognepræsten Her Provst Raben prædiker grundigt, smukt, opbyggeligt og haver nu erhvervet sig større Beqvemhed til at catechisere. Han besidder en liden vel udsøgt Bogsamling.

b) I *Ude* og *Oppe-Sundbye* fandt jeg en vel oplyst Ungdom, som baade forstod sin Børnelærdom og kunde gjøre vel Rede derfor. Sognepræsten Her Føns viiser god Bibel-Kundskab i sin Prædiken og catechiserer meget godt. Degnen Hornberg synger gandske vel, men haver endnu længe at øve sig, før han bliver god Catechet.

c) I *Græse* og *Siersløv* røbede nogle en svag Kundskab. Men andre udmærkede sig destomeere, især en Land-Soldat ved Navn Bendt og en Pige Kirsten Lars Datter. Den unge Sognepræst Her Discher, en meget flittig og troe Mand, var nyelig ved Døden bortkaldet. Degnen Rugaard er i Sang og Catechisation saa taalelig.

d) I *Hiørhunde* herskede blandt de Voxne megen sund Forstand og vel fattet Kundskab. Sognepræsten Her Provst Møller meener Gud det meget vel og prædiker af Hiertets Fylde til Opbyggelse. Ligesaa catechiserer han ordentligen og praktisk. Degnen Voigt, en gammel Mand, viiser sig endnu, at ham ey fattes Duelighed enten til Sang eller Catechisation.

e) I *Liunge* og *Uggeløse* blottede en Deel ved maadelige Svar deres egen Forømmelse, thi de, som havde været flittige til at indfinde sig ved Catechisation, kunde fermt gjøre Rede og ey uden Eftertanke. Sognepræsten Her Hofgaard, en smuk, sagtmodig Mand, men skrøbelig og gammel, maae holde sig en Personel-Capellan, som den Gang var Her Mariager, hvis Prædiken befandtes at være vel udarbejdet. Ved Øvelse lærer han godt at catechisere. Degnen Top er god Sanger og taalelig Catechet.

f) I *Hørløv* var intet at klage over Ungdommens Kundskab, men en Deel deriblandt fortiente megen Roes og fik den. Sognepræsten Her Provst Rehling foredrager Guds Ord paa rørende Maade til Opbyggelse i et værdigt Sprog. Ligesaa catechiserer han ret vel. Capellanen Her Platou haver skønne Gaver til at catechisere. Degnen Brøchner var syg, men skal ellers være en skikkelig Mand.

II) Om Skolerne. Jeg havde dog Leylighed overalt at uddeele Bøger, deels til Belønning for Flittighed og deels til Opmuntring.

a) I *Hørup Skole*, som ligger i Slangerup Sogn, ere Børnene meget vel underviiste. De læse fermt i Bog og have godt Begreb om det, de lærer. Skoleholder Christensen, en ustuderet, men saare flittig og for sit Embede nidkier

Mand, fortæner al den Agtelse, som kan tillegges en værdig Ungdommens Lærer. Han veed paa beste Maade i sin Catechisation at nedlade sig til sine Børn. De fatte ham strax og føle Sandheden, fordi han taler til Hiertet. Til Belønning er ham bevilget et lidet Tillæg af Slingerup Kirkes Midler. Men han fortæner at hædres ved en udmærket Belønning.

b) I *Slingerup Skole* havde kun faa Børn indfundet sig, hvoraf de fleste vare maadelige. Kiøbstæd-Almuen vil slet ikke holde sine Børn til Skole, omendskiønt her er gjort Anstalt til frie Underviisning for de fattige. Chordegne Taur, som tillige er Skoleholder, kan nok læse godt for Børn. Men det er Lysten, som skal drive Verket.

c) I *Ufvelse Skole* havde jeg ingen Aarsag at være fornøyet, da de faa Børn, som vare tilstede, udviiste megen Dorskhed og slavisk Frygtsomhed i al deres Adfærd. Netop tre kunde skikkeligen læse. Men de forstode kun lidet. Skoleholder Hager er ikke oplagt til sit Embede. Imidlertid syntes han dog at vilde agte paa den Veyledelse, jeg gav ham.

d) I *Ude-Sundbye Skole* læste Børnene vel i Bog og kunde færdig ramse op uden ad. Men Eftertanken behøver at skærpes. Jeg fandt dog, idet jeg gav dem Anviisning, at nogle kunde ret godt bruge deres Forstand. Skoleholder Laurits Schönning er flittig. Min Veyledelse lovede han at vilde følge herefter.

e) I *Hiørhunde Skole*, som vrimlede af Børn, fandt jeg mig meget vel tilfreds. De læste fermt i Bog og havde skikkeligt Indsigt. Skoleholder Schou, en studeret, brav og veltænkende Mand, er baade duelig og flittig. Han fortæner Belønning.

f) I *Uggeløse Skole* kunde Børnene læse vel nok i Bog og vidste dog, naar man ledte dem, at giøre sig et Slags Begreb om Ordenes Meening. Skoleholder Crener er ellers ingen Mester i at catechisere.

g) I *Liunge Skole* er det ikke kommet videre end til skkelig Indenads-læsning. At de læse uden ad uden Forstand regnes billig for intet. Skoleholder Mogens Olsen, en ustuderet Mand, forstaaer slet ikke at give noget Begreb om det, der lære[s].

h) I *Collerød Skole* var en stor Forsamling af Børn, som foreenede god Forstand og Indsigt med færdig Læsning. Skoleholder Halberg underviser dem tilbørlig og er vel oplagt til sit Embede. Han catechiserer ret godt.

i) I *Herløv Skole* befandtes de Børn at være de flittigste, som havde søgt Skolen, og derimod vare de bedre, som havde hiemme i Huuset nydt Underviisning af deres Forældre. Skoleholder Westergaard er Attestatus og savner ikke Duelighed. Men Flid haver han ikke beviist. Der klages meget over, at han tager andre Ting vare og agter ingen Paamindelse. Jeg kan imidlertid ikke røre ham, saalænge mig fattes lovformeligt Beviis. Han er en mægtig Lovtrækker.

k) *Hammersholt* Skolebørn viiste bedre Kundskab, og nogle iblandt dem

udmærkede sig. Skoleholderen Bendt Nielsen er ustuderet, men skikkelig og paapassende.

1) *Freesløv* Skolebørn kunde til Nød være antagelige. Skoleholder Aage Nielsen, som er ustuderet, behøvede nogen Opvækkelse, som blev ham givet, og han lovede at vilde stræbe det beste, han kunde.

I dette Herred ere da 3 Skoleholdere, nemlig Christensen i Hørup, Schou i Hiørlunde og Halberg i Collerød, som have gjort sig værdige ved deres Duelighed og Flid til at anbefales.

Liunge-Cronborg Herred

I 6 Meenigheder og 7 Skoler er anstillet Overhørelse.

I) Om Meenighederne. Ogsaa her var Forbedringen fra sidste Visitatz mærkelig tiltaget.

a) I *Asminderød* og *Grønholt* var de Svages Antal meget formindsket, da derimod de fleeste svarede godt og mange ret ypperligen. Sognepræsten Her Abelschou er vel oplagt til at catechisere for Almuen. Capellanen Her Paludan prædiker net, ordentligt og indtagende. Han er en god Catechet og en duelig Mand i sit Embede. Degnen H. Ager synger og catechiserer ikke slet.

b) I *Carleboe* have Ungdommen ligeledes gjort megen Fremgang, saa at en Deel fortiente sig udmærket Roes. Sognepræsten Her Provst Jensen er en grundig Prædikant og haver et smukt Foredrag. Hans Catechisation er ikke saa levende eller færdig, men dog ordentlig. Degnen Nyeholm, en gammel Mand, savner den fornødne Lethed i at catechisere.

c) I *Blaustrød* og *Lillerød* havde Ungdommen en gandske antagelig Kundskab. Adskillige svarede med god Forstand. Der fandtes nogle vankundige og svage endnu tilovers. Sognepræsten Her Smith, en ypperlig Taler, haver det i sin Magt baade at røre og overbeviise. Han er herlig begavet, messer uforligneligen, catechiserer vel, tænker godt, haver et anstændigt, stille Væsen og burde ansættes i en høyer Virkekreds til at stifte meere Nytte.⁸² Degnen Gantzel, en jammerlig Sanger, er bedre Catechet og skal være opklarede.

d) I *Birkerød* fandtes mange, som udmærkede sig ved Indsigt og Forstandighed. Alle svarede fermt og med Forstand. Sognepræsten Her Kiær, i Lærdom og Levnet opbyggelig, prædiker godt og catechiserer vel. Degnen Petresch, en smuk, gammel Mand, er en god Sanger og en skikkelig Catechet. Tillige spiller han Orgelet.

II) Om Skolerne. Ikke faa Bøger kunde jeg her uddeele, dog meere til Opmuntring end til Belønning.

a) I *Wexeboe Skole* havde Børnene erhvervet sig en Slags Færdighed til Udenadslæsning, ikke just uden al Forstand. Men Læsning i Bog havde ikke været dem saa magtpaaliggende. Skoleholder Lottrup fik derover Paamindeelse og kunde behøve den. Ellers er han taalelig.

b) I *Daglykke Skole* kunde Børnene meget bedre og med klarere Indsigt gjøre Rede for deres Kundskab. De læste vel i Bog. Ikke faa have erhvervet sig Berømmelse og Belønning. Skoleholder Ræbek er en duelig, flittig og sagtmodig Mand, som bør anbefales.

c) I *Grønholt Skole* havde jeg mange maadelige og faa ret gode. Megen Forømmelse havde havt Sted fra Børnenes Side. Skoleholder Biørn er ellers baade flittig og skikkelig. Han gjør, hvad han kan.

d) I *Auderød Skole* havde jeg megen Aarsag til at være fornøyet. Mange Børn udmærkede sig, især en Dreng paa 10 Aar ved Navn Anders Jensen, som havde ypperligt Begreb. De forstode, hvad de havde lært, og læste fermt. Skoleholder Dauw, en gammel Mand, er i sit Embede saare hæderlig og foreener paa den beste Maade Sagtmodighed med Alvorlighed. Det er behageligt at høre hans Catechisation.

e) I *Selsmarke Skole* svarede Børnene i Almindelighed med god Forstand. Adskillige, hvis Navne jeg haver optegnet, udmærkede sig til megen Roes. De havde tillige lært deres Bibelhistorie. Skoleholder Holstebro, en duelig, flittig og skikkelig Mand, fortjener Opmuntring.

f) I *Bircherød Extra-Skole* maatte jeg ligeledes være fornøyet. Børnene læste vel og med Forstand. En Dreng ved Navn Johan Gottfried Bekker, som ved forrige Visitatz var blevet alvorligen paamindt, fordi han den Gang befandtes yderlig slet, havde nu saaledes forbedret sig, at Belønning maatte ham tillegges. Og da jeg kiendte ham igien, gjorde den Forandring ikke lidet Indtryk hos de øvrige. Skoleholder Foltman er tro og flittig i sin Underviisning. Han synger godt og spiller vel paa Orgelet.

g) I *Rafsnæs Skole* saae det ikke vel ud. Faa Børn havde indfundet sig, og disse vare meget dorske. Skoleholder Reis er en skikkelig Mand. Meere kan ikke siges til hans Berømmelse.

I dette Herred kan jeg altsaa ligeledes fremstille 3 Skoleholdere, som ere Agtelse værdige, nemlig Ræbek i Daglykke, Dauw i Auderød og Holstebro i Selsmarke.

Ølstykke Herred

Indbefatter 8 Meenigheder og 9 Skoler

I) Om Meenighederne. For størsten Delen kunde de siges at være forbedrede.

a) I *Steenløse og Wexø* viiste sig hist og her en svag Levning fra ældre Tid. Men de fleeste Voxne svarede med Færdighed og Forstand. Sognepræsten Her Bang, nu forflyttet til Wiig og Asminderup i Ods Herred, er i sit Embede saa kiæk og duelig som nogen. Hans Prædiken var indtrængende, smuk, grundig og opbyggelig. Han catechiserer fortreffeligen. Degnen Melchior er i sin Orden en af de værdigste, en god Sanger og en forstandig Catechet.

b) I *Ølstykke* fandtes alleene en vankundig Karl, som var fra et andet Sogn. Men alle de andre gjorde Rede til Fornøjelse med skikkelig Indsigt, og især have Pigerne udmærket sig. Sognepræsten Her Provst Billeskou er en opbyggelig og god Prædikant, som tillige catechiserer meget vel. Sagtmodighed og Forsigtighed gjør ham tillige i alle sine Forretninger elskværdig. Degnen Giessel, en gammel, skikkelig Mand, catechiserer ikke slet.

c) I *Snostrup* fandt jeg heller ikke meer end en vankundig Person, som havde været yderst forsømmelig. Ellers svarede de alle godt og nogle meget fermt. Sognepræsten Her Sepstrup, en god og jevn Mand, forretter sit Embede til Opbyggelse og pryder samme med kiærlig Omgængelse.

d) I *Slagshunde og Gangløse* vare der ikke faa, som havde lært deres Børnelærdom ret vel. Men en Hob trængte til alvorlig Paamindelse, hvilken heller ikke blev sparet. Sognepræsten Her Prom er en god Mand, som meener det vel baade med Gud og Menneskene. Hans Foredrag er til Opbyggelse og hans Catechisation fattelig. Degnen Bagger, en gammel Mand, haver sit eget Hoved og catechiserer paa sin Viis som den, der mener at forstaae det bedre end nogen anden.

e) I *Farum og Wærløse* maatte jeg billigen glædes over Ungdommens Fremgang. Den svarede herlig med sund Forstand og megen Færdighed. Ikke een eneste Svag kunde jeg opdage deriblandt. Sognepræsten Her Kampman er en grundig og veltalende Prædikant, en forstandig Catechet og i alle Hensigter en værdig Mand. Han vilde blive en hæderlig og frugtbar Skribent til Landets Ære, dersom ikke Frygt for vore Litterariske Pandurers uophørlige Skraal mod den saakaldte Orthodoxie, hvilken de ikke forstaae, holdte ham tilbage med mange andre. Degnen Thulla i Farum catechiserer meget godt og synger vel. Degnen Løndal kan nok synge, men behøver meere Øvelse til at catechisere.

II) Om Skolerne. Deres Tilstand ere forskiællig, dog meere god end slet i Almindelighed.

a) I *Steenløse Skole* viiste Børnene god Indsigt i deres Svar og kunde tillige gjøre færdig Rede. De læse vel i Bog. Skoleholder Riis er studeret, catechiserer med Forstand, haver en god Læremaade og er i alle Maader duelig.

b) I *Søsum Skole* svarede Pigebørnene best. Jeg havde dog heller ikke noget at udsætte paa Drengene. Man ere vandt til Eftertanke og god Bøglæsning. Skoleholder Top, som ikke længe tilforn var død, havde den meeste Deel i Børnenes Fremgang. Den nuværende Skoleholder Isach Pedersen, en Læg Mand, havde allerede gjort en haabefuld Begyndelse.

c) I *Wexø Skole* var Tegn til Forsømmelse. Dog kunde de flittige beviise deres Fremgang til Fornøjelse. Skoleholder Erich Olsen er ustuderet og nyelig ankommet. Præsten havde paataget sig at danne ham ved idelig Anviisning.

d) I *Ølstykke Skole* fandtes adskillige, som udmærkede sig ved Forstand og Eftertanke.⁸³ For det meste kunde de alle læse godt i Bog. Ikkun de meget forsømmelige behøvede Advarsel om bedre Boglæsning. Skoleholder Pram, en gammel Candidat, forstaaer at lære Børn vel nok, men savner Færdighed i Catechisation.

e) I *Store-Rødbek Skole* var en skøn Forsamling af Børn tilstede, blandt hvilke atter Pigerne udmærkede sig. Her fandtes god Boglæsning, men Eftertanken behøvede noget meere at skiærpes. Degnen Holm i Snostrup, som tillige er Skoleholder, sparer ingen Flid og kan vel forrette sit Embede baade med Sang og Catechisation.

f) I *Slagshunde Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. De flittige kunde dog siges at have gjort antagelig Fremgang. Men i Boglæsning vare de ikke færdige. Degnen Bagger, som tillige er Skoleholder, skriver meget op til Forklaring over Børnelærdommen. Jeg frygter allene, at han meere for-dunkler dem.

g) I *Gangløse Skole* fandtes en Deel af Børnene at være vel underviiste. Men ved egen Forsømmelse havde en Deel forværret sig. Skoleholder Jacobæus er vel nok skikket til sit Embede og haver i mange Aar troelig arbejdet. Man klagede over, at Skolegang var i senere Tid aftaget.

h) I *Farum Skole*, som var proppet fuld af Børn, læste de alle meget færdig og tydelig i Bog. Selv kunde de slaae op i Bibelen saavel som i andre Bøger efter Sidetal, hvor det skulde være og strax læse. Børnelærdommen vidste de at gjøre Rede for med god Forstand. I Bibelhistorien vare de vel bevandrede. Deres Adfærd skal være høvisk og tækkelig. Men Sognepræsten, den brave Her Kampman, holder dem ogsaa ved sit idelige Tilsyn i bestandig Orden og Virksomhed. Skoleholder Siøe er en smuk og pyntelig Mand, flittig i sit Kald og vel øvet i at catechisere.

i) I *Lille-Wærløse Skole* havde jeg ikke saa stoer Fornøjelse, thi her havde Forældrene ikke saa flittig holdt deres Børn til Skole. Dog kunde de flittigste Skolegængere læse vel i Bog og gjøre skikkelig Rede med nogen Indsigt for deres Børnelærdom. Skoleholder Wulf, en gammel Mand, fatter ikke Due-lighed til at undervise og catechiserer ret vel.

I dette Herred komme de 2de Skoleholdere Riis i Steenløse og Siøe i Farum meest i Betragtning.

Baarse Herred

Her er Ungdommen i 13 Meenigheder og 17 Skoler blevet overhørt.

I) Om Meenighederne. Deres Fremgang fra forrige Visitatz var overalt kien-delig og paa nogle Steder heel mærkelig.

a) I *Præstøe og Skibbinge* fandt jeg Leylighed til at skiønne derpaa, da Kiøb-stædens Ungdom var ulige bedre end forrige Gang. Landsbye-Ungdommen bevarede sin Roes og fremstillede Personer, som kunde opvække Agtelse,

især en Tienestekarl ved Navn Mogens Hansen, som udviiste megen Grundighed og Eftertanke i sine Svar. Sognepræsten Her Reenberg besidder smukke Indsigter, prædiker grundig og catechiserer meget vel.

b) I *Joenshoved* var ikke en eeneste svag at opdage. Men alle svarede vel og mange ypperligen. En Bondekarl, Tønnes Rasmussen, drog især min Opmærksomhed til sig ved sin Bibel-Kundskab og sin Forstandighed. Sognepræsten Her Faber haver gjort sig ved Skrifter⁸⁴ fortient og er en duelig, troe og flittig Mand i sit Embede. Som øvet Mand catechiserer han meget got. Degnen Thorn, en stoersindet Mand, synger taalelig og catechiserer skikkelig.

c) I *Baarse og Beldringe* svarede med Forskiel. De fra Baarse udviiste Forstand og Færdighed. Men de fra Beldringe havde ikke meget forbedret sig. Sognepræsten Her Tvede var ikke længe tilforn ved Døden afgaaet. Degnen Plum, en god Sanger, er tillige en god Catechet, men skulde deri legge Vind paa større Mildhed og Lemphighed.

d) I *Udbye og Ørsløv* fandtes en Deel, som svarede fuldstændig og med god Betænkksomhed. Ellers var Kundskaben i Almindelighed antagelig. Sognepræsten Her Grundtvig haver ogsaa ved Skrifter⁸⁵ beviist sin Flid og er i sit Embede duelig. Han prædiker sundt og catechiserer med Forstand. Degnen Nohr er ingen Mester hverken i Sang eller Catechisation, men gaaer dog nogenledes an.

e) I *Allesløv* syntes Hukommelsen hos en Deel af de Unge at være meere øvet end Forstanden. Ogsaa nogle røbede Vankundighed. Men der fandtes dog adskillige meget gode, som svarede med Eftertanke og Færdighed. Sognepræsten Her Jonge er en utrættelig Skribent, som har tilsat baade Helbred og Velfærd ved sine historiske Skrifter, hvilke dog indeholde meget til Oplysning om Fædrenelandets og især Kiøbenhavns Historie.⁸⁶ Men vort Publikum elsker kun Flyveblade og Pasquiller. Af Mangel paa Penge er han ikke i Stand til at udgive den anden Deel af sin Beskrivelse over Kiøbenhavn, som længe er færdig. Adskillige Lærde, for ey at tale om mig selv, have dog undersøgt Verket og befundet, at det er Trykning værdt. I øvrigt kiæmper Manden med Armod og Tungsindighed i en Alder af 60 Aar. Han er en troe og redelig Mand, vel af gammeldags Smag i Prædiken og Catechisation, men saare flittig. Da saa mange trives vel i feede Embeder ved Ladhed og Dovenskab, var det ønskeligt, at denne flittige Mand dog eengang kunde opnaae bedre Vilkaar, at ikke de Lade skulde indbilde sig, at Flittighed gjør Folk strafværdige.⁸⁷ Degnen Klemp er syg endnu ligesom forrige Gang.

f) I *Øster-Egitzborg* svarede Mængden ret fermt. Jeg sporede hos mange deriblandt ikke liden Skiønsomhed. Der var ingen, som kunde ansees for vankundig. Sognepræsten Her Provst Ditzel prædiker grundig, opbyggelig og med Varme. Han catechiserer fortreffeligen. Degnen Spleth er stoer i sine egne Tanker, men ikke i andres.

g) I *Mehrn's Sogn* savnede jeg hos en Deel den fornødne Fasthed i deres Kundskab, og nogle røbede Vankundighed. Ikke destomindre fandt jeg god Anledning til at fornøje mig over en Deel, som svarede meget godt. Sognepræsten, den 80 Aar gamle Mag. Smith, holdt endnu sin Prædiken med Færdighed i god Orden. Han er en god Latiner, skriver endnu sit Vers paa Latin meget flydende og opregner heele Tirader af Virgil eller Horaz, om man vil have det. Den gamle Mands Munterhed er behagelig. Ungdommens Underviisning besørger især Personel-Capellanen Her Hansen, en skikkelig Mand, flittig og troe i Embedet. Degnen Bachvold er i Henseende til sin Sang og Catechisation upaaklagelig.

h) I *Kallehaug's Sogn* var den forrige Vankundighed meget forsvundet. En stoer Deel viiste god Kundskab og megen Færdighed. De sidst confirmerede udmærkede sig. Men hos en Deel af de ældre hersker endnu den gamle Uvidenhed. Sognepræsten Her Magister Schönning hindres ved sin overmaade Frygtsomhed fra at udrette, hvad han ellers kunde. Ved gode Hielpe-Capellaner haver jeg søgt at skaffe ham Biestand fra Tid til Tid, indtil han nu haver bekommet en ordentlig Capellan pro loco, Her Brown, som kan ventes at stifte Nytte. Degnen Gudenschwager er som en længe forhenværende Skoleholder vel øvet i Catechisation og synger skikkeligen.

i) I *Wordingborg og Castrup* kunde jeg nok mærke Forbedring, helst hos Landsbye-Ungdommen fra Castrup. Men Kjøbstæd-Sognets Ungdom behøvede endnu megen Paamindelse om større Flid, som heller ikke blev sparet. Sognepræsten Her Grubbe prædiker ordentlig og grundig, men catechiserer just ikke som øvet Mand. Degnen Woldsgaard i Castrup er flittig til at undervise Ungdommen og catechiserer godt.

II) Om Skolerne. Ligesom andensteds mærkes her megen Forskiel. Dog fremskinner et behageligt Haab om Forbedring.

a) I *Præstø Skole* kunde jeg ikke andet end være fornøyet med de Børn, der havde vedligeholdt deres Skolegang. De havde godt Begreb om deres Børnelærdom. Noget vidste de af Bibelhistorien og noget af Fædrenelandets Historie. Skoleholder Ditzel, som er Chordegn, underviser med Forstand og er flittig.

b) I *Skibbinge Skole* maatte jeg glædes over Børnenes Mængde og Færdighed. De læste herlig i Bog og kunde selv opkaste, hvad man vilde have, i Bibelen. Meget fermt gjorde de Rede for Meeningen af det, som var lært. De læste Skrift og skrive selv. Degnen Falster, som er Skoleholder, fortjener megen Agtelse. Han catechiserer for Børnene paa den fatteligste Maade og kan mesterlig tildrage sig deres heele Agtsomhed. De elske ham. Han elsker dem og er i sit Kald utrættelig virksom. Saadan en Mand burde have Belønning.

c) I *Steenstrup Skole*, som ligger i Joenshoved Sogn, var en meget stoer Forsamling af Børn, som holdte mig varm paa den fornøveligste [Maade]. De

vidste alle at gjøre færdig Rede for deres Christendoms Kundskab med sund Forstand. Mange smukke Psalmer havde de lært. Drengene og Piger kappedes med hverandre om Fortrinnet, især tvende Drengene, Rasmus Friderichsen og Hans Jensen, samt tvende Piger, Anne Peders Datter og Mette Marie Lars Datter. Det meeste, jeg havde at erindre om, var hos nogle om bedre Øvelse i Boglæsning. Skoleholder Bøgwad er en skikkelig og flittig Mand. Men den brave Sognepræst Her Faber gjør her det beste.

d) I *Baarse Skole* haver megen Forsømmelse indsneget sig. Der var ingen, som kunde holdes for ret ferm. Dog læste de nogenlunde i Bog. Skoleholder Felthuus er en eenfoldig og frygtsom Mand. Jeg maatte lede ham som et Barn i sin Catechisation. Dog kan Forbedring ventes.

e) I *Dyrløv Skole*, som ligger i Beldringe Sogn, vare flere Børn tilstede, som kunde svare med Forstand. Men i Almindelighed var Kundskaben indskrænket og Boglæsningen maadelig – Forældrene holde Børnene fra Skole under Paaskud af Mangel paa Tid for medelst strengt Arbejde. Men ofte skal ogsaa dette Paaskud besmykke deres egen Uvillighed. Skoleholder Worm er ellers for sin Deel gandske flittig og kan skikkelig catechisere.

f) I *Ørsløv Skole* fandt jeg ikke noget at klage over Boglæsning. Børnene vidste tillige saa temmeligen at gjøre Rede for Meening og Indhold af deres Børnelærdom. Adskillige syntes at være ret forstandige. De vidste ogsaa lidet af Bibelhistorien. Skoleholder Giertsen er en troe og flittig Mand, som catechiserer skikkelig.

g) I *Udbye Skole* havde nogle store Piger for første Gang mødt og kunde da heller ikke udmærke sig ved andet end Vankundighed. Men de flittige Skolegængere læste fermt i Bog. I Almindelighed savnedes heller ikke Begreb om det, som var lært uden ad, for hvilket de gjorde Rede med Færdighed. Skoleholder Feldt er Attestatus og forstaaer ret vel at give god Underviisning.

h) I *Allesløv Skole* læste de Smaa langt bedre i Bog end de stoere, som gierne ere forsømmelige. Imidlertid vidste de fleeste at svare rigtig, naar jeg ledte dem til at udvikle Meeningen af det, de havde lært. Nogle udmærkede sig ved Færdighed og Eftertanke. Skoleholder Zimmer læser upaaklageligen for sin Ungdom og catechiserer gandske vel.

i) I *Øster-Egitzborg Skole* røbedes atter megen Forsømmelse, helst hos dem fra Lechende Bye. En gammel Kone var Læremoder for Børnene fra de langt bortliggende Schoubye Huuse, og disse kunde ret skjønt læse i Bog. Men om Meening og Indhold var det forgiæves at spørge dem. Derimod udviiste de flittige Skolebørn baade ved Færdighed og Eftertanke i deres Svar, at de vare tilbørligen underviiste. Skoleholder Jørgensen, en gammel, skikkelig Mand, læser med Flid for dem, der søge ham, og lærer dem vel.

k) I *Mehrns Skole* savnedes Øvelse i Boglæsning, og med Eftertanken eller Begrebet var det maadeligen bestilt. Men fra Sandvigs Extra-Skole, hvor en

Stakkels Krøbling⁸⁸ læser for Børnene, fremlyste et bedre Haab. Blandt andre udmærkede sig en Dreng ved Navn Hemming Hansen i 5te Aar paa en Maade, hvorved jeg ikke lidet blev sat i Forundring. Et ypperligt Hoved er ham af Gud forleenet, og en skøn Siæl tindrer ham i Øynene. Med Tiden, om han lever, anstilles videre Prøve. Skoleholder Møller blev anviist og veyledet til at oplære sine Børn ved Hielp af min udgivne Luthers Catechismus,⁸⁹ som i denne Hensigt ikke synes at være til Overflod.

l) I *Langebeks Extra-Skole* lære Børnene godt at læse i Bog, og det er alt. Skoleholder Modeman forstaaer ikke at give dem klart Begreb om deres Børnelærdom.

m) I *Wilmore Skole* læste de ligeledes vel i Bog, og en Deel havde giort nogenledes Fremgang i Kundskab. Men Hukommelsen øves formeget paa Forstandens Bekostning. Skoleholder Fischer er en skikkelig Mand. Men hans Indsigt strækker sig ikke vidt, og hans Catechisation falder heel maver.

n) I *Steensbye Skole* vidste dog Børnene at giøre Rede for Meening og Indhold af det, de havde lært. Men saadant strækker sig hos de fleeste ikke videre end til den Lille Catechismus. For det meste kunde de godt læse i Bog. Skoleholder Toftegaard, en drabelig Mand i Lov og Ret og som Frieheds-Elsker mandig trodsende mod sine Foresatte, naar de ikke vilde føye ham i alt, besidder vist god Forstand og kan smukt lære Børn at forstaae deres Christendom, naar han vil anvende sin Flid. Min Nærværelse syntes dog at vække ham op til et stadigere Flittigheds Forsæt, da han saae, at jeg nederlagte hans forhen beviiste Uartigheder⁹⁰ med idel Høflighed.

o) I *Nedre-Windinge Skole* kunde Børnene vel bruge min Veyledning til Eftertanke. Men ellers havde de blot lært uden ad. Imidlertid læse de skikkelig i Bog. Skoleholder Hammer skal nu først efter min Catechismus⁹¹ lære at catechisere. Han er ellers skikkelig.

p) I *Knudsbye Skole* er det ey synderlig bevendt med Boglæsning. Og at prøve Forstanden var til liden Nytte. Skoleholder Fastrup, en gammel Mand, haver ingen Tid anspendt sin Tænkekraft. Nu er det for sildig.

q) I *Bakkebølle Skole* regierer baade Forsømmelse og Ulyst og gammel Slendrian. Her maatte jeg tale i en Tone, som ellers ikke er mig sædvanlig. Baade Forældre og Børn, som vare forsamlede, fik tilbørlig Advarsel. Kun at det hialp til noget! Dog lovedes Bedring. Skoleholder Jonas Andreasen annammede i Eenrum sin Beskeed, som han fortiente. Af hans Catechisation forstoed jeg dog, at han nok kan virke noget, naar han vil. Men Tilsynet bør være anderledes end hidindtil, og jeg vil haabe, at vedkommende passer bedre paa herefter.

r) I *Wordingborg Skole* fandt jeg dog endelig en god Deel, som kunde vel forklare sig og viiste Forstand. Men til Boglæsning behøvedes nye Opmuntring og Paamindelse. Skoleholder Suhr, som er Organist, fattes ikke Evne til at undervise. Lysten forventes.

I dette Herred ere de 2de Skoleholdere Ditzel i Præstøe og Falster i Skibbinge meest Opmærksomhed værdige. Bøgvad i Joenshoved og Giertsen i Ørsløv taale Opmuntring. Feldt i Udbye og Zimmer i Allesløv vilde fortryde, som studerte, ikke at komme i Betragtning.

Hammer-Herred

Overhørelsen blev her anstillet i 6 Meenigheder og 8 Skoler.

I) Om Meenighederne. Der var intet at sørge over, men meget at glæde sig over.

a) I *Hammer og Lundbye* fik jeg gode Svar af den voxne Ungdom, hvori blandt adskillige have udmærket sig ved Forstand og Færdighed. Sognepræsten Her Homan prædiker opbyggeligt og smukt. Ligesaa forstaaer han at catechisere. Skolevæsenets Istandbringelse er ham magtpaaliggende. Degnen Birchedal, en artig Mand, synger og catechiserer meget vel.

b) I *Weyløe og Wester-Egitzborg* svarede Ungdommen nøyagtig og med god Indsigt. Ikkun tre eller fiire bemærkedes at være svage, som vare komne andensteds fra. Sognepræsten Her Mag. Hersom prædiker grundig og ordentlig. Han arbeyder flittig med Ungdommen og forstaaer at catechisere godt. Degnen Norman er en gammel, sygelig Mand. Dog kan han endnu godt catechisere.

c) I *Kjøng Sogn* fandtes mange meget ferme iblandt den voxne Ungdom, som gjorde fuldstændig Rede for deres Kundskab ved skøn Indsigt og Færdighed. Der svarede i Almindelighed ret vel. Ikkun nogle faa svage vare tilovers fra fordums Tid. Sognepræsten Her Windekilde prædiker opbyggelig, rørende og alvorlig. Ligesaa catechiserer han meget godt. Degnen Bedsted er en skøn Sanger og en ganske herlig Catechet.

d) I *Sverborg* syntes nok Ungdommen at binde sig vel meget til Bogen. Men ved nærmere Udvikling befandtes den at være fast og vel grundet i sin Kundskab. Et Par Svage opdagedes, hvoraf den eene, som var kommet andensteds fra, blev tilholdt at lære sin Catechismus paa nye, saaledes at han i det mindste forstaaer Ordenes Meening, førend han igien kommer til Alters. Sognepræsten Her Provst Westengaard er en lærerig, grundig og opbyggelig Prædikant, som tillige catechiserer meget ordentlig. Han eyer et smukt Bibliothek og besidder smukke Indsigter. Hans retskafne Tankemaade gjør ham derhos særdeles agtværdig. Degnen Hochland er en skikkelig Mand og kan vel nok catechisere. Men hans Sang er alt for lav og ulydelig.

II) Om Skolerne. Nogle deriblandt kunde med Føye siges at være i en blomstrende Forfatning – Andre trænge til bedre Pleye.

a) I *Hammer Skole* var jeg ikke tilfreds, fordi de fleste læste slet i Bog og kunde maadeligen gjøre Rede for deres Børnelærdomme. Skoleholder Runckel, er gammel Attestatus, var træt af Arbeydet. Nu er han for kort [Tid] siden død.

b) I *Lundbye Skole* kunde Børnene læse bedre i Bog og vare heller ikke uvandte til at agte paa Ordenes Meening. Hvorfor jeg i Almindelighed var vel fornøyet med deres Kundskab. Skoleholder Weis er en flittig og skikkelig Mand, prøvet ved allehaande Modgang. Det gaer an med hans Catechisation.

c) I *Ring Skole* havde jeg besynderlig Fornøjelse. Alle Børnene viiste megen Anstændighed i deres Adfærd, læste ypperligen i Bog og kunde færdig besvare hvert Spørsmal af deres Børnelærdom, saa meget jeg end vilde dreye og vende alt for at prøve dem. Deres Bibelhistorie havde de ligeledes lært med god Forstand. Skoleholder Boland fortjener al Agtelse som en flittig Lærer og en god Catechet.

d) I *Wester-Egitzborg Skole* var der Forskiel paa Boglæsning. En Deel viiste sig ferme. Nogle fandtes maadelige. I Børnelærdommen, for hvilken de ellers gjorde upaaklagelig Rede, behøve de at ledes meere til Eftertanke. Skoleholder Nørbek var nyelig død. Hans Broder, som skulde være Efterfølger, fik Anviisning til nyttig Læremaade.

e) I *Weyløe Skole* fremskinnede nogle ypperlige Hoveder blandt den øvrige Hob, hvis Forstandighed jeg maatte glædes over. De fleste havde ellers lært deres Christendom gandske vel og kunde for det meeste godt læse i Bog. Skoleholder Albrecht, som er en skikkelig Mand, haver dog sin Kone⁹² meest at takke for det gode her udrettes, thi jeg mærkede let, at hun vidste bedre Beskeed med Børnene end han. Catechisationen vil heller ikke flyde for ham.

f) I *Svinøe Skole* læste de alle vel i Bog undtagen et Par voxne Dreng, som og derfor vare afviiste fra Confirmation. Jeg maatte desaarsag tale til Rette for Præsten med deres Moder, som vilde gjøre sig unyttig. I øvrigt havde Børnene fattet gandske godt Begreb om deres Børnelærdom. Skoleholder Stribolt er en duelig og flittig Mand, som troelig varer paa sit Kald.

g) I *Kjøng Skole* fandtes god Boglæsning. Man vidste noget af Bibelhistorien og kunde temmelig legge Meeningen for Dagen af det, som var lært. Dog fordres dertil meere Øvelse, som og blev anvist. Skoleholder Møller er Attestatus og besidder Duelighed.

h) I *Sverborg Skole* savnes ikke behørig Boglæsning. Ey heller ere Børnene ukyndig om Meening og Indhold af deres Christendoms Lære, hvilken de fleste kunde gandske godt gjøre Rede for. Skoleholder Nielsen er ustuderet, men haver god Beqvemhed til Underviisning og er flittig.

Iblandt dette Herreds Skoleholdere maatte vel Boland i Ring og Møller i Kjøng fortjene meest Opmærksomhed.

Sochelunds Herred

Indbefatter 12 Meenigheder og 29 Skoler.

1) Om Meenighederne. Deres Oplysning befindes meere og meere at tiltage.

a) I *Brønshøj og Rødoure* var en heel Mængde forsamlede, som i Almindelighed fortiente Berømmelse. De svarede baade med Fuldstændighed og god Forstand. Dog bemærkede jeg hist og her nogle svage, som ey kunde undgaae Paamindelse. Sognepræsten Her Egeberg, en redelig Ordets Tjener, prædiker grundig og catechiserer som en øvet Mand til megen Nytte. Degnen Lund er i Sang og Catechisation u-paaklagelig.

b) I *Gientofte* savnedes over den halve Deel af de Unge, som just vilde bevise ved deres Udeblivelse, at ingen havde noget at befale over dem. Men de, som vare tilstede, svarede med saa god Indsigt, at jeg ikke kunde høre dem uden Fornøjelse. Sognepræsten Her Høegh, en forstandig og duelig Mand, prædiker Guds reene [Ord] paa fattelig Maade og catechiserer meget godt. Degnen Weesberg haver sit eget Hoved og viser det i Sang og Catechisation som i alt.

c) I *Søllerød og Hirschholm* udviiste den talrige Ungdom saa megen Indsigt og Færdighed, at jeg ikke kunde ønske noget bedre. En eeneste iblandt dem alle befandtes maadelig ved egen Forsømmelse. Sognepræsten Her Professor Bast, som af Glæde derover udbrød i megen velfortient Roes over sin kort forhen afdøde Formands, Her Blichers, udviiste Flid, prædiker smukt og grundig til megen Opbyggelse. Han er en Mand af gode Indsigter og besidder en udbredt Læsning. Som Skribent og Poet haver han vundet megen Agtelse.⁹³ Ved meere Øvelse naaer han større Færdighed i at catechisere. Degnen Møller er en kiøn skikkelig Mand, som passer sit Embede vel og desuden gaar mange til Haande med Lægedom.

d) I *Lyngbye* viiste sig kiendelig Forbedring fra forrige Gang. Nogle udmærkede sig ved deres Forstandighed. De svages Antal var ikke stoert. Sognepræsten Her Møller er til Prædikestoelen vel begavet og forkynder Guds Ord i et grundigt, smukt, opbyggeligt Foredrag. Han catechiserer meget godt og messer behageligt. Degnen Müller er en artig Mand, som synger skikkelig og catechiserer vel.

e) I *Gladsaxe og Herløv* havde jeg Aarsag at være fornøyet over de fleste. Deres Kundskab er vel grundet. Hos nogle behøvedes den dog at forøges og befæstes. Sognepræsten Her Grundtvig er i sit Foredrag ordentlig, grundig og opbyggelig. Hans Catechisation udviser, at han besidder megen Øvelse. Degnen Resen er i alle Henseender en Stymper, saasart han oplader sin Mund enten til at synge eller catechisere. Og der er meget at sige til ham i Eenum om hans Forhold, hvilket ey heller blev forsømt.

f) I *Friderichsberg og Hvidoure* hørtes behagelige Prøver af god Forbedring fra forrige Gang. Mange svarede særdeles vel. Hist og her bemærkedes en Mangel, som dog ikke kunde kaldes Vankundighed. Sognepræsten Her Consistorial-Raad Pontoppidan haver ved Flid antaget sig Meenighedernes Underviisning og prædiker i god Orden til Opbyggelse. Ligesaa catechiserer han vel. Degnen Høyer i Hvidoure er ikke uskikket til Catechisation.

g) I *Taarnby* havde saa stoer en Mængde forsamlet sig, at neppe Rum var tilovers, og den største Deel svarede gandske got. Ikke faa udviiste berømmelig Eftertanke og Færdighed. De svages Antal var lidet. Sognepræsten Her With forklarer Guds Ord i et jevnt og fatteligt Sprog til god Opbyggelse for Mængden. Hans Catechisation er ordentlig. Capellanen Her Munch besidder gode Indsigter og eyer et udsøgt Bibliothek. Ved Øvelse erhverver han flere Gaver til at catechisere. Degnen Meyer, en gammel Mand, er vel øvet i Catechisation, men synger just ikke angenemt.

h) I *Store-Magleby* fandt jeg hos den Hollandske Ungdom meere Fremgang end tilforn, da ogsaa nogle deriblandt udviiste megen Færdighed, og den Danske Ungdom lagde god Kundskab for Dagen ligesom tilforn. Den Danske Præst Her Magister Olrog holdte en meget god og indtagende Prædiken til Nytte for Mængden. Han forstaaer at catechisere. Den Hollandske Præst Her Schmitto taler vel for sig og kan færdig catechisere. Degnen Lorentzen synger vel og catechiserer med Forstand.

II) Om Skolerne. Antallet af gode og maadelige kan omtrent være lige.

a) I *Rødouvre Skole* herskede en fortredelig Dorskhed. Det gik dog an med Boglæsning. Men Begrebet var svagt. Skoleholder Stephensen er sygelig og haver desuden lidet Forraad tilovers af Underviisnings-Gaver.

b) I *Brønshøj Skole* blev jeg derimod omringet af mange muntre og ferme Børn, som kunde godt læse i Bog, vidste noget af Bibelhistorien og havde sundt Begreb om deres Christendom. Skoleholder Piilegaard er en flittig og duelig Mand i sit Kald, som ikke arbeyder uden Nytte.

c) I *Hvidøre Skole* syntes det ikke at være synderligen bestilt med Boglæsningen. Dog kunde adskillige gjøre god Rede for deres Børnelærdom. Skoleholder Hansen er en god Sanger og en skikkelig Catechet.

d) I *Gientofte Skole* blomstrer megen Kundskab hos de mange Børn, som søge den. Deres Boglæsning er ypperlig. Hvor man vil, slaae de op i Bøgerne efter Tal. Deres Børnelærdom havde de rigtig fattet og vide fermt at gjøre Rede derfor. I Bibelhistorien ere de meget bevandrede. Her skrives og regnes om Kap. Skoleholder Langsted er i sit Kald en uforlignelig Mand. Han sætter god Skik paa Børnene og underviser som en Mentor. Han er til god Belønning meget fortient.

e) I *Wangede Skole* er gjort en god Begyndelse til videre Fremgang. Der læses skikkeligen i Bog, og Børnene forstaae, hvad de have lært. Skoleholder Marcussen catechiserer ellers gandske vel og vil endnu erhverve sig større Færdighed ved Øvelse, da han er flittig og paapassende.

f) I *Rungsted Skole* havde jeg en Deel Børn at prøve, som skaffede mig Fornøjelse baade ved deres færdige Boglæsning og deres temmelig gode Begreb om Religionens Lærdomme. De vidste tillige noget af Bibelhistorien. Skoleholder Tuxen er en flittig og veltænkende Mand, som ikke catechiserer uden Nytte.

g) I *Trørød Skole* røbedes megen Forsømmelse, som drog alvorlige Paamindelser efter sig. Men de flittige lagde gode Prøver for Dagen paa Fremgang i Boglæsning og i velgrundet Kundskab. Skoleholder Engel skal være en Politikus og trættekiær. Men at han godt kan undervise dem, der komme til Skole, og forstaaer at catechisere, blev viist i Gierningen.

h) I *Nærum Skole* maatte jeg atter tale med Alvor mod den høyst utilladelige Skolegangs Forsømmelse, som her havde meget taget Overhaand. Meget faa kunde derfor svare til Fornøjelse, og disse faa viiste ikke stoert Begreb. Skoleholder Levyn, en gammel, vrantet Attestatus, sukker efter Befrielse fra Skolestøvet.

i) I *Øverød Skole* fandt jeg mange, som udmærkede sig, og nogle forsømmelige. Skoleholder Rost er ivrig flittig og ferm.

k) I *Lyngbye Skole* forefandtes en god Deel vel underviste Børn, som baade læse smukt i Bog og have rigtig fattet deres Børnelærdom. Bibelhistorien var dem ey heller ubekiendt. Men ikke faa røbte dog derhos megen Forsømmelse, som ey kunde forbigaaes uden Advarsel. Skoleholder Mohr er ikke uskikket til at undervise og catechisere.

l) I *Wirum Skole* var nye Anledning forhaanden til at klage over Forsømmelse. Bonden er aldrig mere treven til at holde sine Børn i sin Skole, end hvor han indbilder sig, at han kan raade sig selv. De faa, som havde været flittige, læse godt i Bog og vidste at gjøre Rede for deres Børnelærdom med nogenledes Forstand, hvilken dog behøver at skiærpes. Skoleholder Meldal læser troe og flittig. Men til Catechisation er han ikke synderlig begavet.

m) I *Raadvad Skole* vare atter Børnene vel underviiste, blandt hvilke adskillige ret udmærkede sig. Skoleholder Klou er særdeles vel oplagt til Undervisning og fortiener at fremhielpes. Han er studeret. Han vilde forlade Skolen, men jeg overtalede ham til at blive i Haab om bedre Vilkaar.

n) I *Brede Skole* læste Børnene vel i Bog. Men heri bestod og næsten deres heele Viisdom. At forstaae deres Børnelærdom var dem endnu for høyt. Skoleholder Munk er en skikkelig og flittig Mand. Med Tiden opnaaer han bedre Gaver til at undervise.

o) I *Herløv Skole*, som nys er begyndt, havde dog nogle gjort skikkelig Fremgang. I øvrigt læste de A.B.C. Skoleholder Bindeballe er vel skikket til at undervise og catechiserer ret godt.

p) I *Gladsaxe Skole* hersker meere Orden og Lærelyst. Børnene svarede med Forstand og læste vel i Bog. Bibelhistorien var dem ikke ubekiendt. Skoleholder Satler er en duelig og flittig Mand i sit Kald, hvilket han med Lyst forretter.

q) I *Bagsværd Skole* havde Forsømmelse indfundet sig efter Sædvanen med alle sine Følger. Nogle faae kunde holdes for gode. Men Hoben var maadelig. Skoleholder Svitser kan nok læse for Børn og er just ikke den sletteste Catechet.

r) I *Buddinge Skole* maatte jeg opløfte Stemmen til streng Advarsel fornemmelig mod Skoleholder Møller. Han foer afsted som en Baadsmand med sin Tamp iblandt de uskyldige Børn, indtil jeg endelig fik ham tvunget. Bønderne klagede over ham, og Undersøgelse er anstillet. Men, som det gierne pleyer at skee, blev Klagen tilbagekaldet. De lønne ham selv og altsaa, naar de ere fornøvede, kan jeg ikke sige noget videre. Imidlertid ere Børnene slet oplærte. De faa gode, som fandtes her, vare i Gladsaxe underviiste.

s) I *Hvidovre Skole* fandt jeg mig vel fornøyet med de flittige Børn, da de læste godt i Bog og kunde skikkelig forstaae deres Børnelærdom. Men Forsømmelse er i Nærheden af Kiøbenhavn meer almindelig end andensteds. Skoleholder Høvring læser imidlertid ret godt for Børn og catechiserer ikke ilde.

t) I *Waldbye Skole* havde jeg nok at gjøre for at tæmme de vilde Børn. Deres Boglæsning er taalelig. Men i Christendoms Kundskab have de fleste gjort liden Fremgang. Dog kunde jeg med nogle faa være fornøyet. Skoleholder Frigast, en gammel Attestatus, skal være lærd. Men i saa Fald holder han sin Lærdom meget hemmelig – Af hans Catechisation kunde den ikke bemærkes.

u) I *Friderichsberg Skole* læste en Deel af de saakaldte skikkelige Folks Børn meget vel og udmærkede sig vel deres gode Begreb. Men Hoben af de fattige, som hendrive Tiden med Betlerie, kunde slet intet læse. Degnen Wiibe læser dog ret vel for Børn, om ellers ikke hans Vicarius haver den meeste Fortieneste. Men selv catechiserer han gandske godt.

v) I *Sundbye-Wester Skole* fandt jeg Børnene meget dorske. Hverken læste de vel i Bog, ey heller havde de fattet deres Børnelærdom. Nogle faa kunde agtes antagelige. Skoleholder Brinch gjør, hvad han kan, men kan ikke meget.

x) I *Sundbye-Øster Skole* var jeg derimod ret vel fornøyet. Børnene læste godt i Bog og havde Begreb om Lærdommen. I Særdeleshed have Pigerne udmærket sig ved god Eftertanke. Skoleholder Blidstrup er en gandske dueilig Mand og catechiserer ret vel.

y) I *Taarnbye Skole* fandt jeg en smuk Forsamling af Børn, som i Almindelighed svarede meget vel. Ikke faa have tildraget sig min Opmærksomhed. Skoleholder Lund er flittig og forstaaer at catechisere.

z) I *Castrup Skole* var det ikke ret bevendt med Boglæsningen. Nogle havde dog fattet deres Børnelærdom med skikkelig Indsigt. Skoleholder Pedersen haster for meget fra Indenadslæsning. Han er ellers taalelig.

æ) I *Maglebye-lille Skole* svarede Børnene med god Forstand og læste vel i Bog. Skoleholder Anders Lund er en dueilig og flittig Mand, som fortienet al Agtelse.

ø) I *Tømmerup Skole* havde jeg Fornøjelse af, at Børnene viiste god Forstand og vare faste i deres Boglæsning. Skoleholder Scheving, som er studeret, underviser med Skiønsomhed og er en god Catechet.

aa) I *Uglerup Skole* var kun lidet at glædes over. Faa Børn vare tilstede. Faa læse godt i Bog. Faa vidste noget tilgavns af deres Børnelærdom. Skoleholder Hiortlund finder vel Undskyldning i sin Alderdom. Men jeg tvivler paa, at han nogen Tid haver været oplagt til Skolehold.

bb) I *Maglebye Hollandske Skole* var jeg ret vel tilfreds. Børnene læste godt og havde sundt Begreb. De skrive og regne gandske skikkelig. Degnen Lorentzen, som holder Skole, er en duelig og brav Mand. Baade paa Dansk og Hollandsk giver han god Underviisning.

cc) I *Dragør Skole* kunde jeg snart ikke blive færdig formedelst Mængden af Børn, blandt hvilke en stor Deel læste skiønt og kunde herlig gjøre Rede for deres Christendom saavel som for Bibelhistorien. Men de forsømmelige røbede snart sig selv. Skoleholder Nielsen, som er gammel, har en brav Medhielper, Sørensen, som udretter det meeste.

I dette Herred fremskinner Langsted i Gientofte blandt Skoleholderne som en Stjerne af første Størrelse. Efter ham maatte vel Klou i Raa[d]vad, Satler i Gladsaxe og Scheving i Tømmerup samt Lorentzen i Maglebye være nærmest at bemærke. Derefter synes Piilegaard i Brønshøj, Tuxen i Rungsted, Rost i Øvered, Blidstrup i Sundbye-Øster og Anders Lund i Maglebyelille at komme i Betragtning.

Anmærkninger

1) Næsten allevegne have Forældrene af begge Kiøn, i Særdeleshed Mødrene, indfundet sig i Skolen eller uden for samme, da Vinduer og Dørre vare opladte, for at høre paa deres Børn. Jeg fandt herved den beste Leylighed til at indstrø passende Formaninger, som kunde gavne baade Forældre og Børn og havde meget ofte den Fornøjelse ved min Bortgang at erholde de beste Løfter af Forældrene om Tilsyn og Paapassenhed med Børnenes Skolegang, hvilke Løfter de beseglede ved at trykke mine Hænder ret hiertelig, da Øyet ikke sielden løb over af Graad. Bonden er ikke ufølsom, men han vil omgaaes med Faderhuld i en sagtmodig Alvorlighed.

2) I alle Skoler haver jeg uddeelt Bøger for derved at belønne de beste og opmuntre de haabefulde. Ingensteds er jeg sluppet med ringere end 6 til 8 Bøger, og paa mange Steder ere 16 til 20 Bøger bleven uddeelte. Men i hver Bog skrev jeg paa Stedet som følger:

Givet
for Ex. Anders Jensen (Kirsten Lars Datter)
til
Flids Belønning (Opmuntring)
af Biskoppen
den 12te Jul. – 1787

Og ved disse Belønninger opvæktes langt større Glæde baade hos Forældre og Børn, end om jeg havde givet dem mange Penge. Selv udsøgte jeg dem, som skulde belønnes, efterat Overhørelsen var fuldendt, og enhvers Fremgang var lagt for Dagen, men spurgte dog herved altid Præst og Skolemester til Raads for at erfare, om de udmærkede Børn, samt deres Forældre, ellers vare skikkelige og gode; thi ved Bøgernes Uddeeling havde jeg ikke mindre Hensigt til de gamle end til de unge og valgte derfor saadanne, som til Nytte for de gamle af de Unge kunde dem forelæses om Vinter-Aftener, paa det at saaledes en almindelig Oplysning destomere kunde forplante sig. Hvorom jeg da ogsaa allevegne gjorde fornøden Erindring, som forpligtede Præsten til at agte derpaa ved sine Huusbesøgelser.

3) Til den Ende ere da følgende Bøger blevne uddeelte:

Birchs Bibelske Historie⁹⁴

Feddersens Christelige Sædelære⁹⁵

Sturms Morgen- og Aften-Andagter⁹⁶

Frimans Sange over Evangelierne⁹⁷

Bønner ved Confirmation, Skriftemaal, Altergang⁹⁸

Frimans Andagtsbog for Almuen⁹⁹

Den nye Psalmebog¹⁰⁰

Rochovs Børneven¹⁰¹

Hosters Bibelske Historie¹⁰²

Bunkeflods Spindeviser¹⁰³

Roths Plovsange¹⁰⁴

Kort Indbegreb af alle Videnskaber¹⁰⁵

Balles Udgave af Luthers Catechismus med Anmærkninger¹⁰⁶

Rasmussens Abc Bog, som indeholder smaa moralske Fortællinger¹⁰⁷

Hvilke Bøger tilsammen, da de i saa stoer Mængde var uddeelte, have kostet mig en større Sum, end jeg tør være bekiendt eller i Tiden formedelst min egen talrige Børneflok kan udholde. Men jeg ved Raad til at lette Udgiften baade for mig og Eftermænd uden at besvære det Almindelige, som ved Leylighed skal allerunderdanigst blive forestillet. Og da jeg ved Efterretning fra Præsterne haver erfaret, hvormegen Nytte blandt unge og gamle disse Belønninger allerede føre med sig, ønskede jeg gierne, at de fremdeles kunde vedligeholdes.

4) Da jeg ikke rettere veed, end at en aarlig Fond skal være henlagt ad usus pios, som dog ikke haver nogen egentlige fastsat Bestemmelse. Saa haver jeg i min allerunderdanigst indgivne Indberetning paa de fattige med Berømmelse anførte Skoleholders Vegne fordristet mig til at anraabe om en liden Belønning for dem, som baade kan tiene dem i deres tunge Kaar til en ringe Husværelse og derhos opmuntre desto flere til at forøge til at forøge deres Flid, indtil det engang kommer saavidt, at den af Stiftsbefalingsmanden og mig sidst indgivne Skole-Plan¹⁰⁸ maae finde allernaadigst Bekræftelse

1787

for derefter at tiene siden til Mønster og Rettesnor paa andre Steder. Mine her udmærkede Skoleholdere ere i Tallet 26, blandt hvilke de Beste vilde agte sig lykkelige ved at nyde hver 20 Rixdaler i Belønning, og de, som næst efter fortiene at opmuntres, vilde meget glædes, om 10 til 15 Rixdaler maatte hver af dem allernaadigst blive tillagt.¹⁰⁹

Det Kongelige General-Kirke-Inspections-Collegio

ærbødigst overleveret

af

Nic. Edinger Balle

Kjøbenhavn d. 14 Jan. 1788.

Allerunderdanigst Indberetning om Visitatz i Kirker og Skoler i Siællands Stift for Aaret 1788

Fra Slutningen af April Maaned indtil November Maanedes Begyndelse haver jeg i dette Aar anstillet Visitatz hos 71ve Menigheder i 46ve Hoved-Kirker og 90ve Danske Skoler samt derved foruden bemeldte Hoved-Kirker og Skoler efterseet 25ve Annex-Kirker, besøgt 3 Hospitaler, et Fattighuus og endelig en Latinsk Skole, hvor jeg tillige overhørte Disciplerne. Hvorledes Tilstanden paa hvert Sted er befundet, skal min nærværende allerunderdanigste Indberetning, som er affattet med den redeligste og meest nøyagtige Upartiskhed, omstændeligen legge for Dagen efter den Orden, i hvilken jeg haver besøgt hvert Herred for sig.

I. Liunge-Cronborg-Herred

1. Staden *Helsingør*. I den Danske Kirke, som allene staaer under mit Tilsyn, bestoed Ungdommen for det meeste af Børn og halvvoxne. Nogle faa Confirmerede gjorde mig den Ære at træde ud paa Kirke-Gulvet. Men største Deelen af de voxne ansaae sig her alt for fornemme til at gjøre offentlig Rede for sin Christendom. Imidlertid havde jeg Aarsag til at være ret vel fornøyet med Børnenes Fremgang. Mange svarede saa got og med saamegen Eftertanke, som i Betragtning af deres Alder kunde være at forlange. Sogne-Præsten Hr. Schebye havde Feber, men prædikede dog selv og holdte en gandske opbyggelig Tale. Hans Sygdom tillod ham ikke at blive i Kirken, hvorfor jeg heller ikke fik hans Gave til Catechisation at høre. Den Residerende Capellan Hr. Volchersen catechiserede imod min Forventelse langsom og uden Færdighed. Om Eftermiddagen prædikede han. Tilforn havde jeg hørt gode Prædikener af ham. Denne Gang stoed han og vævede det sande Kirkens Vadmel. At holde det ud med ham til Enden var ikke mueligt; hvorfor jeg tilsidst maatte liste mig bort.

I den *Danske Skole* vare alle de fattige Børn forsamlede. De læste meget vel i Bog og kunde gjøre Rede med skikkelig Eftertanke for deres Børnelærdom saavel som for Bibelhistorien. En Deel havde tillige gjort god Fremgang i at skrive – 10 Stykker Bøger bleve uddeelte til Belønning. Skoleholder Petersen er en flittig og duelig Mand. Han lærer sine Børn at forstaae, hvad der læses. Ligesaa catechiserer han ordentlig og vel.

I *Hospitalet* fandtes Reenlighed og god Orden. Jeg gik fra Seng til Seng og

spurgte enhver, om noget var at klage. Men alle erklærede sig vel fornøjede.

I *Fattighuset* skinnede Armoden meere frem. Dog tilstod enhver, at det tilagte blev rigtig leveret. En Mand havde begaaet Uordentligheder og blev derfor advaret samt under Løfte om Forbedring endnu tilladt at forblive indtil videre.

I den *Latinske Skole* blev gjort Stil, som lykkedes meget vel for en Deel i Mester-Lectien. Adskillige deriblandt havde tillige fattet den brave Rectors Fortolkning over det Nye Testamente og over den Naturlige samt Aabenbarede Theologie saa got, at de med Færdighed kunde selv forklare sig over mange Spørsmaal, som just ikke vare de letteste. Ligesaa viste de god Indsigt i Latinen ved at oversætte enkelte Steder af Cicero og Horatz. Historien havde de ikke lært compendiarisk, men efter Rectors Vejledning ved gode Skrifthers Læsning og vidste derfor at svare til megen Fornøjelse. Astronomie og Natur-Lære var dem heller ikke gandske ubekendt. De mindre Lectier opviiste ligeledes ikke faa gode Hoveder, som efter deres Alder havde gjort roesværdig Fremgang – Nogle slettere gik endnu paa Prøve. Blandt Disciplerne udmærkede sig Volchersen, en Brodersøn af Capellanen, Møller, Friderichsen, Jessen. Rector Treschow er en lærd og forstandig Skolemand. Gode Hoveder dannes ved hans Undervisning til Grundighed, Eftertanke og sund Smag. Conrector Hansen haver det Vidnesbyrd af Rector, at han er ham en nyttig og duelig Medhjælper. De andre Skolens Lærere gjøre ligeledes deres Embede med Fliid og opføre sig anstændigt.

2. *Tikiøb og Hornbek Sogner*. Hos den voxne Ungdom viste sig en meget kiendelig Forbedring fra forrige Visitatz. Vel fandtes en temmelig Deel endnu, som netop vidste det fornødne; men ikke faa havde erhvervet sig skøn Kundskab, for hvilken de gjorde Reede baade med Lyst og Færdighed. Sognepræsten Hr. Fangel prædiker ordentlig og tydelig. Ligesaa catechiserer han ganske skikkelig. Han er en flittig og god Mand. Den Residerende Capellan Hr. Fallesen catechiserer med nok saa megen Styrke og Liv. Denne Gang tilfaldt det ham ikke at prædike. Degnen Liebe synger got, men skal øves meere i Catechisation. Substituten Holst er i begge Deelee nok saa færdig og brav. Begge Kirker holdes i god Stand, og Ornamenterne fandtes upaaklagelige. Menigheden svarede lydeligen, at man ey havde noget paa Lærerne at klage.

I *Tikiøb Skole* kunde Børnene saa nogenledes læse i Bog. Adskillige gjorde Reede for Børnelærdommen med skikkelig Forstand; men en Hob havde været forsømmelig og fik Paamindelse – 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lucas catechiserer ikke slet og er heller ikke uflittig.

I *Borsholm Skole* læste Børnene for det meste smukt i Bog. De kunde ogsaa nogenledes gjøre Reede for Indhold og Mening af deres Børnelærdom. Men Forsømmelse havde ligeledes havt Sted hos en Deel – 6 Bøger bleve ud-

deelte. Skoleholder Møller synger got, catechiserer gandske skikkelig og lader det fra sin Side ikke mangle paa Fliid.

I *Hornbeks Skole* læste alle Børn fermt i Bog. En god Deel svarede tillige med Færdighed paa Spørsmåle af Børnelærdommen og vidste at forklare Meningen. Forsømmelsen havde her ikke været saa stor. 8te Bøger bleve uddeelte.

I *Hammermøllens Skole* fandtes megen Vankundighed og Sløvhed. Nogle Børn paa 9 til 12 Aar begyndte først at stave. Nogle skulde vel have lært deres Børnelærdom, men det var usselt. De catholske Børn¹¹⁰ læste bedst i Bog – Ikkun 2 Bøger bleve uddeelte, meere til Opmuntring end efter Fortieneste. Skoleholder Weinrich er fattig i Aanden og catechiserer heel maadeligen. Jeg gjorde mig al Umage for at skiule min Misfornøjelse. Men Taalmodigheden blev sat meget paa Prøve.

II. Holboe-Herred

1. *Søborg og Gilleleye Sogner*. Den voxne Ungdom var ikke meget talrig. I Almindelighed svarede den til Fornøjelse. Nogle udmærkede sig ved sund Eftertanke og Færdighed, blant hvilke jeg især lagde Mærke til en Soldat ved navn Jens Andersen, som ogsaa forrige Gang havde erhvervet sig mit Biefald. Sognepræsten Hr. Schrøder, Provst i Herredet, holdt en opvækkende og smuk Tale. Han catechiserer som en forstandig og øvet Mand. Overalt er han en paapassende, duelig og veltænkende Præst, som fortienet ved Leylighed at forflyttes til et bedre Kald.¹¹¹ Degnen, den bekiendte Hersom, var et halvt Aar tilforn ved Høyeste-Rets Dom blevet afsat, men havde dog den Frækhed at lade sig see i Kirken. Embedet staaer ledigt, indtil Skole-Planen iværksættes. Begge Kirker ere i god Stand, og Ornamenterne findes taalelige. Menigheden svarede, at den ey havde noget at klage over sin Lærer.

I *Gilleleye Skole* læste de fleste Børn vel nok i Bog. Nogle viiste sig ferme i deres Børnelærdom. Men i Almindelighed behøves dog meere Eftertanke – 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hendrich Christensen er ikke just meget oplagt til at forklare noget for Børnene; Dog viser han Fliid og er en skikkelig Mand.

I *Søborg Skole* havde megen Forsømmelse havt Sted, da Forældrene ere alt for skiødesløse i Henseende til deres Børns Skolegang. Men de, som havde søgt Skolen, viste sig desto fermere, saavel i Boglæsning som i Børnelærdommen, om hvilken de havde got Begreb. Ogsaa nogle af de andre, som vare bleve underviiste af deres Mødre, fortiente Roes – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bendsen haver godt Anlæg til at blive en duelig Catechet. Han er flittig og skikkelig.

2. *Esbønderup og Nødeboe Sogner*. Ungdommen svarede fermt. Der blev giort fuldstændig Rede for Religionens dyrebare Sandheder med Skiønsomhed og Eftertanke. Ikke een var at opdage, som kunde med Føye kaldes vankun-

dig. Sognepræsten Hr. Schou holdt en grundig og lærerig Tale i et got Sprog. Han catechiserer med Forstand og Lethed; overalt er han en veltænkende, duelig og ferm Mand, som stifter sand Nytte i sin Kreds baade ved Lærdom og Levnet. Degne-Embedet staaer ubesat, indtil nærmere Bestemmelse om Skole-Planen er fastsat. Begge Kirker ere i god Stand. Men Ornamenterne i Esbønderup Kirke vare meget forfaldne. De ere dog siden, efter min Anmodning til det Kongelige Rentekammer, blevne forbedrede og tildeels af nye istandsatte. Der svaredes i Menigheden, at ingen havde noget at klage paa Læreren.

I *Esbønderup Skole* var en god Mængde Børn forsamlede. De, som havde flittig søgt Skolen, lagde for Dagen, at de vare med Fliid og Forstand blevne underviiste. Noget havde de tillige lært af Bibel-Historien og kunde got læse i Bog. Blandt de forsømmelige fandtes dog nogle, som havde nydt god Undervisning af deres Mødre og derfor svarede vel – et Beviis iblant mange af det Slags, at hiin Recensent, som i Mangel af andre passende Navne kaldes Ephraim med Fib-Skiægget, ikke havde havt nødig at raabe: Ach way mir! fordi jeg i min Pastoral-Skrivelse¹¹² havde anseet mangan en Moder, eftersom Skolevæsenet hidindtil findes, for den beste Læremesterinde, og derfor glædte mig over, at der hos Bønder-Pigerne i Almindelighed fandtes den beste Oplysning – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Leth synger meget got og catechiserer gandske skikkelig.

I *Nødeboe Skole* klagedes meget over Børnenes Forsømmelse, og jeg erfarede, at det ikke var uden Aarsag. Men de flittige kunde baade læse got i Bog og tillige gjøre vel Reede for deres Børnelærdom, saa at Skoleholderen var uden Skyld. Nogle voxne Dreng og Piger, som aldrig satte Fod i Skolen, vare og derfor de meest vankundige. Jeg lokker og beder og formaner og knurrer imellemstunder og faaer skønne Løfter baade af Forældre og Børn, men paa den Kant i Landet bliver det ofte ved bare Løfter. Alligevel uddeelte jeg her 7 Bøger, meest til Opmuntring. Skoleholder Hendrich Christensen er troe og flittig. Som Lægmand betragtet catechiserer han gandske taaligen.

3. *Græsted og Maarum Sogner*. Ungdommen gav i Almindelighed gode Svar. Der savnedes ikke Eftertanke eller Færdighed. Dog traf jeg nogle svage, blant hvilke een havde saa reent forglemt den fornødne Kundskab, at jeg maatte befale Præsten ikke at tage ham til Alters, før han havde igientaget de fem Parter i den lille Catechismo for det første, og gav imidlertid Ordre til Skoleholderen at læse for ham nogle Aftener om Ugen, da Præsten tillige skulde have Opsyn dermed og selv tage ham for sig til Undervisning, naar Leylighed fandtes. Pastor Adjunctus Hr. Schive junior viste ikke stor Grundighed, ey heller Færdighed i sin Prædiken. Han behøver ligeledes Øvelse i Catechisation. Ved Læsning og Fliid kommer han videre, da ham ikke fattes

Evne. Den gamle Hr. Schive er endnu rørig og bruger sin Tiid til at læse og skrive. Et lidet Værk, i hvilket han af Jesu egne Ord og Taler havde samlet og udviklet hele Religionens Indhold, var næsten færdigt. Jeg læste en Deel deraf med Fornøjelse. Det kunde fortjene at trykkes.¹¹³ Degne-Embedet staaer ubesat, indtil Skole-Planen bliver udført. Begge Kirker ere i god Stand, men Ornamenterne duede kun lidet. Græsted Kirke staaer under Stiftsskriverens Tilsyn, som og af mig er blevet advaret om at besørge det fornødne. I Maarum Kirke er ved Rentekammerets Foranstaltning, efter min Anmodning, det manglende allerede anskaffet. I Menigheden blev der klaget over Skoleholder Schrøder, at han forsømte sin Skole. Jeg bad Klagerne komme til mig næste Dagen i Skolen, hvor Sagen skulde nærmere foretages.

I *Græsted Skole* var en stor Hob Børn forsamlede. Mange læste ret vel i Bog, som vare underviiste af deres Forældre. De, som havde søgt Skolen, læste vel ogsaa i Bog, men ikke saa færdigt. Adskillige havde læst Forklaringen og kunde lade sig lede til at fatte Meningen. Catechismus var ellers non plus ultra hos de fleeste. Af Bibel-Historie vidste man intet. Dog havde nogle lært Psalmer og Bønner – 7 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Schrøders Anklagere mødte, men lode sig bringe til Føyelighed, da han gav Løfte om at passe nøyagtigen paa Skolen, hvortil jeg og ved Antegnelse i hans Skole-Journal skriftlig med Advarsel forpligtede ham. Han er ellers ikke uskikket og kan gjerne bestille noget. Hans Sang er antagelig og ligesaa hans Catechisation.

I *Maarum Skole* læste alle Børnene got i Bog. De havde gandske vel lært deres Catechismus og Forklaring, men behøvede dog nogen meere Veyledelse til at fatte Meningen. 10 Bøger bleve uddeelte, deels til Belønning og deels til Opmuntring. Skoleholder Horneman er troe og flittig. Han synger maaelig, men catechiserer bedre.

4. *Blidstrup Sogn*. Ungdommen udviste ferm og god Kundskab. Mange forarsagede mig megen Fornøjelse ved deres sunde og rigtige Svar. Nogle faa havde glemt lidet, men lovede bedre Fliid ved Catechisation. Kirken behøver at hvittes, men er ellers i god Stand. Alter-Dugen var maadelig. Men ved Rentekammerets Omhue er en bedre anskaffet. Der svaredes, at man ey havde noget at klage over sine Lærere. Sognepræsten Hr. Holst holdt en ordentlig, grundig og opbyggelig Prædiken i et got Foredrag. Han catechiserer forstandig og vel. Degnen Erdman var syg, men han er ellers en velstuderet og flink Mand.

I *Blidstrup Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede; Mange læste meget vel i Bog, baade de, der havde søgt Skolen, og de, som af Mødrene vare underviste. De vidste tillige at gjøre skikkelig Rede for deres Børnelærdom og kunde meget vel tage mod Veyledelse til at fatte Mening og Indhold tydelig. Nogle havde lært lidet af Bibelhistorie. (En liden Dreng, Niels Svendsen,

endnu ikke 5 Aar gammel, men af et meget opvakt Hoved, satte mig i Forundring ey allene ved sin færdige Boglæsning og sin Øvelse i at kiende Tal, men ogsaa ved det meget, han vidste at fortælle mig af Bibel-Historien, ligesom han og kunde smukt declamere heele Psalmer uden ad. Hans Moder havde læst for ham selv. Den beste blant mine Uddeelings Bøger blev ham derfor til Deel – Men Moderens Glæde var rørende at see og høre – Ach! der boer mangan en ædel og stoer Siæl under en Vadmel's Trøye! Lever jeg og finder Niels Svendsen en anden Gang tilbørlig forfremmet, skal jeg nok stræbe for at faae ham ansat i en Latinsk Skole. Ligesaadan en Dreng ved Navn Hans Christensen, men noget ældre, tog jeg for nogle Aar siden fra Bettelstaven og satte i Slagelse Latinske Skole. Det gaaer ret vel med ham). Ellers bleve her 13 Bøger uddeelte. Skoleholder Brenneke er sygelig, men troe og flittig. Han synger maadelig, men catechiserer bedre.

5. *Weybye og Tibirke Sogner.* Ungdommen svarede til megen Fornøjelse med god Indsigt og Færdighed. Mange kunde tillige svare got af Bibel-Historien. Psalmer og Bønner kræves allevegne; men hvor der er god Kundskab, veed man tillige at gjøre reede for, hvilke Psalmer og hvorledes disse best kunde anvendes i Livets forskiellige Omstændigheder til Opmuntring, Belærelse om Pligt, Advarsel mod Synd, Taknemmeligheds, Kierligheds, Nøysomheds, Vindskibeligheds Opvækkelse. Vore kloge Kiøbenhavnere skulde dog engang høre de saakaldte dumme Bønder at gjøre reede for praktisk Christendom! Sognepræsten Hr. Egeroed er en grundig, fattelig, opvækkende og moralsk Prædikant. Han catechiserer som en øvet brav Lærer. Degnen Bendtsen synger got, catechiserer meget vel og er en agtværdig Mand. Weybye Kirke trængte til Reparation paa Taget og Taarnet til en Uhrskive. Ornamenterne vare heller ikke i beste Stand. Men alt er nu ved Rentekammerets Omhue besørget. Tibirke Kirke var i god Stand, men fattedes sømmelig Messe-Skiorte og Alter-Klæde, som alt nu er anskaffet. Man havde i Menigheden ikke noget at klage over Lærerne.

I *Tisvilde Skole* fandt jeg en stor Forsamling af Børn, hvoriblandt mange læste ret vel i Bog og havde færdig lært deres Børnelærdom uden ad – Men baade Skoleholder og Børn behøvede min Anviisning til at fatte Begreb om det, man havde lært. Nogle vidste lidet af Bibelhistorien. Jeg fik dog 7 Bøger uddeelt. Skoleholder Lund forstaaer ikke meget, men er dog flittig og skikkelig. To Mænd klagede over, at Børnene ikke lærte noget. Den ene Mand var drukken, og den anden havde ey ladet sine Børn gaae i Skole. Ved nærmere Samtale i meer end een Tone fik jeg dem endelig bragt til Roelighed, og Skoleholderen, som er flittig nok, men kan ikke skaffe sig større Forstand, end vor Herre haver givet ham, fik Anviisning af min Catechismo¹¹⁴ til at udvikle den bogstavelige Forstand.

I *Weybye Skole* læste Børnene gandske vel i Bog og kunde skikkelig gjøre

Rede for Meeningen af deres Børnelærdom. Man maae lede dem paa Vey. Her bleve 9 Bøger uddeelte. Skoleholder Bendtsen er alligevel ikke den Mand, der kan opvække Børnenes Forstand. Men hans Broder, den brave Degn, staaer ham bie. Derfor gaaer det godt.

6. *Helsingø og Waldbye Sogner*. Hos Mængden af de unge var Kundskaben antagelig og nogenledes grundet. Adskillige udmærkede sig baade ved Indsigt og Færdighed. Sogne-Præsten Hr. Hammer svingede sig fra det ene poetiske Malerie til det andet i sin Prædiken, men blev dog lærerig og opvækkende. Han catechiserer saare got. Som fød Poët ødsler han ofte med sine Vittigheder, men er en god og retskaffen Mand, besidder smuk Læsning og critiserer undertiden ret artig. Degnen Krol synger maadeligen og catechiserer heel dristig, men uden Grundighed. Menigheden svarede, at der var intet at klage paa Lærerne. Begge Kirker ere i god Stand. Ornamenterne ere ogsaa nu blevne forbedrede.

I *Amminstrup Skole* kunde de fleste Børn ey allene læse vel i Bog, men ogsaa gjøre reede med skikkelig Forstand for deres Børnelærdom, skjønt de fleste ikke havde søgt Skolen. Deels Mødrene og deels andre Skoleholdere havde underviist dem. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Rosenkilde er Cavallier; Han synes dog at kunne lære Børnene, naar det var hans Alvor. Catechisation falder ham ikke vanskelig.

I *Waldbye Skole* var det ikke ret bevendt med Bøglæsningen, ellers vidste Børnene at gjøre vel Rede for deres Kundskab og manglede ikke Indsigt. 8te Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Erichsen er noget frygtsom, men viser Fliid og catechiserer ikke slet.

7. *Ramløse og Annise Sogner*. Ungdommen svarede ikke med den Færdighed som forrige Gang. Her var ingen ret Munterhed. Dog fandtes nogle, som viste Forstand og Færdighed til min Fornøjelse. Især haver en Karl, Jens Rasmussen, lagt en Kundskab for Dagen, som undertiden – neppe er hørt ved Attestatz. Sognepræsten Hr. Lakier kan prædike got, naar han vil, men denne Gang kunde jeg ikke vogte mig for at tænke paa Hr. Niels og maatte derhos bekiende, at Jens Blok havde Ret i det han sagde:

»Troe mig! hver Landsbye-Præst sligt tager sig ey nær;
Han skriver siælden, hvad han præke vil, desværre!«

Degne-Embedet staaer ubesat i Forventelse af, at Skoleplanen skal iværksættes. Begge Kirker vare i god Stand. En Messe-Skiorte savnedes i Annise, som er siden anskaffet. Forrige Gang var alting fermt. Da klagede man. Nu derimod blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Menneskene ere underlige!

I *Ramløse Skole* læste de Børn meget vel i Bog og svarede tillige med god Forstand af deres Børnelærdom, som havde flittig søgt Skolen. Bibelhistorie var heller ikke ubekendt, men Skolegangs Forsømmelse havde dog nu taget Overhaand, fordi Præstens Iver er afkiølet. Jeg veed ikke, om man just derfor ey havde denne Gang noget at klage – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kleve synger got, catechiserer og underviser meget vel. Han er en duelig, men noget hidsig Mand. Om Præsten maaskee kan tilførn have behøvet en Tugtemester, er han nu i den Henseende blevet gandske got forsynet.

I *Annise Skole* havde Børnene lært en Deel uden ad, men det var lidet, hvad de forstoed deraf. Med Boglæsningen gik det an. 6 Bøger uddeelt. Skoleholder Hartvig [Sørensen] skal være skikkelig og flittig, men han catechiserer som en Stymper med Bogen i Haanden.

III. Thune-Herred

1. *Snoldeløv og Thune Sogner*. Hos Ungdommen fandtes i Almindelighed gandske god Kundskab. Man havde vel ikke lært videre end til Fornødenhed, men forstoed, hvad man havde lært, som er det beste. Nogle svage fik Paamindelse, men andre ferme erhvervede sig Roes igien. Sognepræsten Hr. Knudsen holdt en smuk, lærerig, moralsk Prædiken og haver godt Anlæg til Catechisation. Degnen Nonnegaard passer sin Byelæsning til Fornøjelse, men især

»Vor Bisp og Præst og af Tilhørerne enhver,
Naar han ey bræger selv, med ham fornøjet er.«

Snoldeløv Kirke behøver stærk Reparation, hvormed der og, efter min Paamindelse til Kirkeeyeren Hr. General-Auditør Brown, er i Sommer giort Begyndelse. Thune Kirke, tilhørende Justitz-Raad Giøe, er i god Stand. Dog behøves en Messehagel, som vel ikke bliver saa let at faae tilveyebragt; thi jeg maae paa sine Steder holde det for Lykke nok, om jeg kan forebygge, at ikke Kirkerne selv skulde nedfalde. Man svarede i Menigheden, at der ey var noget over Lærerne at klage.

I *Snoldeløv Skole* saaes idel Dorskhed og Ulyst. Børnene havde været meget forsømmelige. En Deel kunde plapre noget uden ad, men begreb ikke en Tøddel deraf – Boglæsningen var heller ikke reen og tydelig. Alligevel, for at lokke og opmuntre til Fliid, uddeelte jeg 6 Bøger. Skoleholder Nonnegaard, som er Degn tillige, catechiserer ikke anderledes end som en Læctie-Hører. Jeg gjorde mig al Umage for at lære ham en bedre Maade. Om det hjælper, vil Tiden vise. For resten er han et godt sølle Faar.

I *Thune Skole* havde jeg større Fornøjelse. Børnene læste for det meste ret vel i Bog og kunde færdig gjøre Reede for deres Christendoms Kundskab,

ikke uden al Eftertanke. Nogle viiste sig meget ferme, skrev og regnede. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jürgensen er en skikkelig, gammel Mand, anvender Fliid og er ikke uduelig.

2. *Haudrup og Schiensved Sogner.* Jeg kunde ikke andet end være vel fornøjet med Ungdommen, som i Almindelighed svarede fornuftigt og got. Ogsaa nogle, saasom en Karl, Hans Larsen, og en Pige, Maren Niels Datter, have besynderligen udmærket sig. Sogne-Præsten Hr. Tønnesen prædiker grundigt og smukt til Opbyggelse. Han catechiserer iligemaade med Forstand og er overalt en brav Folks Lærer. Degnen Hammer synger behageligt, catechiserer got og er en anstændig Mand. Begge Kirker fandtes i god Stand. Dog vare Ornamenterne i Schiensved Kirke ikke af stor Værdie. Menigheden gav tilkiende, at intet var at klage over Lærerne.

I *Haudrup Skole* kunde Børnene gjøre skikkelig Reede for deres Kundskab. Men Eftertanken behøver at skiærpes, og i Boglæsning udkræves større Færdighed. Til Opmuntring uddeelte jeg 6 Bøger. Skoleholder Hammer, som tillige er Degn, haver endnu været for kort ved Embedet, at hans Fliid kunde frembringe de rette Frugter.

I *Schiensved Skole* fandt jeg bedre Boglæsning og nogen meere Eftertanke hos Børnene til at forstaae, hvad de havde lært. Men begge Deelee maae dog meere paadrives. Deels til Belønning og deels til Opmuntring bleve 8te Bøger uddeelte. Skoleholder Johnsen er en skikkelig og flittig Mand, som heller ikke mangler al Duelighed.

3. *Jersie og Solrød Sogner.* Ungdommen svarede for det meeste gandske vel. Ogsaa nogle viste Færdighed og god Forstand. Alligevel syntes det mig, at de hængte alt for meget af Bogens Ord. Sogne-Præsten Hr. Gammerød, en sygelig Mand, havde dog udarbeydet sin Prædiken med megen Fliid og holdte den til Opbyggelse. Men hans Foredrag mangler Liv – Med Catechisationen gaaer det skikkelig an. Degnen Wording kan passere som Sanger og catechiserer til Nødtørftighed. Begge Kirker, som tilhøre Amtsforvalter Rosted, ere i denne Sommer tagne under Reparation. Der blev svaret i Menigheden, at ingen havde noget over Lærerne at klage.

I *Jersie Skole* læste Børnene ret vel i Bog. De kunde ligeledes gjøre god Rede for deres Kundskab. Men Forstanden skulde dog meere øves, hvortil jeg her, ligesom andensteds, søgte at give Veyleidelse – 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Wording, som tillige er Degn, passer flittig nok sin Skole og er ikke uskikket. Men i en Alder af 70ve Aar er han, efter 48 Aars Skolehold, halv træt deraf.

I *Solrød Skole* var færdig Boglæsning. Børnene havde tillige smukt Begreb om deres Børnelærdom og viiste skikkelig Eftertanke. Der fandtes de, som

baade skrev og regnede. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Samuelsen er en flittig og til Skole-Embedet gandske vel oplagt Mand. Hans Catechisation er heller ikke at forkaste.

4. *Carlslunde og Carlstrup Sogner.* Hos nogle enkelte svage fandtes dog antagelig Kundskab. Men ellers gav Ungdommen i Almindelighed baade forstandige og færdige Svar. Den gamle Provst Aulum, en skikkelig og paapasende Mand, havde bedet mig at høre hans Søn, Candidaten Aulum, som da prædikede med gode Gaver til Opbyggelse. Provsten catechiserer som en øvet Mand og kan got nedlade sig til de eenfoldiges Begreb. Degnen Reisen synger vel, catechiserer smukt og er en agtbar Mand, men meget skrøbelig. Carlslunde Kirke tilhører Justits Raad Giøe, der haver faaet nogen Reparation og behøver meere, som er lovet til Foraaret. Carlstrup Kirke, tilhørende Hr. Carlsen paa Gammelkiøge-Gaard, er i dette Aar blevet fuldkommen istandsat. Ingen i Menigheden havde noget at klage over Lærerne.

I *Carlslunde Skole* læste Børnene meget vel i Bog. De gjorde tillige Rede for deres Christendom med god Indsigt og Færdighed. Men Bibelhistorien var endnu ikke begyndt. 8te Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Reisen, som tillige er Degn, passer flittig paa sin Skole og er en duelig Mand.

I *Carlstrup Skole* fandtes iligemaade meget god Boglæsning; ogsaa viiste Børnene Eftertanke i Henseende til deres Christendoms Kundskab, hvilken de havde lært med Færdighed. 8te Bøger bleve ligeledes her uddeelte. Skoleholder Nielsen er brav, flittig og duelig. Han haver anlagt en Træe-Skole i sin Hauge, hvoraf han forsyner den omliggende Egn.

IV. Sømme-Herred

1. *Vor Frue Sogn ved Roeskilde.* Her svarede Ungdommen ret fermt. Baade Færdighed og Forstand blev udviist. Dog opdagede jeg nogle svage, som fik Paamindelse. Sognepræsten Hr. Worsøe er en lærerig og opvækkende Prædikant, udrustet med skønne Gaver. Han catechiserer ligeledes med megen Færdighed. Degnen Lassen er en ussel Sanger, men en god Catechet. Kirken er i god Stand. Men om nye Ornamentter gjorde jeg Erindring hos Stifts-Skriveren. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne.

I *Kamstrup Skole* havde de flittige gjort god Fremgang saavel i Boglæsning som i Børnelærdommen og vidste at svare med Forstand. Men en stor Deel forsømmelige behøvede megen Veyledelse i begge Deelee. Forældrene synes her at være mindre skiønsomme end andensteds – 7 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Lassen, som tillige er Degn, kan meget got læse for Børn, naar han vil gjøre sig Umage.

I *Tierebye Skole* læste Børnene vel nok i Bog, men til at forstaae, hvad de

lære, hører en bedre Anviisning, hvilken jeg gav dem, og ved Hielp af min Catechismo¹¹⁵ ellers allevegne søger at befordre. Til Opmuntring bleve 6 Bøger uddeelte. Skoleholder Peder Madsen er en skikkelig og flittig Mand, men hans Lære-Gaver strækker sig ikke vidt.

2. *Roeskilde offentlige Danske Skole.* Boglæsningen kunde gaae an. Men det ynkværdige Plapperie huserede her for Alvor. Skoleholderen bildte sig ind, at det ikkun var hans Sag at lære Børnene vel at ramse, da Forstanden skulde komme af sig selv ved Confirmationen. Jeg maatte da i 3 fulde Timer sætte mig til at undervise baade Skole-Mester og Børn, hvorledes de skulde bære sig ad for at tænke noget ved Ordene, og havde den Fornøjelse til Slutning at opvække iblant Mængden omtrent 10 eller 12 til at bruge deres Forstand, saa at de endelig paa egen Haand kunde rigtig lede sig frem til Meningen af de opgivne Perioder. Men Skoleholderen fik Smag paa at analysere og lovede nu at bruge min Bog,¹¹⁶ som giver dertil Veyledning, med Flid. Her bleve da til Opmuntring 10 Bøger uddeelte. Skoleholder Tiørnlund haver ellers været flittig nok, men derhos for selvkløg. Assistent Borch ryster 10 Prædikener af Ermet om Dagen, ifald det skal gælde, men i Skolen virker han ikke meget til Gavn. Begge ere gamle og vrantne.

3. *St. Ibs og St. Jørgens Sogner.* Nogle unge svarede got og til Fornøjelse, men ellers savnede jeg den Færdighed og Indsigt, som udmærker saamange andensteds. En Hob var gandske maadelig. Menigheden bestaaer af Fiskere og en Deel omvandrende Folk, som tager her deres Tilflugt, naar den øvrige Verden bliver dem for trang. Det er ikke let at holde Orden og Flid vedlige i saadan en Menighed. Sognepræsten Hr. Schreiber prædiker tydelig og ordentlig til Opbyggelse, i at catechisere er han for ængstelig. Men som ung Mand, da han er flittig og veltænkende, vil han ved Øvelse i begge Deelee snart komme videre. Degnen Clementin synger som gammel Mand næsten uhørlig – og catechiserer efter sin Evne, som er maadelig. Kirkerne med deres Ornamenteer ere i forsvarlig Stand. Man havde intet at klage i Menigheden.

I *St. Jørgens Skole* var en stor Mængde Børn forsamlet, af hvilke de allerfleste aldrig før havde seet, hvordan Skolen var indrettet – Og at de altsaa hverken kunde læse ret i Bog, ey heller forstaae et Ord af deres Børnelærdom, er ikke at undre paa. Dog fremstillede sig 4re ferme Drengene, som havde nydt gode Foreldres Undervisning, og til dem blev da 4re Bøger uddeelte. Den øvrige Hob gav nok Løfter om Forbedring; hvormeget deraf holdes, vil Tiden lære. Skoleholder Clementin, som tillige er Degn, staaer med den ene Fod i Graven. Naar han stiger heelt ned deri, bliver her Arbeyde nok for en duelig Eftermand.

4. *Himmeløv Sogn*. Iblant den voxne Ungdom fandtes en god Deel Karle og Piger, som ret udmærkede sig. Man viiste fuldstændig og vel betænkt Kundskab. Tvende svage fik Erindring. Sognepræsten Hr. Haar prædiker meget tydelig og grundig til god Nytte for Almuen. Ligesaa catechiserer han som en duelig Folklærer. Degnen Haagen var syg, men skal ellers være skikkelig og brav. Kirken er i Stand, men trænger til nye Ornamenter. Der svaredes i Menigheden, at intet var at klage over Lærerne.

I *Himmeløv Skole* viiste de flittige Børn baade Færdighed i Boglæsning og skikkelig Begreb om deres Børne-Lærdom, hvilken de meget vel kunde gjøre Rede for. Ogsaa i Bibel-Historien fandt jeg dem nogenledes bevandrede. Men den største Deel havde været yderst forsømmelig og var derfor yderst vankundig; thi her i Egnen skjøtter mange Forældre slet ikke om, at Børnene skulle lære noget. Befalinger virke kun et par Dages Lydighed. Opmuntring og Overtalelse skal udrette det meeste. Jeg gjør mit, saavidt jeg kan. Læreren ville gjøre det samme. Omsider faaer Sandhed Overhaand. Men i dette store Sogn behøves nok en Skole, hvorom hos Vedkommende er gjort Erindring.¹¹⁷ Ellers fik jeg dog Leylighed her til at uddeele 8te Bøger. Skoleholder Haagen, som er Degn tillige, haver tydelig nok ved de flittige Skolebørns gode Fremgang lagt for Dagen, at han er en nyttig og paapasende Mand. Formedelst sin Sygdom kunde han ikke lade mig høre sine Catechisations Gaver.

IV. Møens Herred

1. *Stege Bye og Sogn*. Den voxne Ungdom havde meget forbedret sig fra forrige Gang. En Deel svarede med skikkelig Færdighed og god Forstand. Ellers var Kundskaben i Almindelighed gandske antagelig. Sognepræsten Hr. Provst Lund holdt en grundig, vel udarbejdet og lærerig Prædiken, som kunde fortjene at komme for Lyset. Han catechiserer tillige paa en god Maade. Som Poët og Psalme-Digter haver han erhvervet sig Biefald og Roes.¹¹⁸ Den Residerende Capellan Hr. Balle er ligeledes en opbyggelig og rørende Prædikant. Ved sin utrættelige Iver og Fliid for Ungdommen haver han udrettet meget til at fordrive de forrige Tidens Vankundighed. Hans Catechisation er underholdende og lærerig. Chor-Degnen Selmer synger taalelig og catechiserer nogenledes. Kirken findes at være i god Stand. Man havde intet i Menigheden at klage over Lærerne.

I *Svensmarke Skole* var en smuk Forsamling af Børn tilstede. De læste alle vel i Bog. De gjorde alle tillige saaledes Reede for deres Christendoms Kundskab, at man strax kunde bemærke, at Mening og Indhold var blevet dem tydelig forklaret – 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Præstøe er en gammel, værdig Mand, som ved mange Aars troe og fornuftige Undervisning haver erhvervet sig megen Fortieneste. Nu danner han sin Søn, som er ham ad-

jungeret, til at blive en ligesaa nyttig Skoleholder. Faderen catechiserede som en Mester.

I *Tjørnemark Skole* fattedes mange Børn, og det, som er værre, der fattedes Skolegang, Lyst, Munterhed og Forstand. Den største Deel læste maadelig i Bog. Ingen vidste snart at gjøre reede for sin Børnelærdom med nogen Eftertanke. De faa flittige kunde til Nød passere – 4re Bøger bleve uddeelte til videre Opmuntring. Skoleholder Møller savner enten Lyst eller Beqvemhed, eller maaskee begge Deelee, til at forestaae en Skole. Dog er han ingen daarlig Catechet.

I *Stege Byeskole* havde Børnene fra Nohr og fra Udbye tillige forsamlet sig. Nogle deriblant udviste gandske god Indsigt og Forstand. I Almindelighed læste de vel nok i Bog, og man kunde efter den Leylighed skikkelig lade sig nøye med deres øvrige Fremgang. Dog syntes Børnene fra Nohr at være de beste. I alt bleve her 11ve Bøger uddeelte. Begge Skoleholdere, Lassen og Høyer, passe deres Kald. Til at forrette samme ere de heller ikke udelige.

I *Stege Fattig-Skole*, som indeholder lutter Dreng, fandtes den halve Deel at være doven og vild. Jeg gav Advarsel efter Fornødenhed og lod 2 Dreng degradere efter Inspektørernes Begjæring, da jeg ved Overhørelsen havde bemærket, at dem fattedes ikke Evne, men Lyst og Villie til at lære noget. Den anden halve Deel, som bestod af 6 Dreng, havde derimod anvendt roesværdig Flid og kunde got svare for sig. Nogen meer Veyledelse til Eftertanke syntes dog at være fornøden. Imidlertid bleve 6 Bøger uddeelte. Skole-Assistent Fugl er ellers ferm og kan got undervise, naar han gives Opmuntring.

2. *Kieldbye Sogn*. Her fremstillede sig endeel unge, som kunde gjøre reede for deres Christendom med Forstand og Færdighed. Men hos de fleeste var dog Kundskaben ikke meer end antagelig. Sognepæsten Hr. Ballum prædiker grundig, tydelig og alvorlig. Hans Catechisation er ikke at laste. Degnen Bech, en smuk, gammel Mand af et muntret Sind og Helbred, synger endnu i sit 81de Aar gandske kiønt og catechiserer med Liv og Færdighed – Alle gode Ting ere tre, sagde den Jovialske Olding: Jeg skal endnu den 3die Gang synge og catechisere for Bispen, førend jeg dør, og denne Glæde ønsker jeg baade ham og mig af gandske Hierte. Kirken med sine Ornamente er i god Stand. Over Præst og Degn blev ikke klaget i Menigheden, men over Skoleholderen i Kieldbyelille – Jeg bad da, at Klagerne vilde møde i Skolen paa bestemt Tiid.

I *Kieldbyelille Skole* læste Børnene vel i Bog og kunde færdig gjøre Rede for Catechismus, ikke uden temmeligt Begreb om Mening og Indhold – 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Friderichsen, som først var ansat for et fierding Aar siden, havde dog bragt adskillige Børn i den Tid fra Fibel-Bræt til færdig

Boglæsning og viiste derhos skikkeligt Anlæg til Catechisation. Mod hans Duelighed kunde altsaa for det første ikke noget være at erindre. Heller ikke havde man noget paa hans Levnet beviisligen at udsætte. Men Klagerne raabte kun paa, at han var blevet dem paatrængt imod deres Villie. Da nu det Kongelige Danske Cancellie efter Sagens nøjeste Undersøgning ved Skrivelse af 15de Februarii 1788 havde bekræftet Amtmandens og Provstens samt Præstens herved beviste Forholdsmaade, blev ey andet for mig tilovers end at formane Klagerne til Fred og Roelighed, indtil en meere velgrundet Anledning til Klagemaal blev givet dem. Imidlertid opsatte de i samme Anledning en skammelig Klage imod deres Sognepræst, hvilken jeg derpaa lod undersøge. Den befandtes i alle sine Deele at være ugrundet – Documenterne desangaaende ere i min Forvaring – Jeg gav da skriftlig Resolution i Brev til Provsten, som skulde dem forelæses og paa nærmere Forlangende i Udskrift tilstilles, at de maatte tilstede deres Lærere i Roe og Fred at passe deres Embede samt holde sig Pauli Regel efterrettelig, efter hvilken christelige Tilhørere ere forpligtede at holde Lærerne for saadanne, som skulde overmaade elskes for deres Giernings Skyld;¹¹⁹ men i Tilfælde af, at mindste beviislige Forurettelse vederfaredes dem, kunde de frit melde sig og efter mit Ønske helst vende sig til det Kongelige Danske Cancellie, da torde jeg indestaae dem for, at den fuldkomneste Ret skulde blive dem tilkiendt – Siden hørtes ingen videre Bevægelse. Men at Avind og Bitterhed imod tvende Byemænd, som vare Skoleholderen beslægtede, og som havde paadraget sig et uforsonligt Had ved at drive paa Udskiftning, opflammede al deres Vrede og Hævn, er klart nok lagt for Dagen. Man troer neppe, hvorvidt en Bondes Hævnelyst kan strække sig, naar han først bliver ophidset. Hvad man regnede Præsten til Forbrydelse, var just hans Iver i at holde over de Kongelige Anordninger. Han er en duelig Mand og meget retsindig.

I *Kjeldbyemagle Skole* læste Børnene ikke saa vel i Bog. Heller ikke forstode de saa vel, hvad de havde lært. Imidlertid, da dog nogle faa gode viste sig til Fornøjelse, og Skoleholderen besidder Menighedens Yndest, uddeelte jeg 8te Bøger for ey at levere Rum til Klage over Partiskhed, som ellers var paafulgt, om denne Skole i slig Henseende skulde have nydt mindre Fortrin end den anden. Saa god Bonden er, og saa meget jeg elsker ham, veed jeg dog, at han skal omgaaes med Varsomhed. Skoleholder Hiorth er hverken flittig, ey heller synderlig oplagt til Catechisation. Imidlertid lovede han Bedring og lod sig vejlede af mig til at fatte en bedre Underviisnings Maade.

3. *Elmelunde Sogn*. Ungdommen svarede til megen Fornøjelse. De allerfleste havde en fuldstændig og velgrundet Kundskab, for hvilken de vidste at gjøre rede med Færdighed. Tvende Svage fik jeg opdaget. Men deres Evne var saa ringe, at de ey kunde bringes videre. Sognepræsten Hr. Holm holdte en god

opbyggelig Prædiken. Han catechiserer til Behov. Degnen Riibe synger meget got og catechiserer fortræffelig. Han haver megen Fortieneste af Ungdommens Oplysning. Man havde i Menigheden intet at klage over Lærerne. Kirken med sine Ornamenten var nogenledes i Stand.

I *Hierteberg Skole* var en overmaade talriig Forsamling af Børn tilstede. Nogle faa læste got i Bog og havde smuk Kundskab samt viste Forstand; men Hoben var i begge Henseender kun maadelig. Jeg glemte ikke at erindre, hvorledes der altid maae gives Anvisning til Eftertanke, og at Boglæsning bør paadrives med Alvorlighed. Imidlertid havde dog 10 iblant den store Hob gjort sig værdige til at bekomme Opmuntrings- eller Belønnings Bøger. Skoleholder Riibe, en Søn af Degnen, behøver endnu megen Anførsel, hvilken hans gode Fader lovede at give ham. I øvrigt er han flittig og lærvillig.

4. *Borrhe Sogn*. Ogsaa her svarede Ungdommen til Fornøjelse. En Deel udviste megen Færdighed og sund Forstand. Hos alle var Kundskaben gandske antagelig. Sognepræsten Hr. Kirchheiner prædiker til Opbyggelse og catechiserer meget got. Degnen Rostrup synger got og catechiserer ret vel. Kirken med sine Ornamenten fandtes i god Stand. Ingen havde noget i Menigheden at klage over Lærerne.

I *Borrhe Skole* havde en talriig Mængde af Børn forsamlet sig. Ikke faa læste smukt i Bog og viste sundt Begreb i Henseende til deres Børne-Lærdom. Men den største Mængde skulde dog ledes meere til Eftertanke og øves flittigere i Boglæsning. Skylden var meget paa Forældrenes Side, som ikke holde deres Børn til Skole. 11ve Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Leegard synger vel nok og catechiserer ikke slet. Ved Øvelse kan han forbedres.

5. *Maglebye Sogn*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed gandske vel, en Deel havde megen god Kundskab og vidste at gjøre reede derfor med Forstand. Her forefandtes ogsaa endeel svage, men deres Antal var dog ikke det største. Sognepræsten Hr. Sandal holdt en grundig, smuk og vel udarbejdet Prædiken. Han catechiserer ordentlig, fyndig, med Liv og Varme. Degnen Smith er saa gammel og svag, at han ey meer kan forrette sit Embede. Hans Søn, som er Skoleholder, synger og læser for ham. Kirken var under Hoved-Reparation. Ornamenterne fandtes i god Stand. I Menigheden svaredes lydelig, at man ey havde noget at klage over Lærerne.

I *Maglebye Skole*, hvor en stor Mængde Børn var forsamlet, fremlyste god Virkning af Sognepræstens Skole-Catechisation. De, som havde flittig bievaa-net samme, vidste at gjøre god Rede for Mening og Indhold af deres Børnelærdom. Tillige kunde de svare vel paa endeel Spørsmaale af Bibelhistorien.

En Deel læste skikkelig i Bog. Men i alle Henseender var det maadeligen fat med Skolegangs Forsømmerne. – Jeg uddeelte 12 Bøger til de flittige. Skoleholder Smith er flittig og kan skikkeligen catechisere.

I *Mandemarke Skole* fandtes iblant den store Mængde Børn ikke mange, som kunde vel læse i Bog eller forstaae deres Børnelærdom; men de halvvoxne, som skulde gaae til Confirmation og derhos havde flittig bievaanet Sognepræstens Skole-Catechisation, udviiste desto større Fremgang. Jeg kunde, meest iblant dem, uddeele 14 Bøger. Dog fandtes et Par, som elskede meere Efterladenhed end Fliid og derfor fik Advarsel istedet for Belønning. Skoleholder Kibsgaard er vel ikke af dem, som kunde holdes for best oplagde til Skolehold. Dog gaaer det nok an med hans Catechisation.

6. *Phanefjord Sogn*. Den voxne Ungdom gav bestemte og færdige Svar med god Forstand. De allerfleste kunde med rette siges at være ferme. Nogle faa røbede strax deres egen Forsømmelse. Sognepræsten Hr. Fibiger var død, altsaa prædikede Capellanen i Stege, Hr. Balle, som er saa vel afholdt paa Landet, at Menigheden ønskede sig ham til Præst. Han haver smukke Gaver og prædiker af Hiertets Fylde til megen Opbyggelse. Degnen Reenberg er en kiøn gammel Mand, som synger skikkelig og catechiserer meget vel. Han haver den meste Fortieneste hos Ungdommen. Kirken med sine Ornamentter befindes i god Stand.

I *Haarbeløv Skole* kunde adskillige Børn, som havde søgt Degnens Læsning, svare med god Forstand og læste vel i Bog. De andre, som havde været flittige til at søge Skolen, kunde holdes for antagelige. Men Hoben havde været forsømmelig og var slet. 9 Bøger bleve dog uddeelte, meest til Opmuntring. Skoleholder Castensen er gammel og synes ikke at være synderlig begavet til Catechisation.

I *Dame Skole* mærkede jeg ligeledes god Fremgang hos de Børn, som havde besøgt Degnens Byelæsning. Men de øvrige behøvede meere Veyledelse til Eftertanke og burde læse bedre i Bog – Jeg uddeelte 8te Bøger, meest til Opmuntring. Skoleholder Rydal fik Paamindelse om at øve Børnenes Forstand. Hans Catechisation er dog ikke gandske at forkaste.

7. *Damsholte Sogn*. Hos den voxne Ungdom mærkedes en kiendelig Forbedring fra forrige Gang. Mængden havde vel ikke vovet sig ud over Catechismus, men de forstode dog, hvad de havde lært. Sognepræsten Hr. Jæger var yderlig svag; og hans Prædiken kostede ham megen Møye af Mangel paa Kræfter, dog kunde deraf udtrages Opbyggelse. Siden kom han sig lidet og catechiserede da ret godt. Degnen Reersløv synger taaleligen og catechiserer vel. Kirken med sine Ornamentter vare i Stand. Man taug stille, da der blev spurgt, om noget var at klage. Sligt skeer oftere og udlegges in mitiorem sententiam til et Beviis paa Tilfredshed.

I *Ebbelnæs Skole* var en smuk Forsamling af Børn tilstede. De kunde skikkelig læse i Bog og manglede ey heller Begreb om deres Børnelærdom. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kiep læser got for sine Børn og catechiserer vel.

I *Hielm Skole* var Boglæsningen antagelig; men de fleeste vidste kun lidet af deres Børnelærdom. Skolegang havde været forsømt. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Christensen er en 80ve Aars gammel Mand og kan efter 30ve Aars Arbejde i Skolen vel være træt.

I *Sprove Skole* fandtes faa, som kunde læse noget, de fleeste havde været forsømmelige. Af Børnelærdommen forstoed man intet og læste maadeligen i Bog. Til Opmuntring bleve dog 4re Bøger uddeelte. Skoleholder Rhoed forstaaer selv ikke meget. Han catechiserer heel maadeligen.

VI. Baarse-Herred

1. *Snesere Sogn*. Den voxne Ungdom var meget ferm. Man viste Forstand, Færdighed og tildeels udførlig Kundskab. Ingen befandtes at være svag. Sognepræsten Hr. Brandt prædiker grundig, ordentlig og til Opbyggelse. Han catechiserer gandske vel. Degnen Almstrup synger taaleligen, men er en ypperlig Catechet og en værdig Mand. Kirken behøver nogen Reparation, som er lovet at skulle foretages med det første. Saa bør man siden drive paa Ornamenternes Istandsættelse. Ingen i Menigheden havde noget at klage over Lærerne.

I *Snesere Skole* læste de fleeste Børn godt i Bog og havde meget vel lært at forstaae Børnelærdommen, for hvilken de gjorde reede med Indsigt og Færdighed – Nogle faa forsømmelige havde deres egen Skiødesløshed at takke. 15ten Bøger bleve uddeelte. En Dreng ved Navn Peder Rasmussen havde i forrige Aar erhvervet sig en Bog til Belønning i Weiløe Skole og fortiente sig nu atter den beste og største til Belønning. Han haver i Sinde, sagde han mig, tilsidst at samle sig et lidet Bibliothek. Skoleholder Jørgensen er vel oplagt til at catechisere og underviser med god Forstand.

2. *Everdrup Sogn*. Iblant den voxne Ungdom svarede endeel til megen Fornøjelse. De havde Forstand og viste Færdighed; men hos de yngste syntes Hukommelsen at være meere dyrket end Forstanden, og deres Færdighed var ikke synderlig. Sognepræsten Hr. Wedel prædiker efter Mængdens Fatt-Evne tydeligt og opbyggeligt. Ved længere Øvelse formeeres hans Færdighed i at catechisere. Degnen Kaabe i Everdrup synger skikkelig og kan nok catechisere, men griber sig just ikke an dermed. Kirken med sine Ornamente er i Stand. Man svarede i Menigheden, at intet var at klage over Lærerne.

I *Everdrup Skole* savnedes meer end den halve Deel af Børnene. Nogle faa af de tilstedeværende kunde læse skikkelig i Bog. Men om Børnelærdommen havde de lidet eller intet Begreb. De fleeste vare noget dorske. Til Opvækkelse bleve 5 Bøger uddeelte. Skoleholder Kaabe, som er Degn tillige, kan nok undervise, men synes i Alderen at have tabt sin Lyst.

I *Engelstrup Skole* fattedes ligeledes den halve Deel af Børnene. Men de tilstedeværende læste dog i Almindelighed noget bedre og havde bedre Begreb. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Als læste temmelig vel for Børn og kan nok ved Øvelse komme afsted med Catechisation.

VII. Hammer-Herred

1. *Toxverd Sogn*. Der fandtes en Deel iblant den voxne Ungdom, som svarede med god Forstand og viste Kundskab; men en Hob var kun svag og var uden Tvivl sluppet for let ved Confirmationen. Forbedring kunde her ikke spores fra forrige Gang. Sognepræsten Hr. Grüner holdte en opbyggelig og vel udarbejdet Prædiken i et got Sprog. Han catechiserer skikkelig. Degnen Petersen, en vel studeret Mand, er tunghørig, synger nogenledes og catechiserer got. Kirken behøver Reparation, som er lovet. Ornamenterne ere heller ikke synderlig gode. Man havde i Menigheden ikke noget at klage over Lærerne.

I *Toxverd Skole* læste mange Bøn vel i Bog og havde smukt Begreb om Bibel-Historien [: børnelærdommen?]. Ogsaa vidste de noget af Bibel-Historien. De forsømmelige røbede sig selv. 14ten Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Petersen, som tillige er Degn, giver god Undervisning og er en fortient Mand.

I *Dysted Skole* var Mængden svag og forstoed lidet eller intet. Forsømmelsen havde været stoer. Dog vare nogle saa ferme eller saa flittige, at 7 Bøger kunde uddeles til Opmuntring. Skoleholder Smith er nu gammel og haver aldrig været ret oplagt til Undervisning. Hans Catechisation er heel maadelig.

2. *Nestelsø og Mognstrup Sogner*. Iblant den voxne Ungdom forefandtes mange vel oplyste, som svarede med god Forstand. Nogle svage vare tilovers fra den forrige Tiid. Een syntes at være vankundig. Sognepræsten Hr. Mariager prædiker smukt og lærerigt. I Catechisation behøver han, som ung Mand, endnu nogen Øvelse. Degnen Brøndbye er gammel og tunghørig, synger maadelig, men catechiserer noget bedre. Begge Kirker ere i forsvarlig Stand, men i Nestelsø kunde nye Ornamentter behøves. Ingen havde noget i Menigheden at klage over Lærerne.

I *Nestelsø Skole* kunde de fleeste læse vel i Bog, adskillige svarede ret fermt og viste got Begreb – 8te Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Brøndbye, som tillige er Degn, underviser ikke slet og kan nok nogenledes forklare Børnelærdommen. Derhos er han flittig.

I *Pederstrup Skole* kunde alle de flittige læse meget vel i Bog og gjorde saaledes reede for deres Christendoms Kundskab, som jeg forlanger af dem,

der maae forstaae, hvad de have lært. Nogle udmærkede sig til Berømmelse, men de forsømmelige beskiæmmedes af deres egen Vankundighed. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Birchedal underviser meget vel og catechiserer ret fornuftigt.

3. *Rønnebek og Olstrup Sogner*. Der fandtes dog iblant den voxne Ungdom en Deel, som svarede gandske vel og havde Begreb. Men en Hob var maadelig og trængte højlig til den alvorlige Paamindelse, som blev givet. Sognepræsten, den gamle Provst Hersom, fyldte sin Prædiken med Deelinger efter gammel Skik. Noget hørtes dog til Opbyggelse. Catechisation haver ellers neppe været hans Hovedsag. Degnen Lunddorff, en gammel Mand, synger got og catechiserer meget vel. Kirkerne fandtes paa begge Steder i god Stand. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage.

I *Rønnebek Skole* læste alle de flittige reent og tydeligen i Bog. Tillige kunde de svare med Forstand af deres Børnelærdom. Men de mange uflittige blottede deres egen Forsømmelse. 11ve Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lunddorff, som tillige er Degn, underviser med Troskab og Fliid. Han er en fortient Mand.

I *Olstrup Skole* merkedes ligeledes god Fremgang hos de flittige. Dog læste de ikke slet saa godt i Bog. Men Begrebet om Børnelærdommen var gandske antageligt – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Guldager er flittig og kan skikkelig catechisere.

VIII. Tybjerg-Herred

1. *Aversie og Thestrup Sogner*. Ungdommen var meget vel oplyst. Man vidste at svare med sund Forstand, havde lært mange gode Psalmer og kiendte tillige Bibel-Historien. Sognepræsten Hr. Lampe holdt en smuk Evangelisk Prædiken til Opbyggelse. Han catechiserer meget vel og er ellers en kiøn, sagtmødig Mand. Degnen Lund er af Alderdom udmattet og trænger meget til en Assistent, som ogsaa efter min Foranstaltning er blevet ham tilbudt. Men den gamle haver opkastet saamange Vanskeligheder, at jeg endnu ikke veed, hvad Udfaldet kan blive.¹²⁰ Hverken Sang eller Catechisation vil lykkes for ham. Aversie Kirke var under Reparation. Ornamenterne betyde kun lidet. Thestrup Kirke kan snart behøve nyt Eftersyn. Menigheden havde ikke noget at klage over sine Lærere.

I *Aversie Skole* læste Børnene vel i Bog og kunde færdig gjøre rede for deres Børnelærdom, ikke uden al Eftertanke, hvortil dog min Veyledelse behøvedes – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hans Albrecht [Hager] er flittig og ey uskikket.

I *Skudeløse Skole* havde god Boglæsning ogsaa Sted. Børnene vare heller ikke ubevante med at tænke noget ved det, som de havde lært. Men større Fliid maatte dog fra deres Side endnu blive at anvende – 8te Bøger bleve ud-

deelte. Skoleholder Munch¹²¹ er ikke uskikket til Undervisning og catechiserer taaleligen.

I *Thestrup Skole* savnedes al Færdighed i Boglæsning, og ingen Eftertanke var at opdage. Imidlertid viste dog nogle Børn, at sund Forstand ikke fattedes dem, naar den allene blev opvakt. – Til Opmuntring uddeelte jeg 5 Bøger. Skoleholder Lund, den gamle Degn, er ikke meere duelig til Skolehold. Jeg haver skaffet ham den brave Skoleholder Jørgensen fra Snesere til Medhielper og derhos udvirket denne Expectance paa Degnekaldet fra Gissenfeldt Kloster. Men – i det mindre som i det større vilde de menneskelige Passioner altid spille Mester og gjøre Fortred.

2. *Sandbye og Wrangstrup Sogner*. Ungdommen svarede med god Færdighed og skikkelig Forstand, en Deel viiste sig meget ferme. Man havde lært Psalmer og Bønner og var heller ikke ubekiendt med Bibelhistorien. Sognepræsten Hr. Thornam holdt en grundig, lærerig, smuk og opbyggelig Prædiken i et underholdende og fatteligt Foredrag. Ligesaa catechiserer han meget vel. Han er en værdig Folks-Lærer. Degnen Petersen er gammel og blind, saa at han ey mere kan forrette sit Embede. Men hans Søn, som er Skoleholder, hielper ham. Begge Kirker findes i skikkelig Stand. Ornamenterne ere gandske gode.

I *Sandbye Skole* kunde Børnene læse got nok i Bog, men til at fatte Meningen af deres Børnelærdom vare de ikke blevne ret anførte. Dog kunde de vel imodtage en bedre Veyledning. Ogsaa havde de lært lidet af Bibelhistorien – 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Petersen er flittig og catechiserer ikke slet. Ved Øvelse opnaaer han snart en større Beqvemhed. Han er lærvillig og skikkelig.

3. *Næsbye og Tyvelse Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed meget got, og ikke faa deriblant havde smukt Begreb. Imidlertid trængte dog nogle til Paamindelser, som blev givet dem. Sognepræsten Hr. Wellejus havde udarbejdet sin Prædiken med Fliid og holdt den paa værdig Maade til Opbyggelse. Han er allerede, som ung Mand, en færdig og god Catechet. Degnen Borch synger vel og catechiserer gandske skikkeligen. Næsbye Kirke er i god Stand, men Kirken i Tyvelse behøver Reparation, som er lovet. Kirke-Patrossen, Geheimeraadinde Raben, haver modtaget en Deel forfaldne Kirker, men lader hvert Aar nogle istandsætte og haver derhos paa min Erindring givet til Giensvar, at hun ikke vil lade noget Aar forbiegaae uden at sørge for Kirkernes beste Istandsættelse, saavidt hun formaaer, indtil de alle ere bragte i behørig Stand. Hermed haver man Aarsag at være fornøjet. Menigheden havde intet at klage over sine Lærere.

I *Tyvelse Skole* kunde Børnene skikkelig læse i Bog og havde færdig lært uden ad. Men heri bestoed det alt. Af Meening og Indhold vidste man slet

intet. De havde deri manglet al Veyledelse. Jeg fik dog nogle opvakte til at bruge deres Forstand – og uddeelte 4re Bøger. Skoleholder Fæmøe, en gammel Mand, er ikke i Stand til at giøre et fornuftigt Spørsmal uden lige efter Bogen og med samme for Øyne. Hans heele Fortieneste strækker sig til Indenadslæsning.

I *Næsbye Skole* havde allerede en Deel Børn ved den nye Lærers Undervisning fundet Vejledelse til sund Eftertanke og læste fermt i Bog; men de forsmømmelige røbede kun idel Vankundighed. Jeg fik dog Leylighed til at uddeele 7 Bøger. Skoleholder Borch, som tillige er Degn, tegner meget vel og gjør sig al muelig Fliid med god Fremgang.

4. *Glumsø og Bavelse Sogner*. Ungdommen havde kiendeligen forbedret sig fra forrige Gang. En stor Deel viste god Indsigt og svarede med Færdighed. Men nogle maadelige ere endnu tilbage. Sognepræsten Hr. Sebbelow holdt en vel udarbejdet, grundig og smuk Prædiken, som var meget lærerig. Han catechiserer ret vel. Degnen Lyngbek synger nogenledes og catechiserer saa temmeligen. Glumsø Kirke er i god Stand, men Bavelse Kirke begynder at trænge til Reparation, hvilken den ogsaa efter Geheimeraadinde Rabens Løfte vil faae. Man havde i Menigheden ikke noget at klage over Lærerne.

I *Glumsø Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. De flittige kunde got læse i Bog og havde fermt lært uden ad. Men til at fatte Meening og Indhold var dem ikke givet mindste Veyledelse. Jeg sad da næsten i 4re Timer og agerede Skolemester for at lære baade Skoleholder og Børn, hvorledes et fornuftig Menneske skal bruge sin Forstand. Herved fik jeg dog udpillet saa megen sund Sands, at 7 Bøger kunde uddeeles til videre Opmuntring. Skoleholder Hans Pedersen kan netop lære Børn at læse i Bog, men veed slet ikke, hvad det er at catechisere.

5. *Schioldbye og Gundersløv Sogner*. Fra Usselheden, som forrige Gang var stor, havde Ungdommen nu vundet Fremgang til saamegen Forbedring, at en Deel kunde svare baade med Forstand og Færdighed. Mængden viste antagelig Kundskab, og de Maadeliges Antal var lidet. Sognepræsten Hr. Provst Hansen kan passere som en for Almuen opbyggelig Prædikant. Han er en god Mand og haver i senere Tiid grebet sig meere an end tilforn. Catechisationen er just ikke mesterlig, men dog til Huusbehov. Degnen Falckeborg var tilforn en Dranker, men skal nu være blevet skikkelig. Hans Sang vil ikke sige meget. Men i at catechisere viser han Færdighed. Begge Kirker ere i nogenledes Stand. Menigheden havde intet at klage over Lærerne.

I *Schioldbye Skole* læste Børnene vel i Bog. De manglede heller ikke alt Begreb om deres Børnelærdom. Dog udfordres hertil mere Anvisning, som

blev givet – 6 Bøger fik jeg uddeelte. Skoleholder Reinart anvender Flid, er lærvillig og kan blive gandske duelig.

I *Trælløse Skole* havde Børnene et gandske taaleligt Begreb om det, som var lært, og de flittige kunde got læse i Bog, men deres Antal var ikke stort. Forsømmelse havde meget Overhaand. Men Skolebygningen, tilhørende Hr. Geheime Conferents Raad Wedel, er ogsaa i den yderste Forfald. Jeg maatte forføye mig med Børnene i en anden Mands Gaard – Erindring desangaaende er ved Stiftamtmandens og min Foranstaltning igiennem Amtmand og Provst blevet vedkommende meddeelt. Jeg veed ikke endnu, hvad samme haver frugtet – 4re Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Caschlau er ikke uduelig og kan gandske vel catechisere.

I *Holløse Skole* fandtes skikkelig Boglæsning. Børnenes Eftertanke var heller ikke blevet gandske nedtrykt ved blot Udenads-Plapper – De vidste dog nogenledes at gjøre sig Begreb om deres Børnelærdom – 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Krog gjør sig Umage og catechiserer ikke ubillig.

I *Reinstrup Skole* havde jeg megen Fornøjelse. Børnene kunde ypperligen læse i Bog, og de, som havde været flittige, vidste at svare med en Færdighed og Indsigt, som fortiente al Roes. Deres Bibel-Historie var dem heller ikke fremmed. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Roland er en meget duelig, flittig og forstandig Mand, som kan sættes til Mønster for andre.

6. *St. Peders Sogn i Nestved*. Af den voxne Ungdom havde ikke mange indfundet sig. Mængden bestoed af Børn. Men for største Deelen svarede de meget got, baade med Færdighed og Forstand. Tillige vidste de noget af Bibelhistorien. Sognepræsten Hr. Holm holdt en Prædiken, som var meest exegetisk, men kunde dog høres med Opbyggelse. Han catechiserer gandske got. Man havde i Menigheden intet at klage.

7. *St. Mortens Sogn i Nestved*. Ungdommen viste her i Almindelighed ikke den Færdighed som i det andet Sogn. Børnenes Antal var ogsaa her det største. Dog fandtes nogle, som kunde fortjene Berømmelse. Sognepræsten Hr. Lyman er ligeledes for det meste en exegetisk Prædikant og noget tør i sit Fordrag. Men dog beviser han al Flid. Hans Catechisation er meget god. Man havde ikke noget i Menigheden at klage.

Nestved Bye-Skole. En god Deel var forsamlede. De læste for det meeste gandske vel i Bog og kunde tillige med skikkelig Forstand gjøre rede for deres Børnelærdom. Nogle vidste lidet af Bibelhistorien – 13 Bøger bleve uddeelte. Chor-Degnen Hersom, som er Skoleholder tillige, catechiserer gandske vel. Klokker Bagge, som ogsaa læser for Børn, kan ret got dermed komme afsted.

Hospitalet i Nestved. Det befandtes at være i skikkelig Stand. Alle bleve tilspurgte, om noget var at andrage, men ingen havde noget at klage.

8. *Fensmark og Riislew Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed gandske vel. Adskillige have besynderligen udmærket sig. Der fandtes og de, som kunde gjøre rede for den Bibelske-Historie – Tvende Soldater erhvervede sig megen Berømmelse. Men en Soldat, som havde forsømt Catechisation og derover forglemt sin Kundskab, følte sin Beskiæmmelse destomeere levende. Han lovede Bedring, naar jeg kun ikke vilde røbe ham for sine Officerer – og hans Navn skal jeg heller ikke tilkiendegive. Men Friderich Nicolaisen og Anders Larsen, de tvende brave Krigsmænd, bør nævnes. Vi havde adskillig Samtale om det Mod, som Guds frygt og god Samvittighed giver enhver i sin Stand til at udrette sit Kald, om det er nok saa farligt – Sandeligen staaer hver Siællandsk Bonde-Karl som een Mand, naar han allene besidder nogen Oplysning. Jeg haver ofte Leylighed til at prøve deres Sindsforfatning ogsaa i sliig Henseende, og min Tillid til de oplyste skal ikke findes bedragelig. Sognepræsten Hr. Tryde er en god, flittig og velsindet Mand, som ikke sparer nogen Møye. Han prædiker af Hiertets Fylde til Opbyggelse. Han catechiserer got. Degnen Langemach synger got og catechiserer ret vel. Begge Kirker ere i skikkelig Stand. Man havde i Menigheden intet at klage over Lærerne.

I *Fensmark Skole* kunde de flittige Børn læse got i Bog. Mening og Indhold af deres Børnelærdom var dem heller ikke fremmed. De forsømmelige røbede sig selv ligesom andensteds – 8te Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Fix er i sit Embede fix nok og gjør sin Fliid.

I *Riislew Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. Bøglæsningen gik meget vel. Endog Børn paa 6 Aar kunde vejlede sig selv i min Catechismus,¹²² saasnart en Periode var igiennemlæst, til at udfinde Svar deraf, hvorledes end Spørsmålet blev vendt. Men ellers skal Mængden i Henseende til sin Børnelærdom endnu opvækkes meere til Eftertanke. Dog viste de flittige god Forstand og Færdighed – 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Langemach, som tillige er Degn, arbejder med Fliid og Fremgang. Han er en duelig Mand.

9. *Herlufmagle og Tybjerg Sogner*. Ungdommen var ikke i stor Mængde forsamlet. Men de tilstedeværende svarede vel. Nogle deriblant lagde en Kundskab for Dagen, som for Bønder at regne med Føye kan kaldes grundig og udbredt. Endog af Bibel-Historien fik jeg Svar, som meer end een er bleven skyldig ved Attestatz. Enhver forstod, hvad der var lært. Sognepræsten Hr. Wellejus senior prædiker grundig, indtrængende og for Mængden lærerigt. Han catechiserer mesterligen. Degnen Petersen skal nu være skikkelig, synger got og catechiserer vel. Begge Kirker findes i nogenledes Stand, men kunde dog snart behøve Tilsyn. Ingen i Menigheden havde noget at klage over Lærerne.

I *Herlufmagle Skole* havde Børnene lært noget uden ad, men vidste lidet af Meningen. Dorskhed betyngede dem som en Blye-Klump – Men dem

fattedes Veyledelse – Under de beste Løfte om at bruge sund Menneske-Forstand og Fliid fik man dog aflokke mig 5 Bøger. Skoleholder Christian Johansen vil gjøre herefter alt, hvad han kan, for at sætte baade sine egen og sine Skolebørns Eftertanke i Virksomhed. Degnen vil hielpe ham.

I *Tybjerglille Skole* ledte jeg ligeledes forgjæves efter sundt Begreb. Dog syntes Børnene at have lidet mere Liv og kunde skikkeligt læse i Bog. – 7 Bøger bleve uddeelte.

I *Tybjerg Skole* laae Forstanden saa dybt nedgravet under Udenads Plapper, at den snart ikke kunde drages frem igien. Med Boglæsningen var det heller ikke ret synderligen beventd. Alligevel fandt jeg Børn, som ikkun behøvede nogen fornuftig Veyledelse til at opnaae roesværdig Fremgang, og i Haab om samme bleve da 6 Bøger uddeelte. Skoleholder Møller besidder ingen Gaver til at catechisere, skjønt han skal være flittig.

I *Herlufllille Skole* læste Børnene best. Foruden Boglæsningen, som var god, havde de dog været tilvandt at agte paa Mening og Indhold af Børnelærdommen. Nogle kiendte ogsaa lidet til Bibel-Historien. – Her bleve da 8te Bøger uddeelte. Skoleholder Schurman læser med Fliid og catechiserer gandske vel.

IX. Smørum-Herred

1. *Brøndbye-Wester og Øster Sogner*. Iblant den voxne Ungdom fandtes en Deel, som svarede med god Forstand og skikkeligt Færdighed. Hoben viste sig noget sagtferdig. Dog var Kundskaben i Almindelighed gandske god. Sognepræsten Hr. Provst Becher prædiker for Mængden fatteligt og til Opbyggelse. Han catechiserer ret got. Begge Kirker holdes i skjøn Stand. Der var i Menigheden ikke noget at klage over Lærerne.

I *Brøndbye-Wester Skole* svarede den største Deel af de tilstedeværende meget godt, viste Forstand og kunde læse got i Bog – 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder og Kirke-Sanger Gyrring læser got for Børn og catechiserer skikkeligen.

I *Brøndbye-Øster Skole* kunde det vel gaae an med nogle af de tilstedeværende Børn. De viste Forstand og nogenledes Færdighed. Men Hoben syntes dog saavel i Boglæsning som i Henseende til Begrebet at være svag. Alligevel bleve 9 Bøger uddeelte til Opmuntring. Skoleholder og Kirke-Sanger Bech er uden Tvivl noget selvkløg. Han tog dog endelig imod Anviisning til en bedre Læremaade.

2. *Høye-Thostrup Sogn*. Ungdommen var udmærket ferm. Forstand, Færdighed og fuldstændig Kundskab hersker iblant dem. Af Bibel-Historien vidste man adskilligt, havde lært smukke Psalmer og viste derhos god Betænkksomhed i Henseende til Anvendelsen af samme. Sognepræsten Hr. Lindsted er en grundig, lærerig, velbegavet og opbyggelig Præ-

dikant, messer behageligt og catechiserer meget vel. Degnen Krøyer er en gammel Mand, men synger dog taaleligen og catechiserer ret vel. Kirken kan snart behøve nogen Reparation. Der var intet at klage over Lærerne.

I *Waldbye Skole* kunde Børnene læse vel nok i Bog og havde lært at gjøre rede med Færdighed for deres Børnelærdom. Men til Eftertanke behøvedes dog nogen meere Veyledning – Imidlertid bleve 11ve Bøger uddeelte. Skoleholder Svendsen er en skikkelig Mand, som anvender al Fliid.

I *Høyethostrup Skole* viste sig nogen mere Forsømmelse. Dog kunde en Deel af Børnene læse vel i Bog og fattedes ey heller sundt Begreb. Imidlertid blev givet Anviisning til bedre Eftertanke. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Krøyer, som tillige er Degn, behielper sig med en Assistent, hvis Duelighed ikke er overflødig. Begge fik Opmuntring til at vare med Fliid paa deres Kald.

3. *Wallensbek Sogn*. Ungdommen svarede med Forstand og god Indsigt. Her savnedes heller ikke Munterhed og Liv. Man havde tillige god Kundskab om den Bibelske Historie. Sognepræsten Hr. Nyrup prædiker smukt og opbyggeligt. Han catechiserer tillige med god Forstand. Degnen Brok synger nogenledes og catechiserer taaleligen. Kirken med sine Ornamentter er i god Stand. Ingen havde noget i Menigheden at klage over Lærerne.

I *Wallensbek Skole* var en smuk Forsamling af Børn tilstæde. De læste alle meget vel i Bog og havde lært deres Børne-Lærdom med sund Eftertanke. I Bibel-Historien vare de ligeledes skikkelig bevandrede. Nogle kunde tillige skrive. 14ten Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Brok, som tillige er Degn, anvender sin beste Fliid, ikke uden Nytte. Men den brave Præst haver meest Deelagtighed i Børnenes Fremgang.

4. *Thoroslunde og Ishøy Sogner*. En Deel af Ungdommen beviiste god Forstand og Indsigt. Alle svarede til Fornøjelse. Man vidste noget af Bibel-Historien. Ingen befandtes vankundig. Sognepræsten Hr. Flindt prædiker grundig og opbyggelig. Han catechiserer meget vel. Degnen Lund skal være forfalden. Imidlertid synger han taaleligen og catechiserer nogenledes. Begge Kirker med deres Ornamentter ere i god Stand. Man havde i Menigheden ikke noget at klage over Lærerne.

I *Ishøy Skole* læste Børnene godt i Bog og kunde tildeels gjøre skikkelig Rede for deres Børnelærdom med Eftertanke. 11ve Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lund, som tillige er Degn, kan meget godt undervise Børn, naar det lyster ham.

I *Thoroslunde Skole* læste man ikke saa færdig i Bog og viiste heller ikke saa god Eftertanke, imidlertid fandtes dog nogle gode, som kunde fortie-

ne Berømmelse – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Svendsen catechiserer til Behov og kan nok forrette sit Embede, naar han vil være ordentlig.

5. *Glostrup Sogn*. Ungdommen fattedes Liv og Munterhed. En Deel viser dog god Kundskab, og ingen befandtes at være gandske vankundig. Sognepræsten Hr. Birch, en flittig og frugtbar Skribent,¹²³ prædiker med Følelse i god Orden til Opbyggelse. Han catechiserer vel. Degnen Erlandsen¹²⁴ synger skikkelig og catechiserer til Huusbehov. Kirken med sine Ornament er i god Stand. Man havde ey noget i Menigheden at klage over Lærerne.

I *Wessinge Skole* var en stor Deel Børn forsamlet. I Almindelighed læste de vel i Bog og havde Begreb om deres Børnelærdom. Lidet vidste man af Bibelhistorien. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Ruberg er en flittig Mand, som underviser gandske vel og catechiserer ret got.

I *Avedøre Skole* var det ikke synderlig bestilt enten med Bøglæsning eller med Indsigt og Eftertanke. Der klagedes meget over Forsømmelse. Til Opmuntring bleve 5 Bøger uddeelte. Skoleholder Bram catechiserer maadelig og besidder liden Duelighed.

6. *Hersted-Øster og Wester Sogner*. Ungdommen svarede meget vel. Mange udviste baade Færdighed og sund Forstand. De havde et fast og velgrundet Begreb om deres Religion. De kiendte tillige den Bibelske-Historie. Her var ogsaa Liv og Munterhed. Sognepræsten Hr. Bendtsen er en grundig, lærerig og opbyggelig Prædikant. Han catechiserer meget vel. Degnen Graver er i sit 84de Aar ikke meere duelig. Den ene Skoleholder forretter for ham. Begge Kirker med deres Ornament er i god Stand. Menigheden havde ey noget at klage over Lærerne.

I *Hersted-Wester Skole* svarede Børnene i Almindelighed vel nok. Adskillige deriblant viste god Eftertanke og vare ikke ubevandte med at agte paa Meningen. Ogsaa vidste de noget af Bibel-Historien. Bøglæsningen var ligeledes god. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hartze synger got og læser vel for Børn. Han catechiserer til Fornøjelse.

I *Hersted-Øster Skole* læste Børnene nok saa fermt. De vidste at gjøre rede for Meningen, kiendte noget af Bibel-Historien og havde øvet sig brav i Bøglæsning. 14ten Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Simonsen er duelig, flittig og nidkiær for sit Embede. Han catechiserer ret got.

7. *Sengeløse Sogn*. Ungdommen lagde en sund og god Kundskab for Dagen i færdige Svar. Hos alle fandtes en gandske antagelig Oplysning. Sognepræsten Hr. Giertsen holdt en smuk, opbyggelig Prædiken. Han catechiserer godt. Degnen Luffe synger meget got og catechiserer vel. Kirken er i taalelig

Stand. Ornamenterne kunde gaae an. Ingen havde noget at klage i Menigheden over Lærerne.

I *Sengeløse Skole* befandtes Børnene at være vel underviiste. De havde Færdighed i at læse og vidste ret got at giøre Rede for Meningen af deres Børnelærdom. Ogsaa kiendte de den Bibelske-Historie. Tillige var det en Fornøjelse at høre dem synge. – 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Luffe, som tillige er Degn, passer sin Skole med Fliid og giver Børnene god Underviisning.

8. *Lidø og Smørum Sogner*. Ungdommen behøvede megen Opvækkelse, men svarede dog gandske vel, da den først var blevet opmuntret. Adskillige deriblant udviiste god Forstand og Færdighed. Sognepræsten Hr. Provst Breddenberg, en meget værdig Mand og god Skribent,¹²⁵ prædiker med Fynd og Varme til Opbyggelse. Han catechiserer meget got. Degnen Krol synger affecteret og catechiserer dog skikkeligen, men er saare opblæst. Begge Kirker findes i god Stand med Ornamenterne.

I *Lidø Skole* havde megen Forsømmelse havt Sted. Dog fandtes adskillige ret gode Børn, som havde meest deres Forældre at takke. I Almindelighed kunde ellers Boglæsningen passere, men Eftertanke skal meere paadrives. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Clausen kan vel bestille noget, naar han vil. Men Lysten skulde drive Værket.

I *Smørum Skole* fandtes saare liden Kundskab. Boglæsningen var maadelig. Om Mening torde man næsten ikke spørge. De beste fik dog 5 Bøger. Skoleholder Wulf er uflittig og uskikket. Han lovede dog Bedring, om han vil holde det.

9. *Ballerup og Maaløw Sogner*. Ungdommen svarede heel bedre end forrige Gang; Nogle faa vare roesværdige, en Deel kunde biefaldes, og adskillige maatte endnu opmuntres. Dog saae man, at Fliid var tiltaget. Sognepræsten Hr. Halling, en gammel velmeenende Mand, prædikede gandske opbyggeligt. For hans Alders Skyld lod jeg ham ikke catechisere. Degnen Bøye er en duelig og brav gammel Mand, som haver størst Fortieneste af Ungdommen. Begge Kirker findes i skikkelig Stand. Menigheden havde ey noget at klage over Lærerne.

I *Maaløw Skole* udviste adskillige Børn god Forstand og Kundskab. De læste vel i Bog og vare derhos ret maneerlige – 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Müller, en gammel, cynisk, vranten Attestatus, haver ey megen Deel i Børnenes Fremgang, som er meest Forældrene at tilskrive.

I *Schoulunde Skole* fandtes Børnene at være ret vel underviiste. De havde skikkeligt Begreb og kunde temmelig vel læse i Bog. – 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Niemand er ikke uskikket til at oplære Børn. Han sparer heller ikke Fliid. Men i Sindet skulde han være noget blidere.

I *Ballerup Skole* forefandtes de maadeligste Børn. Begrebet var ikke blevet opvakt, og Boglæsningen lykkedes heller ikke meget – 6 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Abildgaard synes ikke at være ret oplagt. Han besidder lidet Mod og mindre Lyst.

Tilsammen 72ve Menigheder
Blant hvilke jeg haver forefundet efter skarpeste Bedømmelse

– Smuk og roesværdig Oplysning	i 26 Menigheder
– God og antagelig Kundskab	i 36 Menigheder
– Maadelig Indsigt	i 10 Menigheder

Tilsammen 90ve Danske Skoler
Deriblant viiste sig efter nøyeste Prøvelse

– Skøn og haabefuld Fremgang	i 22 Skoler
– Antagelig Bestræbelse efter Forbedring	i 44 Skoler
– Dorskhed og tankeløs Ramserie	i 24 Skoler

Allerunderdanigst

af

Nic. Edinger Balle

Kjøbenhavn d. 31 Dec. 1788.

Allerunderdanigst Indberetning om Visitatz i Siællands Stift udi Aaret 1789

Paa mine Visitatz-Reyser i Aaret 1789 haver jeg anstillet Overhørelse med 84 Menigheders voxne Ungdom i 54 Hoved-Kirker og derhos prøvet Børnenes Fremgang i 105 Danske Skoler samt undersøgt Forfatningen i 2 Latinske Skoler og 2 Hospitaler og desforuden allevegne efterseet Kirkernes og Skolernes Tilstand med videre. Hvad jeg paa hvert Sted haver fundet at bemærke, maae jeg herved allerunderdanigst gjøre Regnskab for med al den upartiske Nøyagtighed, som mit vigtige Ansvar udfordrer.

Strøe-Herred

1. *Tierebye og Alsynderup Sogner.* Nogle faa iblant den voxne Ungdom svarede fermt og med god Forstand. Den store Hob havde taalelig Kundskab, og enkelte vankundige vare endnu tilovers fra forrige Gang. Imidlertid kunde dog nu erfares, at Flid var blevet anvendt. Men Psalmer havde man ikke lært endnu. Sognepræsten Hr. Kaas havde gjort sig Umage med sin Prædiken og kunde høres med Opbyggelse. Han catechiserer gandske vel. Denne Mand er blevet forbedret ved sin Tugtelse.¹²⁶ Degnen Nordstierne synger skikkelig, men holder sig ved Catechisation for meget til Bogen. Han lader nu [til] at være roelig. Der svaredes i Menigheden, at intet var at klage over Lærerne. Kirken i Tierebye behøver Reparation saavel som Kirke-Muuren, og Kirken i Alsynderup trænger indvendig til Hvitning.

I *Thulstrup Skole* var Børnenes Antal ikke talrigt. De tilstædeværende læste alle got i Bog, og en Deel gjorde Rede for Børnelærdommen med nogenledes Forstand. Dog vidste man endnu ikke noget af den Bibelske Historie. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Adolph er overmaade tunghørende, men læser dog efter den Leylighed vel nok for Børn, maaeskee for det meeste ved sin Kones¹²⁷ Hielp. Han er noget vidtløftig, men ikke uforstandig i sin Catechisation. Skolen trænger ligeledes til Reparation.

2. *Schevinge og Giørløse Sogner.* En god Deel af den voxne Ungdom lagde for Dagen, at den besidder smuk Kundskab og kan gjøre Rede med Forstand. I Almindelighed svaredes her ret vel. De Svages Antal var ikkun lidet. Psalmer og Bønner havde de alle lært. Sognepræsten Hr. Asmussen er en svagelig, men flittig og god Mand. Han prædiker opbyggeligt og med Færdighed. Ligesaa catechiserer han meget got. Degnen Lassen synger vel nok, men catechiserer ængsteligen, meest lige efter Bogen. Menigheden havde intet at kla-

ge over Lærerne. Kirkerne i Schevinge og Giørløse findes i temmelig god Stand. Dog maae Ringmuuren repareres.

I *Schevinge Skole* var en smuk Forsamling af Børn tilstede, og mange Forældre havde tillige indfundet sig. De vidste ret got at bruge deres Forstand og havde lært deres Børnelærdom med Eftertanke. Men Bibelsk-Historie savnedes endnu. Ogsaa behøves nogen meere Øvelse i Boglæsning. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Niels Engel er en flittig og skikkelig Mand. Han underviser til Fornøjelse, omendskiøndt han ikke er stærk i Catechisation.

I *Giørløse Skole* havde Børnene større Færdighed i Boglæsning, men Eftertanken skulde meere skiærpes. Dog kunde jeg være tilfreds med dem, som havde flittig søgt Skolen. Bibelsk-Historie skal nu først indføres. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Berg hører ikke vel og forstaaer ikke meget at catechisere, men han lærer dog Børnene at læse got i Bog.

Begge Skolerne trænge høylig til Reparation.

3. *Strøe Sogn*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed med god Forstand og Færdighed. Adskillige udmærkede sig. Nogen Blyehed formærkedes i Begyndelsen, som dog snart forsvandt. Bibelsk-Historie havde man lært og kiendte mange smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Horster prædikede meget opbyggeligt med stor Eftertryk og Alvor. Han catechiserer oplysende og bevægelig. Ungdommen tilvæner han at opkaste og oplæse vigtige Steder i det Nye Testamente, hvilke han derpaa catechetisk igiennemgaaer med dem. Degnen Tautenberg sang denne Gang noget ordentligen og catechiserede ikke uden Færdighed, men efter Bogen. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne. Kirken i Strøe er i temmelig Stand, men der fattes en Kirkegaards Port og et Stykke Ringmuur.

I *Sørslew-Øster Skole* kunde Børnene give antageligt Svar og viiste Eftertanke, naar man veyledte dem. Men fra Skoleholderens Side var der ikke givet nogen Veyledning. Boglæsning befandtes dog i Almindelighed at være gandske god. Bibelsk-Historie var endnu ubekiendt. Men Psalmer havde man lært. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Gildberg er meest kied af Arbejdet. Dog kan han nok undervise Børn til Nytte, naar han vil, og catechiserer ikke slet. Skolen behøver Reparation.

4. *Lille-Lyndbye og Ølsted Sogner*. Fra Ølsted Sogn svarede den voxne Ungdom best, da ogsaa en Deel deraf ret udmærkede sig. Fra Lille-Lyndbye Sogn syntes de at være svagere. Dog savnedes ikke antagelig Kundskab hos de fleeste. Men ikkun faa havde lært Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Grüner, en gammel svagelig Mand, holdt en vel udarbeydet, opbyggelig Prædiken. Men i Catechisation holder han sig for meget til Bogen. Degnen i Lille-Lyndbye Sr. Lyng synger got, og Degnen i Ølsted Sr. Sparre synger endnu bedre, men begge holde sig kun til Bogen i Catechisation. Meenigheden havde intet at

klage over Lærerne. Kirkerne i Lille Lyndbye og Ølsted have nogen Brøstfældighed paa Taget.

I *Meelløse Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. Med Boglæsning gik det an. Ellers havde Børnene ikkun lært uden ad uden Eftertanke. Bibelsk Historie blev forgiæves efterspurgt. Til Forældrenes Opmuntring især bleve 8 Bøger uddeelte. Skoleholder Nyegaard synes ikke at have Lyst, skjønt han ikke mangler al Evne, og fik derfor alvorlig Paamindelse.

I *Ølsted Skole* fandtes bedre Skolegang og bedre Læsning. Alligevel havde Børnene intet Begreb om det, som var lært, og Bibelsk-Historie var dem ligesaa ubekjendt. 10 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Hans Engel er en gammel Mand, som aldrig haver forstaaet at give ret Underviisning. Han burde nu sættes paa Pension.

5. *Meelbye Sogn*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed til Fornøjelse. Ogsaa nogle udviiste ret god Forstand og Færdighed. Man vidste tillige noget af Bibel-Historien og havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Mag. Dorn, en gammel Mand, prædikede noget forstaaeligere end forrige Gang, men uden Orden og af det ene i det andet. Han catechiserer noget bedre. Degnen Sr. Licht synger smukt og catechiserer meget got. Han er en værdig Mand, som bør hielpes bedre frem.¹²⁸ Menigheden svarede nok, at intet var at klage. Men en Mand ved Navn Hans Jensen besværede sig ved skriftlig Klage over Præsten, at han uden Ophør stiklede paa ham i sine Prædikener. Denne slemme Vane kan den gamle Mand ikke aflegge. Dog lovede han mig høytideligen, at ingen herefter i slig Anledning skulde have Aarsag til at besvære sig over ham, og hermed fandt Bonden sig beroeliget. Kirken er i skikkelig Stand, men Ornamenterne findes skrøbelige.

I *Meelbye Skole* havde en talriig Forsamling af Børn og mange Forældre indfundet sig. Alle læste færdig i Bog og kunde tillige herlig giøre Rede for deres Børne-Lærdom. Hvad der var lært, havde de got Begreb om, og vidste at forklare sig. Vigtige og lærerige Tildragelser af den Bibelske-Historie vare dem bekjendte. Ligeledes kiendte de mange smukke Psalmer og Bønner. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jørgen Hansen, en Bondemand, er en duelig, flittig og troe Lærer, som underviser med Lyst og Forstand og skatter sig lykkelig ved sit Arbejde. Han fortjener Belønning.

6. *Thorup Sogn*. Den voxne Ungdom gjorde ypperlig Rede og udviiste ey alene en fuldstændig, men en prøvet og vel overlagt Kundskab samt havde giort sig bekjendt med den Bibelske Historie og vidste mange Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Kiær holdt en grundig, vel udarbeydet og meget opbyggelig Prædiken. Da han var syg, lod jeg ham ikke catechisere. Hans Død er mig et smerteligt Tab og et sandt Forliis i Stiftet. Degnen Hiorth synger taalelig, men catechiserer meget vel og er en flittig Mand i sit Embede. Der

svarede i Menigheden, at intet var at klage. Kirken i Thorup er i skikkelig Stand.

I *Thorupmagle Skole* havde en stoer Mængde af Børn tilligemed deres Forældre forsamlet sig. Mange Børn vare af Forældrene selv blevne underviiste og havde tillige søgt Degnens Læsning, hvorfor de ogsaa nogenledes kunde forstaae, hvad de havde lært. Hos disse var iligemaade Boglæsningen antagelig. Men den store Hob røbede, at de vare slet anviiste til at læse i Bog og havde slet ingen Veyleidelse bekommet til at fatte Meeningen. Imidlertid savnedes ikke Lærelyst, og jeg uddeelte da til Opmuntring 16 Bøger. Skoleholder Morland haver aldrig været ret skikket til Skole-Embede og er nu i sit 80de Aar gandske uduelig. Forældrene lode sig af mig give Anviisning til at oplære deres Børn, hvortil de have megen Lyst, og jeg henbragte derover 5 Timer i Skolen. Men det er Synd, at den brave Menighed skal være plaget med en saa uduelig Skoleholder. Han burde sættes paa Pension. Skolen trænger noget til Reparation.

7. *Cregome og Winderød Sogner*. En god Deel af den voxne Ungdom havde fuldstændig Kundskab og kunde færdig give Svar. Men det syntes, at man ey havde klare Begreber og fattedes Veyleidelse. Adskillige befandtes at være heel svage. Sogne-Præsten Hr. Provst Hofman kan nok prædike til Opbyggelse, men havde ikke ret udviklet sin Materie. Hans Catechisation er ey heller meget oplysende. Degnen Sandberg synger vel nok, men catechiserer som en Lectie-Hører, kun efter Bogen. Menigheden havde intet at klage. Kirkerne i Cregome og Winderød kunde begge behøve Reparation.

I *Brederød Skole* hørtes ey andet end Plapper og Ramserie. At bringe et eeneste fornuftigt Svar til Veye kostede megen Umage, og Boglæsningen var heller ikke roesværdig. 10 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Riis catechiserer ikke færdig og gjør sig liden Umage med Børnene. Skolen bør repareres.

II. Thune-Herred

1. *Greve og Kildebrynde Sogner*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed nogenledes skikkelig, dog ikke med den Færdighed som andensteds. Imidlertid fandtes dog adskillige gode, som havde smuk Kundskab. Men Begrebet burde være meere levende. Det syntes, at Lærerne ey havde grebet sig an for Alvor. Man vidste ikke mange Psalmer og lidet af Bibel-Historien. Sognepræsten Hr. Engelstoft havde just ikke udarbejdet sin Prædiken med særdeles Flid, men kunde dog høres til Opbyggelse. Hans Catechisation gaaer an. Degnen Morsleth synger nogenledes, men catechiserer gandske smukt og got. Ingen i Meenigheden havde noget at klage. Kirken i Greve og Kildebrynde ere begge i skikkelig Stand.

I *Greve Skole* vare mange Børn tilstede. De vare alle anførte til at lære deres Børnelærdom med Eftertanke, og en god Deel udmærkede sig ved sund Forstand samt megen Færdighed. Ogsaa havde de lært Bibel-Historie og mange Psalmer. 14 Bøger bleve uddeelte. Degnen Morsleth, som tillige er Skoleholder og selv underviser Børnene, er en agtværdig Mand, vel oplagt, flittig, duelig og anstændig.

I *Kildebrynde Skole* kunde Børnene læse godt i Bog. Nogle havde tillige fatet skikkeligt Begreb om Børnelærdommen, men vidste intet af den Bibelske-Historie. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Møller catechiserer til Fornødenhed, men formaaer dog ikke stort meere end at lære Børnene god Boglæsning.

Begge Skolerne ere i temmelig Stand.

2. *Reersløw og Windinge Sogner*. Iblant Ungdommen fandtes nogle faa, som svarede skikkelig og med Forstand. Den største Hob var maadelig, og iblant de sidst confirmerede have trende udviist saa stor en Vankundighed, at jeg maatte paalegge Præsten at undervise dem paa nye, før de kom til Guds Bord. Sognepræsten Hr. Høyer, en gammel Mand, prædikede uden Sammenhæng og Grundighed. Han catechiserer ligesaa maadelig med en underlig Vidtløftighed. Degnen Hansen synger vel og catechiserer bedre. Der blev ey klaget af Menigheden over Lærerne. Begge Kirkerne ere i god Stand.

I *Reersløw Skole* var en stor Mængde af Børn tilstede. De læste ret vel i Bog, og en god Deel gjorde Rede for Børnelærdommen med Eftertanke og Forstand. Dog vidste man endnu ikke noget af den Bibelske-Historie. 12 Bøger bleve uddeelte til destomeere Opmuntring for Forældrene, som havde indfundet sig i skikkeligt Antal. Skoleholder Lars Christensen er en troe og flittig Mand, som catechiserer ikke ilde.

I *Windinge Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted; alligevel kunde de, der havde været flittige, med skikkelig Forstand gjøre Rede for deres Børnelærdom og læste vel i Bog. Men de forsømmelige vidste lidet eller intet. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Hansen, som tillige er Skoleholder, kan godt undervise Børn, men behøver Opmuntring.

Begge Skolerne ere i taalelig Stand.

III. Sømme-Herred

1. *Agerup og Kirkerup Sogner*. Den voxne Ungdom svarede meget fermt og vel. De allerfleeste udmærkede sig baade ved Forstand og Færdighed. Man kiendte tillige den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Reimer holdt en ordentlig og sammenhængende Prædiken, hvori jeg dog savnede den praktiske Anvendelse. Han catechiserer meget godt. Degnen Steenstrup er en eenfoldig Mand, synger skikkelig, men catechiserer

maadeligen. Menigheden svarede, at intet var at klage. Begge Kirker ere i nogenledes Stand.

I *Agerup Skole* fandtes god Boglæsning. Børnene havde ogsaa flittig lært uden ad, men Forstanden behøvede at skiærpes noget meere. Af den Bibelske Historie vidste de dog lidet. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hans Aagesen lærer Børnene godt at læse i Bog, men forstaaer ikke meget at catechisere.

I *Kirkerup Skole* herskede atter Forsømmelse. Nogle faa kunde skikkeligen svare, men til Eftertanke og Begreb skulde dem gives meere Veyledelse. 4 Bøger bleve uddeelte. Degnen Steenstrup, som er Skoleholder, kan ikke meget og bestiller lidet.

I *Østrup Extra Skole* læste Børnene meget bedre i Bog og svarede tillige af Børnelærdommen med bedre Forstand. 8 Bøger bleve uddeelte. Extra-Skoleholder Jørgen Hansen er flittig og ey ubeqvem. Skolen er i taalelig Stand.

2. *Jyllinge og Gundsøemagle Sogner*. Den voxne Ungdom befandtes at være meget vel oplyst. Man svarede med Færdighed, Eftertanke og Indsigt. Nogle vidste lidet af Bibel-Historien. Alle havde lært smukke Psalmer. Ikkun tvende Personer kunde opdages i heele Mængden, som røbede en svag Kundskab. Men de vare nyelig ankomne til Sognet andensteds fra. Sogne-Præsten Hr. Ludvigsen, en meget brav Mand, holdt en grundig, sammenhængende og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer ordentlig og fattelig med god Færdighed. Degnen¹²⁹ er blind og kan ey forrette noget, hvorfor Skoleholderne maae synge for ham. Menigheden havde ikke noget at klage. Kirken i Jyllinge er i nogenledes Stand. Men Kirken i Gundsøemagle findes i meget god Stand og har smukke Ornamentur.

I *Jyllinge Skole* kunde Børnene nok ramse noget op, men havde ey lært at fatte Meeningen. Boglæsningen var ikke heller den beste. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Bendtsen, en gammel Mand, formaaer næsten intet meere og burde have Hielp.

I *Gundsøemagle Skole* kunde Børnene med større Færdighed læse i Bog, tillige gjøre Rede for Børnelærdommen med bedre Forstand. Dog bør de heri øves noget meere. Lidet havde de ogsaa lært af den Bibelske-Historie. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hartze catechiserer vel nok og besidder Gaver til at undervise, naar han vil bruge dem med Fliid.

Skolerne var[e] i temmelig Stand.

3. *Hvedstrup og Flyng Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed til Fornøjelse. Dog skulde den øves noget meere til Eftertanke og Tydelighed. Adskillige viiste sig meget ferme. Psalmer havde man lært, men vidste ey noget af den Bibelske-Historie. Sognepræsten Hr. Brandt prædikede af sin Corcorantz formedelst Mangel paa Forraad i hans eget Hoved, men catechiserede

dog nogenledes vel. Degnen Hanning synger godt, catechiserer ypperlig og er vel studeret. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirkerne findes begge i skikkelig Stand.

I *Herringløse Skole* havde den største Hob været forsømmelig og vidste derfor intet. De flittige kunde vel skikkeligen læse i Bog, men havde intet Begreb om Meeningen af det, der var lært, hvilket de heller ikke vidste at gjøre Rede for med synderlig Færdighed. At spørge om Bibel-Historie var forgiæves. 6 Bøger bleve dog uddeelte til de beste for at opvække nogen Kappe-Lyst hos de øvrige. Skoleholder Aagesen er en gammel Mand, som aldrig haver bekymret sig om at forklare noget for sine Børn, og veed neppe, hvad det er at catechisere. Skolen er i maadelig Forfatning.

I *Flyng Skole* kunde de flittige læse vel nok i Bog og vidste at gjøre Rede for Børnelærdommen med nogenledes Forstand. Man havde ogsaa giort Begyndelse med den Bibelske-Historie. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Hanning, som tillige er Skoleholder, besidder ypperlige Gaver til at oplære Børn, men anvender dem meest paa Pensionister fra Kiøbenhavn og lader en anden læse for Børnene i Menigheden, hvilket just ikke er det retteste. Skolen er i Degneboligen, som holdes i god Stand.

4. *Roeskilde Dom-Kirke*. Ungdommen var blandet af Smaae og Store og udgiorde en talrig Forsamling. En Deel deriblandt udmærkede sig ved Forstand og Færdighed. Mange havde lært Bibel-Historie og gode Psalmer. Forbedringen fra forrige Gang var meget kiendelig. Dom Provsten Hr. Schultz prædiker paa gammeldags Maade ikke uden Opbyggelse. Da han er en ældgammel Mand og derhos meget svagelig, syntes mig ikke, at jeg kunde lade ham catechisere. Ligesaa fandt jeg det heller ikke anstændigt, efterat han haver været Præst i Meenigheden over 30 Aar, at spørge, om noget var at klage. Det er overalt godt, at man taaler Visitatz i Roeskilde-Dom-Kirke, hvor sligt før min Tid aldrig var brugeligt.

5. *Kornerup og Svogersløw Sogner*. Med den voxne Ungdom kunde jeg i Almindelighed været nogenledes fornøyet. Nogle faa viste sig meget ferme. Sogne-Præsten Hr. Møller holdt en smuk opbyggelig Prædiken, som kunde høres med Fornøjelse. [Som] Catechet synes han ikke at være saa god. Degnen Hansen synger godt og catechiserede i Begyndelsen ret vel, men blev siden mat. I Menigheden havde man intet at klage. Kirkerne behøve en liden Reparation.

I *Kornerup Skole* var Børnenes Antal ikke stort. De kunde nogenledes læse i Bog, men havde lidet eller intet Begreb om deres Børnelærdom. Bibelsk-Historie var dem ligeledes ubekjendt. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Holzenberg er lidet sværmerisk. Han forstaaer ikke meget af det, der hører til Undervisning. Skolen er i taalelig Stand.

I *Svøgersløw Skole* læste Børnene meget vel i Bog og gjorde Rede med Forstand for deres Børnelærdom. De havde ligeledes nogen Kundskab om den Bibelske Historie. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Hansen, som tillige er Skoleholder, kan meget vel undervise Børn og behøver allene nogen Opmuntring. Skolen var nye opbyggt.

6. *Hersløw og Gjevninge Sogner*. Den voxne Ungdom viste sig meget ferm. Mange udmærkede sig. Overalt blev svaret med god Forstand og Færdighed. Man vidste noget af Bibel-Historien og kiendte Psalmer og Bønner. Sognepræsten Hr. Rasmussen havde vel ordnet sin Prædiken og holdt den til Opbyggelse. Da han var syg, kunde han ikke catechisere med fornødent Liv. Degnen Boserup synger skikkeligen, men catechiserer meget godt. Ingen i Meenigheden havde noget at klage. Kirkerne findes begge i god Stand.

I *Hersløw Skole* var en stor Forsamling af Børn tilstede. De fleeste læste skjønt i Bog og havde got Begreb om Børnelærdommen, for hvilken de gjorde Rede med Færdighed. Ligesaa havde de lært Bibelsk-Historie og mange Psalmer. 14ten Bøger bleve uddeelte. Degnen Boserup, som tillige er Skoleholder, underviser med Held og Fremgang. Han er en værdig Mand.

I *Gjevninge Skole* læste nogle faa Børn skikkelig i Bog og kunde til Nød forstaae noget af Børnelærdommen. Men den største Hob var svag og havde intet Begreb. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Grønbech er en gammel udlevet Mand, som ikke forstaaer sig paa Underviisning. Skolen er i temmelig Stand.

7. *Roeskilde Latinske Skole*. Disciplerne i Mester-Lectie udarbejdede en Prøve-Stiil, for det meeste uden Feil og nogle med Smag. Græsk og Latin kunde de skikkelig gjøre Rede for. Med Hebraisk saae det maadeligt ud. Man vidste noget af den naturlige Theologie, men intet fuldstændigt. I den femte, fjerde, tredie og anden Lectie vrimlede Prøvestilen hos de fleeste af Grammaticalske Feil. Imidlertid lykkedes det dog for Mængden at oversætte af Latin paa Dansk.

IV. Slagelse-Herred

1. *Mikkels Kirke i Slagelse*. Af Byens Ungdom mødte ikke mange. De fleeste vare Børn. Men af Landsbye-Ungdommen havde en Deel indfundet sig. I Almindelighed svarede de vel nok og manglede ikke Begreb om det fornødne. Dog var Kundskaben hos adskillige endnu ufuldstændig. Hr. Provst Top prædiker ordentlig[t] og opbyggeligt. Han catechiserer ret vel. Capellanen Hr. Hammond er en ganske god Catechet. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage.

I *Hospitalet* gik jeg omkring fra Stue til Stue for at eftersee alt. Lemmerne gave alle tilkiende, at de fik, hvad dem var tillagt. Beholdningen, som efter *Quartal-Extracten* skulle være i *Hospitals-Cassen*, fandtes rigtig tilstede, og *Inspecteurerne* havde hver sin *Nøgel*.

I den *Danske Skole* vare ikkun faa fattige *Børn* tilstede, som derhos røbede deres *Forsømmelighed*. Men af *Borgernes Børn* havde en god *Deel* indfundet sig. De læste vel i *Bog* og viste antageligt *Begreb* i *Henseende* til *Børne-lærdommen* samt gjorde *Rede* derfor med *Færdighed*. 15 *Bøger* bleve uddeelte. *Skoleholder Bisserup* er flittig til at undervise og kan ved meere *Øvelse* blive en god *Catechet*.

2. *Bierbye og Sludstrup Sogner*. Iblant den voxne *Ungdom* fremstilledes adskillige gode, som svarede med *sund Forstand*. De sidste *confirmerede* vare kienkelig vel oplærte. I *Almindelighed* kunde *Kundskaben* holdes for antagelig; men nogle svage vare endnu tilovers, som fik *Paamindelse*. *Sognepræsten Hr. Lemvigh* prædikede ordentlig[t], grundigt, smukt og opbyggeligt. Han catechiserer meget godt. *Degnen Eilersen* sang ikke ret godt *formedelst Brøst-Svaghed*, men catechiserer til *Nytte* og *Fornøjelse*. *Kirken* i *Bierbye* er i god *Stand*, og *Kirken* i *Sludstrup* var under *Reparation*. *Kirke-Patronen*¹³⁰ lovede at lade en *ubrugelig Klokke* istandsætte.

I *Bierbye-Skole* havde *Børnene* været meget *forsømmelige*. Nogle læste dog got i *Bog* og kunde modtage *Veyledning* til at fatte *Meeningen* af deres *Børne-Lærdom*, for hvilken de ellers vidste at gjøre *nogenledes Rede*. *Paa Bibel-Historie* var ikke at tænke. 8 *Bøger* bleve uddeelte. *Skoleholder Reeberg* kan netop lære *Børn* at læse i *Bog*, men er ikke oplagt til at catechisere. *Skolen* er i *forsvarlig Stand*.

3. *Lundforlund og Gierløw Sogner*. Den voxne *Ungdom* fortiente al *Roes*. *Mængden* udviiste god *Indsigt* og havde *fuldstændig Kundskab*. Man havde lært *Bibelsk-Historie* og mange *Psalmer*. *Sognepræsten Hr. Buch* prædikede jævnt og ligefrem, men til *Undervisning* og *Opbyggelse*. Han catechiserer *fatteligt* og godt. *Degnen Faber* synger *nogenledes* og catechiserer heller ikke bedre. *Menigheden* havde intet at klage. *Kirken* i *Lundforlund* er i god *Stand*. *Kirken* i *Gierløw* haver faaet *nogen Reparation* og trænger til meere.

I *Lundforlund Skole* læste *Børnene* vel i *Bog* og havde godt *Begreb* om *Børnelærdommen* samt gjorde *færdig Rede* derfor. Ogsaa vidste de noget af den *Bibelske Historie*. 13 *Bøger* bleve uddeelte. *Skoleholder Hilarius* er meget flittig, underviser med *Forstand* og catechiserer godt.

I *Gierløw Extra-Skole* havde *Børnene* lært noget uden ad, men forstoede intet deraf. Faa læste skikkelig i *Bog*; meere end 2 *Bøger* kunde ikke uddeeles. *Skoleholderen*¹³¹ er en *fattig Huusmand*, som behøver selv at lære. *Skolen* er i *forsvarlig Stand*.

4. *Boeslunde Sogn*. Her var skeet en kiendelig Forbedring hos den voxne Ungdom fra forrige Gang. De fleeste kunde dog nu give Svar til Fornøyelse og adskillige iblant dem til megen Roes. Især havde det andet Kiøn taget den nye Lærers Formaninger til Hierte. Men Levninger ere endnu tilovers fra den gamle Vankundighed, der ikke saa hastig bliver at udrydde. Sognepræsten Hr. Bechman prædikede vel og tydelig til Opbyggelse. Han catechiserer ret godt. Degnen Hersted synger vel og catechiserer meget godt. Menigheden havde intet at klage. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Boeslunde Skole* havde Børnene viist megen Forsømmelighed. Den største Deel var derfor endnu langt tilbage i deres Christendoms Kundskab. Alligevel kunde dog de, som flittig søgte Skolen, læse godt i Bog og havde nogenledes lært at bruge deres Forstand. Med den Bibelske Historie skal nu skee Begyndelse. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Hersted, som tilige er Skoleholder, kan godt undervise Børn, naar han dertil vil bruge Flid.

I *Gryderup Skole* var der ligeledes at klage over Forsømmelse. Men de flittige, som heller ikke vare gandske faa, viste Færdighed i Boglæsning og havde fattet nogenledes Begreb om Børne-Lærdommen. Ogsaa vidste de lidet af den Bibelske-Historie. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sandrue er en duelig Mand og catechiserer gandske vel.

I *Sønderup-Sønder Skole* hørtes samme Klage over Forsømmelse. Forældrene havde dog for en Deel selv underviist deres Børn, og disse kunde læse vel i Bog. En Deel havde ogsaa lært det meeste af Børne-Lærdommen, uden synderlig Forstand. Til Forældrenes Opmuntring bleve 10 Bøger uddeelte. Skoleholder Hillerfeldt er en gammel, vranten og tunghørende Attestatus, som bilder sig ind at være Mester i Prædiken og Catechisation, men væver ynkeligen.

Skolerne fandtes ikke at have Mangel.

5. *Sønderup og Nordrup Sogner*. I Almindelighed svarede den voxne Ungdom til Fornøyelse og ikke uden Forstand. Dog syntes Færdigheden at være noget aftaget fra forrige Gang. Adskillige vidste dog lidet af den Bibelske-Historie. Faa Psalmer havde man lært. Sognepræsten Hr. Vieth prædiker til Opbyggelse og catechiserer skikkelig. Degnen Harder synger meget godt og catechiserer ret vel. Der blev svaret i Menigheden, at man ey havde [noget] at klage. Begge Kirker behøver Reparation. Kirken i Sønderup var under Reparation.

I *Sønderup Skole* kunde de Børn svare best, som vare underviiste af deres egne Forældre, og læste temmelig vel i Bog. Men Skolebørnene viiste ingen Forstand og havde ingen Øvelse i Boglæsning. Alt var maadeligt. 7 Bøger bleve dog uddeelte for Forældrenes Skyld. Skoleholder Barchmand er gammel og affældig, saa at han kan ikke meere.

I *Nordrup Skole* læste Børnene noget bedre i Bog og havde bedre lært uden ad. Men heller ikke var dem her givet Veyledelse til at øve deres Forstand. 9 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Iversen catechiserer taalelig og skal nu vise, da han nyelig er ankommet, om han her kan udrette noget meere end andensteds.

6. *Sorterup og Ottestrup Sogner*. Den voxne Ungdom var meget forbedret fra forrige Gang. Adskillige udmærkede sig ved god Forstand og megen Færdighed. Den største Deel havde antagelig Kundskab. Nogle svage vare tilovers, blant hvilke een maatte læse om igien. Psalmer havde man lært, men ikke Bibelsk-Historie. Sognepræsten Hr. Vasmer prædiker ordentlig og grundig. Han catechiserer meget godt. Degnen Winther synger slet og catechiserer maadelig. Ingen havde i Meenigheden noget at klage. Begge Kirker findes i nogenledes Stand.

I *Sorterup Skole* vare Børnene for det meeste ikke komne ret vidt i deres Christendoms Kundskab. Men hvad de havde lært, vidste de at giøre Rede for med Forstand og kunde læse godt i Bog. Den Bibelske Historie skal nu først begyndes. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Falch, som underviser med Lyst og Flid, kan blive ret god, naar han faaer meere Øvelse i at catechisere.

I *Wedbye-Sønder Skole* havde Børnene lært at ramse og vidste for Resten intet. Imidlertid kunde de tage imod Veyledelse til Eftertanke, naar samme blev dem givet. Med Boglæsningen gik det vel nok an. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Winther er et heftigt og uroeligt Hoved, som eller[s] ikke mangler Evne til at catechisere, naar han vil bruge den.

7. *Petri Kirke i Slagelse*. Liden Forbedring var at mærke hos den voxne Ungdom fra forrige Gang. De fleeste vidste netop Catechismi egne Ord. Dog havde ogsaa nogle bragt det saavidt i deres Kundskab, at jeg kunde være vel fornøyet. Men Psalmer havde man endnu ikke lært, for ey at tale om Bibelsk-Historie. Sogne-Præsten Hr. Lund prædikede, som en øvet Mand, i et godt Sprog og med smukke Gaver, men uden stor Grundighed. I Catechisation viser han Forstand, men ingen Øvelse. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage.

I *Klokker-Skolen* i Slagelse havde jeg Fornøjelse af en Deel Borger Børn, som vare underviiste paa en forstandig Maade og kunde svare med Eftertanke. De læste ogsaa vel i Bog. Lidet havde man lært af den Bibelske Historie. 10 Bøger bleve uddeelte. Klokker Lund besidder god Duelighed til at oplære Børn og bruger den med Lyst.

I *Holmstrup Skole* syntes Børnene at være meere tilvendte til at læse med Eftertanke. De kunde temmelig vel forstaae Catechismus og vare øvede i Boglæsning. Men ogsaa her skal Bibelsk-Historie først begyndes. 9 Bø-

ger bleve uddeelte. Skoleholder Holberg catechiserer temmelig vel og er ikke uskikket til at give Børn god Underviisning. Skolen er i skikkelig Stand.

8. *Slagelse Latinske Skole.* Prøvestilen havde de fleeste udarbejdet uden Feyl. I Mester-Lectie gjorde Disciplerne skikkelig Rede for Grædsk, Hebraisk og Latin. I den naturlige og aabenbarede Theologie vare de heller ikke ubevandrede. I fjerde Lectien udmærkede sig en Discipel ved Navn Stephansen, men han var ogsaa den eeneste. De andre røbede enten Mangel af Flid eller Mangel af Beqvemhed. Disciplerne i tredie Lectie havde derimod, efter deres Alder, giort god Fremgang saavel i Latin som i Historie og Geographie.

9. *Wemmeløw og Hemmershøj Sogner.* Her viste sig god Forbedring hos den voxne Ungdom fra forrige gang. En Deel svarede til megen Fornøyelse, og Mængden havde antagelig Kundskab. De havde tillige lært smukke Psalmer og Bønner. Sogne-Præsten Hr. Balle prædikede ordentlig, Evangelisk og opbyggelig. Han catechiserer fattelig og vel. Degnen Lindenblad synger nogenledes og catechiserer taaleligen. Menigheden havde intet at klage. Kirkerne behøve Reparation.

I *Wemmeløw Skole* behøvedes nogen større Færdighed i Boglæsning. Ellers havde de flittige Børn giort skikkelig Fremgang i deres Christendoms Kundskab og kunde svare med nogenledes Eftertanke. I den Bibelske Historie skal ogsaa først nu gøres Begyndelse. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jørgensen catechiserer gandske vel og underviser upaaklagelig.

10. *Corsøer og Taarnborg Sogner.* En Deel af den voxne Ungdom, saavel fra Byen som fra Landet, viiste god Færdighed og Forstand i sine Svar. Man vidste ogsaa noget af den Bibelske Historie. Mængden havde antagelig Kundskab. Capellanen Hr. Dahl, som prædikede i Sognepræstens Sted, da denne var svagelig, holdt en opbyggelig Tale med gode Gaver. Men Sognepræsten Hr. Bang catechiserer bedre og ordentligere. Chordeggen Schydt synger godt og catechiserer meget vel. Degnen Bruun i Taarnborg er ligeledes en skikkelig Catechet. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage.

I *Corsøer Skole* fandtes en god Deel vel oplærte Børn, som vidste at gjøre Rede for deres Christendoms Kundskab med Indsigt og Færdighed. Bibelsk-Historie havde de ogsaa lært. 17 Bøger bleve uddeelte. Chor-Degn Schydt, som tillige er Skoleholder, underviser med Flid og er en duelig Mand.

I *Taarnborg Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted, og faa Børn kunde svare til Fornøyelse. Mængden fattedes Øvelse i Boglæsning, og Begrebet hos dem var svagt. 7 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Bruun, som tillige er Skoleholder, er nok noget kied af sit Arbejde, hvilket han ellers kan vel forrette.

V. Wester-Flakkeberg-Herred

1. *Eggitzløvmagle Sogn*. Her udviste den voxne Ungdom baade Forstand og Færdighed til megen Fornøjelse. Ikke faa have ret udmærket sig. Nogle svagere, som bemærkedes, vare komne fra andre Sogner. Sognepræsten Hr. Beyer prædikede ordentligt og opbyggeligt. Han catechiserer ret godt. Degnen Kirkerup synger taaleligen, men catechiserer ypperlig og er en brav Mand. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirken er i meget god Stand.

I *Eggitzløvmagle Skole* havde en talrig Mængde af Børn tilligemed deres Forældre forsamlet sig. En stor Deel havde gjort megen Fremgang og viiste godt Begreb i sine Svar. Alle vare muntre og høviske. De læste saa fermt i Bog, som man kan ønske sig. Ogsaa havde de lært den Bibelske Historie. 20 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Fryd er en flittig Mand og duelig til at undervise, hvilket han med Lyst forretter. Skolen er i forsvarlig Stand.

I *Smidstrup Skole* var Bøglæsningen taalelig, men ikke Spoer var at opdage til noget Begreb om Meening og Indhold af Børnelærdommen. Alt var Plapper og Ramserie. Da Forældrene imidlertid havde havt megen Deel i det lidet, som Børnene kunde gjøre Rede for, bleve 8 Bøger uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Beykirk er hverken duelig eller flittig. Han syntes neppe at kiende sine Børn. Skolen var nyelig repareret til højeste Nødtørfthighed.

2. *Skielskiør Sogn*. Iblant den voxne Ungdom fandtes en Deel ret gode, som svarede med Færdighed og Indsigt. En Deel havde ey lært meer end lille Catechismus, men kunde dog gjøre Rede derfor med god Forstand. Sognepræsten Hr. Thanch er en Mand af Talenter. Det syntes dog, at han denne Gang prædikede uden synderlig foregaaende Meditation, men han catechiserer meget vel. Capellanen Hr. Bang er svag i Aanden og catechiserer maa deligen. Chordeggen Holm synger taalelig og catechiserer lidt bedre. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage.

I *Skielskiør Skole* vare Børnene ey komne videre end til Luthers Catechismus, for hvilken dog de fleeste kunde gjøre Rede med temmelig god Forstand. Med Bøglæsningen gik det an. 9 Bøger bleve uddeelte. Chordeggen Holm, som tillige er Skoleholder, kan for Alderdoms Skyld ikke bestride sit Arbejde og holder derfor en Assistent,¹³² som vel kan lære Børn at læse i Bog, men forstaaer ikke at catechisere. Sogne-Præsten Hr. Thanch afhjælper denne Mangel ved ugentlig Catechisation i Skolen.

3. *Agersøe og Omøe Sogner*. Den voxne Ungdom gjorde Rede til megen Fornøjelse for sin Kundskab og beviiste, at den havde fattet samme med Overlæg og Forstand. Adskillige udmærkede sig tillige ved et sieldent Bekiendtskab med Bibelen, og alle havde lært mange smukke Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Müller holdt en vel udarbejdet Prædiken, som kunde høres med Op-

byggelse. Han catechiserer gandske vel. Degnen Bøhm synger godt og er en ypperlig Catechet. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirkerne ere nyelig istandsatte.

I *Aggersø Skole* kunde Børnene læse meget godt i Bog og havde tillige sundt Begreb om Børnelærdommen, for hvilken de gjorde Rede med Lyst og Færdighed. De vidste tillige noget af den Bibelske-Historie. 14 Bøger bleve uddeelte. Degnen Bøhm, som tillige er Skoleholder, forretter sit Arbejde med stor Flid og Duelighed.

I *Omø Skole* havde nogle faa erhvervet sig skikkeligt Begreb og kunde læse godt i Bog, men Hoben røbede megen Forsømmelse. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Ørbek gjør, hvad han kan, men formaaer ikke meget.

Skolerne ere i temmelig Stand.

4. *Magleby Sogn*. Den voxne Ungdom havde forbedret sig fra forrige Gang og svarede i Almindelighed ret vel. Nogle fortiente Roes. Adskillige svage ere endnu tilovers, som fik Paamindelse. Psalmer vidste Man, men ey noget af den Bibelske-Historie. Sogne-Præsten Hr. Castrup prædiker ordentlig og sammenhængende til Opbyggelse. Han catechiserer godt. Degnen¹³³ var nyelig ved Døden afgaaet. Ingen havde noget at klage i Menigheden. Kirken er i god Stand.

I *Magleby Skole* var idel Forsømmelse, slet Boglæsning og usselt Plapper. Ik-kun 2 Bøger kunde til Nød uddeeles, og Degnen, som var død, havde været Skoleholder tillige.

I *Stisnes Skole* havde Børnene været flittigere, læste bedre i Bog og kunde bedre gjøre Rede for deres Børnelærdom, ikke uden al Eftertanke, som dog behøver meere at opvækkes. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Pind gjør sin Flid og er paa Vey til at blive en antagelig Catechet.

Skolerne ere i nogenledes Stand.

5. *Ørsløw og Bierre Sogner*. Den voxne Ungdom var for største Delen ret vel oplyst og viste god Eftertanke. Man havde lært noget tillige af den Bibelske Historie og mange smukke Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Schou bliver ved meere Øvelse en god Prædikant og er allerede en skkelig Catechet. Degnen Casau synger nogenledes og catechiserer ret godt. Ingen havde noget i Menigheden at klage. Kirken i Ørsløw behøver Reparation, men Kirken i Bierre er i god Stand.

I *Bierre Skole* vare Børnene blevne anførte til at læse vel i Bog og til at lære deres Christendom med Flid. Dem fattedes heller ikke Begreb, naar Man veyledte dem. Men Eftertanke skal dog meere øves. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Rossing catechiserer ikke ilde og kan vel passere.

I *Ørsløw Skole* læste Børnene vel i Bog og kunde temmelig gjøre Rede for Meeningen af det, de havde lært i deres Christendom, men ingen Bibel-Hi-

storie var endnu begyndt. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Cassau, som tillige er Skoleholder, forstaaer gandske vel at undervise Børn.

I *Glenøe Skole* læste Børnene ikke fuldt saa vel i Bog, men havde dog antageligt Begreb om deres Børne-Lærdom. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Breson kan nok undervise og er flittig.

6. *Tierebye Sogn*. Hos den voxne Ungdom viste sig kiendelig Forbedring fra forrige Gang. Mange svarede med Forstand og Færdighed. Adskillige vidste noget af den Bibelske-Historie. Alle havde lært Psalmer. Hos de svagere fandtes dog antagelig Kundskab. Sogne-Præsten Hr. Provst Falch prædikede jævnt og opbyggeligt i en fattelig Tone. Han catechiserer ret vel. Degnen Breson synger skikkelig og catechiserer vel nok. Ingen havde noget at klage i Menigheden. Kirken var under Reparation.

I *Tierebye Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. Mange deriblandt gjorde fornøjelig Rede for deres Børne-Lærdom med god Forstand og kunde fermt læse i Bog. De vidste tillige noget af den Bibelske-Historie og havde lært smukke Psalmer. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kløn er herlig oplagt til Undervisning, anvender berømmelig Flid og catechiserer saare got.

7. *Haarsløw og Tingjellinge Sogner*. Den voxne Ungdom havde for det meeste lært at ramse færdig op af Bogen, men forstod kun lidet deraf og kunne neppe modtage Veyledelse. Nogle faa viiste bedre Begreb. Jeg fandt ikke her den forhaabede Forbedring. Sogne-Præsten Hr. Fersløw, en hidsig gammel Mand, prædikede uden Grundighed og Orden. Hans Catechisation var en Art af Lectie-Hørierie. Degnen Breson synger taaleligen og catechiserer meget godt. Man havde i Menigheden ikke noget at klage. Kirken i Haarsløw er i forsvarlig Stand; men Kirken i Tingjellinge er forfalden.

I *Haarsløw Skole* fandtes nogle Børn blant en talriig Forsamling, som læste vel i Bog og havde skikkelig Begreb om deres Christendom, men den største Deel havde lært uden ad og vidste ikke meget meere. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Breson, som tillige er Skoleholder, formaaer at give god Undervisning, naar han vil gribe sig an.

I *Tingjellinge Skole* havde kun faa Børn været flittige, men disse kunde got læse i Bog, vidste færdig at gjøre Rede for Børnelærdommen og havde Begreb derom. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bastian¹³⁴ er en Krøbling, men læser vel nok for Børn og catechiserer godt. Skolen er i maadelig Stand.

8. *Hyllested, Wensløw og Holstenborg Sogner*. I Almindelighed svarede den voxne Ungdom til megen Fornøjelse. Ikke faa have ved deres Forstand og Færdighed udmærket sig. Adskillige vidste og noget af den Bibelske Historie foruden mange Psalmer. Sognepræsten Hr. Galschiøt prædikede grundigt, or-

dentligt og smukt. Han catechiserer tillige meget vel. Capellanen Hr. Lind kan ogsaa skikkelig catechisere og messer meget skønt. Degnen Langemach synger kun maadelig, som en gammel Mand, og catechiserer ey heller paa beste Maade. Der svaredes i Menigheden, at Man ey havde [noget] at klage. Kirken i Hyllested behøver Reparation, men Kirken i Wensløw er i god Stand.

I *Hyllested Skole* var en Deel Børn forsamlede. De kunde temmelig vel gjøre Rede for deres Christendoms Kundskab, ikke uden al Forstand, og nogle læste skikkelig i Bog. Men her behøvedes dog meere Øvelse. Bibel-Historien vidste man lidet af. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Johannes Lerche catechiserer ikke slet og passer for Resten sit Embede.

I *Wensløw Skole* kunde Børnene legge skikkeligt Begreb for Dagen om deres Børnelærdom og læste ellers vel i Bog. Den Bibelske Historie var heller ikke gandske ubekendt. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Carl Fridrich Lerche underviser vel nok og catechiserer ret got.

Skolerne ere i temmelig Stand.

9. *Høve og Flakkebjerg Sogner*. Den voxne Ungdom viiste i Almindelighed gandske god Kundskab, og nogle udmærkede sig. Men Hukommelsen syntes dog at være meere dyrket end Forstanden. Eftertanke og Indsigt maae meere skiærpes. Sogne-Præsten Hr. Franch prædikede tydelig og opbyggelig. Men hans Catechisation er ikke oplysende nok. Degnen Fieldsted synger got og catechiserer ret vel. Her blev spurgt af sin Aarsag med en vis Eftertryk, om noget var at klage. Men fra mange Steder i Kirken svaredes Ney. Kirken i Høve er i god Stand, og Kirken i Flakkebjerg var under Reparation.

I *Høve Skole* forefandtes en stor Forsamling af Børn. For det meeste kunde de læse godt i Bog. Heller ikke fattedes dem nogenledes Begreb om Børnelærdommen, hvilken de færdig havde lært. Ogsaa var den Bibelske Historie blevet begyndt. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Fryd, som nu er død, catechiserede ikke ilde og gjorde sig Umage med Undervisningen.

I *Flakkebjerg Skole* saae det maadeligt ud. Børnene havde lært at ramse Catechismus, men uden at begribe noget af Meening eller Indhold. Med Boglæsningen var det heller ikke synderligen bevendt. Forsømmelse var almindelig. For at opmuntre, om mueligt, til meere Flid bleve dog 4 Bøger uddeelte. Skoleholder Garff forstaaer slet ikke at catechisere og synes ey heller at gjøre sig megen Umage.

Skolerne ere i nogenledes Stand.

10. *Schiørpinge og Faardrup Sogner*. Den voxne Ungdom havde lært sin Christendom meget færdig og vidste mange Psalmer tilligemed Bibelsk-Historie. Men Eftertanken burde hos de fleeste øves noget meere. Sognepræsten Hr. Hvass prædikede i Eenfoldighed af Hiertets Fylde til Opbyggelse. Han er en

af de troeste og flittigste Folkelærere. I Catechisation er han tydelig og alvorlig. Degnen Hansen synger meget godt, men catechiserer for det meeste som en Lectie-Hører. Man havde intet i Menigheden at klage over. Kirkerne kunde begge behøve nogen Reparation.

I *Schiørpinge Skole* var en stor Forsamling af Børn tilstede. De læste fermt i Bog, kunde got giøre Rede for deres Børnelærdom, vidste meget af den Bibelske-Historie og mange Psalmer. Ikkun at Begrebet skulde skiærpes noget meere. 14 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Randers, en gammel Mand, lærer dem got at læse i Bog, og det er alt. Den øvrige Fortieneste tilhører Præsten allene, som ugentlig holder Skole-Catechisation og forretter selv Aftenlæsning om Søndagen for unge og gamle, hvortil han selv skaffer Lysning, skjønt hans Kald er lidet.

I *Faarstrup Skole* var Fremgangen maadelig. De fleeste Børn holdte sig ved Catechismus allene uden engang at forstaae den ret. Boglæsningen kunde imidlertid passere. 5 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Haudthorn er ikke uskikket til at undervise, naar han vil bruge Flid, og catechiserer gandske taaleligen.

Skolerne ere i nogenledes Stand.

11. *Gimlinge Sogn*. Den voxne Ungdom fornøjede mig med sin Færdighed og gode Eftertanke i at svare. Man vidste ligeledes at giøre Rede for den Bibelske-Historie og havde lært mange Psalmer. Hos adskillige svagere kunde dog Kundskaben holdes for antagelig. Sognepræsten Hr. Tryde prædikede opbyggeligt og tildeels rørende. Han haver godt Anlæg til Catechisation. Degnen Thun synger godt og catechiserer ret vel. Ingen havde noget at klage over i Menigheden. Kirken var under Reparation.

I *Gimlinge Skole* kunde Børnene læse vel i Bog og havde tillige nogenledes Begreb om deres Børnelærdom, for hvilken de ellers med Færdighed gjorde Rede. Den Bibelske-Historie var begyndt. 12 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Birch er noget tunghørende, men kan dog vel nok undervise Børn og catechiserer ikke ilde. Skolen er i god Stand.

12. *Sørbyemagle og Kirkerup Sogner*. Iblant den voxne Ungdom forefandtes adskillige vel oplyste, som udviiste god Betænkksomhed og svarede fermt. Men ikke faa behøvede min Opvækkelse til Flid og Agtsomhed. Psalmer havde man lært og vidste lidet af den Bibelske-Historie. Sognepræsten Hr. Mag. Fog holdt en grundig og praktisk Prædiken til megen Opbyggelse. Han viser smukt Anlæg til Catechisation. Degnen Lund synger godt og catechiserer ret vel. I Menigheden var ikke noget at klage over Lærerne. Kirkerne behøve indvendig nogen Reparation.

I *Kirkerup Skole* havde den største Deel været forsømmelig; men de flittige kunde læse godt i Bog og havde tillige lært deres Christendom med skikkelig

Forstand. Endnu var den Bibelske Historie ikke blevet begyndt. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bang underviser gandske godt og catechiserer ikke slet.

I *Sørbyemagle Skole* havde en lige Forsømmelse taget Overhaand. Men ogsaa viiste de flittige, at de vare blevne vel underviiste saavel i Boglæsning som i Børnelærdommen. Ogsaa havde man begyndt paa den Bibelske-Historie. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bruun er flittig og catechiserede vel nok. Skolerne behøve nogen Reparation.

VI. Løve-Herred

1. *Haurebjerg og Gudum Sogner*. Den voxne Ungdom svarede for det meste meget vel, især udmærkede sig de sidst confirmerede ved deres grundige Indsigt og Færdighed. Nogle fra forgangen Tid tilbageblevne svage havde dog nu antagelig Kundskab. Psalmer havde man lært og lidet af den Bibelske-Historie. Sognepræsten Hr. Bech, en velbegavet Præstemand i alle Henseender, holdt en opbyggelig, rørende og vel udarbejdet Tale. Han catechiserer meget godt, og det er en sand Fornøjelse at høre ham messe. Degnen Svella er fattig baade til Siel og Legeme. Stemmen var god nok. Derksom han ey løb vild i Tonerne. Naar Bogen tages fra ham, bliver han gandske stum i Catechisation. Menigheden havde ikke noget at klage. Kirken i Haurebjerg var under Reparation, og Kirken i Gudum kan behøve samme.

I *Haurebjerg Skole* viste sig megen Forsømmelse. Dog havde adskillige Forældre selv underviist deres Børn ret vel, saa de ey allene kunde læse i Bog, men ogsaa med nogenledes Forstand giøre Rede for Børnelærdommen. 7 Bøger bleve uddeelte. Degnen Svella, som tillige er Skoleholder, gjør, hvad han kan, hvilket ikke er stort at tale om.

2. *Stillinge Sogn*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed til Fornøjelse. Begrebet var hos de fleeste antageligt. Færdigheden kunde have været noget større. Man vidste ogsaa lidet af den Bibelske Historie og havde lært nogle Psalmer. Hist og her bemærkedes nogle svage, blant hvilke en blev antegnet til at læse om igien. Sognepræsten Hr. Lange holdt en grundig og god Prædiken i et vel udarbejdet, opvækkende Foredrag. Han catechiserer skikkeligen. Degnen Aagaard synger med Næsen heel maadelig og viser ey heller stor Færdighed i Catechisation. Der svaredes, at man ey havde noget i Menigheden at klage. Kirken er i nogenledes god Stand.

I *Stillinge Skole* vare mange Børn forsamlede. Nogle flittige kunde vel nok læse i Bog og havde lært adskilligt af den Bibelske Historie, men Begrebet om Børnelærdommen behøver meere at opklares. Skoleholder Grønvold er tunghørende, men kan dog give Børn nogenledes Undervisning og catechiserer taaleligen.

I *Næsbye Skole* var Fremgang ikke stor. Adskillige havde dog antageligt Begreb om Børnelærdommen og kunde vel gjøre Rede derfor. Men den største Deel røbede Forsømmelse. I Boglæsningen havde man ikke den fuldkomneste Færdighed. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kaarsberg catechiserer nogenledes og er ikke uskikket til at undervise, naar han vil gjøre sig Umage.

Skolerne ere i temmelig Stand.

3. *Helsinge og Drøsselberg Sogner*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed vel nok. Adskillige viiste sig meget ferme og havde godt Begreb. Man vidste ogsaa noget af den Bibelske-Historie og havde lært Psalmer. Men her og der bemærkedes nogle svage, som ikke havde lært meget. Sogne-Præsten Hr. Provst Holm prædikede ordentligt og lærerigt, men uden ret Liv. Hans Catechisation falder noget tvungen, men er dog rigtig og ordentlig. Degnen Allerup synger skikkeligen og catechiserer for saa vidt vel nok, naar der var meere Munterhed i hans Foredrag. Han er ellers en af vore kyndigste Degne og haver viist sig som Skribent.¹³⁵ Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Kirken i Helsinge er i god Stand, men Drøsselberg Kirke behøver Reparation.

I *Drøsselberg Skole* læste Børnene meget vel i Bog og lagde for Dagen, at de havde sundt Begreb om deres Børne-Lærdom, for hvilken de færdig gjorde Rede. Lidet havde man ogsaa begyndt at lære af den Bibelske-Historie. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kølholt er en brav og flittig Skoleholder, som troelig forretter sit Arbejde og catechiserer vel.

I *Windehelsing Skole* vare Børnene saa langt tilbage, at de ey engang havde lært den lille Catechismus tilgavns og vidste slet ikke at bruge deres Forstand. Boglæsningen var heller ikke roesværdig. 4re Bøger bleve dog uddeelte til Forældrenes Opmuntring. Skoleholder Rorsløw er en gammel Mand, som vel stræber efter Evne, men haver ingen Evne.

I *Reersø Skole* var det ligesaa nær med Børnenes Fremgang. De plaprede af Catechismus uden at begribe et Ord deraf, og Boglæsningen duede kun lidet. Til Forældrenes Opmuntring bleve 3 Bøger uddeelte. Skoleholder Lars Hansen forstaaer intet mindre end at læse for Børn. Men Bønderne lønne ham selv og ville dog beholde ham, fordi han got kan snakke for dem.

I *Helsing Skole* gik det bedre. Børnene kunde dog skikkeligen læse i Bog og havde nogenledes Begreb om deres Børnelærdom. Men Kundskaben strakte sig hos de fleste dog ikke videre end til Catechismus. Imidlertid vidste de ogsaa noget af den Bibelske Historie. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Allerup, som tillige er Skoleholder, lader gierne dette Arbejde forrette ved en anden, men haver dog selv Tilsyn.

Ved Skolerne fandtes ingen betydelig Mangel.

4. *Bachendrup og Giørløw Sogner.* Den voxne Ungdom viiste sig ferm. Mange have ret udmærket sig, ikke mindre ved Eftertanke og sundt Begreb end ved Færdighed i at svare. De havde lært noget tillige af den Bibelske Historie og vidste mange Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Provst Hammond prædiker ordentlig og vel til Opbyggelse. Han catechiserer paa den rette Maade, tydelig, oplysende og med Munterhed. Degnen Broch synger skikkeligen og catechiserer nogenledes. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirken i Giørløw er i meget god Stand, men Kirken i Bachendrup behøver Reparation.

I *Ryde Skole* havde et smukt Antal af Børn forsamlet sig. En Deel havde lært sin Christendoms Kundskab gandske vel. Dog bør Eftertanken øves noget meere. Boglæsningen var god. Den Bibelske-Historie skulde begynde. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bergen er ingen Mester i at catechisere, men gjør sig dog al Umage og Flid med Undervisningen.

I *Giørløw Skole* fandtes ogsaa adskillige, som lagde antageligt Begreb for Dagen om deres Christendom. Men i Boglæsning udfordres meere Øvelse, og Skolegang burde tiltage. For at opmuntre hertil bleve 8 Bøger uddeelte. Degnen Broch, som tillige er Skoleholder, gavner meest ved sin Aftenlæsning. Men læser ikke med synderlig Iver i Skolen.

Begge Skoler fandtes i skikkelig Stand.

5. *Sæbye og Hallensved Sogner.* Iblant den voxne Ungdom, som af nærværende Sognepræst vare confirmerede, udmærkede sig de fleeste, baade ved Færdighed og god Indsigt. Nogle af de andre havde godt forbedret sig; men Levninger kunde spores endnu af den gamle Vankundighed. Imidlertid havde de yngre ogsaa lært Bibel-Historie og vidste mange Psalmer. Sognepræsten Hr. Lassen holdt en ordentlig og lærerig Prædiken i et smukt Foredrag. Han catechiserer meget got. Degnen Moh synger maadelig og catechiserer lidet bedre. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirken i Sæbye er i god Stand og Kirken i Hallensved ligesaa.

I *Hallensved Skole* havde Børnene lært at ramse meget, men uden at fatte Meningen deraf, og Boglæsningen var ikke priselig. Til videre Opmuntring bleve dog 6 Bøger uddeelte. Skoleholder Schrøder kan slet ikke catechisere og underviser i øvrigt, som han formaaer.

I *Sæbye Skole* vidste dog Børnene for en Deel at gjøre skikkelig Rede for Børnelærdommen, ikke uden al Indsigt. Hoben havde ellers været forsømmelig. I Boglæsning kræves ogsaa meere Øvelse. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Moh, som tillige er Skoleholder, skulde vel gjøre sig nogen meere Umage.

I *Buurup Skole* havde Børnene været noget forsømmelige. Alligevel fandtes dog adskillige, som lagde skikkelig Kundskab for Dagen og kunde godt læse i Bog. Om Bibel-Historie var ikke at spørge. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lund er ikke uskikket til at undervise, naar ikkun Forældrene vilde holde Børnene til Skole.

6. *Reersløw og Rusvedby Sogner.* En Deel af den voxne Ungdom svarede gandske godt og viste Forstand. Mængdens Kundskab var antagelig. Adskillige havde lært noget af den Bibelske Historie, og Psalmer vidste alle. Sognepræsten Hr. Brinch holdt en vel udarbejdet, god og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer skikkelig. Degnen Møller synger taalelig og catechiserer maadelig. Degnen Allerup synger meget godt og viser skønt Anlæg til Catechisation. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirken i Reersløw er sat i god Stand; men Kirken i Rusvedby behøver Reparation.

I *Reersløw Skole* havde Børnene lært at ramse uden synderlig Eftertanke, og med Boglæsningen gik det ikke fermt. Bibel-Historien turde man ikke spørge om, dog bleve 6 Bøger uddeelte til videre Opmuntring. Degnen Møller, som tillige er Skoleholder, kan maaskee i sin Alder være blevet kiedsommelig ved Arbeydet.

I *Rudsvedby Skole* var en god Deel Børn forsamlede. Ikke faa deriblant læste meget vel i Bog og svarede af deres Børne-Lærdom med skikkelig Forstand. Adskillige havde tillige lært den Bibelske-Historie. 10 Bøger bleve uddeelte. Degnen Allerup, som tillige er Skoleholder, giver Børnene Leylighed til at faae rigtig[t] Begreb og læser med Flid.

7. *Finderup Sogn.* I Almindelighed var den voxne Ungdom gandske vel underviist. Dem fattedes ikke Begreb og Eftertanke. Psalmer havde de lært og vidste lidet af den Bibelske-Historie. Men her og der bemærkedes nogle, som ikke vidste meget. Da Sognepræsten Hr. Arf blev hastig syg om Morgen, maatte jeg selv holde Prædiken og forrette Alter-Tieneste. Degnen Winsløw var ligeledes syg og er siden død. Efterdi Præst og Degn ikke vare tilstede, kunde jeg ikke spørge, om noget var at klage. Men Præsten er overalt en god Mand og har Menighedens Kierlighed. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Høng Skole* læste Børnene vel i Bog. De gjorde færdig Rede for deres Børnelærdom, ikke uden Begreb og Indsigt; men hertil behøvedes dog nogen meere Veyledelse. 9 Bøger bleve uddeelte. Degnens Vicarius Alsing synger godt og er oplagt til at undervise.

I *Tjørnlunde Skole* havde nok Børnene lært noget uden ad; men vare slet ikke vant til at agte paa Meening og Indhold. Heller ikke vidste de noget af den Bibelske Historie. Men Boglæsningen kunde være antagelig. 6 Bøger bleve uddeelte til videre Opmuntring. Skoleholder Man er svag baade paa Legeme og Siel, han forstaaer ikke at catechisere. Saavidt jeg kunde mærke, er hans Kone¹³⁶ den egentlige Skolemester. Skolen er i god Stand.

8. *Giersløw Sogn.* Den voxne Ungdom var gandske ferm. Man viiste meere Eftertanke end forrige Gang. Der var baade Forstand og Færdighed hos de fleste i deres Svar. Ogsaa nogle kiendte den Bibelske Historie. Sognepræ-

sten Hr. Phister prædikede noget vidtsvævende og usammenhængende. Men han catechiserer fatteligt og godt. Degnen Wegner synger godt, men catechiserer som en Lectie-Hører. Der blev svaret i Menigheden, at ingen havde [noget] at klage. Kirken er i gandske god Stand.

I *Løve Skole* havde Børnene gjort ringe Fremgang. Nogle faa vidste dog at gjøre skikkeligt Rede, men de vare lidet vante til at agte paa Meening og Indhold. Hos den største Hob var Udenads-Læsning ikke andet end Ramserie. Boglæsningen kunde dog passere. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Svella kan nok lære Børn at læse, men forstaaer ikke meget at catechisere.

I *Gierslew Skole* kunde dog nogle Børn gandske fermt gjøre Rede for deres Christendoms Kundskab og havde skikkeligt Begreb. Boglæsningen var god, men Sindet skulde muntres noget meere og Forstanden meere skierpes. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Wegner, som tillige er Skoleholder, kan prædike, naar man vil, og hvor længe det skal være. Men idet han føler sig herved, efter sin Indbildning, saare ophøjet, bekymrer han sig lidet om at udbilde sine Skolebørns Forstand.

Skolerne ere i temmelig Stand.

9. *Ørsløw og Soelberg Menigheder*. Iblant den voxne Ungdom var der nogle, som viste Forstand og Færdighed. Mængden var endnu indskrænket til Lille Catechismus og vidste ey meere end det fornødneste. Sognepræsten Hr. Hertel, som nys er ankommet, holdt en smuk og opbyggelig Prædiken i et godt Foredrag. Han bliver ved Øvelse en god Catechet. Degnen Thomsen har neppe en reen Tone i sin Mund og neppe et klart eller sammenhængende Begreb i sit Hoved. Catechet som Sanger. Ingen havde noget at klage i Menigheden. Kirken i Ørsløw er i nogenledes Stand og ligesaa Kirken i Soelberg.

I *Soelberg Skole* udviste Børnene en sielden Munterhed og Lærelyst. Men de kiære Børn vare ey vandte til andet end at ramse. Jeg lærte dem at agte paa Begreberne og havde stor Fornøjelse af at see, hvor let den sunde Menneske-Forstand kan lade sig opklare, naar den bliver ledsaget paa de rette Spoer. Boglæsningen var god. Til Belønning for deres livelige Fyrighed uddeelte jeg 12 Bøger iblant dem. Skoleholder Nissen er nyelig ankommen, hører slet og skal nu først lære at catechisere.

I *Kragerup Skole* læste Børnene gandske fermt. De havde lært deres Børnelærdom med god Forstand og kunde smukt lade sig vejlede til videre Eftertanke. Ogsaa vidste de noget af den Bibelske-Historie. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Svendsen er en duelig og flittig Mand i sit Kald, som tilige catechiserer gandske vel.

Skolen i Solberg er maadelig, men Skolen i Kragerup er i god Stand.

VII. Øster-Flakkebjerg-Herred

1. *Herlufsholms Sogn*. Den voxne Ungdom viste i Almindelighed kun liden Færdighed og havde for det meste ey lært andet end Lille Catechismus. Man forstoed den nogenledes. Enkelte svarede got og fuldstændigt. Sognepræsten Hr. Provst Hammer havde lagt en smuk Plan i sin Prædiken og catechiserede ellers ligefrem. Ingen havde noget at klage i Menigheden.

I *Lille-Nestved Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. Men under den nye Skoleholder begyndte de smaae at gjøre god Fremgang og vidste efter deres Alders Maade at svare med nogenledes Forstand. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hersleb spiller Orgelet vel, catechiserer gandske godt og giver god Forhaabning.

I *Holtze Skole* læste Børnene vel i Bog og havde tillige skikkeligt Begreb om deres Christendom; men den Bibelske-Historie skal nu først begyndes. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Barner catechiserer paa en fornuftig Maade og underviser gandske vel.

I *Labye Skole* ramsede Børnene deres Catechismus op paa Fingrene uden at forstaae et Ord deraf. Det kostede stor Møye at lede nogen til fornuftig Eftertanke. Med Bøglæsningen var det heller ikke ret bevendt. 4 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Lange er en ældgammel Mand, som netop kan høre Lectier.

Skolerne fandtes i skikkelig Stand.

2. *Wallensved Sogn*. En god Deel iblant den voxne Ungdom udmærkede sig. Der svaredes med Forstand og Færdighed. Man havde lært noget af den Bibelske-Historie og kiendte smukke Psalmer. Enkelte svagere havde dog antagelig Kundskab. Sogne-Præsten Hr. Korn prædikede fatteligt og opbyggeligt. Han haver godt Anlæg til Catechisation. Degnen Müller er ikke Tonefast, men catechiserer gandske vel. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Kirken var i nogenledes Stand.

I *Wallensved Skole* havde Børnene været meget forsømmelige. Imidlertid viiste de flittige, at de vare blevne underviste med Forstand og kunde derfor svare til Fornøjelse. Ogsaa læste de vel i Bog og havde lært Psalmer. Men den Bibelske-Historie skulde først begyndes. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Aarsløw catechiserer ret vel og er ikke ilde skikket til at undervise.

I *Saltøbye Skole* havde Børnene gjort antagelig Fremgang efter deres Alders Maade og vidste dog nogenledes at bruge deres Forstand. De læste ret godt i Bog. Men Bibelsk-Historie savnedes; 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lassen gjør sig Umage og er ikke uskikket. Med hans Catechisation gaaer det an.

Skolerne ere i god Stand.

3. *Tiustrup og Haldagerlille Sogner*. Den voxne Ungdom var meget vel oplyst og kunde svare forstandig med en udmærket Færdighed. Man vidste noget af den Bibelske-Historie og havde lært smukke Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Wædeleé prædiker grundigt, fatteligt og opbyggeligt. Han catechiserer tillige meget godt. Degnen Lund var kort tilforn ved Døden afgaaet. Menigheden havde intet at klage over Lærerne. Kirkerne ere i nogenledes Stand.

I *Haldagerlille Skole* kunde jeg for det meste være gandske vel fornøyet med Børnenes Fremgang. De vidste noget meere end at plapre og læste vel i Bog. Men Bibel-Historien var ikke begyndt. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Thornam er flittig og catechiserer nogenledes.

I *Tiustrup Skole* havde den afdøde Degn, som tillige var Skoleholder, ikke grebet sig an for at give Børnene klart Begreb. De vidste da lidt meere end blot at ramse. Nogle faa kunde læse vel i Bog. 6 Bøger bleve uddeelte.

Begge Skoler behøve Reparation.

4. *Krummerup og Fuglebjerg Sogner*. Hos den voxne Ungdom viste sig megen Forbedring fra den forrige Gang. De, som af nuværende Præst vare confirmerede, svarede alle vel, med Forstand og Færdighed. De øvrige havde tiltaget saa vel i Kundskab, at ogsaa nogle deriblant udmærkede sig. De faa tilbageblevne svage havde dog antagelig Kundskab. Bibel-Historien vidste nogle, og mange havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Bagger prædiker lærerigt, ordentligt og med Alvor. Han catechiserer meget godt. Degnen Wildgaard synger godt og catechiserer vel. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirkerne ere begge i skikkelig Stand.

I *Haldagermagle Skole* var Fremgangen ikke stor. Dog havde Børnene nogenledes Begreb om det, som var lært, og læste ret vel i Bog. Med Bibel-Historien skal gøres Begyndelse. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Thornam er ikkun svag i at catechisere, men viser dog Flid.

I *Fuglebjerg Skole* var der heller ikke gjort stor Fremgang. Men Børnene havde dog nogenlunde fattet Meningen af Catechismo og læste vel i Bog. De havde ogsaa lært adskillige Psalmer. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Dahl er ikke uskicket til at catechisere og anvender Flid.

Skolerne kunde paa begge Steder behøve Reparation.

5. *Førsløv Sogn*. Den voxne Ungdom gav meget gode Svar med Færdighed og havde lært at bruge sin Forstand. Den Bibelske Historie var ikke ubekendt. Psalmer havde man lært. Nogle svagere viste dog antagelig Kundskab. Sognepræsten Hr. Brasch holdt en grundig og opbyggelig Prædiken i god Orden. I sin Catechisation falder han noget snurrig, men leder dog til tydelige Begreber. Degnen Wulfsberg synger taaleligen og catechiserer nogenledes. Ingen havde noget i Menigheden at klage. Kirken er i god Stand.

I *Snesløw Skole* udviste Børnene en roesværdig Fremgang. De gjorde færdig Rede for deres Christendoms Kundskab og lagde for Dagen, at deres Forstand var opvakt. Ligesaa havde de opnaaet nogen Kundskab i den Bibelske Historie og vidste mange Psalmer. Boglæsningen var ypperlig. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kastруп underviser med Lyst og Flid. Han catechiserer gandske vel.

I *Arløse Skole* herskede megen Forsømmelse. Catechismus var netop lært, uden synderligt Begreb. Nogle faa læste skikkelig i Bog. 4re Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Albrechtsen kan nok undervise, naar han vil, og catechiserer ikke slet.

I *Førsløw Skole* vare Børnene ikke heller komne ret vidt. Dog havde de lært at forstaae Catechismus og vidste lidet af Bibel-Historien. Ogsaa kunde de læse godt i Bog. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jensen er ikke uskikket til at undervise og anvender Flid. Skolen fandtes i temmelig god Stand.

6. *Fiarendahl og Qvislemark Sogner*. Den voxne Ungdom fornøiede mig. Mange udviste en god og forstandig Kundskab. De svagere havde dog lært det fornødne. Lidet vidste man af Bibel-Historien og nogle Psalmer. Sognepræsten Hr. Smith holdt en opbyggelig, smuk og lærerig Prædiken. I Catechisation behøver han meere Færdighed. Degnen Svanning, som spiller Orgelet, catechiserer nogenledes ordentlig. Ingen havde noget at klage i Menigheden. Kirkerne ere i skikkelig Stand.

I *Qvislemark Skole* kunde Børnene læse temmelig i Bog og for det øvrigt tappert ramse. Men Forstanden behøves at oplukkes, hvortil ingen Biestand hidindtil var dem givet. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hans Larsen er en eenfoldig Mand, som slet ikke kan forklare noget.

I *Taarnmark Skole* havde Børnene fattet rigtige Begreber om deres Christendom og kunde færdig gjøre Rede derfor. De læste smukt i Bog og havde begyndt paa den Bibelske Historie. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kampman er en duelig og flittig Mand, som catechiserer meget vel.

I *Skafterup Skole* var slet Tilstand. Et Par Børn kunde skikkelig læse i Bog og manglede just ikke alt Begreb om deres Børnelærdom. Men den øvrige Hob var næsten gandske vankundig. 2 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bergen er slet ikke oplagt og forstaaer intet.

I *Bisserup Skole* syntes dog Børnene at have gjort bedre Fremgang. Børnelærdommen kunde de nogenledes gjøre Rede for med Eftertanke og læste vel i Bog. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hansen er ikke uskikket og catechiserer temmelig vel.

Skolerne ere i forsvarlig Stand.

7. *Karrebek Sogn*. Den voxne Ungdom syntes meere øvet til at bruge Hukommelsen end Forstanden. Det kostede Møye at faae Eftertanken opvakt. Nogle faa kunde svare som fornuftige. Sognepræsten Hr. Bast, som nyelig er ankommet, prædiker smukt og lærerigt til Opbyggelse. Han catechiserer meget fatteligt og vel. Degnen Kamstrup, en gammel eenfoldig Mand, synger maadelig og catechiserer heller ikke bedre. Man havde i Menigheden ikke noget at klage. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Karrebek Skole* ramsede Børnene alt, hvad de kunde, men til Eftertanke var dem ikke givet mindste Veyledelse. Med Boglæsningen gik det an. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Gundorph kan netop lære Børn at læse i Bog og forstaaer ikke meere.

I *Svinøe Skole* udgiorde den heele Forsamling et Antal af 6 Børn, blant hvilke en Pige svarede nogenledes taalelig, saa at een Bog kunde uddeeles. Men Forstanden var slet ikke blevet dyrket. Skoleholder Kofod tiener for usselt Løn og er selv en Usling.

I *Karrebekstorp Skole* var anvendt al Flid efter ringe Evne. Men Børnene havde dog ikke lært meget andet end at ramse uden synderlig Eftertanke. Dog kunde de modtage Veyledelse. Boglæsningen fandtes antagelig. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Nicolaisen er flittig nok, men haver slet ikke lært at catechisere. Skolen er i god Stand.

8. *Fogedbye Sogn*. Den voxne Ungdom svarede for det meeste nogenledes vel. Adskillige havde godt Begreb og fortiente Roes. Imidlertid befandtes dog hist og her nogle svage, som behøvede Opvækkelse. Præsten Hr. Martner var død, hvorfor en af Herreds-Præsterne, Hr. Korn, maatte prædike i Vacancen. Degnen Carlsen synger taaleligen og catechiserer heller ikke anderledes. Der var ingen, som havde noget at klage. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Fogedbye Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. En Deel vidste nogenledes at svare med Eftertanke eller kunde i det mindste veyledes dertil. Man havde ogsaa begyndt paa den Bibelske Historie. Boglæsningen kunde passere. Men Hoben havde været forsømmelig. Til Forældrenes Opmuntring bleve 10 Bøger uddeelte. Skoleholder Müller fattes ikke Evne til at undervise og catechiserer ikke slet.

I *Bistrup Skole* herskede atter blot Udenads-Læsning uden Forstand, og liden Fremgang havde fundet Sted. Heller ikke var Boglæsningen at roese. 4 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Steenlos er gammel og vranten; han catechiserer heel maadelig, skjønt han er Attestatus. Skolen er i temmelig Stand.

9. *Hyllinge og Marvøde Sogner*. Den voxne Ungdom havde god Oplysning og svarede meget fermt. Mange udmærkede sig ved deres sunde Forstand. Alle udviiste tilbørlig Kundskab, vidste noget af den Bibelske-Historie og havde

lært smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Høfding prædikede, som en nyttig Folkslærer, opbyggelig og rørende. Han catechiserer meget vel. Degnen Bloch synger maadelig og catechiserer heller ikke bedre. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirkerne findes i god Stand.

I *Menstrup Skole* kunde Børnene færdig giøre Rede for deres Christendoms Kundskab med god Forstand og læste vel i Bog. Der var begyndt paa den Bibelske-Historie. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hofman er flittig og haver godt Anlæg til Catechisation.

I *Spiellerup Skole* var Begrebet hos Børnene ikke blevet saa vel opvakt. Dog vidste de at lade sig veylede og havde for Resten været flittige. Ligesaa læste de vel i Bog. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hansen er en gammel Mand, som arbejder med Flid, men haver ingen Gaver til at catechisere.

I *Hyllinge Skole* var ingen synderlig Fremgang giort, ligesom Forstanden heller ikke var blevet tilbørlig dyrket. Imidlertid læste Børnene skikkelig i Bog og kunde modtage Veyledning til fornuftig Eftertanke. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Andersen catechiserer ikke ilde og kan ved Øvelse forbedres.

Anmærkninger

- 1) I de fleeste Skoler findes gjerne nogle faa Dreng, som have begyndt at skrive lidet. Med Pigerne er det ikke saa almindeligt. Ey heller legges meget Vind paa at lære Regning. Jeg haver ikke undladt allevegne at opmuntre Forældrene til at lade deres Børn undervise i Skrivning og Regning, som efterhaanden bliver alt meere og meere vigtig for Landmanden.
- 2) De uddeelte Bøger ere af det Indhold, at Forældrene selv kunde have Nytte af deres Læsning. Barnets Navn skrives foran i Bogen. Præsten haver Indseende med, at baade Barnet vedbliver i Flittighed, og Forældrene tage til Eftertanke, hvad deraf kan læres. I manglende Fald fratages Bogen igien og gives til et andet Barn, som imidlertid haver beviist større Flid og Agtsomhed.
- 3) Hvor Paamindelse behøvedes til Lærerne, er den ikke blevet tilbageholdt. Men beskæmmende Dadel stifter kun Skade istedet for Gavn. Mine Paamindelser ere derfor stedse indklædte i kiærlige Raad og Opmuntringer. Helst søger jeg baade i Kirke og Skole at foregaae med eget Exempel, hvor da Skoleholderne i Særdeleshed faae Anviisning til at udvikle Meening og Indhold af det, der læses, paa det at Børnene maae fatte Begreb derom.
- 4) Omendskiøndt jeg haver aarlig erindret vedkommende Kirke-Patroner overalt i Stiftet om Kirkernes forefundne Brøstfældighed, og mange Kirker, som før vare forfaldne, i Anledning deraf ere blevne indsatte, saa virker dog min Erindring ikke paa alle Steder det fornødne til Kirkernes

Vedligeholdelse, da nogle Patroner, maaeskee til Trods, lade dem staae urørte. I Følge heraf er jeg beredt paa, naar alle Beretninger for sidste Aar ere indløbne, i en nærmere allerunderdanigst Forestilling at fremlegge min uforgribelige Meening om den beste Orden og Maade til at sørge for Kirkernes og Skolernes bestandige Vedligeholdelse.

- 5) Efter foregaaende nøjagtige Forklaring over den Fremgang til Christelig Kundskab, som haver viist sig i de Kirker og Skoler, hvor jeg i sidst forløbne Aar visiterede, vil det befindes, at

Den voxne Ungdom er meget vel oplyst i	20 Menigheder
Haver god og antagelig Kundskab i	21 Menigheder
Behøver Opvækkelse til videre Fremgang i	13 Menigheder
Tilsammen	54 Menigheder

Ligesaa vil det befindes, at

Skole-Ungdommen er meget vel underviist i	18 Skoler
Haver gjort antagelig Fremgang i	36 Skoler
Staaer for meget tilbage i	30 Skoler
Ligger i dyb Vankundighed i	21 Skoler
Tilsammen	105 Skoler

Allerunderdanigst overleveret

af

Nic. Edinger Balle

Kjøbenhavn d. 1 Jan. 1790.

Allerunderdanigst Indberetning for Aaret 1790 om Kirke- og Skole Visitatz i Siællands Stift

Paa mine Visitatz-Reyser i Aaret 1790 haver jeg anstillet Overhørelse med den voxne Ungdom af 70 Sogner i 43 Hovedkirker og undersøgt den mindre Ungdoms Fremgang i 94 Danske Skoler samt efterforsket Tilstanden i 6 Hospitaler og ellers beseet Kirke- og Skole-Bygninger overalt, hvor Veyen førte mig hen. I allerunderdanigst Følge af den mig paaliggende Pligt maae jeg da herved i allerdybeste Underdanighed fordriste mig til at aflægge Regnskab for den paa hvert Sted befundne Tilstand og Forfatning.

1. Ramsøe Herred

1. *Kiøge og Ølsemagle Sogner*. Da Provsten Hr. Køhler var blevet syg, maatte den residerende Capellan Hr. Føg forrette Prædiken. Han er en velbegavet, læreriig og opbyggelig Prædikant, som i sin korte Embedstid haver erhvervet sig en fortrinlig Yndest hos Menigheden og vedligeholder samme ved sin utrættelige Flid. Han er tillige en meget god og fattelig Catechet. Degnen i Ølsemagle Sr. Würtzel synger skikkelig og catechiserer meget vel. Den voxne Ungdom havde fra forrige Gang kiendeligen forbedret sig. Nogle svarede saa vel, at de med Føye kunde roses, og ellers havde jeg Aarsag til at være fornøyet. Kirken i Kiøge er i yderste Forfald og trænger saaremeget til en anseelig Hoved-Reparation. Derimod befindes Kirken i Ølsemagle at være i god Stand.

I *Kiøge Skole* havde en Deel Børn forsamlet sig. Men de fleste læste maadeligt i Bog og havde kun lært at opramse noget uden ad uden synderlig Forstand. At nogle svarede med bedre Færdighed og Forstand, var Forældrenes egen Underviisning at tilskrive. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Holm skal være en uefterrettelig Person. At han ey gjør sig tilbørlig Umage, erfarede jeg og sparede derfor ikke behørig Advarsel.

I *Ølsemagle Skole* læste Børnene godt i Bog, men udmærkede sig ellers ikke ved nogen synderlig Fremgang. De behøvede ogsaa at vænnes meere til Eftertanke. 10 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Degnen Hr. Würtzel, som tillige er Skoleholder, fattes ikke paa Evne til at undervise, og jeg vil haabe, at hans Lyst er paa nye blevet opflammet.

De saakaldte *Enkeboder i Kiøge* fandtes meget brøstfældige. Hvorfor Ordre blev givet til Reparation.

Hospitalet i Kiøge er gammelt og slet. Der klagedes over, at fornøden Ildebrand ikke var blevet anskaffet; og at Lofterne vare meget aabne, kunde jeg selv bemærke. Forstanderen blev paalagt i Magistratens Overværelse strax at foranstalte baade Ildebrændsel og Reparation efter Fornødenhed, med det Tillæg at Magistraten ellers havde at indberette, om heri Forsømmelse skulde finde Sted.

2. *Høyelse og Lellinge Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Kruuse er en brav og værdig Mand, som prædiker smukt og lærerigt samt catechiserer meget vel. Degnen Sr. Werdelin synger nogenledes og catechiserer ret vel. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed gandske fermt. Adskillige udmærkede sig baade ved Forstand og Færdighed i deres Svar saavelsom ved god Bibel-Kundskab. De Svages Antal var lidet. Ingen i Menigheden havde noget at klage over Lærerne.

I *Ølbye Skole* forefandtes skikkelig Boglæsning, og Børnenes Færdighed i at gjøre Rede for Lærebøgerne var upaaklagelig, men der behøvedes meer Veyledelse til at agte paa Meening og Indhold. Bibel-Historie lovede man at vilde begynde paa. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Holm er en gammel Mand, som læser med Lyst for Børnene og er just ikke en slet Catechet.

I *Høyelse Skole* syntes Børnene ikke at være ret faste i deres Boglæsning. For Børne-Lærdommen gjorde de Rede med en slags Færdighed, men uden synderlig Eftertanke. Til Opmuntring bleve dog 8 Bøger uddeelte. Skoleholder Brylow lader det ikke mangle paa Flid, men han er vel ikke synderlig oplagt til at give Børnene klare Begreber. Imidlertid gaaer det nogenledes an med hans Catechisation.

I *Lellinge Skole* havde jeg bedre Aarsag til at være fornøyet baade med Boglæsning og med Christendoms Kundskab hos Børnene, som ikke laae nedgravet i den blotte Hukommelse. Men Bibel-Historien var dog ey endnu blevet begyndt. Imidlertid bleve 12 Bøger uddeelte. Degnen Sr. Werdelin, som tillige er Skoleholder, forstaaer gandske vel at undervise Børn og kan gjøre god Nytte, naar han vedbliver sin Flid.

Kirken i Høyelse er i skikkelig Stand, og Kirken i Lellinge holdes meget vel vedlige.

3. *Eybye og Dalbye Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Kihl er en svag Mand, heel fattig i Aanden og prædiker gandske maadeligen, ligesom han heller ikke røber enten Øvelse eller Indsigt i Catechisation. Degnen Bagge synger vel nok og catechiserer ikke slet. Iblandt den voxne Ungdom fandtes en Deel, som havde god Kundskab, og nogle fortjente Roes. Men adskillige viiste alt for tydelig, at de vare slupne for let igjennem ved Confirmationen. Man klagede over i Menigheden, at Kirke-Tjenesten ikke holdtes ordentlig, da ey allene Collect og Epistel, men ogsaa Høymesse-Psalmen ikke sjelden blev

udeladt, og iligemaade at Skoleholdet ey heller var ordentligt. Baade Præst og Degn fik herover offentlig Paamindelse og lovede Bedring. Kirken i Eybye var noget brøstfældig paa Taget, men Kirken i Dalbye fandtes i skikkelig Stand.

I *Dalbye Skole* læste alle Børnene meget godt i Bog. De havde lært at gjøre god Rede for deres Børne Lærdom med skikkelig Eftertanke og vidste at svare med Forstand uden Plapper. 13 Bøger bleve uddeelte. Degnen Peder Larsen, som tillige er Skoleholder, underviser med Flid og catechiserer ikke ilde, med megen Varme og Færdighed.

I *Eybye Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. Imidlertid kunde de flittige læse nogenledes i Bog og vidste derhos at gjøre Rede med Forstand for det, som var lært af Christendom. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Bagge, som tillige er Skoleholder, kan godt undervise Børn, naar han vil, men til at ville behøver han Opvækkelse, som blev ham givet.

4. *Borup og Kimmerslew Sogner*. Sognepræsten Hr. Collin holdt en god prædiken i et opvækkende Foredrag og catechiserede grundigt og smukt. Degnen Randrup synger skikkelig og catechiserer heller ikke slet. Den voxne Ungdom udviiste en forstandig Kundskab og gjorde Rede for samme til Fornøjelse. Man vidste ogsaa noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Der svaredes i Menigheden, at man ikke havde noget at klage over Lærerne. Kirken i Borup er i god Stand, men ved Kirken i Kimmerslew havde Klokkeværket Mangler, som efter Løfte skulde afhjælpes.

I *Borup Skole* havde kun faa Børn indfundet sig, hvoraf nogle læste vel i Bog og havde lært Catechismus med nogenledes Forstand. Men Forsømmelsen var ellers alt for kiendelig. 5 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Degnen Bagge [: Randrup], som tillige er Skoleholder, kan nok læse for Børn, naar han vil gjøre sig Umage. Advarsel blev givet efter Fornødenhed.

I *Grønholt Skole* var det slet bestilt. Mængden havde været forsømmelig. Nogle faa læste taalelig i Bog og vidste lidet af Catechismus. 3 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Plenge, en ussel Mand, var nyelig ved Døden afgaaet.

I *Gammerød Skole* havde en god Deel Børn forsamlet sig. De læste meget vel i Bog. Ligesaa gjorde de med en udmærket Færdighed og Forstand skjønt Rede for deres Børne-Lærdom. Ogsaa nogle havde begyndt paa den Bibelske Historie. Mange skreve og regnede. 19 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jens Andersen, en gammel ærværdig Mand, vedbliver, som Jubel-Skolelærer, at undervise sine Børn med Lyst, Flid og Held. Hele Byens Bønder vare forsamlede i Skolen. Det var rørende for mig at see, med hvilken Kiærlighed og Ærbødighed de alle beegnede den værdige Olding som deres gamle Lærefader, og de velfortjente Opmuntringer, jeg maatte give ham, pressede dem Taarene af Øyene.

5. *Ørsted og Daastrup Sogner.* Sogne-Præsten Hr. Livyn prædikede ordentlig, læreriig og opbyggelig, men catechiserer ikke med Færdighed. Degnen Sr. Jensen synger taalelig og catechiserer vel nok. Den voxne Ungdom viiste sig i Almindelighed noget dorsk og vidste ikke meget ret til gavns. Enkelte Personer deriblandt svarede dog med god Forstand til Fornøyelse. Ingen i Menigheden havde noget at klage over Lærerne. Begge Kirkerne ere satte i meget god Stand.

I *Ørsted Skole* havde Børnene for det meste ikke lært andet end Catechismus uden at begribe Meningen, og i Boglæsning kunde heller ikke nogen synderlig Færdighed bemærkes. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Jensen, som tillige er Skoleholder, kunde vel nogenledes undervise, dersom han var flittigere.

I *Daastrup Skole* kunde de flittige Børn læse vel i Bog og havde skikkeligt Begreb om Catechismi Lærdomme. Paa Bibel-Historien skulde der nu begyndes. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Røhr læser ret got for Børn og catechiserer paa fattelig Maade i god Orden.

6. *Rorup og Glim Sogner.* Sogne-Præsten Hr. Olrog prædiker opbyggeligt og ordentligt. I Catechisation behøver han nogen meere Øvelse. Degnen Sr. Knudsen kan nok lade sig høre med sin Sang, men han skal endnu lære at catechisere. Hos den voxne Ungdom yttrede sig smuk Indsigt i Religionens Lærdomme, for hvilke man tillige gjorde Rede med en roesværdig Færdighed. De faa Svage, som bleve antrufne, vare fra andre Sogner. Der svarede i Menigheden, at intet var at klage. Kirken i Rorup var indvendig i god Stand, men behøvede nogen Udspækning paa Taarnet. Kirken i Glim holdes forsvarlig vedlige.

I *Høybye Skole* havde stor Forsømmelse fundet Sted, da nys afdøde Skoleholder¹³⁷ var gammel og udlevet. Imidlertid kunde dog nogle Børn læse godt i Bog. Deres Udenadslæsning var blot Hukommelse-Værk. Imidlertid, da Forældrene dog havde selv gjort sig Umage med deres Børn, bleve 8 Bøger uddeelte til Opmuntring. Den nye Skoleholder Rabe giver god Forhaabning om Flid og Lyst, men han maae først lære at catechisere.

I *Glims Skole* var heller ingen synderlig Flittighed at bemærke. Dog læste nogle temmelig vel i Bog og manglede ey heller al Indsigt i Børnelærdommen. 5 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Knudsen, som tillige er Skoleholder, skal nu først til at viise sig.

7. *Gadstrup og Syv Sogner.* Da Sogne-Præsten Hr. Münster var syg, maatte en anden prædike for ham. Degnen Sr. Mejer er en taalelig Sanger og en maaelig Catechet. Den voxne Ungdom lagde i Almindelighed antagelig Kundskab for Dagen. Nogle erhvervede sig Roes for deres gode Indsigt. Der svaredes i Menigheden, at man ey havde noget at klage. Begge Kirker holdes i skikkelig Stand.

I *Gøderup Skole* fandtes en Deel Børn, som ey allene kunde godt læse i Bog, men havde ogsaa lært deres Børne-Lærdom med nogenlunde Eftertanke. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Peder Christophersen er paa god Vey til at lære den rette Catechisations Maade.

I *Wiibye Skole* var en Mængde af Børn forsamlede. Boglæsningen kunde i Almindelighed ikke roses. Desto meere havde de lært at opramse Catechismus og Forklaring, men uden at sandse noget af Ordenes Meening. Da imidlertid en Deel Forældre havde selv med stor Omhue antaget sig deres Børns Forfremmelse i Kundskab, bleve 10 Bøger uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Wiiberg er vel en flittig og skikkelig Mand, men forstaaer ikke andet end at høre Lectier.

I *Gadstrup Skole* havde Forsømmelsen været stor. Faa kunde derfor svare noget, og Boglæsningen maatte lastes. Skylden lae tildeels i Forældrenes Vrangvillighed, som ikke havde vildet holde deres Børn til Skole. Med Advarsel og paa Vilkaar om Forbedring bleve 9 Bøger uddeelte, da ellers Bøgerne igjen af Læreren til Vedkommendes Beskæmmelse skulde dem fratages. Degnen Sr. Meyer, som tillige er Skoleholder, kan nok undervise, men er ikke for at gribe sig an dermed. Han blev kraftig nok ansporet, om det ellers vil hjælpe noget.

II. Faxøe Herred

1. *Karise og Alsløv Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Zofmann prædiker godt og opbyggeligt. Han er tillige en ferm og forstandig Catechet. Degnen Sr. Fieldsted er baade i Sang og Catechisation netop taalelig. Den voxne Ungdom svarede meget vel. Ikke faa deriblandt udviiste en Kundskab, som i en Landsbye-Menighed fortjener at kaldes ypperlig. Ogsaa vidste man lidet af Bibel-Historien. Menigheden havde intet at klage over Lærerne. Kirkerne ere i nogenledes Tilstand.

I *Karise Skole* var der Forskiæl hos Børnene i Henseende til Boglæsningen, da nogle kunde færdig læse og andre derimod meget maadeligen. Om Indhold og Meening af det, de havde lært, vare de ikke vandte til at gjøre sig noget Begreb. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Størchel er en gammel Mand, som kan lære Børnene at læse i Bog og høre dem en Lectie uden ad, men intet videre.

I *Alsløv Skole* havde derimod Børnene gjort bedre Fremgang. Deres Boglæsning var gandske upaaklagelig, og Christendommen have de ikke lært uden Forstand. Ogsaa vidste de at gjøre Rede for adskillige smukke Psalmer. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jensen underviser vel nok og catechiserer ret godt.

I *Taagerup Skole* havde jeg ligeledes Aarsag at være fornøyet med Boglæsningen. Men ellers var Hukommelsen blevet meere dyrket end Forstanden. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Christen Hansen var nyelig ankommet og lovede at viise mueligste Flid.

I *Store-Linde Skole*, som nyelig var oprettet, lærde de fleste Børn endnu at stave og læse. Nogle faa havde begyndt paa Catechismus. 6 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Børge Olsen haver andensteds lagt Prøver for Dagen af god Underviisnings-Maade og forventes altsaa at kunne her stifte Nytte.

2. *Spjellerup og Smerup Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Ostenfeldt haver et besværligt Maal, som gjør hans Foredrag paa Prædikestoelen ubehageligt, men han catechiserer dog skikkeligen. Degnen Sr. Sommer synger taaleligen og catechiserer nogenledes godt. Den voxne Ungdom fremlagde i Almindelighed god antagelig Kundskab. Men nogle svarede især ypperligt og kunde tillige gjøre Rede for den Bibelske Historie samt havde lært smukke Psalmer. Der var intet i Menigheden at klage over Lærerne. Kirkerne holdes i forsvarlig Stand.

I *Spjellerup Skole* havde Forsømmelse taget Overhaand; dog kunde adskillige Børn læse vel i Bog og havde lært noget af deres Christendom, ikke uden al Forstand. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Myhlenfort er en gammel vrantet Attestatus, som ikke tager sig Embedet nærmere, end han høyligst maae nødes til.

I *Store Taarøye Skole* var en Mængde Børn forsamlede. De læste meget vel i Bog og havde smukt Begreb om Religionens Lærdomme, for hvilke de tillige gjorde Regnskab med Færdighed. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Daniel Christophersen underviser med Flid og Nytte. Hans Catechisation er fattelig og ordentlig.

I *Lille-Taarøye Skole* begyndte de fleste Børn først at lære at læse. Imidlertid syntes dog noget Haab om bedre Fremgang at fremlyse hos adskillige. 3 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Peder Hansen er troe i sit Arbejde, men forstaaer ikke at catechisere.

I *Smerup Skole* kostede det megen Umage at frembringe Liv og Virksomhed hos de forsamlede Børn. Det blev endelig mueligt at lede dem til noget Begreb om Catechismi Indhold, hvilken de ellers blot havde lært at opramse. Med Boglæsningen gik det an. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lars Hansen arbejder flittig, men skal først lære at catechisere.

I *Spjellerup Hospital* besøgte jeg alle Stuerne, men ingen havde noget at klage.

3. *Wemmetofte Kirke*. Sogne-Præsten Hr. Zahle prædiker smukt, ordentligt og opbyggeligt. Hans Danske Sprog flyder gandske vel for ham.¹³⁸ Ogsaa catechiserer han ret godt. En Deel af Ungdommen, da den først var blevet oplivet, svarede vel og med sund Eftertanke. Hos en Deel var derimod ikkun maadelig Kundskab.

I *Wemmetofte Skole* havde jeg megen Fornøjelse af de fleste Børn, som viiste

sund Eftertanke, svarede fermt, læste vel i Bog og vidste noget tillige af den Bibelske Historie. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bruun synger godt og underviser med Forstand, ligesom han ogsaa er flittig.

4. *Faxø Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Heyberg holdt en opbyggelig, smuk og lærerig Prædiken. Han er en ypperlig Catechet. Degnen Musted er den beste Sanger i heele Stiftet og virkelig Mester i sin Kunst. Ogsaa catechiserer han meget vel. Den voxne Ungdom svarede meget fermt og gjorde ypperlig Rede med god Forstand for sin Christendom. Mange havde lært smukke Psalmer og kiendte tillige den Bibelske Historie. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirken var under Reparation.

I *Faxø Skole* havde en stor Deel Børn forsamlet sig. Med Boglæsningen gik det meget godt. Ligesaa kunde de smukt aflægge Regnskab for deres Christendoms Kundskab og havde skikkeligt Begreb derom. De havde lært Psalmer og begyndt paa den Bibelske Historie. 13 Bøger bleve uddeelt. Skoleholder Haubroe synger vel, læser med Flid for sine Skole-Børn og catechiserer med Forstand.

I *Wiwede Skole* var Børnenes Antal ikke stort. Men Boglæsningen fandtes upaaklagelig, og god Begyndelse var skeet til Fremgang i Christelig Kundskab. Noget vidste man allerede af den Bibelske Historie. 6 Bøger bleve uddeelt. Skoleholder Morten Schade forretter sit Embede efter Evne med al Troeskab. Det gaaer nogenledes an med hans Catechisation.

I *Stubberup Skole* læste Børnene meget vel i Bog og aflagde Regnskab for deres Christendoms Kundskab baade med Forstand og Færdighed. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Rasmus Nielsen underviser med Held og Lyst. Som læg Mand betragtet er han en god Catechet.

I *Wærløse Skole* savnedes Færdighed i Boglæsning, og hvad Børnene havde lært af deres Christendom, bestod for det meste i Ramserie. Men iblandt en stor Mængde af Børn fandtes dog Leylighed til at uddele 6 Bøger. Skoleholder Anders Dal er gammel og synes ey at være udrustet med synderlig Bequemhed til Underviisning.

I *Wallebroe Skole* kunde jeg ikke tilbageholde min Misfornøjelse, da Børnene læste saare maadeligen i Bog og vidste meget lidt af deres Christendom uden engang at forstaae det tilgavns. For Opmuntrings Skyld bleve dog 4 Bøger uddeelte. Skoleholder Kastrup tager [paa] andet vare end sin Skole og blev derfor ved skriftlig Advarsel i Skole-Journalen saavel som ved mundtlig Paamindelse ansporet til større Flid, om han ellers ikke vil tabe sit Embede.

I *Houbye Skole* maatte jeg atter beklage mig over maadelig Boglæsning og over Mangel af alt Begreb om det lidet, som var lært. 5 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Møller forstaaer neppe at gjøre et eneste fornuftigt Spørmaal til Børnene. Han blev anklaget for Drikfældighed

og Uduelighed. Jeg haver ladet en ordentlig Undersøgelse desangaaende anstille ved Herreds-Provsten og nogle Sognemænd. Men intet videre kunde dog endnu efter Skoleforordningen foranstaltes, end at han blev offentlig irettesat og mulcteret med den Betingelse, at han ved næste Klage, som maatte findes at have Grund, bliver afsat. Nogle viskede mig i Øret, at hans Drukkenskab ikke vel kunde bevises, og at han efter al Formodning var blevet forført et Par Gange til at tage for meget til sig af nogle Uvenner, som lagde an paa at styrte ham. Derfor drev jeg ikke Sagen imod ham for denne Gang til det yderste.

5. *Roholte Sogn.* Sogne-Præsten Hr. Flindt prædiker opbyggelig, skjønt ikke med stor Grundighed. Hans Catechisation er antagelig. Degnen Sr. Bay synger godt og catechiserer vel. Hos den voxne Ungdom forefandtes i almindelighed skikkelig Kundskab. Ogsaa nogle viiste Forstand og Færdighed. Den Bibelske Historie var dem ikke ubekendt. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne. Kirken er i god Stand.

I *Roholte Skole* havde Pigebørnene beviist den meste Flid og læste derfor godt i Bog samt vidste at svare med temmelig god Forstand. Drengene havde været mindre flittige og vare meere dorske. 10 Bøger bleve uddeelte. Degnen Bay, som tillige er Skoleholder, giver god Underviisning og behøver alene nogen Opmuntring, som ogsaa blev ham meddeelt.

6. *Kongsted Sogn.* Sogne-Præsten Hr. Rosenkilde, Provst i Herredet, er en god Folks-Lærer, som veed at nedlade sig til Almuens Fatte-Evner og prædiker opbyggeligt. Han catechiserer meget godt. Degnen Sr. Schydtz er en skikkelig Sanger og en god Catechet. Iblandt den voxne Ungdom fandtes en Deel, som ikke syntes at vide meere end det fornødne. Men en Deel udviiste grundig Indsigt og megen Færdighed. Især havde mange meer end almindelig Kundskab om den Bibelske Historie. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Kirken er i god Stand.

I *Kongsted Skole* fandt jeg den Siældenhed, at Tieneste-Drengene havde læst best i Bog og kunde best gjøre Rede for deres Christendom med temmelig godt Begreb. 11 Bøger bleve uddeelte. Degnen Schydtz, som tillige er Skoleholder, underviser meget vel og catechiserer godt.

I *Eskildstrup Skole* var Fremgangen ikke saa stor. Dog havde mange anvendt tilbørlig Flid, ey allene med Boglæsning, men ogsaa i Henseende til deres Børne-Lærdom. Ikkun at nogen meere Veyledelse til Eftertanke behøvedes. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Textor er flittig og udretter, hvad han kan.

7. *Wester og Øster-Egede Sogner.* Sogne-Præsten Hr. Holbye prædiker smukt og lærerigt. Han catechiserer med Forstand. Degnen Sr. Piper synger og catechiserer taaleligen. Den voxne Ungdom røbede i Almindelighed ikkun maa-

delig Kundskab og behøvede derfor den givne Opvækkelse. Men adskillige viiste dog ved deres gode og forstandige Svar, at Skylden ey var paa Lærernes Side. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Kirkerne ere i nogenledes Stand.

I *Wester-Egede Skole* fandtes endeel Børn, som havde gjort skikkelig Fremgang og kunde svare med nogenledes Forstand. Ogsaa læste de gandske vel i Bog. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Piper, som tillige er Skoleholder, fattes ikke paa Evne til at forrette sit Embede med Nytte.

8. *Ulsø og Braabye Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Bech holdt en god og vel udarbejdet Prædiken i et fatteligt Sprog. Hans Catechisation maatte dog gjerne være noget tydeligere. Degnen Sr. Johansen synger maadelig, men catechiserer meget godt. Den voxne Ungdom havde lært sin Børne-Lærdom meget vel og kunde forklare sig med Færdighed. Dog savnede jeg nu og da tilbørlig Fasthed og Lys i Begreberne. Kirkerne holdes skikkeligen vedlige. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage.

I *Ulsø Skole* læste Børnene godt i Bog og havde lært deres Christendom med Flid. Men nogen meere Veyledelse skulde dem gives til at agte paa Meningen. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Johansen, som tillige er Skoleholder, mangler ikke de fornødne Egenskaber til at forrette sit Embede med Held og Fremgang.

I *Nielstrup Skole* var Børnenes Forsamling stor og deres Fremgang roesværdig. De havde lært deres Børne-Lærdom med Eftertanke, svarede fermt og læste godt i Bog. Ogsaa vidste de mange Psalmer. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Ole Hansen underviser med megen Flid og Troeskab. Han catechiserer, skjønt han er en Bondekarl, gandske fornuftig.

9. *Dalbye og Thurebye Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Schousboe prædikede tydeligt, godt og opbyggeligt. Han catechiserer ogsaa vel nok. Degnen Sr. Møldrups synger elendig, men catechiserer godt. Iblandt den voxne Ungdom fandtes adskillige meget vel oplyste. Endeel havde antagelig Kundskab. Men en stor Deel var ikkun maadelig og trængte meget til de givne Paamindelser. Ikkun faa havde lært Psalmer. Der blev svaret i Menigheden, at man ey havde noget at klage. Kirkerne holdes vel vedlige.

I *Rode Skole* herskede den yderste Vankundighed over alle Børnene. Ogsaa de, som efter Skoleholderens Foregivende skulde have været flittige, kunde ey engang opramse, mindre forstaae Catechismus. Med Boglæsningen var det ligeledes elendig bestilt. 2 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Hytter er en gammel, uduelig, stridig og slem Mand, som aldrig haver befattet sig med andet end at skrive Klager og Indlæg. Sognemændene klagede haardeligen over ham. Han trodsede, indtil jeg endelig fik ham tvunget til at lade sin Underviisnings Gave høre for mig. Da viiste det sig, at

han ey kunde forklare den simple Mening af det andet Bud eller af den femte Bøn i Fader vor; og nu var da hans heele Mod tilintetgjort paa eengang. Af Ynksohmhed over hans høye Alder bevægede jeg Sognemændene til at taale ham ved Brødet paa de Vilkaar, at en anden duelig Mand paa hans Bekostning skulde antages til at læse i Skolen. Dette er nu skeet, og Underviisningen er da saaledes blevet forbedret.

I *Høsten Skole* havde vel nogle lært deres Børnelærdom med skikkelig Forstand. Men de fleste vare dog ikke komne videre end til at stave og læse i Bog. 5 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Weisman kan vel nok lære Børn at læse, men forstaaer ikkun lidet at catechisere.

I *Kiederup Skole* havde Børnene ligeledes gjort saare liden Fremgang. Største Deelen læste slet i Bog og vidste lidet eller intet af Catechismus. Men 4 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Nyegaard, en gammel skikkelig Mand, gjør, hvad han kan. Men Børnene agte ham ikke meere, og Forældrene ere ey meget villige til at sende deres Børn i Skole. Ogsaa her behøves en Medhjælper, som vel med første bliver antaget.

I *Dalbye Skole* havde jeg Fornøjelse af de flittige Børn, som kunde færdig svare med god Forstand. Bøglæsningen skulde allene noget meere paadrives. Ogsaa havde de lært mange Psalmer. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Schousboe giver god Underviisning og catechiserer meget vel.

III. Tutze-Herred

1. *Butterup og Tutze Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Aagaard havde nok gjort sig Umage med sin Prædiken, men havde dog ingen Gaver til at frembringe lærerig Opbyggelse. Derimod catechiserer han vel. Degnen Sr. Gandrup synger godt og er en duelig Catechet. I Almindelighed svarede den voxne Ungdom ret godt, ikke uden Forstand og Eftertanke. Der fandtes ogsaa de, som vidste at udmærke sig. Bibel-Historien var dem ey heller ubekendt. Ingen havde noget at klage i Menigheden. Kirken i Butterup er i god Stand og Kirken i Tutze ligesaa.

I *Butterup Skole* læste Børnene meget vel i Bog, svarede fermt og med Forstand og havde lært adskilligt af den Bibelske Historie, ligesom ogsaa nogle iblandt dem skreve og regnede. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Gandrup, som tillige er Skoleholder, underviser med Troeskab og Forstandighed. Hans Catechisation er smuk og fattelig.

I *Tutze Skole* havde Børnene været meget forsømmelige. Nogle vidste dog at gjøre Rede med en slags Færdighed for Børnelærdommen, men dem fattedes Veyleidelse til at fatte Indholdet deraf. Bøglæsningen behøvede ogsaa meere at paadrives. 7 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Staal er vel en skikkelig Mand, men forstaaer ikkun lidet af sine Embeds Pligter.

2. *Hørbye Sogn*. Sognepræsten Hr. Holm prædiker ordentlig, smukt og opbyggeligt. Han catechiserer ligeledes gandske vel. Degnen Sr. Klingenberg synger temmelig og catechiserer godt. Den voxne Ungdom gjorde herlig Rede med sund Forstand og megen Færdighed. Alle havde en skjøn og mange en ypperlig Kundskab. Man kiendte den Bibelske Historie og havde lært mange Psalmer. Ligesom med een Mund svarede hele Menigheden, at intet var at klage paa Lærerne. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Hørbye Skole* kunde de flittige Børn ret vel give tilkiende, at de fattede Meening og Indhold af Børnelærdommen, hvilken de ellers vidste at gjøre Rede for med temmelig Færdighed. Men Boglæsningen burde have været bedre i Almindelighed. 9 Bøger bleve uddeelte. Degnen Klingenberg, som tillige er Skoleholder, kan got veylede Børnene til tydelig Indsigt og behøver allene at opmuntres til nye Iver og Flid, som heller ikke blev forglemt.

3. *Udbye Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Schourup holdt en god og lærerig Prædiken. Han catechiserer ret vel. Degnen Sr. Ostenfeldt synger slet og catechiserer uden Forstand, skjønt han indbilder sig, at det er meget skjønt. Hos den voxne Ungdom viiste sig i Almindelighed en smuk og roesværdig Kundskab. Ikke faa erhvervede sig Berømmelse ved deres forstandige og færdige Svar. Man svarede i Menigheden, at intet var at klage. Kirken behøver Reparation.

I *Udbye Skole* var det kun maadelig bestilt med Boglæsningen. Vel nok havde en Deel af Børnene lært uden ad, men vidste kun lidet af Mening og Indhold. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Sr. Ostenfeldt, som tillige er Skoleholder, skal vel have studeret, men det kiendes ikke af hans Underviisning, som er heel maadelig. Ogsaa mangler hans Flid, hvorudover han blev temmelig alvorligen advaret.

4. *Hagested og Gislunge Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Søbørg, som er en god Astronom og haver gjort sig fortjent ved sin udgivne Stjerne-Catechismus,¹³⁹ prædiker grundigt og opbyggeligt. Ligesaa catechiserer han meget vel. Degnen Sr. Vincentz synger skikkelig og catechiserer godt. Den voxne Ungdom svarede ret fermt. De fleste udmærkede sig ved Grundighed og Bestemthed i deres Svar. De faa Svagere havde dog antagelig Kundskab. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne. Kirken i Hagested er istandsat. Kirken i Gislunge behøver Reparation og haver samme i Vente.

I *Hagested Skole* havde faa Børn gjort synderlig Fremgang. Men disse vidste dog at svare med skikkelig Indsigt og kunde temmelig vel læse i Bog. Hoben havde derimod været forsømmelig. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Vincentz, som tillige er Skoleholder, kan godt undervise og er ikke uflittig.

I *Gislunge Skole* var af Begyndelsen slet ingen Børn tilstede. Oldermænden maatte da lade sit Horn høre, og nu forsamledes baade Forældre og Børn.

Men over alle Børnene laae det tykkeste Vankundigheds Mørke udstrakt saa nær som over tre, hvilke af Forældrene selv vare underviste. De øvrige kunde ey engang læse i Bog og mindre gjøre Rede for deres Christendom. 3 Bøger bleve altsaa uddeelte. Skoleholder Weinhof, som tillige er Birkedommer, besidder slet ingen Duelighed og haver ey heller været flittig. I Følge af Sognemændenes indgivne Klage blev ham forelagt enten godvillig at qvittere Skolen eller at underkaste sig Dom til afsættelse. Han valgte det første, og nu er da Skolen blevet forsynet med en bedre Lærer.

5. *Kundbye Sogn*. Sognepræsten Hr. Westengaard holdt en læreriig, smuk og ordentlig Prædiken med gode Gaver. Han messer godt og catechiserer meget vel. Den voxne Ungdom svarede ypperlig. Degnen Sr. Hiorth synger vel nok og catechiserer godt. Ingen havde noget at klage over i Menigheden. Kirken er i den ypperligste Stand.

I *Kundbye Skole* røbede endeel Børn megen Vankundighed. Men Skylden var allene hos Forældrene, som modvillig havde afholdt deres Børn fra Skolen. Derimod kunde de flittige Børn ey allene læse vel i Bog, men havde ogsaa erhvervet sig god Færdighed i deres Christendoms Kundskab, for hvilken de aflagde Regnskab med temmelig Indsigt. Tillige havde de lært endeel Psalmer, og nogle kunde skrive. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Hiorth, som tillige er Skoleholder, anvender Flid og Forstand ved Underviisningen.

I *Torslunde Skole* kiendtes ligeledes Prøve af god Underviisning for de flittige Børn, som svarede vel og fermt, ikke uden skikkelig Indsigt. Ogsaa havde de lært Psalmer. Men Boglæsningen skal meget meere paadrives. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Walbohm er flittig og duelig. Han catechiserer gandske vel.

I *Kundbye Hospital*, som er indrettet for 8 Fattige i 4 Stuer, svarede alle Lemmerne, at de fik, hvad dem tilkommer, og levede fornøiede.

6. *Bierbye og Mørke Sogner*. Sogne Præsten Hr. Rasmussen var nyelig ved Døden afgaaet. Degnen Sr. Zeuthen synger nogenledes og catechiserer ikke ilde. Den voxne Ungdom svarede meget forskiellig. Nogle udviiste en smuk og fuldstændig Kundskab. Andre havde ey bragt det videre end til Lille Catechismus, og deres Antal var alt for stort. Psalmer havde de dog alle lært. Kirken i Bierbye er i taalelig Stand, men behøver dog snart Reparation. Mørcke Kirke var endelig efter mine mange forgiæves Paamindelser nu taget under en Reparation, som vil koste Eyeren¹⁴⁰ desto meere, jo længere han haver ladet samme henstaae.

I *Bierbye Skole* havde en god Deel Børn viist megen Flid og kunde derfor svare ret fermt, ikke uden Indsigt. Men Boglæsningen skulde være færdigere. 11 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Zeuthen, som tillige er Skoleholder,

forstaaer just ikke meget, men giver dog Børnene et nogenledes tydeligt Begreb om deres Christendom og er flittig.

I *Bukkerup Skole* var ikkun et lidet Antal at træffe af Børn, hvis Kundskab maatte holdes for taalelig. Den største Deel røbede megen Uvidenhed og læste slet i Bog. 5 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jørgensen er selv saa ukyndig, at han neppe kan rette Børnenes Feyl lige efter Bogen og mindre forklare den.

7. *Skamstrup og Frydendal Sogner*. Sognepræsten Hr. Prahldt holdt en vel udarbejdet, grundig og smuk Prædiken. Han catechiserer godt. Degnen Sr. Heyde synger vel og catechiserer fermt. Iblandt den voxne Ungdom fandtes mange, som svarede skjønt og viiste baade Forstand og Færdighed. De havde lært noget tillige af den Bibelske Historie og vidste mange Psalmer. Kundskaben var hos de andre antagelig, og nogle syntes at være maadelige, som dog vare komne fra andre Sogner. Ingen havde noget at klage i Menigheden over Lærerne. Begge Kirkerne, hvilke tilligemed Kundbye Kirke tilhøre Hr. Conferentz Raad Hansen, holdes i den ypperligste Stand og ere de smukkeste i Landet.

I *Skamstrup Skole* havde de flittige Børn lært deres Christendom meget vel, kunde godt læse i Bog og øvede sig derhos i at skrive og regne. Men største Deelen røbede ellers sin egen utilladelige Forsømmelse. 10 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Sr. Heyde, som tillige er Skoleholder, giver Børnene en god og forstandig Underviisning.

I *Frydendal Skole* var en skøn Deel Børn forsamlede, hvoriblandt mange havde været flittige og kunde derfor til stor Fornøjelse aflægge Regnskab for deres smukke Kundskab med Indsigt og Færdighed. Den Bibelske Historie var dem bekiendt, ligesom de og havde lært Psalmer. 17 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sundt er en brav Lærer og en duelig Catechet.

8. *Jyderup og Holmstrup Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Gøtzsche havde udarbejdet sin Prædiken med Flid og var ikke uheldig i at catechisere. Degnen Sr. Rhuud synger taalelig og catechiserer som en Begynder. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed skikkelig. Kundskaben var hos de fleste antagelig. Nogle maadelige vidste kun lidt. Men adskillige andre udviiste god Færdighed og Forstand. Psalmer havde de lært. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Den herlige store Kirke i Holmstrup, som er bygget i Oldtiden med Kunst og Smag, haver endnu ikke efter mine igjentagne Paa-mindelser erhholdet tilbørlig Reparation, men skal dog have samme snart i Vente. Kirken i Jyderup er i nogenledes Stand.

I *Holmstrup Skole* fandtes temmelig god Boglæsning. Børnene vidste tillige for en Deel at gjøre Rede med nogenledes Indsigt for Religionens Lærdomme. Adskillige af dem lærte at skrive. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder

Bruun er ikke ilde oplagt til at undervise og gjør sig Umage for at lære den rette Catechisations-Maade.

I *Jyderup Skole* havde Børnene for en Deel viist megen Flid og svarede derfor meget godt. Fermt læste de i Bog og havde tillige godt Begreb om deres Christendom. Psalmer havde de lært, og nogle begyndte at skrive. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Rhuud er tillige Skoleholder. Men hans Medhiælper Peder Møller er den, som haver al Fortjeneste af Ungdommens Fremgang.

9. *Hiembek og Svinninge Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Provst Nissen prædiker opbyggeligt og fatteligt. Han catechiserer tydelig og vel. Degnen Sr. Laurentius kan i sit 87. Aar ikke forrette noget meere. Iblandt den voxne Ungdom var en Deel ret vel oplært og svarede med god Forstand. Hos Mængden befandtes antagelig Kundskab. Man vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne. Begge Kirkerne ere i forsvarlig god Stand.

I *Hiembek Skole* savnedes ikke ferme Børn, som udmærkede sig fra den største Hob ved god Boglæsning og færdig Christendoms Kundskab. Munterhed og Lyst besjælede dem. De havde lært mange Psalmer. 10 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Laurentius, som tillige er Skoleholder, kan ikkun lidt udrette. Men den brave og nidkiære Provst virker det meste til Børnenes Fremgang ved sit gode Tilsyn.

I *Svinninge Skole* var en stor Mængde af Børn forsamlet. For største Deelen læste de vel i Bog og havde fattet et gandske skikkeligt Begreb om deres Christendom, for hvilken de færdig gjorde Rede. Nogle begyndte at skrive. Alle havde lært Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sommer er oplagt til at undervise og catechiserer ret godt. Dog blev han paa god Maade opmuntret til at vedligeholde sin Flid, da samme paa nogen Tid syntes at være aftaget.

IV. Artz Herred

1. *Tømmerup Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Dame prædiker tydelig og vel, ligesom han ogsaa catechiserer fatteligt og godt. Degnen Sr. Hanberg synger nogenledes, men catechiserer maadelig. Den voxne Ungdom havde fra forrige Gang kiendeligen forbedret sig og svarede i Almindelighed gandske godt. Ogsaa nogle lagde meere udbredt Indsigt for Dagen og havde gjort sig den Bibelske Historie bekiendt. Adskillige Svage ere endnu tilbage. Man havde i Menigheden ikke noget at klage. Kirken er i god Stand.

I *Tømmerup Skole* fandtes nogle faa Børn, som kunde give taaleligt Svar af Catechismo, og med Boglæsningen var det i Almindelighed slet bestilt. 4 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Degnen Sr. Hanberg, som tillige er Skoleholder, haver ikke den rette Underviisnings-Maade i sin Magt og anvender ey heller synderlig Umage. Dersom Paamindelse kan hiælpe noget, er samme ikke blevet sparet.

2. *Rachløw Sogn.* Sognepræsten Hr. Fabritius prædiker uden al Sammenhæng og orden det bare Kirkens Vadmel. Han catechiserer ligesaa maadelig. Manden er i mange Henseender skrøbelig og behøver høylig en Medhjælper. Jeg haver med den yderste Omhyggelighed søgt at overtale ham dertil, og da ingen kiærlig Formaning kunde hjælpe til sidst brugt Alvorlighed. Endelig skrev han da, at jeg maatte skaffe ham en Hjælpe-Præst; og da jeg derpaa med stor Møye havde bevæget en af de solliciterende Præster i Kiøbenhavn til at drage derud, vilde Hr. Fabritius, tvertimod sit givne Løfte og sin egen Anmodning, ikke antage ham. Nu skal da Provsten nærmere undersøge, om han er blevet saa ferm, som han foregiver. Saasart jeg erholder nærmere Kundskab, maae jeg allerunderdanigst fremlægge Præstens Forfatning og Menighedens Trang for Hans Majestæt Selv til nærmere allerhøyeste Resolution.¹⁴¹ Degnen Sr. Clausen synger og catechiserer saa maadeligen. Den voxne Ungdom havde ingen færdig eller fuldstændig Kundskab. Hoben var gandske maadelig oplært. Det kan ey heller andet være, da Præsten, efter egen Tilstaaelse, aldrig catechiserer. Hist og her fandtes adskillige, som alligevel svarede ret godt. Nogle Forældre have meest Deel i deres Forfremmelse. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Rachløw Skole* gjorde mange Børn fornøvelig Rede for deres Christendoms Kundskab, ikke uden Forstand, og læste vel i Bog. Tillige havde de lært Psamler. Men da disse sjælden eller aldrig havde søgt Skolen, var det klart, at deres Fremgang maatte tilskrives Forældrenes Omhue. I Betragtning heraf bleve 12 Bøger uddeelte. Degnen Sr. Clausen, som tillige er Skoleholder, fattes baade Lyst og Kraft, da han er gammel og affældig.

I *Wollerup Skole* var det ey bedre bestilt enten med Skolegang eller med Underviisning. Saare liden Kundskab var at udlede af de fleste Børn. Men de, som kunde læse godt i Bog og ellers svarede skikkeligen, vare underviist af Forældrene. I Betragtning heraf bleve 7 Bøger uddeelte. Skoleholder Hiorth er som gammel og tunghørende næsten gandske uduelig. Omsider haver han nu ladet sig bevæge til at antage en Medhjælper.

3. *Refsnæs Sogn.* Sognepræsten Hr. Monrad holdt en smuk og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Schou synger meget falskt, men catechiserer ret skikkeligen. Den voxne Ungdom havde meget forbedret sig fra forrige Gang. Kundskaben befandtes i Almindelighed god, og hos nogle kunde den med Føye kaldes ypperlig. Man havde lært Psalmer og vidste noget af den Bibelske Historie. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Kirken er i god Stand.

I *Refsnæs Skole* læste Børnene godt i Bog og havde skikkeligt Begreb om deres Christendom. Ligesaa havde de lært mange smukke Psalmer. 11 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Schou er tillige Skoleholder. Men han haver en Medhjælper ved Navn Peder Pedersen, som forstaaer godt at undervise.

4. *Callundborg Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Mag. Fleischer holdt en grundig og vel udarbejdet Prædiken, men uden Liv, da hans Gaver ere maadelige. Ey heller catechiserer han paa beste Maade. Den residerende Capellan Hr. Suhr catechiserer med større Færdighed. Chordeggen Sr. Svella er en smuk Mand og synger vel. Ungdommen havde god antagelig Kundskab. Man forstod, hvad der var lært. Ogsaa vidste man noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Borgemesteren¹⁴² fremtraadte og svarede paa Borger-skabets Vegne, at intet var at klage over Lærerne. Kirken er i skikkelig Stand.

I *Callundborg Chor-Skole* havde jeg megen Fornøjelse af Børnenes ferme og muntre Svar. Deres Kundskab var lys og klar. De læste ypperlig i Bog. Meget havde de lært af den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. De skreve og regnede. 14 Bøger bleve uddeelte. Chordeggen Svella, som tillige er Skoleholder, underviser særdeles vel og catechiserer meget godt.

I *Callundborg Bye-Skole* overhørte jeg Børnene med ligesaa stor Fornøjelse. De kunde herlig gjøre Rede for Mening og Indhold af Religionens Lærdomme. Boglæsningen var skøn. Noget vidste man af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. De skreve og regnede. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Fugl underviser og catechiserer med Forstand.

5. *Rørbye Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Provst Kreyberg holdt en læreriig og bevægelig Prædiken. Men til Catechisation besidder han ikke Færdighed. Deggen Sr. Bredsdorf er ingen Mester hverken i at synge eller catechisere. Den voxne Ungdom aflagde Prøver paa godt Begreb og god sund Kundskab. Nogle udmærkede sig til Berømmelse. Men enkelte Svage kunde dog hist og her bemærkes. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Kirken er i god Stand.

I *Rørbye Skole* fandtes ikkun faa, som kunde taalelig læse i Bog. Heller ikke vidste man andet end Catechismus og forstod kun lidet deraf. Forsømmelsen baade paa Lærerens og Børnenes Side var alt for kiendelig. 5 Bøger bleve dog uddeelte. Deggen Sr. Bredsdorf, som tillige er Skoleholder, gjør sig ingen Umage og viser kun liden Øvelse. Han blev advaret.

6. *Aarbye Sogn*. Sognepræsten Hr. Flensborg prædiker gandske ordentlig og opbyggelig. Ligesaa catechiserer han meget vel. Deggen Sr. Stiernholm synger og catechiserer godt. I Almindelighed var den voxne Ungdom at rose for skikkelig Indsigt og Færdighed. Nogle udmærkede sig i Særdeleshed. De havde lært Bibelsk Historie og vidste mange Psalmer. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirken er i god Stand.

I *Aarbye Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted fra Børnenes Side. Dog vidste nogle at gjøre antagelig Rede for deres Christendom og læste vel i Bog. Men største Deelen var maadelig. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Deggen Sr. Stiernholm, som tillige er Skoleholder, mangler ikke Gaver til at undervise, naar han vil bruge dem.

7. *Svallerup Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Amundin prædiker til Nytte for Almuen godt og opbyggeligt. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Starup synger taalelig som en gammel Mand og catechiserer vel nok. Den voxne Ungdom er blevet vel underviist. Ogsaa nogle udmærkede sig ved en meer end almindelig Indsigt. De havde lært adskilligt af den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirken er i nogenledes Stand.

I *Svallerup Skole* læste Børnene færdig i Bog og svarede fermt, mestendeels med god Indsigt. Ogsaa havde de lært Psalmer, men skulde først begynde paa Bibel-Historien. 10 Bøger blev uddeelte. Degnen Starup, som tillige er Skoleholder, underviser meget flittig og er en brav Lærer.

I *Bierre Skole* var nok Flid blevet anvendt med Børnene for at bringe dem til god Boglæsning og til at lære deres Christendom uden ad, men dem fattedes Veyledelse til at forstaae Mening og Indhold. Imidlertid havde de ogsaa lært Psalmer. 8 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Falkenberg gjør vel sin Flid, men formaaer ikke meget andet end at høre Lectier.

8. *Store- og Lille-Fuglede Sogner*. Sognepræsten Hr. Hammer er en maadelig Prædikant og viiser ey heller nogen Styrke i at catechisere. Degnen Sr. Hviid synger vel nok og catechiserer gandske godt. Den voxne Ungdom svarede til Fornøjelse. God og antagelig Kundskab herskede hos de fleste. Nogle fortjente sig Roes ved deres Færdighed. Der blev svaret i Menigheden, at ikke noget var at klage over Lærerne. Kirkerne ere i skikkelig Stand.

I *Store-Fuglede Skole* svarede adskillige Børn temmelig vel, ikke uden Forstand, og læste godt i Bog. Mængden havde imidlertid ikke gjort synderlig Fremgang. 9 Bøger blev dog uddeelte. Degnen Sr. Hviid, som tillige er Skoleholder, haver en gammel Medhjælper ved Navn Hellevad, som nu ey kan udrette noget meere, hvorfor ham blev paalagt, da han ey selv vil besørge Skolen allene, at antage en anden duelig Medhjælper med Provstens og Præstens Samtykke.

I *Jeerslev Skole* var det maadeligen bestilt baade med Boglæsning og med alt andet. Ikkun tre havde begyndt paa Catechismus og toe paa Forklaring. Resten stavede og lærte at læse. 4 Bøger blev dog uddeelte til videre Opmuntring. Skoleholder Peder Hansen er en enfoldig Mand, som bringer det vidt, om han kan lære Børn at læse skikkelig i Bog.

9. *Udbye Sogn*. Sogne-Præsten Hr. Rørbye er en grundig, opbyggelig og rørende Prædikant. Han catechiserer tillige som en Mester ganske ypperligen. Degnen Sr. Hof var syg og kunde intet forrette. Den voxne Ungdom svarede fermt og lagde en grundig Oplysning for Dagen. Næsten alle udmærkede sig ved smuk Indsigt og megen Færdighed. Man vidste heller ikke lidet af den Bibelske Historie. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne. Kirken fandtes i god Stand.

I *Kielleklinte Skole* vidste Børnene at gjøre færdig Rede, ikke uden Eftertanke, for deres Christendoms Kundskab og læste tillige meget vel i Bog. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Christian Olsen underviser gandske vel og er flittig.

I *Udbye Skole* havde Børnene ikke Mangel paa Begreb om deres Christendom og gjorde Rede til Fornøyelse. Men i Boglæsningen behøvedes nogen større Færdighed. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Funch catechiserer ikke ilde og er ey uskikket til at undervise.

V. Mehrløse-Herred

1. *Tølløse og Aagerup Sogner*. Sognepræsten Hr. Peter Teilman holdt en grundig og opbyggelig Prædiken. Ligesaa catechiserer han med Forstand. Noget meere Liv i hans Foredrag kunde ikke være til Overflod. Degnen Sr. Holm synger vel, men catechiserer med nogen Ængstelighed. Den voxne Ungdom havde god Kundskab og svarede med Forstand. Ogsaa de svagere kunde dog holdes for antagelige. Man vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Begge Kirker ere i god Stand.

I *Lunderød Skole* havde Børnene for det meste ikkun lært Catechismus uden ad, men fattede ikke meget af Mening og Indhold. Med Boglæsningen kunde det gaae an. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Olsen var nyelig ankommet. Han skal endnu lære meget, før han nogenledes kan catechisere.

I *Tølløse Skole* svarede Børnene med skikkelig Indsigt og Færdighed. De kunde tillige læse godt i Bog. Ogsaa nogle vare bekiendte med den Bibelske Historie. 11 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Holm, som tillige er Skoleholder, læser med Fliid i sin Skole og veyleder sine Børn til rigtigt Begreb.

I *Bredtved Skole* var af Begyndelsen ikke et Barn tilstede. Oldermænden maatte altsaa lade dem sammenkalde. Nu fandt jeg da den største Vankundighed, som kan tænkes, og da Mændene af Byen tillige mødte, blev det opdaget, at i mange Aar saa godt som ingen Skole var holdet. Lidet havde nogle lært at plapre af Catechismus, men Boglæsning var aldeles blevet forsømt. Ikkun 2 Bøger kunde jeg faae Leylighed til at uddeele, alt i Haab om Forbedring. Skoleholder Arreboe er en gammel, uduelig og uflittig Mand, som i lang Tid ingen Nytte haver gjort. Da jeg truede ham med, at han ved Dom skulde blive afsat formedelst sin skammelige Efterladenskab, lod han sig endelig bevæge til at modtage en Medhjælper, hvilken ogsaa nu er blever anskaffet.

I *Aagerup Skole* røbede Børnene nogen Dorskhed og Frygtagtighed. Mange fandtes ey heller, som kunde svare til Fornøyelse, endskjønt al Eftertanke ikke gandske var udelukt. Men for det meeste læste de dog vel i Bog. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Pedersen sparer ikke sin Flid og er heller ikke aldeles uerfaren i at catechisere.

I *Nørre-Wallingerød Skole* beviiste Børnene megen Munterhed og Fædighed. Man havde lært sin Christendom meget godt og kunde gjøre Rede derfor med Forstand. Ogsaa læste de vel i Bog og havde lært Psalmer. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Anders Jensen er en brav Lærer, som fører sine Børn til sund Eftertanke og catechiserer meget vel.

2. *Soderup og Eskildstrup Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Funch er en grundig Prædikant og en læreriig Catechet. Degnen Sr. Weyle synger og catechiserer ret vel. Den voxne Ungdom havde smuk Kundskab. Bibel-Historien var vel bekiendt, og Psalmer havde man lært. Det var kiendeligt, at der svaredes med Indsigt og Overbeviisning. Ingen i Menigheden havde noget at klage over Lærerne. Kirken i Soderup er ey endnu blevet repareret, endskjønt jeg meer end eengang haver gjort Erindring derom; ligeledes er Kirken i Eskildstrup meget brøstfældig. Men da mine Erindringer om begge disse Kirker ikke af Vedkommende¹⁴³ ere tagne i Betragtning, nødsages jeg omsider til at indflye til Hans Majestæt Selv og bede allerunderdanigst om kraftig Understøttelse.

I *Soderup Skole* svarede de fleste Børn gandske skikkeligen, ikke uden al Eftertanke. Ogsaa nogle havde lært den Bibelske Historie tilligemed smukke Psalmer. De læste derhos vel i Bog. Dog maatte Bøglæsning hos adskillige meere paadrives. 10 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Weyle, som tillige er Skoleholder, kan nok undervise med Nytte, naar han vedbliver at anvende sin Flid.

I *Stedstrup Skole* havde jeg megen Fornøjelse af de fleste Børn, da de ey alle med Færdighed gjorde Rede for deres Christendom, men ogsaa aflagde Prøver paa god Indsigt og Eftertanke. Psalmer havde de lært og noget af Bibel-Historien. Bøglæsningen var god. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Has-sel er en duelig Mand, som læser med Forstand og catechiserer ypperligen.

I *Tingerup Skole* havde Mængden været meget forsømmelig og vidste derfor ikke noget. De faa, som havde været flittige, kunde dog godt læse i Bog og nogenledes gjøre Rede for Børne-Lærdommen, men behøvede Veyledelse til Forstand og Eftertanke. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kield Pedersen kan ikke lære sine Børn stort andet end at læse i Bog.

3. *Taastrup og Uggerløse Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Hans Teilman holdt en tilsyneladende Philosophisk Prædiken, som hverken var læreriig eller opbyggelig. Hans Maal falder tillige besværligt. Bedre catechiserer han. Degnen Sr. Fischer synger meget vel og catechiserer fortreffelig. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed skikkeligen, dog ikke med Færdighed eller Fuldstændighed, og en Deel havde kun maadelig Kundskab. Nogle faa erhvervede sig dog velfortjent Roes. Ingen havde noget i Menigheden at klage over Lærerne. Kirkerne findes begge i nogenledes Stand.

I *Ordrup Skole* vidste faa Børn noget synderlig meere end Catechismus, og om dette lidet havde de kun ringe Begreb. Men Boglæsningen var antagelig. 5 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Saur kunde dog bringe sine Børn videre, naar han vilde gjøre sig Umage. Han er paa Vey til at lære godt at catechisere.

I *Taastrup Skole* fandt jeg meget vel underviiste Børn. De havde god Indsigt i deres Christendom, svarede fermt, læste vel i Bog, kunde smukke Psalmer, og en Deel af dem havde begyndt at skrive. 16 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Fischer, som tillige er Skoleholder, fortjener megen Berømmelse for sin flittige og forstandige Underviisning. Han er en ypperlig Catechet.

I *Uggerløse Skole* havde Børnene udviist megen Forsømmelse. Men de flittige kunde dog læse vel i Bog og havde nogenledes lært deres Christendom. Nogen bedre Veyleidelse til Eftertanke kunde alligevel behøves. 8 Bøger bleve uddeelte.

4. *Nidløse Sogn*. Sognepræsten Hr. Wellerup prædikede smukt og grundigt i god Orden. Han catechiserer som en Begynder med alt for megen Ængstelighed. Degnen Sr. Broch synger ikke godt og catechiserer ey heller paa beste Maade. Den voxne Ungdom udmærkede sig ved fuldstændig og god Kundskab, svarede fermt og forstandigt, vidste meget af den Bibelske Historie og havde lært mange Psalmer. Menigheden havde ey noget at klage over Lærerne. Kirken er i god Stand.

I *Nidløse Skole* havde Børnene ikke været flittige. Hvorfor Fremgangen heller ikke var synderlig. Imidlertid viiste dog de, som havde søgt Skolen, at der var læst for dem med Forstand. Boglæsningen var god. Psalmer havde de ogsaa lært. 9 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Broch, som tillige er Skoleholder, er ikke uduelig til at undervise.

5. *Ondløse og Søndersted Sogner*. Sogne Præsten Hr. Ostenfeldt prædiker bibelsk og til Opbyggelse. Men i Catechisation holder han sig for meget til Bogen. Degnen Sr. Lassen synger godt og catechiserer bedre. Den voxne Ungdom syntes for det meeste blot at have lært uden ad, og noget af dette var endogsaa kommet i Forglemmelse. Enkelte deriblandt havde god Kundskab og gjorde Rede for samme med Forstand. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Kirken i Ondløse er i god Stand, men Kirken i Søndersted trænger til Reparation, som af Vedkommende¹⁴⁴ efter adskillig Paamindelse er lovet at skulle skee til Foraaret.

I *Østrup Skole* havde de fleste ikkun lært Catechismus og vidste ikke meget af Ordenes Forstand. Dog kunde de læse godt i Bog. Nogle faa levnedes Rum til god Forhaabning. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Manniche kan nok lære Børn at læse i Bog, men forstaaer kun lidet at catechisere.

I *Ondløse Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. Mange svarede meget fermt med god Forstand og stor Færdighed. De læste godt i Bog, havde lært den Bibelske Historie, kunde smukke Psalmer, og smaae Børn paa 6 til 7 Aar vare allerede komne videre, end sædvanligt findes hos Børn paa 12 til 14 Aar. 20 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Lassen, som tillige er Skoleholder, giver en herlig Underviisning og catechiserer fortreffelig for Børn.

I *Søndersted Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. De flittige havde dog noget Begreb om Børne-Lærdommen og gjorde skikkelig Rede derfor. Boglæsningen var gandske antagelig. Psalmer havde man lært. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hendrichsen catechiserer ikke slet og kan ved Øvelse blive bedre.

6. *Sønder-Jernløse og Søstrup Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Reingaard prædiker vel nok til Opbyggelse og catechiserer meget godt. Degnen Sr. Wohnsen synger og catechiserer temmelig vel. Hos den voxne Ungdom fremlyste antagelig god Kundskab, ikkun at Eftertanken skulde øves noget meere. Man havde lært Psalmer og kunde godt læse i Bog. Menigheden havde ey noget at klage over Lærerne. Kirken i Sønder-Jernløse trænger til en Klokke, og Kirken i Søstrup behøver indvendig Reparation. Der er Haab om, at slige Mangler afhjælpes til Foraaret.

I *Søstrup Skole* var ikkun ringe Fremgang at erfare. Noget lidet havde Børnene lært uden ad uden at forstaae det mindste deraf. Med Boglæsningen gik det slet. Skylden laae dog meest hos Forældrene, som afholdt deres Børn fra Skolen; thi de faa flittige vidste dog noget meere og kunde bedre læse. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Rathman er ikke usikkert, naar han vil anvende Flid, som blev lovet.

I *Sønder-Jernløse Skole* havde Børnene efter deres Alders Maade gjort en gandske roesværdig Fremgang og læste ret vel i Bog. Bibel-Historien var ikke ubekendt. Psalmer havde man lært. 13 Bøger bleve uddeelte. Degnen Wohnsen, som tillige er Skoleholder, anvender sin Flid med god Nytte.

7. *Holbek og Mehrløse Sogner*. Sognepræsten Hr. Smith prædiker i god Orden og med Varme til Opbyggelse. Han catechiserer vel godt, men dog med nogen Forlegenhed. Den residerende Capellan Hr. Lyngbye catechiserede bedre og messede smukt. Kiøbstæd-Ungdommen var i Begyndelsen noget sagtfærdig, men svarede dog ret vel, og nogle deriblandt udmærkede sig. Landsbye-Ungdommen svarede fermere og med større Færdighed. Psalmer havde de alle lært. Ingen i Menigheden havde noget at klage. Kirken i Holbek er i meget smuk Stand, nyelig oppyntet og udziiret med smukke Forgyldninger ved Sømmeskud af Menigheden efter Sogne Præstens Tilskyn-delse og under hans Omhue, da han selv tillige gjorde rigelige Bidrag. Kirken i Mehrløse er ligeledes vel vedligeholdt.

I *Holbek Danske Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. Men største Deelen deraf var blevet andensteds underviist; og disse læste meget godt i Bog samt gjorde Rede med Færdighed for deres Christendom. Skolens egne Børn læste kun slet i Bog og havde ellers gjort liden Fremgang. Til de brave Børn bleve 18 Bøger uddeelte. Chordeggen Schreiber, som tillige er Skoleholder, er ikke flittig og haver ingen Lyst. Han fik Paamindelse nok, om det kan hjælpe noget.

I *Mehrløse Skole* kunde dog Børnene læse skikkelig i Bog, men hvad de havde lært af deres Børnelærdom, var ikke kommet længere end i Hukommelsen. 6 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Sr. Helmer, som tillige er Skoleholder, gjør vel sin Flid, men kiender ikke den rette Maneer i Catechisation.

Fattighusene i Holbek holdes i tilbørlig Stand. Ingen af Lemmerne havde noget at klage.

8. *Asmindrup og Grandløse Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Tscherning holdt en god opbyggelig Prædiken. Han catechiserer med Iver og ikke slet. Degnen Sr. Schultz synger slet, men catechiserer bedre. Den voxne Ungdom svarede for det meste vel nok. Nogle Svage kunde hist og her bemærkes. Men hos de fleste sporedes god antagelig Kundskab, og adskillige udmærkede sig ved god Eftertanke. I Menigheden var ikke noget at klage over Lærerne. Kirken i Asmindrup var under Reparation, og Kirken i Grandløse er i nogenledes Stand.

I *Asmindrup Skole* forefandtes megen Vankundighed. De fleste læste slet i Bog og havde vel lært noget af Christdommen, men uden Forstand og Eftertanke. Hos nogle faa, som vare flittige, fremskinnede dog en slags Forhaabning til bedre Fremgang. 5 Bøger bleve uddeelte. Degnen Schultz, som tillige er Skoleholder, havde været forsømmelig. Jeg vil haabe, at de ham givne Paamindelser ikke skulle være frugtesløse.

9. *Nørre-Jernløse og Qvandløse Sogner*. Sogne-Præsten Hr. Provst Aldewelt prædiker grundigt, smukt og opbyggeligt. Han catechiserer ordentligen og godt. Degnen Sr. Staal griber sig ikke an med sin Sang, men catechiserer derimod til Fornøyelse. Den voxne Ungdom udviiste i ferme og færdige Svar en god og grundig Kundskab. Mange deriblandt have fortriinligen udmærket sig. De kiendte den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Intet var i Menigheden at klage. Kirken i Nørre-Jernløse er lovet at komme under Reparation i næste Aar, og Kirken i Qvandløse var nyelig blevet forsynet med en nye Klokke.

I *Nørre-Jernløse Skole* var ikkun liden Fremgang at bemærke, og de, som kunde holdes for gode, vare underviiste af Forældrene selv. Maadelig var Boglæsningen. Om Mening og Indhold af Børnelærdommen havde man intet Begreb. Imidlertid med Hensyn til Forældrenes Omhue for deres Børn

bleve 13 Bøger uddeelte. Degnen Sr. Staal, som tillige er Skoleholder, følte sig beskæmmet, og jeg vil haabe, at mine gennemtrængende Advarsler have opvakt ham af sin Søvnagtighed.

I *Qvandløse Skole* kunde dog Børnene læse vel i Bog og vidste bedre at gjøre Rede, men alligevel uden tilbørlig Eftertanke. Til videre Opmuntring, da Forældrene dog lovede, at deres Børn skulde herefter komme flittigere til Skole, bleve 11 Bøger uddeelte. Skoleholder Lausteen behøver nogen meere Øvelse i Catechisation og kan ellers blive god.

Altsaa befandtes hos den voxne Ungdom	
Ypperlig Kundskab i	22 Menigheder
God og antagelig Kundskab i	34 Menigheder
Maadelig Kundskab i	14 Menigheder

Ligesaa befandtes hos Skolebørnene	
Ypperlig Fremgang i	14 Skoler
God og haabefuld Fremgang i	32 Skoler
Maadelig Kundskab i	28 Skoler
Vankundighed i	20 Skoler

Khavn den 1ste Januar 1791

Allerunderdanigst

af

Nic. Edinger Balle

Allerunderdanigst Indberetning om Visitatz i Siællands Stift i Aaret 1791

Paa mine Visitatz-Reyser i Aaret 1791 haver jeg overhørt 63 Sogners voxne Ungdom i 35 Hoved-Sogner og foruden Hovedkirkerne tillige besøgt 28 Annex-Kirker samt undersøgt Børnenes Fremgang i 84 Danske Skoler. Hvorledes Tilstanden paa hvert Sted er befundet, maae jeg give mig den Frihed herved allerunderdanigst at indberette.

I. Ringsted Herred

1. *Jydstrup og Walsøelille Sogner.* Iblandt den voxne Ungdom forefandtes adskillige, som svarede meget vel med god Forstand. Men ellers hængte de fleste formeget af Bogen, og en Hob havde netop antagelig Kundskab. Man havde vel lært en Deel Psalmer, men vidste intet af den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Knudsvig, som er Provst i Herredet, prædiker sundt og opbyggeligt. I sin Catechisation var han noget ængstelig. Ellers besidder han smukke Indsigter og er en forstandig Mand. Degnen Sr. Høeg kan slet ikke synge og catechiserer kun lige efter Bogen. Menigheden havde ikke noget at klage over Lærerne. Begge Kirker holdes i meget god Stand. Præstegaarden er deels gammel og deels nye. Den er i Sommer blevet anseelig forbedret.

I *Jydstrup Skole* kunde de Børn, som havde været flittige, læse godt i Bog og savnede ikke alt Begreb om Indholdet af Børne Lærdommen, men kiendte ej noget til den Bibelske Historie. 10 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Degnen Høeg, som tillige er Skoleholder, anvender Flid, men er ikke [en] stor Catechet.

I *Walsøelille Skole* var Boglæsningen for det meeste gandske skjødesløs. Mængden havde ellers lært at ramse Catechismus og Forklaring op uden ad, men vidste ey noget af Mening og Indhold. Om den Bibelske Historie var det forgjæves at spørge. Til Opmuntring bleve 6 Bøger uddeelte. Skoleholder Bille er i sine egne Tanker meget klog, men viiste dog, at han slet ikke forstaaer at catechisere til Nytte. Imidlertid synger han godt.

2. *Haraldsted og Allindemagle Sogner.* Den voxne Ungdom svarede godt og til Fornøjelse. Nogle udmærkede sig ved Forstand og Grundighed. Hos de fleste yttrede sig en smuk Oplysning. Man kunde mange Psalmer, men havde ey endnu begyndt paa den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Zuschlag er gammel og skrøbelig, men viiser endnu megen Nidkierhed og Retsindighed i sit Embede. Han holdt en kraftig Prædiken til Advarsel. Men formedelst

Svagthed kunde han ikke catechisere. Nu staaer Hr. Grundtvig ham bie som Hjelpe-Præst. Degnen Sr. Markman synger skikkelig og catechiserer ordentlig, men uden Liv og Varme. Begge Kirker holdes i meget god Stand. Præstegaarden er nye opbyggt efter Ildebrand, men savner endnu den fjerde Længde. Menigheden svarede, at intet var at klage over Lærerne.

I *Allindemagle Skole* havde Børnene anstændig Munterhed, læste meget godt i Bog og kunde gjøre færdig Rede for deres Christendom; Man havde just ikke Øvelse i at forklare sig med stor Eftertanke. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Drachart, en gammel Mand, underviser med Lyst og Flid, men kan ey lære Børnene meere, end han selv veed.

I *Haraldsted Skole* havde Forsømmelse fundet Sted. Dog læste de flittige Børn gandske vel i Bog. Men deres Indsigt i Børne-Lærdommen var maadelig. Dog kunde de godt lade sig vejlede. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Niels Sørensen er troe og flittig, men besidder ikke megen Færdighed.

I *Walsøemagle Skole* fandtes kun liden Fremgang. De fleste læste maadelig i Bog og havde vel lært at opramse Catechismus, men uden at forstaae noget deraf. Imidlertid vidste de at gjøre Rede for smukke Psalmer. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jens Hansen forstaaer ikke meget, men kunde blive nyttigere, naar han anvendte meere Flid, hvortil han ogsaa blev opmuntret.

3. *Wigersted og Qværkebye Sogner*. Hos den voxne Ungdom fandtes i Almindelighed antagelig god Kundskab. Ogsaa nogle erhvervede sig Berømmelse ved deres Forstand og Færdighed. Men endeel røbede svag Indsigt. Dog havde man ey allene lært Psalmer, men ogsaa noget af den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Husum prædiker ordentligt, tydeligt, lærerigt og smukt. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Knudsen synger godt og catechiserer vel. Kirkerne ere nogenlunde holdte i Stand. Præstegaarden er gammel, men bliver aarlig vedligeholdt og forbedret. Ingen havde noget at klage over Lærerne.

I *Wigersted Skole* havde Børnene lært deres Christendom med skikkelig Forstand og læste vel i Bog. Adskillige lærte at skrive. Smukke Psalmer vare dem ogsaa bekjendte. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Knudsen, som tillige er Skoleholder, gjør sig megen Flid og giver god Underviisning.

I *Qværkebye Skole* svarede næsten alle Børnene til Fornøjelse. For Børne-Lærdommen vidste de at gjøre Rede med Færdighed og temmelig god Forstand. Ogsaa læste de vel i Bog og havde lært mange Psalmer. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Fischer er en flittig og agtbar Mand, som gjør sit Embede Ære.

4. *Ringsted og Beenløse Sogner*. Iblandt den voxne Ungdom fra Ringsted udviiste nogle faa skikkelig god Kundskab. Men den største Deel røbede svagt Begreb, og to bleve antegnede til at læse om igjen. Ungdommen fra Been-

løse svarede med større Færdighed og viiste en bedre Oplysning. Sognepræsten Hr. Dr. Smith er en gammel skrøbelig Mand, som prædiker efter sin Evne til Opbyggelse. I Betragtning af hans svage Alder lod jeg ham ikke catechisere. Capellan Hr. Fenger er duelig, virksom og veltænkende. Han catechiserer godt. Begge Kirker holdes i tilbørlig Stand. Præstegaarden er vel bygget, men kan behøve Tilsyn.

I *Ringsted Fattig-Skole* savnedes Færdighed i Boglæsning, og den øvrige Kundskab havde liden Værd, da Børnene lidet eller intet forstode af det, som var lært. Man klagede meget over Skolegangs Forsømmelse. 6 Bøger bleve uddeelte. Klokker og Chordegne Motzfeld, som tillige læser i Skolen, er vel en skikkelig Mand, men synger maadelig og underviser ey heller med stort Held.

I *Ringsted-Bye-Skole* var Børnenes Fremgang ikke roesværdig. De fleste læste maadelig i Bog. Nogle havde lært endeel uden ad, men vidste ikke at gjøre Rede derfor med Forstand. Ogsaa her bliver klaget over Skolegan[g]s Forsømmelse. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Høyer er vel i Stand til at undervise, naar han vil gribe sig an, men i Catechisation behøver han meere Øvelse.

I *Beenløse Skole* var Lærerens Flid ret kiendelig. Børnene kunde fermt læse i Bog og svarede af Børne-Lærdommen med Færdighed og godt Begreb. 14 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Mørk, som tillige er Skoleholder, underviser med Flid og Troeskab. Han catechiserer tillige gandske vel.

I *Haubyrde Skole* mødte jeg ikke, fordi Skoleholderen¹⁴⁵ havde kort tilforn i et Anfald af sort Melankolie vildet lægge Haand paa sig selv og var blevet saaret, dog ikke til Døden. Men hans Børn mødte mig i Beenløse Skole. Deres Fremgang var saare liden. 3 Bøger bleve uddeelte.

5. *Nordrup og Farringløse Sogner*. Den voxne Ungdom svarede med Betænk-somhed og godt Overlæg. Endeel udmærkede sig ved Grundighed og Indsigt til megen Berømmelse. De havde lært mange smukke Psalmer og vidste at gjøre en rigtig Anvendelse deraf. Ogsaa kiendte de den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Fugl, en ældgammel Mand, prædiker ordentlig og tydelig til Opbyggelse. Han catechiserer fortreffelig og anvender stor Flid med Ungdommens Underviisning. Degnen Sr. Bedstæd synger skikkelig og catechiserer vel nok. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirkerne holdes i nogenledes skikkelig Stand. Præstegaarden bestaaer kun af et Stuehuus og en Fæe-Længde samt et Vognhuus, som holdes temmelig vedlig.

I *Nordrup-Skole* havde Børnene for en stor Deel gjort gandske god Fremgang. De kunde smukt gjøre Rede for Børne-Lærdommen med temmelig Begreb og læste vel i Bog. Dog fandt hos nogle en Paamindelse Sted i sidste Henseende. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Claus Pedersen underviser gandske skikkeligen og bliver ved meere Øvelse en god Catechet.

6. *Wettersløw og Høm Sogner*. Den voxne Ungdom svarede med Forstand og havde i Almindelighed skikkelig Oplysning. Nogle Svage vare endnu tilovers fra forrige Tiid. Psalmer havde man alligevel lært. Sogne-Præsten Hr. Friis prædikere ordentlig, grundig og tydelig. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Huulbech synger nogenledes, men catechiserer slet. Menigheden svarede, at ey noget var at klage. Kirken i Wettersløw behøver nogen Reparation ligesom og Kirken i Høm. Præstegaarden er nye opbyggt for nogle Aar siden efter Ildebrand, men fattes endnu en Længde.

I *Wettersløw Skole* herskede den yderste Vankundighed. Børnene læste slet i Bog og havde ey mindste Begreb om det, som var lært. Kun 1 Bog kunde gives 1 Dreng, som var underviist af sine Forældre. Degnen Huulbech, som tillige er Skoleholder, mangler baade Duelighed og Flid og er en uordentlig Person. Jeg straffede ham alvorligt i Præstens Paahør og advarede ham om, at han ved første Anklage vilde komme i største Forlegenhed.

I *Høm Skole* læste Børnene tydelig, reent og vel i Bog. Efter deres Alders Maade havde de gjort god Fremgang i Børne-Lærdommen og kunde godt lade sig lede til Forstandens Brug. Ogsaa havde de lært smukke Psalmer. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Nielsen er en troe og flittig Mand, som i sin Enfoldighed alligevel stifter Nytte.

Wettersløw Hospitals-Bygning er i taalelig Stand og behøver ey synderlig Reparation. Lemmerne, som ere 8 i Tallet, svarede paa Tilspørsel, at de vare fornøiede, og at de ordentligt bekom, hvad dem var tillagt, som er 20 Sk. hver om Ugen.

7. *Førsløw og Sneesløw-Sogner*. Iblandt Ungdommen svarede en god Deel ret yperligen, og de fleste viiste antagelig Kundskab. Nogle faa Svage bleve dog bemærkede. Ellers havde de lært Psalmer og vidste noget af den bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Brorson, en ældgammel Mand, prædikere mavert og maadeligt, men han catechiserer vel nok. Jeg har ikke forsømt at opmuntre ham til at antage en nye Medhjælper, især da hans Syn slaaer meget feyl. Men Loven forbyder mig at paatvinge ham Medhjælp, og medens ingen Klage finder Sted, kan jeg blot formane, som meer end eengang er skeet, baade skriftlig og mundtlig. Degnen Sr. Aschersleben synger godt, men hænger kun af Bogen i sin Catechisation. Der svaredes i Menigheden, at man ey vilde klage. Dog blev Misfornøjelse givet tilkjende over Degnens Skolehold, og man lovede at levere mig noget skriftligt derom, som dog ikke paafulgte. Kirken i Sneesløw er i skikkelig god Stand, men Kirken i Førsløw behøver Reparation. Præstegaarden er i god Stand og vel vedligeholdt.

I *Førsløw Skole* vare faa Børn tilstede. De havde gjort liden eller ingen Fremgang. Nogle faa læste taalelig i Bog, men forstode ikke noget af det lidet, som de ellers havde lært. 4 Bøger bleve uddeelte. Degnen Aschersleben, som tillige er Skoleholder, har ingen Lyst og liden Evne. Han blev paalagt at an-

tage en Medhjælper. Men hans ulykkelige Giftermaal gjør ham forhærdet imod al Følelse af Pligt eller Skam.

I *Hielmsøemagle Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. De læste vel i Bog og kunde færdig gjøre Rede for deres Christendom, ikke uden Forstand. Ligesaa havde de lært mange smukke Psalmer. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Beitzel er en skikkelig og flittig Mand, som catechiserer ret vel.

8. *Tersløw og Ørsløw-Sogner*. Den voxne Ungdom svarede vel og nogle deriblandt meget godt. Men det meeste var dog lært uden ad uden synderlig Eftertanke. Alligevel havde man gjort sig bekendt baade med Psalmer og med den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Mag. Boserup prædiker nogenledes ordentlig og opbyggelig, men uden Liv og uden Gaver. Han er ey heller ret oplagt til at catechisere. Degnen Sr. Lund synger maadelig, men catechiserer skikkelig, dog med alt for stor Vidtløftighed. Menigheden svarede, at man ey havde [noget] at klage. Kirkerne ere begge i god Stand. Præstegaarden er vel vedligeholdt.

I *Tersløw Skole* havde et stort Antal af Børn forsamlet sig; De, som af Forældrene vare underviiste, svarede best og læste best i Bog. De andre røbede Mangel i Bøglæsning og kunde vel ellers færdig gjøre Rede for Børne-Lærdommen, men vare ikke anførte til at agte paa Mening. 15 Bøger, meest for Forældrenes Skyld, bleve uddeelte. Skoleholder Mundrop synes ikke at anvende den tilbørlige Flid. Dog kan han nogenledes catechisere.

I *Ørsløw Skole* havde Børnene lært at læse Catechismus og Forklaring vel uden ad. Men til at fatte Meeningen var dem ikke givet Veyledelse. Nogle læse godt nok i Bog. Men for de fleste var det maadeligen hermed bestilt. Alligevel fandtes dog 12 iblandt den store Mængde, som kunde faae Bøger til Opmuntring. Skoleholder Lyngberg er sagtfærdig, men catechiserer dog nogenledes og holder sig ikke for god til at modtage Veyledelse.

9. *Hasle og Freesløw-Sogner*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed meget fermt, og mange udmærkede sig ved god Forstand og Færdighed. De havde ligeledes lært den Bibelske Historie og vidste Psalmer. I Sogne-Præsten Hr. Provst Winthers Sted prædikede Sr. Andresen, Skoleholder paa Bregentved, smukt og opbyggeligt. Provsten holder sig i Catechisation vel meget til Bogen. Degnen Sr. Reimer synger maadeligen og catechiserer meest efter Bogen. Menigheden svarede, at man havde intet at klage over. Kirken i Hasle er i nogenledes Stand, og Kirken i Freesløw er i god Stand. Præstegaarden er meget god og holdes smukt vedlige.

I *Freesløw Skole* svarede de faa Børn efter deres Alder ret godt og læste vel i Bog. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Holm er vel oplagt til at undervise og catechiserer godt.

I *Bregentved Skole* er Antallet lidet. Men Børnene læste meget vel i Bog og svarede ellers med Færdighed. Dog skulde Forstanden øves meere. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Andresen kan meget vel undervise, helst naar han vil følge den rette Methode, som blev ham anviist.

I *Braabye Skole* kunde Børnene smukt gjøre Rede for deres Christendom, ikke uden Forstand, og læste vel i Bog. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bagger, en gammel Mand, anvender ikke sin Flid forgiæves.

I *Hasle Skole* havde Børnene gjort god Fremgang, baade i Christendom og Boglæsning. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kuhr er ikke uskikket og kan stifte Nytte, naar han altid vil være flittig.

II. Schippings Herred

1. *Widschinde og Aunsøe Sogner*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed gandske vel og til Fornøelse. Nogle faa Svage bemærkedes. Dog havde ellers ogsaa de fleste skikkeligt Begreb. Man vidste adskilligt af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Ambders prædiker ordentlig, men uden Liv og uden Tydelighed i Udtalen. Han catechiserer bedre. Degnen Sr. Woldbye synger skikkeligt, men catechiserer ikke vel. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Begge Kirker ere i god Stand. Præstegaarden er blevet meget forbedret og holdes vel vedlige.

I *Wischinde Skole* havde Børnene viist megen Forsømmelse. Nogle svarede dog ret vel, ikke uden al Forstand, og læste skikkeligt i Bog. 7 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Woldbye, som tillige er Skoleholder, kunde vel nogenledes oplære Børn, naar han anvendte tilbørlig Flid, som dog efterhaanden begynder alt meer og meer at skee.

I *Svebølle Skole* svarede Børnene med temmelig Færdighed og viiste godt Begreb. Men i Boglæsning behøvede de fleste meere Øvelse. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Starup skal nu været blevet skikkeligt. Han catechiserer gandske taaleligen, naar han først kommer i Gang.

2. *Wærsløw og Jordløse Sogner*. Ibalndt den voxne Ungdom vare mange, som udmærkede sig til Berømmelse. Alle svarede ellers meget vel og havde lært mange smukke Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Wesseltoft prædiker ordentligt, smukt og godt. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Hvidt synger nogenledes, men hører kun Lectie i Stedet for at catechisere. Menigheden svarede, at man ey havde noget at klage over. Begge Kirker holdes i skikkeligt Stand. Præstegaarden er blevet meget forbedret, men behøver meere Reparation, som og kan ventes.

I *Jordløse Skole* havde den største Deel af Børnene gjort god Fremgang og svarede meget vel. Man havde ogsaa lært mange Psalmer. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Peder Christensen underviser med Lyst og catechiserer vel.

I *Wærsløw Skole* syntes Boglæsningen at kunne gaae an. Men ellers vidste man ikke at gjøre Rede for andet end Catechismus uden Eftertanke. Forsømmelsen viiste sig alt for kiendelig. 4 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Hvidt mangler ikke saameget Evne som Lyst. Han blev tilbørligen paaminde.

3. *Bregninge og Biersted Sogner*. Den voxne Ungdom viiste sig meget ferm og gjorde Rede for sin Kundskab med Indsigt og Færdighed. Ingen vankundig var at opdage. De kiendte den Bibelske Historie og havde lært mange smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Randrup, en saare agtværdig Præstemand, prædikar smukt, grundigt og christeligt. Han catechiserer ypperligen. Degnen Sr. Smith synger meget godt, men forstaaer kun lidet at catechisere. Menigheden svarede, at intet var at klage. Den bekiendte Galning Jacob Adolph mødte mig uden for Kirken og vilde klage over, at han ey endnu var kommet til Guds Bord. Jeg bad om skriftelig Klage og fik Løfte, at denne skulde blive leveret mig. Men det skeede ikke. Begge Kirker holdes i skikkelig Stand. Præstegaarden er sat i god Stand, og Stue-Længden er opbyggt af nye.

I *Biersted Skole* gjorde Børnene Rede med Færdighed og ikke uden Begreb for deres Christendom. De læste vel i Bog, havde lært Psalmer, og nogle begyndte at skrive. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jensen, som nyelig var ankommet, catechiserer gandske vel. En Huusmand ved Navn Rasmus havde tilforn underviist Børnene og gjorde sine Sager meget vel.

I *Escheberg Skole* havde Børnene lært at plapre noget uden ad, men uden alt Begreb. Imidlertid læste de godt i Bog og havde lært mange Psalmer. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sinding er en flittig, men enfoldig Mand, som ikke forstaaer at catechisere.

I *Bregninge Skole* syntes Børnene at røbe meere Liv og kunde bedre modtage Veyledelse. Men Begreb om Børne-Lærdommen var dem ikke indprentet. Ogsaa savnedes i Boglæsning den fornødne Færdighed. 8 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Smith, som tillige er Skoleholder, forstaaer selv ikke meere, end han høyligst behøver.

4. *Føllesløw og Særsløw Sogner*. Iblandt den voxne Ungdom fandtes adskillige, som svarede fermt og med god Forstand. Hos Mængden var antagelig Kundskab. Nogle svage kunde dog hist og her bemærkes. Sogne-Præsten Hr. Brinch prædikar opbyggeligt og godt. Han catechiserer ret vel. Degnen Sr. Tømmerup synger nogenledes og catechiserer meget godt. Menigheden svarede, at man ey havde [noget] at klage. Begge Kirker ere i skikkelig Stand. Dog klagedes over, at en Klokke var revnet i Særsløw-Kirke, hvorom da ogsaa strax blev gjort Erindring hos Kirke Eyren.¹⁴⁶ Præstegaarden er blevet meget forbedret, men behøver meere Reparation, som ogsaa kan ventes.

I *Særsløw Skole* fandtes adskillige blandt en stor Mængde af Børn, som vidste at gjøre god Rede for deres Børne-Lærdom og læste vel i Bog. Men hos

de fleste savnedes dog den rette Øvelse i Boglæsningen. Faa havde lært Psalmer. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bremer er en skikkelig Mand, som ikke catechiserer uden al Nytte, men sine Børn maae han øve meere i Boglæsning.

I *Føllesløw Skole* røbede endeel Børn megen Forsømmelse. Med Boglæsningen var det ikke ret bestilt. Nogle havde dog gjort skikkelig Fremgang i Børne-Lærdommen og lært adskillige Psalmer. 9 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Tømmerup, som tillige er Skoleholder, kan i sin Alderdom have tabt noget af den Lyst og Munterhed, som udfordres til Underviisning i Skolen.

5. *Seyerøe-Sogn*. Den voxne Ungdom var noget undseelig, men blev dog opmuntret og svarede i Almindelighed gandske vel. De, som vare confirmerede af nærværende Præst, havde fuldstændigst Kundskab. Begrebet var heller ikke slet, men burde dog noget meere øves. Mange havde ikke lært Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Clausen prædiker grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer formeget efter Bogen og giver ey Anledning nok til at udvikle Begrebe[r]ne. Degnen Sr. Marstrand synger vel nok, men catechiserer ligeledes formeget efter Bogen. Kirken var under Reparation. Præstegaarden er i god Stand. Der svaredes i Menigheden, at intet var at klage.

I *Seyerbye Skole* viiste Børnene meere Munterhed, og endeel svarede meget vel, ikke uden Forstand; Ogsaa læste nogle vel i Bog. Men til bedre Øvelse i Boglæsning maatte dog gives Opmuntring. 17 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Marstrand, som tillige er Skoleholder, kan godt undervise.

6. *Wallekilde og Hørve Sogner*. Ungdommen svarede meget fermt. De fleste udmærkede sig ved Forstand, Færdighed og klar Indsigt. Ogsaa vidste de noget af Bibel-Historien og kunde mange Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Mag. Bech, som er Provst i Herredet, en brav og lærd Mand, prædiker fatteligt, smukt og grundigt. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Klemp synger nogenledes og catechiserer overmaade godt. Der blev svaret i Menigheden, at intet var at klage. Begge Kirker holdes i god Stand. Præstegaarden er opbyggt af nye for nogle Aar siden og holdes godt vedlige.

I *Hørve Skole* havde Børnene gjort gandske god Fremgang og kunde gjøre Rede med temmelig Forstand. Ogsaa læste de vel i Bog. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lund læser med Flid i sin Skole og catechiserer ikke slet.

I *Wallekilde Skole* fandtes endeel Børn, som svarede baade med god Forstand og med Færdighed. De fraliggende ere tildeels af Forældrene selv underviiste. Men i Boglæsningen behøvedes nogen meere Øvelse. 16 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Klemp, som tillige er Skoleholder, catechiserer ypperlig. Skole-Arbejdet er ham nok ellers ikke det behageligste. Han ønskede helst at være Præst og fortjener at være det som en Mand af god Indsigt, der prædiker meget vel.¹⁴⁷

III. Ods-Herred

1. *Faareveile og Draxholm Sogner.* Den voxne Ungdom viiste Færdighed og god Kundskab. Mange erhvervede sig fortjent Berømmelse. De havde ligeledes lært smukke Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Hiorth prædiker sammenhængende og opbyggeligt. Han catechiserer gandske godt. Degnen Sr. Baarsen synger slet og catechiserer med en vis hjertelig Vidtløftighed, som intet nytter. Menigheden svarede, at intet var at klage. Begge Kirker ere i skikkelig Stand. Præstegaarden er godt vedligeholdt med Tag og Leer; men Tømmeret synes ikke at være det beste.

I *Faareveile Skole* havde snart ingen Skolegang om Vinteren havt Sted, fordi Degnens Medhjælper¹⁴⁸ var død. Nogle Børn, som vare underviiste af Forældrene, svarede dog til Fornøjelse. Mængden røbede derimod stor Vankundighed. 9 Bøger bleve uddeelte til Opmuntring. Degnen Sr. Baarsen, som tillige er Skoleholder, kan ingen Nytte gjøre i Skolen. Jeg paalagde ham at antage sig en nye Medhjælper, hvilket Præsten ogsaa lovede at ville paadrive.

I *Wedinge-Skole* gjorde Børnene Rede for Christendommen med skikkelig Begreb og læste vel i Bog. De flittige udmærkede sig. De forsømmelige fik Paamindelse. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sørensen er ikke ilde oplagt til Underviisning og catechiserer ret vel.

2. *Asnæs-Sogn.* Den voxne Ungdommen udmærkede sig ved en fuldstændig og sammenhængende Kundskab, som blev lagt for Dagen i fornuftige og færdige Svar. Man havde lært mange smukke Psalmer og vidste adskilligt af den bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Olivarius prædiker opbyggeligt, skjønt ikke med de beste Gaver. Han catechiserer godt. Degnen Lund er en maadelig Sanger og en maadelig Catechet. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirken er i forsvarlig Stand. Præstegaarden er meget gammel, men holdes dog vel vedlige.

I *Asnæs-Skole* havde mange Børn gjort megen roesværdig Fremgang. De svarede fermt og med Forstand. Ogsaa læste de vel i Bog og kiendte mange Psalmer. 20 Bøger bleve uddeelte. Degnens Medhjælper Sr. Tamstorf giver meget god Underviisning og catechiserer paa den rette Maade med Forstand, Munterhed og Tydelighed, langt bedre end mange Studerende.

3. *Grevinge-Sogn.* Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed gandske vel. Nogle svage kunde vel hist og her forekomme. Men de fleste havde dog god Kundskab, og adskillige deriblandt udmærkede sig. Ogsaa havde de lært Psalmer og kunde gjøre Rede for den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Rasmussen, en virksom og nidkiær Mand, prædiker smukt, fatteligt, lærerigt og indtrængende. Han catechiserer meget godt. Degnen Sr. Hansen synger

slet og catechiserer lidet bedre. Menigheden havde ey noget at klage. Kirken er i den beste Stand. Præstegaarden er for nogle Aar siden nye opbyggt og holdes i meget god Stand.

I *Herrestrup-Skole* var en overmaade talrig Mængde af Børn forsamlet. De fleste svarede til Fornøjelse med Færdighed og ey uden Begreb. Ogsaa læste de vel og kiendte Psalmer. Mange havde begyndt at skrive. 34 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Erich Jensen er en troe og flittig Mand, vel oplagt til at undervise og catechiserer gandske godt. Formedelst sin talrige Ungdom behøver dette Sogn nok en Skole i det ringeste.¹⁴⁹

4. *Egeberg Sogn*. Den voxne Ungdom røbede Banghed og Dorskhed. For det meste havde de lært Bogen uden ad, men vare ikke blevne tilvandrede at agte paa Ordenes Meening. Nogle faa syntes dog at vide noget tilgavns. Psalmer havde man lært. Sogne-Præsten Hr. Provst Huulegaard prædiker ordentlig og opbyggelig, men uden Liv. Han catechiserer saa temmelig. Degnen¹⁵⁰ var syg og kunde da ikke lade sig høre. Der svaredes i Menigheden, at intet var at klage. Kirken holdes i tilbørlig Stand. Præstegaarden er nye, skjøn og stærk.

I *Egeberg Skole* kunde de Børn, som havde været flittige, svare vel med godt Begreb og læste smukt i Bog. 12 Bøger uddeelt. Skoleholder Sinding underviser tilbørligen og catechiserer vel.

I *Braade-Skole* havde Forsømmelse fundet Sted. Men de flittige vare vel nok underviiste og kunde godt læse i Bog. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Breum er ikke uflittig og catechiserer skikkeligen.

5. *Nyekiøbing og Rørvig Sogner*. Af den voxne Ungdom i Nyekiøbing vare kun faa tilstede. De mange udeblevne maatte derfor antegnes til Mulct. Dog viiste nogle af de faa tilstedeværende god Kundskab. Fra Rørvigs Sogn var Ungdommen samlet og svarede i Almindelighed gandske vel. Ogsaa nogle fortjente Roes. Sogne-Præsten Hr. Mag. von Haven var syg. Chordeggen Sr. Fischer maatte altsaa prædike og gjorde det vel. Kirken er i tilbørlig Stand. Præstegaard er ikke ved Kaldet, men Kirken giver Huusleye.

I *Nyekiøbing-Skole* havde megen Forsømmelse, efter Sædvane i Kiøbstæder, fundet Sted. Men de flittige Børn, da de først vare blevne opmuntrede, gjorde færdig Rede for deres Kundskab og viiste godt Begreb. 12 Bøger bleve uddeelte. Chordeggen Sr. Fischer, som tillige er Skoleholder, underviser vel og catechiserer meget godt.

I *Rørvig Skole* var kun faa Børn tilstede. De havde lidet søgt Skolen og vidste lidet eller intet. Ingen Veyledelse var dem givet til at fatte Meningen, og Boglæsningen var heel maadelig. 2 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Ørbech, som tillige er Skoleholder, gjør sig ingen Umage og fortjener ingen Roes. Det kom ham underligt for, da han er meget stout og stortalende, at Bebrejdelse og Advarsel mødte ham.

I *Nacke Skole* havde en stor Mængde Børn forsamlet sig, blandt hvilke mange udmærkede sig baade ved Færdighed og god Forstand. De havde fattet deres Børnelærdom vel og læste godt i Bog. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jensen er en brav og flittig Mand, som ikke lidet beskæmmer sin lærde Medbroder, skjønt han er Læg og ustuderet.

6. *Oddens-Sogn*. Den voxne Ungdom udviiste Færdighed, Forstand og god Indsigt. Man vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært mange Psalmer. Sognepræsten Hr. Westergaard, en duelig og flittig Mand i sit Embede, prædiker grundigt, ordentligt og vel. Han catechiserer godt. Degnen Sr. Voigt synger skikkelig, men hører kun Lectie, naar han skal catechisere. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirken er i skikkelig Stand. Præstegaarden trænger til Kalkning og Tag.

I *Oddens Skole* gjorde Børnene færdig Rede for deres gode Kundskab med Indsigt og Eftertanke. Psalmer havde de lært og læste meget vel i Bog. Ogsaa kunde adskillige gjøre Rede for Fædrenelandets Geographie efter Landkort. 19 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Gotschalch er en duelig, troe og ferm Skolelærer, som catechiserer meget godt og fortjener Belønning.

7. *Høybye-Sogn*. Den voxne Ungdom svarede for en deel meget vel og viiste god Kundskab, ikke uden Forstand. Nogle Svage kunde dog her og der bemærkes. De havde lært smukke Psalmer. I den affældige Hr. Provst Coldevins Sted prædikede Hjælpe Præsten Hr. Mørch ordentligt og grundigt med god Stemme. Han behøver endnu meere Øvelse i Catechisation. Degnen Sr. Huulbek synger godt og catechiserer skikkelig. Han er ellers noget forfalden og blev derfor i Eenrum meget alvorlig advaret. Menigheden fremførte ingen Klage. Kirken er i forsvarlig Stand. Præstegaarden er god og forsvarligen vedligeholdt.

I *Høybye Skole* svarede de Børn, som havde været flittige, meget vel og viiste god Forstand. De læste vel i Bog. Ogsaa havde de lært Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Keldorph giver god Underviisning og catechiserer ikke slet.

I *Sonnerup Skole* læste Børnene vel i Bog. Hos de flittige kunde den Fremgang, de havde gjort i Christendommen, holdes for antagelig. Men Begrebet var ikke synderligt. 10 Bøger bleve uddeelte. I den afdøde Skoleholder Lunds Sted underviser hans Søn,¹⁵¹ et ungt Menneske, som tegner meget godt og er velskikket.

8. *Wiig og Asmindrup Sogner*. Ungdommen var i Begyndelsen noget blyfærdig, men fik snart Mod og svarede i Almindelighed meget vel, med skikkelig Forstand og god Færdighed. De havde lært mange Psalmer. Adskillige Svage kunde dog her og der bemærkes. Sogne-Præsten Hr. Bangs haabefulde Søn

Msr. Jacob Bang holdt en smuk og vel udarbejdet Prædiken. Sognepræsten selv, som er en virksom og velbegavet Mand, catechiserer fortreffeligen. Degnen Sr. Hansen synger taalelig og catechiserer meget godt. Menigheden svarede, at ikke noget var at klage. Kirken behøver Reparation. Præstegaarden er gammel, men vel vedligeholdt

I *Asmindrup Skole* vare Børnene meget vel underviiste. De læste fermt i Bog og havde smukt Begreb om Børnelærdommen, for hvilken de tillige kunde gjøre Rede med Færdighed. Psalmer havde de lært. 14 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Jensen underviser meget vel og catechiserer godt.

I *Eschildstrup-Skole* havde endeel af Børnene viist Forsømmelse. Men de fleste kunde dog læse vel i Bog, og nogle havde tillige gjort god Fremgang i Kundskab. 10 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Müller lærer dem godt at læse og er heller ikke gandske uerfaren i at catechisere.

I *Wiig Skole* var en stor Mængde Børn forsamlet. Mange svarede meget fermt og lagde for Dagen tillige, at de fattede den rette Meening af Christendommens Sandheder. Ogsaa havde de lært smukke Psalmer og læste vel i Bog. 23 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Ruhe underviser med Flid og catechiserer gandske skikkelig.

IV. Stefns-Herred

1. *Strøbye og Warpeløw Sogner*. Ungdommen viiste sig overalt særdeles ferm. De allerfleste svarede med en udmærket Færdighed og Indsigt. Mange Psalmer havde de lært og vidste retteligen at anvende dem. Ligesaa havde de lært en Deel af den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Paludan, en brav, forstandig Mand, prædiker grundigt, fatteligt og ordentligt. Han catechiserer vel. Degnen Sr. Rehbeck synger ikke godt, men catechiserer desto bedre. Begge Kirkere ere i tilbørlig Stand. Præstegaarden er god og holdes forsvarligen vedlige.

I *Strøbye Skole* havde en stor Mængde Børn forsamlet sig. Mange deriblandt viiste Kundskab og Færdighed til megen Fornøjelse. De læste godt i Bog og havde lært mange smukke Psalmer. 19 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Røhr er en god Lærer og catechiserer meget godt.

I *Warpeløw Skole* svarede de flittige Børn med temmelig god Forstand og kunde godt læse i Bog. Nogle havde ogsaa lært Psalmer. 13 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Hochland, en gammel Mand, underviser med Flid og Nytte. Han catechiserer heller ikke slet.

2. *Hellested Sogn*. Ungdommen viiste sig dorsk og kold. Med den største Møye fik jeg endeligen nogle oplivede, som da svarede vel og lagde god Kundskab for Dagen. Men den største Deel var maadelig oplært. Sogne-Præsten Hr. Lund prædikede uden Gaver og heel utydlig, saa at jeg næsten ikke kunde forstaae ham. Han catechiserer heller ikke vel og er overalt en sær Mand.

Degnen Sr. Pahl synger nogenledes, men catechiserer slet. Som en uefterrettelig og i adskillige Henseende maadelig Person fik han fornødne Advarsler. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Kirken holdes i forsvarlig Stand. Præstegaarden er noget forbedret og holdes vel vedlige.

I *Arnøye Skole* læste de flittige Børn tydelig og bestemt i Bog. De svarede af Børne-Lærdommen med Forstand og Færdighed. Psalmer havde de lært og noget af den Bibelske Historie. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Randerup underviser meget vel og catechiserer ret godt.

I *Hellested Skole* læste Børnene godt i Bog og svarede af Børne Lærdommen med skikkelig Indsigt, helst efterat de ved Opmuntring vare satte i Bevægelse. Imidlertid havde dog mange været forsømmelige og fik Advarsel. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lund er ung, men haver godt Anlæg og catechiserer meget vel.

3. *Lydersløw og Frøesløw Sogner*. Ungdommen var i Begyndelsen meget sagtfærdig. Da den blev opmuntret, svarede dog mange med Forstand og Færdighed. Men den halve Deel syntes dog ikke at have meere end antagelig Kundskab. Nogle Psalmer havde man lært. Sognepræsten Hr. Provst Bach, en meget redelig og flittig gammel Mand, prædiker grundigt, frugtbart og opbyggeligt. Han catechiserer vel nok. Degnen Musæus synger skikkelig og catechiserer godt. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirkerne holdes i temmelig Stand. Præstegaarden forbedres idelig og holdes skikkeligen vedlige.

I *Lund Skole* havde nogle Pigebørn anvendt tilbørlig Flid og svarede vel samt læste godt i Bog. Men Drengene viiste sig for det meeste vankundige, og Forsømmelse havde taget Overhaand. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Clausen er flittig nok og catechiserer ikke gandske slet.

I *Lydersløw Skole* havde nogle Børn god Kundskab og læste vel i Bog. Men en stor Deel havde været forsømmelig. 10 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Musæus, som tillige er Skoleholder, kan nok undervise med Nytte, naar han vil gjøre sig Umage.

I *Frøsløw Skole* forefandtes hos nogle Børn antagelig Kundskab, som ogsaa kunde læse vel i Bog. Men Forsømmelse var ellers alt for almindelig. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Dreyer er flittig og gjør, hvad han kan. Men hans Catechisation er ikke at rose.

4. *Lillehedinge og Hauneløw Sogner*. Den voxne Ungdom svarede meget fermt. Mange udviiste baade Forstand og Færdighed. De havde lært smukke Psalmer og vidste en Deel af den Bibelske Historie. Sognepræsten Hr. Haahr prædiker opbyggeligt og fatteligt med gode Gaver; Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Storm, en gammel Mand, synger godt og catechiserer med Forstand. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirkerne ere i skikkelig Stand. Præstegaarden er god og holdes vel vedlige.

I *Lillehedinge Skole* var et stort Antal af Børn forsamlede. Adskillige deriblandt havde skikkelig Indsigt og læste godt i Bog. Men den største Deel maatte advares om sin Forsømmelse. 12 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Seest er flittig nok, men besidder ikke synderlig Styrke i Catechisation.

I *Hauneløw Skole* vare mange Børn forsamlede, som for det meeste læste vel i Bog og svarede af Børne-Lærdommen med god Forstand og Færdighed. Ogsaa havde de lært smukke Psalmer. 18 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Jørgen Jensen underviser med god Flid og catechiserer gandske vel.

I *Schørpinge Skole* havde faa Børn gjort synderlig Fremgang. Dog kunde de flittige læse vel i Bog og svarede færdig af Børne-Lærdommen, skjønt Begrebet var ikke klart. 6 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Hans Larsen gjør med Flid, hvad han kan, og catechiserer ikke slet.

5. *Storehedinge og Høyrup Sogne[r]*. Ungdommen fra Storehedinge Bye svarede gandske vel, og nogle havde ypperlig Kundskab. Ogsaa Bibel-Historien var dem bekiendt. Derimod viiste sig Ungdommen fra Siersløw og Bielkerup gandske maadelig. Enkelte deriblandt kunde passere. Fra Høyrup var derimod Ungdommen vel oplyst og svarede til Fornøjelse. Sognepræsten Hr. Wøldike prædiker smukt, grundigt og med Veltalenhed. Han catechiserer meget vel. Capellanen Hr. Nannestad catechiserer ret godt. Menigheden svarede, at intet var at klage. Kirken i Storehedinge er vel istandsat. Kirken i Høyrup er i skikkelig Stand. Præstegaarden findes i meget god Stand.

I *Storehedinge Landsbye-Skole* havde Børnene været meget forsømmelige. Dog var Haab til bedre Fremgang hos nogle at udlede. 6 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Røhr, som nyelig er hertil forflyttet, bringer nok Skolen i Stand.

I *Storehedinge Bye-Skole* viiste mange Børn roesværdig Kundskab og læste meget vel i Bog. Men de forsømmeliges Antal var heller ikke lidet. 19 Bøger blev uddeelte. Chordeggen Sr. Poulsen, som tillige er Skoleholder, underviser meget godt og catechiserer vel.

I *Høyrup Skole* havde Børnene fra Thomstrup og Renge slet ikke været tilforn og vidste derfor slet intet. Men Høyrup Børn havde været flittigere og kunde svare til Fornøjelse samt læste vel i Bog. 10 Bøger blev uddeelte. Deggen Irgens, som tillige er Skoleholder, er en gammel Mand, men underviser ret godt og catechiserer med Forstand.

6. *Maglebye og Holtug Sogner*. Ungdommen var noget sagtfærdig og manglede det rette Liv. Dog fandtes hos Mængden antagelig Kundskab. Nogle svarede med god Forstand, som ogsaa havde lært den Bibelske Historie. Sognepræsten Hr. Provst Lintrup havde ladet Capellanen Hr. Nannestad prædike, fordi jeg skulde høre ham, og han fornøede mig ved et grundigt og smukt Foredrag. Provsten selv catechiserer vel nok. Deggen Ørslef synger taalelig

og catechiserer meget godt. Menigheden svarede, at ey noget var at klage. Begge Kirker ere i meget god Stand. Præstegaarden er saa smuk og god, som den bør være.

I *Holtug Skole* viiste sig skjøn Fremgang hos en god Deel Børn, som læste vel, svarede fornuftig og kiendte den Bibelske Historie. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sparre underviser med Flid og catechiserer vel.

I *Maglebye Skole* havde en talrig Flok af Børn forsamlet sig. Mange læste meget vel i Bog og svarede baade med Forstand og Færdighed af Børne-Lærdommen. 26 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Pochsteen er flittig og kan vel nok catechisere.

V. Biefverskou Herred

1. *Lidemark og Biefverskou Sogner*. Iblandt den voxne Ungdom fandtes endeel, som svarede meget godt, baade med Forstand og Færdighed. De havde lært adskillige Psalmer og noget af den Bibelske Historie. Men endeel havde netop antagelig Kundskab. Sogne-Præsten Hr. Giessing prædiker ordentligt og opbyggeligt. Hans Catechisation passerer. Degnen Sr. Unger synger skikkelig, men catechiserer maadelig. Kirken i Lidemark er i skikkelig Stand. Men Kirken i Biefverskou behøver Reparation. Præstegaarden er for nogle Aar siden nye opbyggt og holdes godt vedlige.

I *Lidemark Skole* havde de fleste Børn ikkun læst Catechismus, men kunde dog nogenledes svare deraf med Forstand. I Boglæsning udkræves større Færdighed. 7 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hansen er flittig, men veed selv ikkun lidet og catechiserer maadeligen.

I *Biefverskou Skole* læste man for det meeste heller ikke andet end Catechismus, men uden Indsigt. Med Boglæsningen var det heller ikke vel bestilt. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Witte er en gl. Mand, som gjør, hvad han kan, men kan ikke meget.

I *Kylerup Skole* læste dog nogle Forklaringen, ikke uden alt Begreb eller Eftertanke. Men ogsaa her var Boglæsningen maadelig. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Poul Christensen er en gammel, flittig Bonde, som catechiserer ikke slet og veed at opvække Liv i Børnene.

2. *Wollersløw og Giørsløw Sogner*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed meget godt. Mange udviiste megen Færdighed og god Forstand. Nogle udmærkede sig til Berømmelse. Man havde lært smukke Psalmer og vidste adskilligt af den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Müller prædiker godt og opbyggeligt. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Spliid synger vel nok og catechiserer ret godt. Menigheden svarede, at ikke noget var at klage. Begge Kirker ere i skikkelig Stand. Præstegaarden er god og vel vedligeholdt.

I *Wollersløw Skole* var Catechismus endnu det høyeste Maal, og Indsigten deri fandtes ikke at være synderlig. Dog læste Børnene vel nok i Bog. 6 Bøger

bleve uddeelte. Skoleholder Michel Stephensen er en gl. Bonde, som gjør, hvad han kan.

I *Giørsløw Skole* havde Børnene lært deres Christendom med Forstand og svarede fermt. De læste meget vel i Bog, havde lært Psalmer, og nogle begyndte at skrive. 12 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Spliid, som tillige er Skoleholder, underviser med Indsigt og Flid. Hans Catechisation fattes ikkun det behørige Liv.

I *Slimminge Skole* svarede Børnene med nogenlunde Eftertanke og Færdighed. Deres Fremgang var roesværdig. De læste godt i Bog og havde lært mange Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Petersen¹⁵² har været en brav Mand, men nu er han affældig. En Pige hjælper ham meget vel.

3. *Endesløw og Wraabye Sogner*. Ungdommen var i Begyndelsen ligesom halv forlegen med sig selv, men svarede siden meget vel og fuldstændig med god Eftertanke. Man havde tillige lært den Bibelske Historie og vidste at gjøre Anvendelse af mange smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Wulf prædiker opbyggeligt og rørende. Han catechiserer meget godt, skjønt noget vidtløftigt. Degnen Sr. Dreyer synger maadelig og catechiserer heller ikke vel. Menigheden svarede, at ey noget var at klage. Begge Kirker holdes i skikkelig Stand. Præstegaarden er forsvarlig vedligeholdt.

I *Endesløw Skole* havde vel nogle læst Forklaringen, men uden Begreb og Indsigt. De fleste holdte sig til Catechismus uden at forstaae den. Bøglæsningen kunde være antagelig. Nogle faa Psalmer havde man lært. 7 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Dreyer, som tillige er Skoleholder, kan dog nok undervise med Forstand, naar han vil.

I *Wraabye Skole* læste Børnene vel nok i Bog. Men i Christendoms Kundskab havde de ikke giort stor Fremgang; Dog vidste de nogenledes at fatte Begreb om det, som var lært. Ogsaa kiendte de mange Psalmer. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Petersen er ikke uskikket og catechiserer ikke ilde.

I *Skrodsberg Skole* havde Børnene under den forrige Skoleholder¹⁵³ giort god Fremgang. De havde lært baade Catechismus og Forklaring med skikkelig god Forstand og læste vel i Bog. Psalmer havde de ligeledes lært. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Funch er nyelig ankommet og skal være en skikkelig Mand, men han kan slet intet catechisere.

4. *Haarløw og Himlingøye-Sogner*. Ungdommen var i Almindelighed gandske maadelig. Intet Liv og ingen Lyst besælede dem. Nogle enkelte havde lært lidet af Forklaringen; Men anvendelsen deraf var ikke synderligen i deres Magt. De fleste vidste lidet meere end Catechismus og den ikkun maadelig. I Bøglæsningen stammede de meget. Faa Psalmer havde man lært. Jeg lovede at ville besøge dem næste Aar, og de lovede mig til den Tiid bedre Svar. Sogne-Præsten Hr. Bille, en gammel og i adskillige Henseender skrøbelig Mand,

prædiker tydelig og fattelig, men overmaade kort og uden Grundighed. Han catechiserer derimod meget vel. I sine unge Dage var han en herlig Mand. Men ulykkelige Huus-Omstændigheder nedtrykke ham i megen Vaande. Jeg har vildet overtale ham til at antage en Medhjælper. Men Tilstanden i Huuset er saa slet, at ingen kan holde [det] ud. Degnen Sr. Barmeyer, en gammel velfortjent Mand, synger godt og catechiserer vel. Kirken holdes i vedbørlig Stand. Præstegaarden er gammel og forfalden. Menigheden svarede dog, at man ey havde noget at klage.

I *Haarløw-Skole* var en stor Mængde Børn forsamlede. Men de fleste havde glemmt, hvad de tilforn havde lært, og kunde maadelig læse i Bog. Catechismus hængte vel endnu i Hukommelsen, men er aldrig kommet ind i Forstanden. Enkelte Flittige og veloplærte bleve dog hist og her antrufne. Til dem uddeelttes altsaa 8 Bøger. Skoleholder Schousbølle kan vel være en skikkelig Mand, men han forstaaer kun lidet at catechisere.

I *Himlingøye Skole* var Børnenes Antal kun lidet og deres Fremgang endnu mindre. De fleste vidste vel noget af Catechismus, men uden al Skiønsomhed. Med Boglæsningen seer det heller ikke vel ud iblandt dem. Iblandt de taaleligste bleve dog 5 Bøger uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Rasmusen, en ældgammel Mand, kan ey virke meere, skjønt ham ikke fattes Lyst.

5. *Walløbye og Taarnbye Sogner*. Iblandt den voxne Ungdom fandtes en Deel, som svarede gandske godt, med Færdighed og Indsigt. Alligevel savnedes hos Mængden tilbørlig Munterhed, og Kundskaben var blot antagelig. Dog havde man lært gode Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Biørensens prædiker ordentligt, smukt og opbyggeligt. Han catechiserer gandske vel. Degnen Sr. Wederking er gammel og tunghørende, saa at han ey kan catechisere og lidet synge. Menigheden svarede, at ikke noget var at klage. Begge Kirker holdes i god Stand. Præstegaarden behøver endeel Reparation.

I *Taarnbye Skole* svarede de flittige Børn ret vel, med skikkelig Begreb og megen Færdighed. De kunde godt læse i Bog. Psalmer havde de lært. Ogsaa begyndte nogle at skrive. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lyngbye underviser ret godt og catechiserer skikkeligen.

I *Walløbye Skole* havde [de] fleste Børn glemmt, hvad som tilforn var lært, og hvad, der endnu var tilbage i Hukommelsen, blev opramset uden Eftertanke. Dog udmærkede sig en eneste fattig Tjenste Dreng i Besynderlighed med sund Forstand og stor Færdighed. 4 Bøger bleve uddeelte. I Degnens Sted læste en Bondekarl Andreas [Mortensen], som ey forstaaer at catechisere.

6. *Herfølge og Sædder Sogner*. Ungdommen var meget talrig og svarede i Almindelighed meget vel. Mange deriblandt udmærkede sig ved god Eftertanke, fuldstændig Kundskab og megen Færdighed. De fleste udviiste en god antagelig Kundskab. Nogle faa syntes at være lidet svage. Man havde lært ad-

skillige Psalmer og vidste tillige noget af den Bibelske Historie. Sogne-Præsten Hr. Provst Kraglund lod Studiosum Msr. Egholm prædike, for at jeg skulde høre ham. Hans Foredrag var ordentligt og smukt, men skulde have været noget meere Evangelisk, hvorom blev giort Erindring. Provsten selv catechiserer godt og messer smukt. Degnen Sr. Leyh synger kun maadelig, men catechiserer desto bedre. Begge Kirker holdes i skikkelig Stand. Præstegaarden er meget god og vel vedligeholdt. Menigheden svarede, at intet var at klage.

I *Alkestrup Skole* vare faa Børn tilstede, og disse kunde lidet eller intet læse. Man havde lært noget uden ad i Catechismus uden at forstaae et Ord deraf. Boglæsningen var slet. 3 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Madsen er en Stymper, som ey engang gjør sig ret Umage og blev derfor tilbørligen advaret.

I *Sædder Skole* svarede Børnene med skikkelig Forstand og temmelig Færdighed. De læste vel i Bog, viiste Liv og Munterhed og kunde smukke Psalmer. 17 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Gravlund er en brav Mand, som underviser med Flid og Forstand. Han catechiserer meget vel.

I *Ringsberg Skole* fandtes ikke mange, som havde lært deres Christendom fuldstændig. Men hvad de vidste, kunde de dog gjøre Rede for med temmelig god Forstand, og læste vel i Bog. Ellers vare der adskillige Smaae, som gave meget god Forhaabning. 4 Bøger bleve uddeelte. Da Skoleholder Mathiesen urimeligviis tillige er Landmaaler, læser en Bondekarl Olufsen i hans Sted, som er brav nok og catechiserer ikke slet.

I *Aashøj Skole* var Fremgangen ikke stor. Dog kunde nogle af de flittige stave til Fornøjelse og læste vel i Bog samt vidste Psalmer. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Dræse er nyelig ankommet og mangler Øvelse i at catechisere.

I *Eyøye Skole* var en talrig Forsamling af Børn tilstede. De flittige havde gjort megen god Fremgang og kunde færdig gjøre Rede for deres Børne-Lærdom, ikke uden Begreb. Ogsaa havde de lært smukke Psalmer. Men endeel af de voxne Drengene havde glemte, hvad de vidste. 17 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Møller underviser ret vel og giver Børnene nogenlunde Veylelse til egen Indsigt.

I *Gunderup Skole* havde kun faa Børn været flittige. Men disse kunde fermt svare og læste meget vel i Bog. De havde lært Psalmer og kunde temmelig vel skrive. Men Hoben, som havde været forsømmelig, røbede sin Vankundighed. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Dreyer gjør sig megen Flid og catechiserer vel.

I *Herfølge Skole* var et stort Antal af Børn forsamlede. Mange deriblandt havde viist Flittighed og svarede da baade med Forstand og Færdighed. De læste tillige godt i Bog. Men en Hob af de store Drengene blev ogsaa her grebet i Efterladenhed. 17 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Leyh, som tillige er Skoleholder, underviser meget godt og catechiserer vel.

I *Herfølge-Hospital* bleve opfostrings Børnene overhørte, som ikkun ere 5 i Tallet. Tre af dem svarede til Fornøyelse og læste ellers vel i Bog. 3 Bøger bleve altsaa uddeelte. Lemmerne i Hospitalet bevidnede alle, at de vare fornøyede og erholdte rigtig, hvad dem var tillagt.

Da Hr. Provst Kraglund har indsendt en Fortegnelse over de Børn, som i hans Skoler fik Bøger, og over Bøgerne selv, som ere uddeelte til dem, lader jeg samme herved medfølge til nærmere Oplysning om, hvorledes med sli^g Uddeling forholdes [jf. nedenfor]. Barnets Navn skriver jeg selv foran i Bogen med Aarstal og Datum samt hosføyet Bemærkning, at den er givet af Biskoppen paa Visitatz til Flittigheds Opmuntring. Virkningen deraf ytrer sig paa mange Steder saa kiendelig, at Præsterne efter Forældrenes Begiering maae skaffe dem flere deslige for Betaling, og Børnene selv fordoble deres Flid. Undertiden skeer det, at de trænge sig ind i en fremmed Skole, hvor jeg Aaret efter kommer paa Visitatz i Nærheden, og da bevise deres vedvarende Flid i muntre og gode Svar samt viise mig med en Art af Triumph den forhen erhvervede Belønnings Bog og erhverve sig da herved en nye ved lige Berømmelse. Mine Udgifter ere da, Gud skee Lov!, vel anvendte, som jeg troer og haaber, uden Tab for mine egne Børn. Men alligevel var det godt, at Stiftet havde en Fond, hvoraf disse Udgifter i Tiden kunde bestrides.

Hos den voxne Ungdom befundet

meget god Kundskab i	36 Menigheder
antagelig Kundskab i	22 Menigheder
maadelig Kundskab i	5 Menigheder

Hos Skole Børnene befundet

Meget god Kundskab i	34 Skoler
Antagelig Kundskab i	30 Skoler
Maadelig Kundskab i	20 Skoler

Allerunderdanigst

af

Nic. Edinger Balle

Kjøbenhavn d. 1 Jan. 1792

Fortegnelse

Over De Bøger som af Deres Høyædle Høyærværdighed Hr. Biscop Balle ere uddeelte i Herfølge og Sædders Sogners Skoler ved Visitatzen d 24 og 25de October 1791.

<i>Børnenes Navne</i>	<i>Forældres eller Hosbonders Navn</i>	<i>De uddeelte Bøger</i>
Herfølge Skole		
Karen Mogens Datter	} i Præstegaarden	Morgen og Aften andagter ¹⁵⁴
Birthe Lars Datter		Lomme Bog for Børn ¹⁵⁵
Friderich Leyh	} hos Degnen	Lære Bogen ¹⁵⁶
Niels Hansen		Andagts Øvelser til Brug for Almuen ¹⁵⁷
Niels Hansen	} hos Hans Nielsen Niels Pedersens Søn	en Ditto
Pige Karen Niels Datter		en Ditto
Hans Nielsen		Lutheri Catechismus med Anmærkninger ¹⁵⁸
Ole Nielsen	sammes Søn	Den Bibelske Historie ¹⁵⁹
Inger Niels Datter	sammes Datter	Lommebog for Børn
Anne Jens Datter	Jens Jacobsens Datter	Haandbog for Communicantere ¹⁶⁰
Jens Nielsen	Anders Jensens Dreng	Den Bibelske Historie
Ellen Marie	tiene Møller Homøe	Viser for Spinde Skoler ¹⁶¹
Anne Margrethe	tiene Hans Larsen i Brøndsmose Gaard	Lomme Bog for Børn
Søllerup Bye		
Anne Hans Datter	Hans Larsens Datter	Sange for Bondestanden ¹⁶²
Ellen Christens Datter	tiene Christen Christensen	Communion Bog ¹⁶³
Svansberg		
Karen Peiters Datter	Peiter Johans Datter	Lommebog for Børn
Karen Niels Datter	tiene Peder Olsen	fik en Bog, men vides ei, hvilken det var, efterdi Pigen er bleven syg ført til et fremmed Sogn saaledes optegnet af C.D. Leyh
Aashøje Skole		
Mads Christensen	Christoffer Gregersens Søn	Den Bibelske Historie
Christian Nielsen	gl Niels Jensens Søn	en Ditto
Karen Ols Datter	tiene Unge Niels Jensen	Haandbog for Communicantere
Ole Pedersen	Peder Christensens Søn	Andagts Øvelser
Mads Jensen	Jens Sørensen	Bønner og Betragtninger ved Confirmation etc. ¹⁶⁴
Jens Nielsen	Niels Hansen	Haandbog for Communicantere
Hans Pedersen	} Peder Henrichsens Børn	Lommebog for Børn
Bodil Peders Datter		Viser for Spinde Skoler optegnet af Dræse

Eiøie Skole

Sidse Hans Datter	tiene Jens Hansen	Morgen og Aften Andagter
Jacob Nielsen	Niels Nielsens Søn	Lommebog for Børn
Christen Christensen	Christen Olsens Søn	Andagts Øvelser
Leonore	opfostrings Barn hos Ditto	Viser for Spinde Skoler
Caroline Peders Datter	opfostr.b. hos Peder Jøensen	Lærebogen
Peder Jensen	Jens Nielsens Søn	Lutheri Catechismus med Anmærkninger
Kirsten Hans Datter	Hans Danielsens Datter	Haandbog for Communicantere
Anne Johans Datter	Johan Nielsens Datter	Lommebog for Børn
Johanne Povels Datter	{ Povel Jensens Børn	Lære Bogen
Ane Povels D.	{ i Rudmark huus	A.B.C. ¹⁶⁵
Niels Jørgensen	Jørgen Olsens Søn	Børnevennen ¹⁶⁶
	i Indlukke huus	
Mette Christens Datter	Christen Jensens Datter	Den Bibelske Historie
Lars Henrichsen	Henrich Larsen Skovfoged	Den Bibelske Historie
Marie Peders Datter	Peder Pedersens D. fra Hadstrup	Sange for Bondestanden
Christen Jensen	Jens Larsens Søn	Bønner og Betragtninger
Hans Pedersen	Peder Hansens Søn	A.B.C.
Henrich Mortensen	Morten Christensen Skovfogeds Søn	Den Bibelske Historie optegnet af Søren Møller

Gunnerup Skole*fra Vidskølle*

Jens	Simon Jensens Søn	Bibelske Historie
Knud	Christen Jensens Søn	Bønner og Betragtninger
Ane	Niels Hansens Datter	Morgen og Aften andagter
Jens Nielsen	tiene Henrich Christensen	Communion Bog

fra Tessebølle

Mads	Hans Madsens Søn	den nye Lærebog
Zander	{ Povel Zandersens	Børne Vennen
Hans	{ Børn	en Dyde Lære for Børn ¹⁶⁷
Zier	{ Peder Ziersens	Sange for Bondestanden
Ane	{ Børn	Lommebog for Børn
		optegnet af M. Dreyer

Sædder Skole

Jørgen Hansen	af Skaarup Gaard	Bibelske Historie
Daniel Larsen	af Sædder	Ditto
Hans Nielsen	af Sædder	Bønner ved Confirmation
Jørgen Larsen	af Sædder	Andagts Øvelser
Karen Mads Datter	af Sædder	Morgen og Aften andagter
Anne Hans Datter	af ditto	Ditto
Andreas Jacobsen	af ditto	Lomme Bog for Børn
Lars Nielsen	af ditto	en ditto
Anders Hansen	af ditto	en ditto

Peder Hansen	fra Taskevadhuus	en ditto
Ole Hansen	fra ditto	en ditto
Margrethe Lars Datter	fra Kanderød	en ditto
Anne Ols Datter	fra ditto	Dyde Lære for Børn
Birthe Niels Datter	fra Sædder	en ditto
Niels Hansen	fra Skaarup Gaard	Sange for Bondestanden
Mette Niels Datter	fra Sædder	en Communion Bog
til Skole Mester Graulund	foræret en Lærebog	optegnet af H. Graulund

Ringsberg Skole

Mads Christian Matthiesen	{	Land Inspecteur	Lærebogen
Matthis Matthiesen		Matthiesens Børn	en ditto
Jacob Friderichsen	{	Friderich	Andagts Øvelser
Hans Friderichsen		Ziersens	Bibelske Historie
Kirsten Friderichs Datter	{	Børn	Morgen og Aften andagter
Maren Niels Datter		Niels Thuesens Datter	Bibelske Historie
Mads Nielsen		Niels Madsens Søn	Andagts Øvelser
Kirsten Hans Datter		Hans Hansens Datter	Communion Bog
Elisabeth Jens Datter		Jens Johansens Datter	Bibelske Historie
Marie Christens Datter		Christen Jeppesens Datter	Communion Bog
Sophie Niels Datter		Niels Jensens Datter	Viser for Spindeskoler
Lars Pedersen		Peder Rasmussens Søn	A.B.C.
			optegnet af Christen Olufsen

Alkestrup Skole

Karen	Mads Nielsens Datter	Dyde Lære for Børn
Ole	Ingvord Knudsens Søn	Bibelske Historie
Johanne	Peder Hansens Datter	Communion Bog
		optegnet af J.C. Madsen

Allerunderdanigst Indberetning om Kirke- og Skole-Visitatz i Siællands Stift udi Aaret 1792

I afvigte Aar har jeg fuldendt hele Stiftets Visitation anden Gang i min Embeds Tiid og gjort Begyndelse med tredie Omreyse i samme Henseende.

De trende Herreder, som vare tilovers i anden Omgang, nemlig Horns – Woldborg – Alsted – Herreder, bleve besøgte i April, May og Junii Maaned. Jeg overhørte den confirmerede Ungdom af 41 Sogner i 21 Hovedkirker og bemeldte Sogners Børn i 39 Skoler samt eftersaae, foruden Hovedkirkerne, 20 Annex-Kirker.

Begyndelsen til tredie Omreyse er skeet i tvende Herreder, nemlig Sochelunds og Baarse-Herreder, som i Julii – Septembr. og Octobr. Maaned bleve besøgte. Jeg overhørte den confirmerede Ungdom af 27 Sogner i 20 Hovedkirker og bemeldte Sogners Børn i 48 Skoler. Desuden har jeg visiteret i Wordingborg Latinske Skole og besøgte nogle Fattighuuse, hvor de forefandtes.

Da Skole-Visitatzen, som ellers ikke tilforn har havt Sted i Betragtning af Skolernes Antal, udkræver dobbelt saa megen Tiid som Kirke-Visitatzen, er det umueligt for mig, skjønt jeg begynder strax efter Paaske og hører ey op før efter Mikkelsdag, undtagen i Høst-Maaneden som nødvendig bør være Bonden overladt uden al Ophold eller Sinkelse, i 3 Aar at fuldende Stiftets Visitation, hvilket ey heller er skeet i ældre Tiid, da man allene besøgte Kirkerne og gik Skolerne forbie. Men naar Skole-Visitatz maae tages i Betragtning tilligemed Kirke-Visitatzer, er Lovens strenge Forordning rigeligen blevet opfyldt efter Pligt og Skyldighed. Med ulige større Bequemmelighed kunde jeg i mine 9 Embeds Aar have besøgt Kirkerne tre Gange end nu to Gange i Forening med Skolerne, hvis Antal løber imod fem hundrede. Og altsaa tør jeg ikke befrygte, at Klagemaal i denne Henseende skal faae Sted eller findes billig.

Hvorledes Tilstanden paa hvert Sted er befundet, viiser følgende Udtog af min herved holdte Dagbog.

I. Horns Herred

1. *Gierløw og Draabye Sogner.* Iblandt den voxne Ungdom fandtes en Deel, som svarede ret vel, med god Indsigt. Men en Deel havde kun maadelig Kundskab og behøvede Opmuntring til større Flid. Sognepræsten Hr. Steenberg

holdt en grundig og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer gandske godt. Nu er han ellers gammel og affældig. Degnen Sr. Kaare synger alt for konstlet og med underlige Grimasser. Han catechiserer maadelig. Ingen svarede, da jeg spurgte, om noget var at klage over Lærerne. Begge Kirker holdes i god Stand. Præstegaarden syntes at være i skikkelig Stand paa nogle Fodstykker nær.

I *Gierløw Skole* fandtes ikke mange, som kunde gjøre god Rede for Børne-Lærdommen. De fleste holdte sig ved Catechismus allene og havde ikke synderligt Begreb om Ordenes Mening. Med Boglæsningen gik det nogenledes an. 6 Bøger kunde dog uddeles til Opmuntring. Skoleholder Hofman synes ikke at være oplagt til Underviisning. Han catechiserer maadelig.

I *Skov-Skole* kunde Børnene læse godt i Bog og viiste tillige Prøve af skikkelig Begreb om deres Børne-Lærdom, for hvilken de gjorde Rede med Færdighed. Noget havde de ogsaa lært af den Bibelske Historie og kiendte Psalmer. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Torkelsen er flittig og duelig. Han catechiserer tydeligt og fyndigt til Fornøjelse.

I *Krabbedams Skole* havde adskillige Børn allerede lært noget af den nye Lærebog og svarede deraf baade med Indsigt og Færdighed. Andre, som havde lært Forklaringen, svarede ligeledes med Forstand. Alligevel vare der ikke faa, som uden Eftertanke opremsede baade Catechismus og Forklaring af Mangel paa ordentlig Skolegang. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Schønbak er flittig og duelig og kan godt undervise.

I *Landerslew Skole* havde Børnene vel lært uden ad, men vidste kun lidet af Mening og Indhold. Med Boglæsningen var det ey heller synderligen bevendt. 6 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Skoleholder Hornberg er en skikkelig Mand, men ellers en maadelig Lærer. Dog catechiserer han taalelig.

2. *Kyndbye og Krogstrup Sogner*. De fleste iblandt den voxne Ungdom befandtes at være vel oplyste. De svarede ikke af Hukommelsen allene, men med Forstand. Nogle udmærkede sig ogsaa ved deres Færdighed. Antallet af de svagere var ikke stort. Sognepræsten Hr. Ursin var syg. Hjelpe-Præsten Hr. Garde prædikede rørende og opbyggeligt. Han catechiserer meget vel, med Liv og Kraft. Degnen Sr. Steenberg synger meget godt og catechiserer ikke slet, skjønt noget tvungen. Der svaredes, at man ej havde noget at klage over. Kyndbye Kirke var under Reparation. Krogstrup Kirke er i god Stand. Præstegaarden er vel vedligeholdt.

I *Kyndbye Skole* havde Børnene lært Catechismus og Forklaring nogenledes vel og læste godt i Bog. Alligevel behøves der Anviisning og Opvækkelse til meere Eftertanke. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sr. Steenberg, som tillige er Degn, behøver nogen meere Øvelse, men kan blive ferm, naar han fremdeles anvender tilbørlig Flid.

I *Krogstrup Skole* havde den yderste Forsømmelse fundet Sted, fordi Skole-Huuset var saa gandske forfaldet, at hverken Skoleholder eller Børn kunde opholde sig i den ordentlige Læse-Stue. Jeg ansporede strax vedkommende Lods-Eyer¹⁶⁸ til at opfylde sin Pligt, og han maatte ufortøvet gjøre Anstalt, saa at Skolen nu er istandsat. Nogle Forældre havde imidlertid selv underviist deres Børn, som da læste vel nok i Bog og havde lært uden ad, men Begrebet var ikke blevet opvakt. 7 Bøger bleve dog uddeelte til Forældrenes Opmuntring. Skoleholder von Stöcken var nyelig ankommet og skulde nu først øve sig, men kunde slet ikke catechisere.

3. *Ferslew og Wellerup Sogner*. Den største Deel af den voxne Ungdom havde god Oplysning og svarede baade med Forstand og Færdighed. Nogle Svage viiste dog antagelig Kundskab. Ogsaa vidste man lidet af Bibel-Historien. Sognepræsten Hr. Mouritzen prædiker ordentlig og opbyggelig. Hans Catechisation er fattelig nok, men fattes liv. Degnen Sr. Aagesen synger gandske maadelig og catechiserer ikke bedre. Der svaredes, at man ey havde noget at klage over. Begge Kirker ere nu istandsatte, og Alterdug er anskaffet. Præstegaarden er blevet anseelig forbedret, men behøver endnu meere Reparation.

I *Ferslew Skole* havde nogle Børn begyndt med Lærebogen og svarede vel deraf. Ellers læste de fleste Forklaringen. Uden ad gik det fermt, men til at fatte Meningen var ikke givet synderlig Veyledning. Boglæsningen var antagelig. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Aagesen, som tillige er Degn, mangler ikke Flid, men hans Gaver ere ikke de bedste.

I *Wenslew Skole* var ogsaa Lærebogen blevet begyndt med god Fremgang. Mængden læste Forklaring. Men Børnene kunde for det meeste svare med skikkelig Forstand og Færdighed. Ogsaa læste de vel i Bog. Adskillige Drenge lærte at skrive. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Wognsen kan godt undervise og catechiserer gandske vel.

4. *Skibbye Sogn*. Den voxne Ungdom svarede i Almindelighed meget vel. Nogle udmærkede sig ved Indsigt og Færdighed. Den største Deel har fornøden Kundskab og sundt Begreb derom, som er det bedste. Nogle vidste adskilligt af den Bibelske Historie, og alle havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Thorsøe har god Røst og gode Gaver. Hans Prædiken var ellers ikke meget grundig. I Catechisationen behøver han meere Færdighed, men viiser dog godt Anlæg og bruger den rette Maade. Degnen Sr. Aubertin synger maadelig og catechiserer uden Liv. Han er hverken flittig eller efterrettelig og fik derfor alvorlig Paamindelse. Der svaredes, at man ey havde [noget] at klage. Kirken er i god Stand. Præstegaarden er blevet anseelig forbedret.

I *Skibbye Skole* var der ogsaa blevet begyndt paa den nye Lærebog. Nogle havde læst første og anden Part i Forklaringen. De fleste indskrænkede sig til Catechismus. Forsømmelse var alt for kiendelig. Af Mening og Indhold vid-

ste man lidet eller intet. Boglæsningen var maadelig og skiødesløs. Men til Opmuntring iblandt den store Mængde bleve dog 11 Bøger uddeelte til de bedste. Skoleholder Aubertin, som tillige er Degn, havde været efterladet, blev advaret og tilholdt at forsyne sig med en Medhjælper. Naar han vil, kan han nok ellers undervise.

5. *Skulleløw og Selsø Sogne[r]*. Den voxne Ungdom viiste sig for det meeste meget ferm. Mange udmærkede sig ved god Forstand og Færdighed. Ogsaa vidste de meget af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Provst Aggerup holdt en grundig og vel udarbejdet Prædiken, som viiste megen Indsigt. I Catechisation syntes han at behøve nogen meere Øvelse. Degnen Sr. Hough synger skikkelig og catechiserer vel. Der svaredes, at ikke noget var at klage. Kirken i Skulleløw er i temmelig Stand, men Kirken i Selsø skulde sættes under Reparation, som ogsaa siden er skeet. Præstegaarden er i meget god Stand og holdes smukt vedlige.

I *Sønderbye Skole* havde de fleste Børn været forsømmelige. Nogle faa havde lært noget, men ikke med synderlig Indsigt. Ogsaa sporedes nogen Mangel hos adskillige i Boglæsning. 8 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Sr. Hough, som tillige er Degn, havde ikke været paapassende nok og fik derved Paamindelse.

I *Skulleløw Skole* havde en Deel af Børnene skikkelig lært Catechismus og nogle Forklaringen, men ikke med stor Indsigt. Boglæsningen var usikker og langsom. 8 Bøger bleve uddeelte. Paa Degnens Sr. Houghs Vegne forrettes Embedet af en anden; men Degnen selv blev advaret om at have bedre Tilsyn.

6. *Ourøe Sogn*. Blandt den voxne Ungdom svarede en Deel meget vel og med god Færdighed. Hos andre viiste sig mindre Færdighed, men Kundskaben var dog antagelig. Sognepræsten Hr. Børresen holdt en ordentlig og god Prædiken, men uden Liv, fordi han brugte Papiret. I Catechisation har han forbedret sig, men behøver endnu meer Øvelse. Degnen Sr. Müller var afsat ved Provste Rets Dom formedelst Uordentligheder og efter Cancelliets Ordre suspenderet. Hans Sag er indstevnet for Landemodet.¹⁶⁹ Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Kirken var under Reparation. Præstegaarden er i maadelig Forfatning.

I *Ourøe Skole* havde nogle Børn begyndt paa den nye Lærebog og svarede ret vel deraf. En Deel havde gandske godt lært Forklaringen og manglede ikke Begreb. De fleste havde lært Catechismus temmelig vel. Boglæsningen var alligevel ikke den bedste. 13 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Lars Hansen er flittig og skikkelig, men kan dog ikke ret catechisere.

II. Woldborg Herred

1. *Sæbye og Giershøj Sogner.* Den voxne Ungdom svarede meget fermt. De allerfleste udviiste god Kundskab og Færdighed. Ogsaa havde de lært noget af den Bibelske Historie og kiendte mange smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Bechman prædiker grundigt, smukt og opbyggeligt. Han catechiserer meget godt. Degnen Sr. Winther synger taalelig og catechiserer kun maadelig. Der svaredes, at intet var at klage. Kirkerne fandtes i nogenledes Stand.

I *Sæbye Skole* havde kun faa Børn været flittige, og disse læste just ikke færdig i Bog, ey heller vare de anførte til at agte paa Mening og Indhold. Mængden havde været forsømmelig. 9 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Winther, som tillige er Degn, mangler endnu den fornødne Øvelse, men kan dog med Flid forbedres.

2. *Hyllinge og Lyngbye Sogner.* Blandt den voxne Ungdom svarede nogle ret godt og viiste god Forstand. Men den store Mængde syntes ikkun at have maadelig Indsigt. Alligevel vidste man dog noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Pohlman prædiker med Iver og meener det hjertelig vel. Men Indholdet er gandske fattigt. Hans Catechisation er vidtløftig, men ikke utydelig, og falder ey heller kiedsommelig. Degnen Sr. Cappel synger nogenledes vel, men er en beklagelseværdig Catechet. Ingen havde noget at klage. Begge Kirker ere i meget god Stand. Præstegaarden er gammel og paa sine Steder skrøbelig, men var dog blevet oppudset.

I *Hyllinge Skole* læste de flittige Børn godt i Bog og vidste ellers at gjøre temmelig vel Rede for deres Christendoms Kundskab, ikke uden Forstand. Ogsaa var der blevet begyndt paa den Bibelske Historie. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sr. Cappel, som tillige er Degn, lader sit Arbejde forrette ved en anden gammel Mand, som ogsaa er bedre oplagt. Sognepræsten virker det meeste Gode ved sit flittige Skole-Besøg.

I *Lyngbye Skole* svarede Børnene med Forstand og Færdighed. De læste for det meeste vel i Bog. Noget havde de lært tillige af den Bibelske Historie. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Drasbech er en flittig og duelig Mand, som catechiserer meget vel.

3. *Rye og Sonnerup Sogner.* En stor Deel af den voxne Ungdom var meget vel oplyst og svarede udførlig med god Forstand. Hos en Deel fandtes derimod ringe Kundskab, som dog var antagelig. De ferme havde lært noget af den Bibelske Historie og kunde mange Psalmer. Sognepræsten Hr. Mathiesen prædiker grundigt og ordentligt, skjønt noget tørt. Han catechiserer fornøftig og vel, men ikke blidelig. Degnen Sr. Husum synger nogenledes og catechiserer skikkeligen. Der svaredes, at intet var at klage. Rye Kirke er i god Stand, men Sonnerup Kirke skulde udvendig kalkes. Præstegaarden er i god Stand.

I *Sonnerup Skole* viiste de flittige Børn Prøver af god Kundskab og læste vel i Bog. De forsømmelige havde glemt, hvad de før vidste. Psalmer havde man lært. 13 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Jonesen giver god Underviisning og catechiserer vel.

I *Rye Skole* vidste kun meget faae Børn noget lidet. Forsømmelsen paa Lærerens Side var alt for kiendelig. Han blev og derfor skarp advaret og gav de bedste Løfter om større Flid. 7 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Sr. Husum, som er Degn tillige, har været doven og uordentlig, men derhos fuld af Indbildning om sig selv. Min Taalmodighed satte han længe nok paa Prøve, førend jeg tilsidst taledede Sproget, som passede sig, og fik ham ydmyget.¹⁷⁰

4. *Saabye og Kilderup Sogner*. Nogle af den voxne Ungdom udmærkede sig ved Forstand, Indsigt og udbredt Kundskab samt vidste noget af den Bibelske Historie. Men den største Mængde var kun maadelig og havde deels lært saare lidet uden ad, deels forstod ikke meget deraf, saa at alvorlig Paamindelse maatte gives om større Flid. Psalmer havde man dog lært. Sognepræsten Hr. Heiberg holdt en vel udarbejdet og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer fornuftig og vel. Degnen Sr. Smith synger maadelig, men catechiserer meget godt. Der svaredes, at intet var at klage. Saabye Kirke trængte meget til Reparation, men skal siden være blevet istandsat. Kilderup Kirke er i god Stand. Præstegaarden er nye og i meget god Stand.

I *Saabye Skole* udmærkede sig de flittige Børn ved Indsigt, Færdighed og god Boglæsning, De længere bortliggende Børn, som havde Extra-Lærer, kunde blot ramse. 25 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Sr. Smith, som tillige er Degn, underviser meget vel og gjør sig Umage.

5. *Hvalsøe og Særløse Sogner*. Den største Deel af Ungdommen svarede vel, og adskillige erhvervede sig Roes ved deres gode Forstand. Ogsaa vidste de noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. De svagere viiste dog antagelig Kundskab. Sognepræsten Hr. Braband prædiker ordentligt og opbyggeligt. Ligesaa catechiserer han ret vel. Degnen Sr. Sandbech synger godt og catechiserer meget vel. Der svaredes, at ingen havde noget at klage. Begge Kirkerne ere i nogenledes god Stand. Præstegaarden er i meget god Stand.

I *Hvalsøe Skole* læste Børnene vel i Bog og kunde gjøre Rede for deres Christendoms Kundskab med skikkelig Forstand. 13 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Sandbech, som tillige er Degn, underviser meget vel og catechiserer godt.

I *Hadstrup Skole* kunde Børnene læse skikkelig i Bog, men havde ellers ikke gjort synderlig Fremgang. Imidlertid var Catechismus lært og lidet af Forklaringen. For Mængdens Skyld blev 13 Bøger uddeelte. Skoleholder Jørgen Christensen gjør sin Flid og catechiserer ikke slet.

6. *Ousted og Allisløw Sogner.* Ungdommen havde færdig lært uden ad og kunde dygtig opramse den store Forklaring, men var ikke synderlig vandt til at agte paa Mening og Indhold. Af den Bibelske Historie vidste man lidet eller intet, men havde dog lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Provst Mølleskou prædiker i en Tone, som ikke falder tydelig og er ey heller indtrængende. Han catechiserer nogenledes. Degnen Sr. Giessing synger skikkelig og catechiserer ikke slet. Der svaredes, at man ey havde [noget] at klage. Begge Kirker behøvede Reparation, som nu skal være foranstaltet. Præstegaarden er i skikkelig god Stand.

I *Alsløw Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog og svarede deraf med Forstand og Færdighed. Nogle havde ogsaa skikkelig lært Forklaringen. De læste ellers vel i Bog. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Giessing, som tillige er Degn, viser Flid og er vel nok oplagt.

I *Ousted Skole* læste Børnene godt i Bog og havde lært en Deel uden ad, men var ikke anvist til at agte paa Meningen. Imidlertid kunde de modtage Veyledelse. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Stephensen er en enfoldig, men dog flittig Mand og kan i det mindste lære Børn at læse i Bog.

III. Alsted-Herred

1. *Bringstrup og Sigersted Sogner.* En Deel af Ungdommen svarede vel, med god Forstand. Nogle havde maadelig Kundskab, og een blev udtegnet til at læse om igjen. Faa havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Bindesbølle prædiker lærerigt, smukt og indtrængende. Han catechiserer meget vel. Degnen Sr. Lund synger godt og catechiserer meget ordentlig og vel. Der svaredes, at ey noget var at klage. Bringstrup Kirke behøvede Reparation, som var lovet. Sigersted Kirke er i nogenledes Stand. Præstegaarden er blevet anseelig forbedret.

I *Ørsløw Skole under Skoven* havde Børnene i Almindelighed gjort liden Fremgang. Nogle faa havde lært Forklaring, men vidste ikke meget af Indholdet og savnede Munterhed. Bøglæsningen var for det meeste ikkun maadelig. 8 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Ingvarsen besidder enten ikke Flid eller ikke Duelighed nok. Han catechiserer temmelig.

I *Sigersted Skole* havde endeel af Børnene skikkelig lært Forklaringen og kunde temmelig vel gjøre Rede for Indholdet. Hos de flittige var Bøglæsningen antagelig. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sr. Lund, som tillige er Degn, kan godt undervise og catechiserer vel nok, dog alt for vidtløftigt.

2. *Alsted og Fienneslef Sogner.* Den voxne Ungdom havde fra forrige Gang kiendeligen forbedret sig. En Deel svarede fermt med skikkelig Forstand. Nogle Svage vare endnu tilbage. Faa Psalmer havde man lært. Sognepræsten

Hr. Wielsgaard prædiker ordentligt og opbyggeligt. Han catechiserer fattelig og vel. Degnen Sr. Cardes synger meget godt, men hans Catechisation bestaaer allene i at høre Lectie. Der svaredes, at intet var at klage. Begge Kirker ere i skikkelig Stand. Præstegaarden er meget forbedret og findes i nogenledes god Stand.

I *Fienneslef Skole* havde de mindre Børn gjort bedst Fremgang, dog ikkun i Catechismus, men til at fatte Meningen var ingen synderlig Anviisning givet dem. Nogle voxne havde lært Forklaringen uden ad, men uden Forstand. Boglæsning var skikkelig. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Høye catechiserer taalelig og er ikke uskikket.

I *Alsted Skole* havde nogle Børn lært adskilligt i Forklaringen. Catechismus var de fleste bekiendt. Men ingen Veyledelse var dem givet til at fatte Meningen. Boglæsningen var maadelig. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Liebst har ikke været flittig og fik derover alvorlig Advarsel.

3. *Liunge og Braabye Sogner*. Den voxne Ungdom havde ypperlig Kundskab og svarede med stor Færdighed. Meget faa syntes at være mindre oplyste. Mange udmærkede sig. Man vidste adskilligt af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Plochros prædiker opbyggeligt og catechiserer meget vel. Degnen Sr. Wildt synger godt og catechiserer godt. Der svaredes, at ingen havde [noget] at klage. Begge Kirker vare under Reparation. Præstegaarden er i god Stand.

I *Braabye Skole* læste Børnene vel i Bog og kunde skikkelig gjøre Rede for deres Christendoms Kundskab, ikke uden Indsigt. Psalmer have de alle lært. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lindenblad er flittig nok og catechiserer nogenledes, men behøver dog meere Øvelse.

I *Liunge Skole* havde Børnene ikke lært andet end Catechismus, men vidste dog at gjøre temmelig vel Rede for Mening og Indhold. Med Boglæsningen var det ikke synderlig bestilt. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kierulf kan godt undervise og catechiserer vel.

4. *Slaglille og Biernede Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed meget vel. De fleste kunde gjøre færdig Rede for deres Christelige Kundskab med god Forstand. Psalmer havde de lært. Ogsaa vidste de noget af den Bibelske Historie. Sognepræsten Hr. Faith prædiker opbyggeligt, grundigt og vel. Han catechiserer meget godt. Skoleholder og Kirkesanger Høyer synger slet. Der svaredes, at man ey havde [noget] at klage. Begge Kirker ere i god Stand. Præstegaarden er i skikkelig Stand.

I *Slaglille Skole* var Flid allene at kiende hos de smaae Børn. De havde lært Catechismus med nogenledes god Forstand og læste vel i Bog. Psalmer havde de lært. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder og Kirkesanger Høyer catechiserer ikke med Færdighed eller Liv.

I *Biernede Skole* havde nogle Børn begyndt paa den nye Lærebog. Nogle vidste ogsaa adskilligt af den Bibelske Historie. Men de fleste havde kun lært Catechismus. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder og Kirkesanger Bøeg er flittig og catechiserer ikke slet.

5. *Sorøe, Pedersborg og Kindertofte Sogner*. Ungdommen fra Sorøe Kiøbstæd svarede meget vel og lagde god Eftertanke for Dagen. Landsbye-Ungdommen var mindre færdig, men havde dog skikkelig Kundskab. Sognepræsten Hr. Prof. Holst prædikede ordentlig, men ikke udførlig. Han catechiserer vel nok. Degnen Sr. Adolph i Pedersborg catechiserer temmelig godt. Da ingen af Menigheden i Sorøe var blevet tilbage i Kirken ved Slutningen af Visitatzen, kunde jeg ikke spørge, om noget var at klage over. Kirkerne i Sorøe og Pedersborg ere i Stand. Kirken i Pedersborg havde Reparation i Vente.

I *Pedersborg Skole* havde adskillige Børn gjort skikkelig Fremgang, læste vel i Bog og svarede med god Forstand. Men en Deel havde viist Forsømmelse. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Biering ligger til Sengs af Svaghed i Benene og behøver en Medhjælper. Imidlertid havde han dog passet Skolen efter Evne.

I *Sorøe Skole* gjorde Børnene færdig Rede for deres Christendoms Kundskab med god Forstand. Ogsaa læste de vel i Bog. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Guldberg underviser og catechiserer meget vel.

6. *Munkebjergby og Bromme Sogner*. Ungdommen svarede ikke saa fermt, som jeg ventede. Dog erfarede ved nærmere Prøve, at en Deel havde skikkelig Kundskab og manglede ey heller Eftertanke. Imidlertid var her tabt noget af den Færdighed og Indsigt, som viiste sig forrige Gang. Sognepræsten Hr. Haundorph prædiker ordentlig og vel. Han catechiserer ogsaa ret godt. Degnen Sr. Petersen synger skikkelig og catechiserer meget godt. Der svarede, at man ey havde [noget] at klage. Munkebjergby Kirke er i god Stand. Bromme Kirke var under Reparation. Præstegaarden er i upaa-klagelig Stand.

I *Bromme Skole* vare Børnene vel underviiste. De vidste at svare med Forstand og kunde godt læse i Bog. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jonæsen er duelig og catechiserer vel.

I *Krøyrup Bie-Skole* var gjort saa liden Fremgang, at ikkun 3 Bøger kunne uddeles til dem, der svarede taaleligst. Skoleholder Henningsen er lidet oplagt.

I *Ødemarks-Hospitals-Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted, og Van-kundigheden var saa stor, at ikke en eneste Bog kunde uddeles. Skoleholder Muller havde været efterladet og blev alvorligen advaret.

Ødemarks Hospital befandtes i nogenledes Stand. Lemmerne svarede, at de ey havde noget at klage over.

I *Munkebjerg Skole* havde kun faa Børn gjort nogen Fremgang, og med Boglæsningen var det heller ikke synderligen bestilt. 9 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Werdelin catechiserer maadelig og er ikke oplagt. Bønderne klagede over hans Forsømmelse. Han blev altsaa efter Forordningen offentlig paamindt og lovede Forbedring.

I *Drøyeberg Bieskole* var heller ikke megen Flid at kiende. 3 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lars Jensen fik Advarsel om større Iver i sit Kald.

7. *Steenmagle og Steenlille Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed vel og adskillige med temmelig Færdighed. Noget af den Bibelske Historie havde man lært og kiendte mange Psalmer. Imidlertid savnedes dog her og der tilbørlig Færdighed. Sognepræsten Hr. Walther prædikar ordentlig og opbyggelig. Han catechiserer godt. Degnen Sr. Place synger maadelig, men catechiserer bedre. Der svaredes, at intet var at klage over. Begge Kirker ere i nogenledes Stand. Præstegaarden er blevet skikkelig istandsat.

I *Steenmagle Skole* havde Forsømmelse fundet Sted, uden Tvivl meest fra Skoleholderens Side, som ey engang ret kiendte sine Børn og havde antaget dem som flittige, der dog ikke havde søgt Skolen. De faa, som svarede vel, havde altsaa deres Forældre at takke for Underviisningen. 5 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Møller kunde ikke nægte sin Forsømmelse, da den røbede sig saa kiendelig, og blev da tilbørligen advaret. Imidlertid catechiserer han nogenledes vel.

I *Kyringe-Bie-Skole* havde Børnene lært Catechismus med nogenledes Forstand og læste vel i Bog samt vidste mange Psalmer. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Friderich Envoldsen er flittig og gjør, hvad han kan.

I *Steenlille Skole* havde nogle Børn begyndt paa den nye Lærebog og kunde nogenledes svare deraf. Ogsaa læste de vel i Bog og havde lært Catechismus med Forstand. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lassen underviser gandske vel og catechiserer ikke slet.

8. *Gyrstinge og Flinterup Sogner*. Ungdommen røbede en forargerlig Vankundighed. Fire til fem Karle og fem til sex Piger havde skikkelig god Kundskab, men tre deriblandt vare andensteds confirmerede. Den øvrige Hob var slet underviist, og 12 deriblandt kunde ey engang svare paa de enfoldigste Spørmaale af Luthers Catechismus, ey heller modtage Veyledning. Den halve Deel af Ungdommen var borte. Jeg maatte da foranstalte, at de svageste fik nye Underviisning, førend de kom til Alters igjen. Jeg maatte offentlig beklage denne forsømte Menigheds ynkværdige Tilstand, som ved forrige Visitatz havde faaet saa megen kiærlig Paamindelse, men var desuagtet blevet forværret. Sognepræsten Hr. Wedel var syg. Skriftlig Ordre blev imidlertid efterladt, at han, om han igjen fik sin Helbred, enten skulde resignere eller modtage Capellan. Kort efter døde han. Degnen Sr. Hof synger nogenledes

og catechiserer temmelig vel.¹⁷¹ Menigheden leverede skriftlig Klage over Skoleholder Gerhard, som blev strax Amtmanden og Provsten tilstillet til Undersøgelse.¹⁷² Begge Kirker ere i skikkelig Stand. Præstegaarden er blevet temmelig forbedret.

I *Flinterup Skole* kunde de flittige Børn læse vel i Bog og havde lært Catechismus samt noget af Forklaringen, men uden at forstaae Meningen. Dog havde de lært Psalmer. 10 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Pallesen er flittig nok og lærer Børnene at læse godt i Bog, men kan ikke catechisere.

I *Gyrstinge-Skole* kunde ingen opholde sig, fordi den var i Bund og Grund ruineret, ligesom Fienderne havde bestormet den. Børnene maatte da samles med mig i Kirken. Al Underviisning var af Skoleholderen blevet forsømt. Faa Børn kunde læse taalelig i Bog og havde kun lært af deres Forældre at opramse Catechismus. I Betragtning heraf blev dog 9 Bøger uddeelte. Skoleholder Gerhard var Dagen tilforn gaaet bort og havde hverken efterladt sig Mandtal eller Skole-Journal. Bønderne klagede over, at han aldrig læste for Børnene, men havde selv ruineret Skolen og sværmede idelig omkring i Drukken. Alligevel havde Præsten brugt ham til at prædike for sig næsten hver Søndag. Jeg gav strax skriftlig Ordre, at han ey meere maatte betræde Prædikestoelen, og gjorde Anstalt til lovlig Undersøgelse over hans Forhold. Skolen er nu istandsat og en anden Skoleholder antaget. Men hvor Gerhard er løbet hen, veed ingen.¹⁷³

Hertil hører endnu af Mehrløse Herred

9. *Tersløse og Schielleberg Sogne[r]*. Ungdommen svarede i Almindelighed meget vel og med Færdighed. Nogle udmærkede sig til Roes. Man vidste ogsaa noget af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Ursin prædiker ordentlig, opbyggelig og vel. Han catechiserer meget godt. Degnen Sr. Ivarsen synger taalelig og catechiserer nogenledes. Da han ellers ikke skal være meget efterrettelig, fik han Advarsel. Der svaredes, at intet var at klage. Begge Kirker ere i upaaklagelig Stand. Præstegaarden er i god Stand.

I *Tersløse Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog og kunde svare meget vel deraf. Ellers havde de læst Catechismus og fattet Meningen. De læste ogsaa godt i Bog. 12 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Peder Mortensen er flittig og underviser med Nytte.

IV. Sochelunds Herred

1. *Lyngbye Sogn*. Af Ungdommen savnedes en Deel, fornemmelig blandt Karlene. Men de tilstædeværende svarede meget rigtig og vel, bestemt og ordentlig. Adskillige udmærkede sig. De havde lært den Bibelske Historie og vidste Psalmer. Sogne-Præsten Hr. Müller prædiker smukt, opbyggeligt og indtrængende. Han catechiserer overmaade vel og messer godt. Degnen Sr.

Müller synger nogenledes og catechiserer gandske vel. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirken er i god Stand og har faaet et Orgel. Præstegaarden er vel vedligeholdt.

I *Lyingbye Skole* vare Børnene meget vel underviiste. En stor Deel havde læst Lærebogen og vidste at gjøre Rede for den med god Forstand. De fleste havde ogsaa fattet baade Catechismus og Forklaring meget vel. De læste meget ordentligt og smukt i Bog og havde lært baade den Bibelske Historie og smukke Psalmer. Skoleholder Sr. Mohr underviser meget vel og catechiserer ret godt.

I *Wirum Skole* havde Børnene gjort maadelig Fremgang. Nogle kunde læse skikkelig i Bog og vidste adskilligt af Børne-Lærdommen, men behøvede Veyledelse til bedre Eftertanke. Mange røbede Forsømmelse. 9 Bøger bleve dog uddeelte. Skoleholder Sr. Meldal kan nogenledes catechisere, men behøver Opmuntring til Flid.

I *Brede Skole* er Børnenes Antal ikke stort, men de svarede godt af Catechismus og havde skikkelig Begreb om Meningen. Ligesaa læste de gandske vel i Bog. 8 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Munck er flittig, men noget saftfærdig i sin Catechisation.

2. *Brønshøj og Rødoure-Sogne[r]*. Ungdommen var i Begyndelsen noget dorsk og syntes at have tabt noget af sin forrige Færdighed. Alligevel havde de fleste god Kundskab og vidste at forklare sig med Forstand. Færdigheden blev ogsaa efterhaanden forøget. Noget var lært af den Bibelske Historie. Man kiendte tillige smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Westergaard prædikede ordentlig, tydelig og vel. Han catechiserer gandske godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Lund synger kun maadelig, og i sin Catechisation nærmer han sig til at høre Lectie. Der svaredes, at ey noget var at klage. Brønshøj Kirke er i meget god Stand. Rødoure Kirke var under Reparation. Præstegaarden er blevet meget forbedret.

I *Brønshøj Skole* havde nogle Børn begyndt paa den nye Lærebog og svarede ikke ilde deraf. Ellers havde de lært Forklaring og Catechismus og gjorde Rede derfor med god Forstand. Ogsaa læste de meget vel i Bog og havde tillige lært noget af den Bibelske Historie. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Piilegaard er en flittig, duelig og ordentlig Mand, som catechiserer meget vel.

I *Rødoure Skole* havde ligeledes nogle Børn begyndt paa den nye Lærebog og svarede temmelig vel. De andre havde lært Catechismus og Forklaring, ikke uden Eftertanke. Dog syntes tilbørlig Veyledelse til at fatte Meningen ikke at være dem givet i Almindelighed. Men de læste vel i Bog og havde lært Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lund er gandske duelig og catechiserer godt. Men da han formodes ikke at være gandske ordentlig, fik han Paamindelse.

3. *Gjentofte Sogn.* I blandt den voxne Ungdom fandtes en Deel, som svarede meget fermt. De sidst confirmerede havde læst den nye Lærebog og kunde med stor Færdighed gjøre Rede derfor samt med god Indsigt og Eftertanke. Tillige havde de lært noget af den Bibelske Historie og kunde mange smukke Psalmer. Imidlertid fandtes dog adskillige af Mandkønnet, som havde glemt deres Børne-Lærdom, da de aldrig søgte Catechisation, og fik derover tilbørlig Paamindelse. Sogne-Præsten Hr. Høegh prædiker grundig og opbyggelig, men uden Gaver. Han catechiserer godt, men messer kun maadelig. Degnen Sr. Wedsberg synger nogenledes og catechiserer ordentlig. Der svarede, at ey noget var at klage. Kirken er i meget god Stand og har faaet et nyt Orgel. Præstegaarden er i den bedste Stand.

I *Hvidøre Skole* havde mange Børn begyndt paa den nye Lærebog og kunde for det meeste svare deraf med god Forstand. Ellers var Catechismus lært med nogenledes Indsigt. Man havde ogsaa begyndt paa den Bibelske Historie og lærte Psalmer. De flittige læste godt i Bog. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hansen er flittig og underviser ret vel samt catechiserer gandske godt.

I *Wangede-Skole* havde ligeledes en Deel Børn begyndt paa den nye Lærebog og svarede deraf med god Indsigt. Man havde ogsaa lært Catechismus med Forstand. Ligesaa vidste man noget af den Bibelske Historie og kiendte Psalmer. God Boglæsning havde iligemaade Sted. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Marcussen anvender Flid og har meget forbedret sig i Catechisation.

I *Gjentofte Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog meget vel og kunde herlig gjøre Rede derfor med Indsigt og Færdighed. Catechismus var ligeledes lært med god Forstand. I den Bibelske Historie havde mange erhvervet sig megen Kundskab. Nogle havde lært mangfoldige Psalmer. De læste meget vel i Bog og kunde strax gjøre Rede for Meningen. 21 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Langsted er en duelig og flittig Mand, som underviser med Forstand og catechiserer meget vel.

4. *Søllerød Sogn.* Ungdommen svarede i Almindelighed meget vel, og da den var blevet opvakt, gik det skjönt. Man havde Begreb om det, som var lært. Bibelsk Historie vidste de fleste noget af. De havde nye Testamenter, hvori de selv kunde opkaste og læse tydelig samt efter Veyleidelse gjøre Rede for Meningen. Sognepræsten Hr. Nyeholm prædiker lærerigt, rørende og opbyggeligt. Han catechiserer grundigt og opvækkende. Han messer ret godt. Degnen Sr. Müller spiller Orgelet vel, men var saa yderlig bange for at catechisere, at jeg maatte skaane ham, paa det han ikke skulde besvime. Der svarede, at intet var at klage. Kirken er i meget god Stand og har et Orgel. Præstegaarden er i den smukkeste Stand.

I *Øverød Skole* kunde de flittige Børn læste godt i Bog og gjorde skikkelig Rede for deres christelige Kundskab. Samme var ellers for det meeste indskrænket til Catechismus. Nogle læste ogsaa den Bibelske Historie. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Rost er flittig og catechiserer ikke slet, men savner Blidhed, hvorom han blev erindret.

I *Trørød Skole* læste nogle af de tilstedeværende Børn meget vel i Bog og kunde færdig gjøre Rede saavel for Catechismus som for en Deel af Forklaring. Adskillige andre læste maadeligen. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Engel er gammel, men kan dog temmelig vel underviise. Han catechiserer vidtløftig uden synderlig Skiønsomhed.

I *Nærum Skole* var kun 8 Børn tilstede, som ey kunde læse ret i Bog og remse lidet af Catechismus uden alt Begreb. 3 Bøger bleve imidlertid uddeelte. Skoleholder Levyn er uflittig og tvær. Han forstaaer ikke at catechisere. Ham blev paalagt at skaffe sig en Medhjælper.

5. *Gladsaxe og Herløw Sogne[r]*. Den største Deel, især af Qvinde-Kiønnet, svarede med Forstand og temmelig Færdighed. Ogsaa iblandt Karlene fandtes adskillige vel oplyste. Men tre Karle bleve tilholdte at læse Catechismus paa nye, som var glemte. Ellers kunde man ogsaa den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Grundtvig prædiker grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer meget vel og messer godt. Degnen Sr. Lorentzen synger vel nok og catechiserer som den, der behøver meere Øvelse. Der svarede, at intet var at klage. Begge Kirker holdes i god og forsvarlig Stand. Præstegaarden er i god Stand og holdes vel vedlig.

I *Gladsaxe Skole* havde Børnene god Kundskab og læste meget vel i Bog. Mening og Indhold af det, som var lært, kunde de ret vel. Ogsaa vidste de noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Satler er en smuk, gammel Mand, som underviser meget godt og catechiserer tydeligt og ordentligt.

I *Bagsvæer Skole* havde nogle Børn viist Flid og svarede gandske godt, ikke uden alt Begreb, samt læste vel i Bog. Men en Deel havde været forsømmelig. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Svitzer underviser skikkelig og catechiserer ikke slet.

I *Buddinge Skole* var Børnenes Fremgang ikke stor. Dog havde nogle begyndt paa Lærebogen og vidste at svare temmelig vel deraf. Ellers havde de fleste læst Catechismus og nogle Forklaring, uden synderlig Eftertanke. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Farre viiser Flid, men skal øves meere i Catechisation.

I *Hærløw Skole* havde nogle Børn lært en Deel af Forklaring og Catechismus, men vidste kun lidet af Meningen. I Boglæsning savnedes Færdighed. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Bindeballe kan vel nogenledes undervise, men udvikler ikke Begreberne i Catechisation.

6. *Maglebye Sogn paa Amager*. Den Hollandske Ungdom svarede meget vel. Man forstod, hvad jeg spurgte om paa Høitydsk, og gav Svar i sit eget Maal. Adskillige baade Karle og Piger udmærkede sig. Nogle havde lært en stor Deel baade Danske og Tydske Psalmer. Den Danske Ungdom, som var tilstede, svarede iligemaade til Fornøyelse. Nogle deriblandt udmærkede sig ved god Eftertanke og Færdighed. Man vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Tydsk Compastor Hr. Schmitto prædikede paa Dansk ordentligen og vel, med Eftertryk, men ikke uden Sprogfeyl. Han catechiserer godt og messer skikkelig. Dansk Compastor Hr. Provst Endorph catechiserer af Bogen efter skrevne Spørsmåale og viiser ingen Færdighed. Der svarede, at man ey havde [noget] at klage. Kirken er i god Stand. Den tydske Præstegaard vedligeholdes af Menigheden. Den Danske er Eyendom.

I *Maglebye Skole* havde Forsømmelse fundet Sted. Imidlertid kunde Børnene Religionens Hoved-Sandheder og havde lært Catechismus med Forstand. Bøglæsningen var god. Mange Psalmer havde de lært. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Sr. Lorentzen, som tillige er Degn, synger vel nok, læser godt for Børn og catechiserer smukt.

I *Dragøe Skole* havde mange Børn begyndt paa den nye Lærebog og svarede vel deraf. Catechismus var ellers lært med nogenlunde Forstand. Bøglæsningen kunde være antagelig. Psalmer havde de lært. 25 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Grundtvig er flittig nok, men skal øves meere i at catechisere.

7. *Friderichsberg og Hvidoure Sogne[r]*. Endeel Børn uden for Bondestanden havde læst den nye Lærebog og svarede meget fermt deraf med god Forstand. Den øvrige Ungdom havde i Almindelighed skikkelig god Kundskab, og mange udmærkede sig. Ogsaa vidste de noget af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Sognepræsten Hr. Bruun prædiker grundigt, opbyggeligt, smukt og ordentligt. Han catechiserer godt og messer vel nok. Degnen Msr. Wiibe paa Friderichsberg synger skikkelig og catechiserer nogenledes. Degnen til Hvidoure Sr. Høyer catechiserer meget ordentligt og godt. Der svarede, at intet var at klage. Begge Kirker ere i god Stand. Præstegaarden er i forsvarlig Stand.

I *Hvidoure Skole* havde adskillige lært den nye Lærebog meget vel og svarede deraf med god Forstand. Ogsaa læste de vel i Bog. Catechismus var ellers lært, ikke uden Eftertanke. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Høvring underviser og catechiserer gandske godt.

I *Waldbye Skole* havde nogle Børn læst den nye Lærebog og gjort nogenledes Rede derfor. Andre havde læst Forklaring, men vidste ikke meget af Menningen. Med Bøglæsningen var det i Almindelighed slet bestilt. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Frigast er for gammel og kan ey udrette noget meere til Gavn, hvorfor ham blev paalagt at tage sig en Medhjælper.

I *Friderichsberg Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog og kunde færdig svare deraf med Forstand. Ellers holdte de fleste sig til Catechismus, men vidste ikke meget af Meningen. Nogle læste godt i Bog, andre maadeligen. 14 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Wiibe, som tillige er Degn, holder en Vicarius, som underviser ret vel.

8. *Taarnbye-Sogn paa Amager*. Ungdommen svarede for det meste meget fermt og med Forstand. En stor Deel udmærkede sig. Mange havde ogsaa lært Bibelsk Historie og kiendte Psalmer. Sognepræsten Hr. Bruun catechiserer vel og forstandig. Den residerende Capellan Hr. Hiorth prædiker smukt, grundigt og opvækkende. Han catechiserer meget godt og messer vel. Degnen Sr. Meyer synger taalelig og catechiserer ret godt. Der svaredes, at ingen klagede. Kirken er i god Stand og har Orgel. Præstegaarden er i Henseende til Stuehuus nye opbyggt. Det øvrige er gammelt.

I *Uglerup Skole* havde nogle Børn gjort sig Umage og meest ved egen Flid erhvervet sig skikkelig Kundskab samt læste ogsaa nogenledes i Bog. Men de fleste vare forsømte ved Skoleholderens Uduelighed. 6 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Hiørlund er uflittig og uduelig. Ham blev paalagt at antage Medhjælper.

I *Tømmerup Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog og fattede den meget vel. Ogsaa var Catechismus lært med Forstand. For det meste læste de vel i Bog. 12 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Schieving er duelig og giver god Underviisning samt catechiserer ret vel.

I *Maglebyelille Skole* havde adskillige Børn læst den nye Lærebog med god Eftertanke. Catechismus var lært med Eftertanke, og man læste vel i Bog. 9 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Robertsen underviser vel nok og catechiserer godt.

I *Taarnbye Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog. De fleste kunde gjøre skikkelig Rede for den, ikke uden Forstand, men behøvede dog nogen Veyledelse. Man havde ogsaa nogenledes fattet Catechismus. Bøglæsningen var hos de fleste enten god eller antagelig. 16 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Lund catechiserer vel nok, men lader sin Søn¹⁷⁴ ellers undervise, som er gandske brav.

I *Sundbye-Wester Skole* svarede baade Piger og Drengene meget vel af den nye Lærebog. Man havde ogsaa lært Catechismus med nogenlunde Indsigt. Adskillige læste godt i Bog, men ellers var Bøglæsningen i Almindelighed maadelig. 16 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Brinck er en gammel [Mand] og skal efter Sigelse ikke være ret oplagt. Men han catechiserer dog ikke ilde og har ellers en god Medhjælper.

I *Sundbye-Øster Skole* læste Børnene for det meste meget vel i Bog. De gjorde Rede for Catechismus med Forstand. Ogsaa svarede nogle med Forstand af Forklaringen. Lærebogen var nys begyndt. Psalmer havde man lært. 17

Bøger blev uddeelte. Skoleholder Bidstrup er duelig og flittig samt catechiserer vel.

I *Castrup Skole* havde Børnene meget vel lært den nye Lærebog og kunde godt gjøre Rede for Indholdet deraf. De svarede ligeledes med Forstand af Catechismus og læste vel i Bog. 13 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Th. Pedersen er flittig og catechiserer gandske vel.

V. Baarse-Herred

1. *Wordingborg og Castrup Sogner*. Ungdommen havde meget forbedret sig. Mange svarede godt, skønt ikke med stor Eftertanke og meer af Hukommelsen end af Forstanden. Imidlertid var Kundskaben nu meer antagelig end tilforn. Alligevel var dog de maadeliges Antal endnu ikke lidet. Sognepræsten Hr. Grube prædiker tydelig og ordentlig, men ikke med ret Fynd. Han catechiserer nogenledes godt og messer taalelig. Den residerende Capellan Hr. Nascou catechiserer tvungen, men med Indsigt. Der svaredes, at ingen klagede. Kirken er i god Stand. Præstegaarden er yderst skrøbelig.

Fattighuset er gammelt, men kan dog staae noget endnu. Lemmerne havde ey noget at klage over.

I *Wordingborg Danske Skole* havde nogle faa Børn begyndt paa Lærebogen. De fleste læste Catechismus og havde temmelig godt Begreb om Meningen. Man kiendte nogle Psalmer. 11 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Tuchsén lærer Børnene godt at læse og veyleder dem til Begreb.

I *Bakkebølle Skole* havde nogle Børn gjort gandske god Fremgang i Forklaring og de fleste i Catechismus, ikke uden al Indsigt. Boglæsningen var i Almindelighed antagelig. Psalmer havde man lært. 13 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Jonas [Andersen] er en gammel Mand, som nu har begyndt at viise meer Flid end tilforn, og catechiserer ikke ilde.

I *Knudsby Skole* vidste Børnene lidet meere end Catechismus. Nogle havde dog begyndt paa Lærebogen og kunde vel nok komme afsted dermed. Boglæsningen var ikke den bedste. 12 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Fastrup, en meget gammel Mand, kan ikke catechiserere og formaaer kun lidet ved Underviisningen.

2. *Kallehaug Sogn*. Ungdommen svarede i Almindelighed meget fermt. De confirmerede for samme Aar havde ypperlig Kundskab og vidste at gjøre Rede derfor med Færdighed og Forstand. En Deel af de ældre havde meget forbedret sig og svarede godt. Nu er de Svages Antal ikke stort. Capellanen Hr. Brown har erhvervet sig megen Fortjeneste. Sognepræsten Hr. Mag. Schiønning er svagelig og frygtsom og kan sielden forrette noget. Personel-Capellanen Hr. Brown prædiker ordentlig og opbyggelig. Han catechiserer meget godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Gudenschwager synger nogenledes og catechiserer taalelig. Der svaredes, at ingen klagede. Kirken er i no-

genledes Stand, men skal i dette Aar have Reparation. Præstegaarden er blevet meget forbedret, men trænger til meere Forbedring.

I *Steensbye Skole* læste Børnene for det meeste vel i Bog. De havde lært Catechismus med god Forstand. Nogle havde begyndt med Lærebogen. Psalmer havde de ogsaa lært. 13 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Toftegaard kan godt undervise, naar han vil, og catechiserer vel.

I *Wiemose Skole* svarede mange Børn meget vel og gjorde Rede med Forstand for deres Christendoms Kundskab. Bøglæsningen var ogsaa i Almindelighed gandske god. Psalmer havde man lært. 16 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Fischer er en skikkelig og flittig Mand. Han catechiserer nu ikke ilde.

I *Langebek-Skole* havde Børnene nogenledes lært at læse i Bog og kunde ramse Catechismus, men vidste intet af Mening eller Indhold. Psalmer havde de lært. 11 Bøger blev uddeelte. Skoleholder David Modeman er en skikkelig, men enfoldig Mand, som ey forstaaer at catechisere.

3. *Øster-Egitzborg Sogn*. For det meeste svarede Ungdommen meget vel, skjønt ikke med det rette Liv. De senere confirmerede havde en god og fuldstændig Kundskab. Ogsaa nogle ældre fandtes vel oplyste. Men adskillige røbede dog nogen Svaghed. Bibelsk Historie havde nogle lært, og alle vidste Psalmer. Sognepræsten Hr. Platou prædiker opbyggeligt, men ikke tydeligt nok, fordi hans Varme er for meget opløftet. Han catechiserer godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Spleth er gammel og halv uefterrettelig baade i Sang og Catechisation. Der svaredes, at intet var at klage over. Kirken er i temmelig god Stand, men behøver dog indvendig Kalkning. Præstegaarden er i skikkelig Stand.

I *Skouhuuse-Skole* havde Børnene lært Catechismus gandske vel med nogenledes Forstand og kunde for det meeste læse godt i Bog. Nogle havde ogsaa begyndt paa den nye Lærebog. 9 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Hammer er en gammel Mand, som gjør med Flid, hvad han kan.

I *Øster-Egitzborg Skole* syntes Børnene ikke at være ret faste i Bøglæsning. Nogle faa havde lært Forklaring. De fleste kunde gjøre skikkelig Rede for Catechismus. Adskillige Børn havde lært den nye Lærebog meget vel og svarede deraf med Forstand. Ogsaa havde man lært Psalmer. 12 Bøger blev uddeelte. Skoleholder Jørgensen er flittig og troe, men meget frygtsom og catechiserer derfor ikkun maadelig.

4. *Mehn Sogn*. Ungdommen svarede meget fermt, havde godt og tydeligt Begreb og gjorde Rede med en roesværdig Færdighed. Faa Svage vare tilovers. Man havde ogsaa lært en Deel af den Bibelske Historie og kunde mange smukke Psalmer. Personel-Capellanen Hr. Spleth har erhvervet sig herved megen Fortjeneste. Sognepræsten Hr. Mag. Smith prædikede i sit 86. Aar ty-

delig og ordentlig og sammenhængende, men meget kort. Personel-Capellanen Hr. Spleth catechiserer meget godt og messer nogenledes. Degnen Sr. Bakkewold synger skikkelig og catechiserer vel nok. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken behøver Reparation. Præstegaarden er i skikkelig Stand.

I *Mehrn Skole* havde Børnene for det meeste ikkun lært Catechismus, men fattede dog nogenledes Meningen deraf. Boglæsningen var ikke saa færdig, som den burde være. Man havde lært Psalmer. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Møller har forbedret sig og kan dog nu temmelig undervise.

I *Sandvig Skole* vare Børnene meget vel underviiste. De svarede med god Forstand og megen Færdighed. Ogsaa læste de meget vel i Bog og havde lært smukke Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Lars Pedersen, en Krøbling, underviser meget vel og er troe.

5. *Udbye og Ørsløw Sogner*. Iblandt Ungdommen fandtes en Deel, som svarede vel og havde fuldstændig Kundskab. Men ogsaa en Deel hensede efter Svar og var ikke stærk i sin Kundskab. Nogle faa befandtes uvidende. Psalmer havde de lært. Sognepræsten Hr. Grundtvig prædiker ordentlig, tydelig, opbyggelig og vel. Han catechiserer godt, men messer alt for fast. Degnen Sr. Nohr synger skikkelig og catechiserer nogenledes. Der svaredes, at intet var at klage. Ørsløw Kirke er i god Stand og ligesaa Udbye Kirke, undtagen Ringmuren. Præstegaarden er i meget god Stand og vel vedligeholdt.

I *Ørsløw Skole* viiste mange Børn god Kundskab og havde skikkelig Begreb. For det meeste læste de ogsaa vel i Bog. Psalmer havde de tillige lært. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Giertsen underviser med Flid og catechiserer ikke ilde.

I *Udbye Skole* havde nogle faa Børn god Kundskab. Fra Grumløse Bieskole svarede Børnene bedst. Med Boglæsning var det ikke synderlig bevendt. Psalmer havde man lært. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Fauerskou er en gammel vrantet Mand, som indbilder sig meget og gjør lidet.

6. *Allesløw-Sogn*. En god Deel iblandt Ungdommen svarede meget vel, og adskillige udmærkede sig til megen Berømmelse. Men nogle røbede kun liden Kundskab. Sognepræsten Hr. Hansen prædiker ordentligt, smukt og grundigt. Han catechiserer vel nok og messer taalelig. Skoleholder og Kirkesanger Zimmer synger nogenledes og catechiserer maadelig. Der svaredes, at ingen klagede. Kirken var under Reparation. Præstegaarden er gammel og behøver Reparation.

I *Allesløw Skole* havde Børnene lært noget uden ad, og nogle fattedes ey heller Eftertanke. Men Boglæsningen var i Almindelighed ikke saa god, som den burde være. Man havde ogsaa lært Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Zimmer, som tillige er Kirkesanger, synes ikke at være meget oplagt til Underviisning. Han blev tilbørligen advaret om Flid og Iver.

7. *Joenshoved Sogn*. Ungdommen viiste sig i Begyndelsen noget frygtsom. Siden svarede de fleste meget vel, ikke uden Forstand, og viiste en god og fuldstændig Kundskab. Ogsaa havde nogle lært den Bibelske Historie og kiendte mange Psalmer. Sognepræsten Hr. Provst Faber prædiker grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer meget godt og messer skikkeligen. Degnen Sr. Thorn synger maadelig, men catechiserer bedre. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i skikkelig Stand. Præstegaarden er i en meget god Stand.

I *Steenstrup-Skole* havde nogle Børn læst den nye Lærebog og kunde svare gandske vel deraf. Andre havde læst Forklaringen med nogenlunde Forstand. Catechismus havde alle lært med god Eftertanke. Ogsaa vidste man noget af den Bibelske Historie og havde lært mange Psalmer. 17 Bøger uddeeldes. Skoleholder Bøgvad er flittig og catechiserer meget vel.

8. *Præstøe og Skibbinge Sogner*. Ungdommen var i Almindelighed gandske ferm. Mange udmærkede sig, især fra Annexet, ved Forstand og Færdighed. De havde lært mange Psalmer og vidste retteligen at anvende dem. Sognepræsten Hr. Provst Smith holdt en smuk Prædiken med megen Veltalighed. Han catechiserer ikke levende nok, men messer gandske ypperlig. Der svaredes, at ey noget var at klage. Begge Kirker ere i god Stand.

I *Skibbinge Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog og kunde ypperlig gjøre Rede for samme. De andre havde læst Forklaring og Catechismus med god Forstand. Alle læste vel i Bog og kunde opkaste Sprog i Bibelen. Psalmer havde de ligeledes lært. 18 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Falster, som tillige er Degn, underviser herlig og catechiserer meget vel.

I *Præstøe Skole* havde Børnene ikke lært meget, men forstode dog, hvad de havde lært, og læste vel i Bog, ligesaa havde de lært Psalmer. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Ditzel, som tillige er Chordegner, kan godt undervise, naar han vil, og catechiserer vel.

9. *Baarse og Beldringe Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed gandske vel og til Fornøjelse. Den havde sundt Begreb og viiste Færdighed. Adskillige udmærkede sig. Man vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Staal prædiker grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer meget godt og messer taaleligen. Degnen Sr. Plum synger godt og catechiserer gandske vel. Der svaredes, at ingen havde noget at klage. Kirkerne ere i nogenledes Stand. Præstegaarden er gammel og behøver Reparation.

I *Dyrløw-Skole* viiste de flittige Børn godt Begreb og læste vel i Bog samt vidste mange Psalmer. Men en Deel røbede megen Forsømmelse. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Worm er en gammel flittig Mand, som ikke catechiserer slet.

I *Baarse Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. Nogle svarede dog vel nok, ikke uden al Indsigt, og nogle faa læste vel i Bog. Men ellers var Boglæsningen i Almindelighed lidet bevendt. Til Opmuntring bleve dog 8 Bøger uddeelte. Skoleholder Felthuisen er flittig nok, men lidet oplagt. Han catechiserer maadelig.

10. *Snesere Sogn*. Blandt Ungdommen svarede en Deel gandske vel, og nogle af Mandkønnet især udmærkede sig; Men ellers var Kundskaben ikkun antagelig, og Munterhed savnedes. Sognepræsten Hr. Brandt prædiker ordentlig, men uden Liv og Eftertryk. Han catechiserer for vidtløftig og messer nogenledes. Degnen Sr. Almstrup synger skikkelig og catechiserer godt. Der svarede, at ingen havde [noget] at klage. Kirken er i en meget god Stand. Præstegaarden er ligeledes i god Stand.

I *Snesere Skole* udmærkede sig mange flittige Børn ved en god og sund Kundskab om deres Christendom. Nogle havde begyndt paa den nye Lærebog og svarede vel deraf. Man havde ogsaa gjort megen god Fremgang i den Bibelske Historie. Boglæsningen var god. Psalmer havde man lært. 22 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Damgaard er flittig og troe. Han catechiserer vel og er vel bevandret i den Bibelske Historie.

11. *Everdrup Sogn*. Ungdommen svarede i Almindelighed til megen Fornøelse. De fleste havde en sund og fuldstændig Kundskab samt vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sognepræsten Hr. Wedel prædiker grundigt, opbyggeligt og rørende. Han catechiserer meget vel, men messer maadelig. Degnen Sr. Kaabe synger nogenledes og catechiserer skikkelig. Der svarede, at intet var at klage. Kirken er sat i skikkelig Stand. Præstegaarden er i god Stand.

I *Engelstrup Skole* havde Børnene ikke lært andet end Catechismus, uden synderlig Indsigt, og viiste intet Liv. Med Boglæsningen gik det an. Nogle havde begyndt paa den Bibelske Historie. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Als er flittig, men forstaaer ikke noget at catechisere.

I *Everdrup Skole* svarede de fleste Børn meget vel med god Forstand. Psalmer havde de lært. Adskillige læste ogsaa vel i Bog. 20 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kaabe, som tillige er Degn, kan godt undervise og catechiserer vel.

I *Wordingborg Latinske Skole* tyede Disciplerne i den øverste Lectie baade Curtius og Cicero og Ovidius samt Epictet og Nov. Test. med Færdighed, Smag og god Indsigt i Sprogene. Ligeledes havde de god Kundskab om det Hebraiske Sprog, vidste Historien meget vel og var godt bevandret i Geographien. Ogsaa havde de lært den naturlige og aabenbarede Theologie med Forstand. Rector Stoud er en meget duelig, troe og flittig Lærer. Disciplerne i

anden og tredie Lectie havde ikke saa fast Grund i Græsk eller Latin. Dog fandtes nogle ret gode. Collega Wulf er flittig og duelig, men naaer dog ikke Rector i Grundighed og Læremaade.

Efter mit i forrige Aar givne Løfte har jeg atter i Aar visiteret i *Haarløw og Himlingøye* Menigheder og fundet megen Forbedring, saa at jeg nu kunde være nogenledes tilfreds. Men hele Fortjenesten er den gamle brave Degn Sr. Barmeyer næsten ene at tilskrive.

Hos 68 Menigheders voxne Ungdom, som i Kirkerne er blevet overhørt har jeg da forefundet

God og roesværdig Kundskab i	37 Sogner
Antagelig Kundskab i	23 Sogner
Maadelig Kundskab i	8 Sogner

Ligeledes har jeg ved Børnenes Overhørelse i Skolerne befundet, at

God og roesværdig Kundskab havde Sted i	33 Skoler
Antagelig Kundskab i	28 Skoler
Maadelig Kundskab i	26 Skoler

Den nye Lærebog befandtes at være kommet i Brug med Nytte og Fremgang i 34 Skoler.

Ved sidste Paaske Confirmation er den ogsaa allerede brugt i 3 Menigheder.

Kjøbenhavn d. 8 Jan. 1793

Nic. Edinger Balle

Allerunderdanigst (allerærbødigst) Indberetning om Visitatz i Siællands Stift i Aaret 1793

I afvigte Aar begyndte jeg paa den tredie Omreyse i min Embeds-Tid til Stiftets Kirker og Skoler og har i dette Aar fortsat bemeldte Omreyse i følgende Herreder i Siælland og Møen, undtagen paa Bornholm, hvor jeg vel ogsaa i dette Aar har indfundet mig, men først den anden Gang, da Stedets Fraliggenhed har hindret mig fra at komme der oftere. Ingen af mine Formænd har ellers været paa Bornholm meer end eengang i sin Embeds-Tiid; Men Folket viiser saamegen Lyst til Guds Ord, at al Besværlighed, som Reysen medfører, i Betragtning heraf let kan overvindes.

I) Hammer Herred

1) *Toxverd Sogn*. Ungdommen svarede ikke ret fermt. Dog fandtes der nogle, som viiste god Kundskab og havde skikkeligt Begreb. Men Hoben vidste ikke meget meer end Catechismus. Nogle Psalmer havde man lært, men intet af den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Grüner holdt en ordentlig og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer gandske vel og messer ret godt. Degnen Sr. Petersen synger skikkeligt og catechiserer vel, skjønt med for stor Vidtløftighed. I Menigheden blev svaret, at ikke noget var at klage. Kirken fandtes i god Stand. Præstegaardens ene Længde behøvede Forbedring, men det øvrige fandtes upaaklageligt.

I *Toxverd Skole* havde Børnene snart ikke lært meere end Catechismus, og Boglæsningen var hos nogle ikkun maadelig. Dog havde adskillige begyndt paa Lærebogen og svarede vel deraf. 9 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Petersen, som tillige er Skoleholder, hindrer meget vel sin Tunghørighed, men er ellers en duelig Mand. Imidlertid er hans Mangler for lærd til at være Skoleholder og studerer for meget.

I *Dysted Skole* var Børnenes Fremgang liden. De svarede noget af Catechismus, men uden synderligt Begreb. Med Boglæsningen var det ey heller ret bevendt. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Schmidt er en gammel Mand, som ey kan bestille meget til Gavn.

2) *Rønnebek og Olstrup Sogner*. I Almindelighed svarede Ungdommen gandske vel. De sidst confirmerede gjorde Rede med god Forstand og Færdighed. Af de ældre fandtes ogsaa adskillige, som udmærkede sig. Hos Mængden var el-

lers Kundskaben antagelig. Man havde lært Psalmer, men vidste ey noget af den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Hertel holdt en frugtbar og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer meget godt og messer nogenledes. Degnen Sr. Lundorph synger i sit 83. Aar meget godt og catechiserer ypperlig. Der svaredes, at ikke noget var at klage. Kirkerne fandtes i skikkelig Stand. Præstegaarden var noget skrøbelig, men blev nu istandsat.

I *Rønnebek Skole* havde de fleeste Børn giort maadelig Fremgang. Dog vidste de at gjøre nogenledes Rede for Catechismus, ikke uden Forstand. Boglæsningen var ikke god. 1 Dreng havde begyndt paa Lærebogen. 8 Bøger bleve uddeelte. Degnen Sr. Lundorph, som tillige er Skoleholder, kan i sin høye Alder ikke virket saameget som førhen.

I *Olstrup Skole* havde de flittige Børn giort skikkelig Fremgang, og en Deel svarede meget vel af Lærebogen med god Forstand. De fleste læste tillige godt i Bog. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Guldager er flittig og dueilig. Han catechiserer ret vel.

3) *Nestelsø og Mognstrup Sogner*. Iblandt Ungdommen svarede de fleste Karle til Fornøjelse, og nogle havde meget god Kundskab. Men ikkun faa Piger viiste sig ferme, som dog ellers i Almindelighed svare best. Det syntes, at Ungdommen havde tabt noget i Kundskab og Færdighed siden forrige Gang. Psalmer havde man lært, men kiendte ikke den Bibelske Historie. I Sogne Præstens Hr. Mariagers Sted prædikede Candidat Hettvig med Færdighed, tydeligt og ordentligt, til Opbyggelse. Sogne Præsten messer godt, men catechiserer for vidtløftigt og bruger ey den rette Methode. Degnen Sr. Brøndbye er gammel og affældig. Han synger slet. Da han gaaer halv i Barndom, lod jeg ham ikke catechisere. Der blev svaret, at ikke noget var at klage. Kirkerne fandtes i skikkelig Stand og Præstegaarden ligesaa.

I *Nestelsø Skole* havde adskillige Børn begyndt paa den nye Lærebog og kunde gjøre temmelig vel Rede for samme. Mængden havde lært Catechismus med Forstand. I Boglæsningen fandtes her og der nogen Mangel. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Weche er vel nok skicket og catechiserer ikke ilde.

I *Pederstrup Skole* havde omtrent 10 Børn begyndt paa den nye Lærebog, og de fleste af dem kunde gjøre Rede for samme med god Forstand samt læste vel i Bog. Nogle af de andre havde ogsaa lært Catechismus tilgavn. Ellers var Skolegang blevet meget forsømt. Man vidste lidet af den Bibelske Historie. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Birchedal underviser meget godt og catechiserer paa den rette Maade.

4) *Weyløe og Wester-Egitzborg Sogner*. Ungdommen var i Almindelighed ret oplyst. De sidst confirmerede havde alle læst den nye Lærebog og gjorde Rede derfor med god Forstand. Nogle faa blandt de øvrige befandtes svage, men

deres Kundskab var dog antagelig. Psalmer havde de lært og kiendte den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Provst Hersom prædikede ordentlig og tydelig, men hans Foredrag er tørt og monotorisk. Han catechiserer gandske vel og messer skikkelig. Degnen Sr. Norman er over 80 Aar gammel, men synger dog vel. Formedelst hans Skrøbelighed lod jeg ham ikke catechisere. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirkerne ere i god Stand og Præstegaarden ligesaa.

I *Weyløe Skole* havde en Deel Børn begyndt paa den nye Lærebog og kunde skikkelig svare deraf. Ogsaa havde de lært Catechismus med Forstand. Men i Boglæsning fandtes Mangel. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Albrechtsen er en enfoldig Mand, saa at Børnenes Fremgang er Provstens gode Tilsyn mest at tilskrive.

I *Wester-Egitzborg Skole* havde mange begyndt paa den nye Lærebog og kunde godt komme afsted dermed. Catechismus havde de alle lært meget vel. Men i Boglæsningen savnedes den tilbørlige Færdighed. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Obenhausen er vel nok oplagt og flittig, men har endnu ikke vundet den rette Styrke i Catechisation. Han synger godt.

5) *Hammer og Lundbye Sogner*. Ungdommen var ferm og svarede godt. Mange udmærkede sig ved en fuldstændig, god og vel fattet Kundskab. Hos ingen bemærkedes Vankundighed. Man kiendte den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Homan prædikede lærerigt, ordentligt, indtrængende og smukt. Han catechiserer meget godt og messer nogenledes. Degnen Sr. Birchedal synger godt og catechiserer gandske vel. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirkerne fandtes i god Stand og Præstegaarden for det meste ligesaa.

I *Ring Skole* havde mange Børn læst den nye Lærebog, og en Deel svarede ypperlig deraf, baade med Forstand og Færdighed. Catechismus var ligeledes meget vel lært. Boglæsningen var god hos Drengene, men hos Pigerne maadelig. Man havde lært Bibelsk Historie og mange Psalmer. 18 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Boland underviiser meget vel og catechiserer ypperlig. Han synger godt.

I *Hammer Skole* vare ikke mange Børn forsamlede, men nogle havde dog begyndt paa Lærebogen og svarede deraf med nogenledes Forstand. Catechismus var ogsaa vel lært. Med Boglæsningen gik det an. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hammer er vel nok oplagt og catechiserer ikke ilde. Han synger skikkelig.

I *Lundbye Skole* havde en Deel Børn læst Forklaring og kunde temmelig vel gjøre Rede for Mening og Indhold. Ogsaa var Catechismus lært med nogenledes Forstand. Nogle faa havde begyndt paa Lærebogen. Boglæsning fandtes i Almindelighed gandske god. 16 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Wey er en gammel, men flittig Mand og catechiserer ikke ilde.

6) *Kiøng Sogn*. Da Munterhed og Liv var blevet opvakt hos Ungdommen, viiste de fleste, at de havde god Kundskab. Adskillige udmærkede sig ved Færdighed og Eftertanke. Man vidste noget af den Bibelske Historie og havde lært mange smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Windekilde prædiker ordentligt, opbyggeligt og vel. Han catechiserer meget godt og messer smukt. Kirkesanger Müller synger godt og catechiserer meget vel. Kirken er af Patronen Hr. Conferenz Raad Ryberg med stor Bekostning blevet fornyet og sat i den ypperligste Stand samt forsynet med et Orgel, saa at den nu er den smukkeste Kirke i hele Landet og har ingensteds sin Lige. Præstegaarden er for en Deel sat i god Stand, men behøver endnu meere Reparation. Der svaredes, at intet var at klage.

I *Kiøng Skole* havde Børnene lært en Deel af Forklaringen og ellers Catechismus med god Forstand og Indsigt. De læste meget vel i Bog. Men Lærebogen skal nu først begyndes. Skoleholder og Kirkesanger Müller underviser meget vel og catechiserer godt. 16 Bøger bleve uddeelte.

I *Sallerup Skole*, som nys er oprettet, læste Børnene vel i Bog og kunde gandske vel gjøre Rede for Catechismus. De havde ogsaa lært Psalmer. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder og Kirkesanger Hammer tegner vel, men behøver meere Øvelse i Catechisation.

I *Svinøe Skole* havde en Deel Børn begyndt paa Lærebogen og svarede deraf med smuk Eftertanke. Catechismus var ogsaa lært med god Forstand. De læste vel i Bog, vidste noget af den Bibelske Historie og kunde mange Psalmer. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Stribolt læser med Fliid for sine Børn og catechiserer godt.

7) *Castrup Sogn*. Da dette Sogn er annecteret til Wordingborg, blev Ungdommen i forrige Aar overhørt i Wordingborg Kirke.

Men nu blev Visitatz foretaget i Sognets Skole, som er

Skolen i Nedre-Windinge, hvor et stort Antal Børn var forsamlet. Mange deriblandt havde læst en Deel af Lærebogen og kunde smukt gjøre Rede derfor, ikke uden Eftertanke. Catechismus var ogsaa lært med god Forstand. For det meste læste de skikkelig i Bog og havde lært Psalmer. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Wolfgaard, som tillige er Degn, giver god Underviisning, men han var pludselig blevet syg og kunde ey være selv tilstede.

8) *Sverdborg Sogn*. Ungdommen var vel oplyst, som den stedse har været, og svarede med god Forstand og Færdighed. Man kiendte den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. I Sogne Præstens Hr. Provst Westengaards Sted holdt hans Søn Candidat Westengaard en Prædiken, som var ordentlig, tydelig og lærerig. Hr. Provst Westengaard catechiserer med Forstand og messer vel nok, som en gl. Mand. Degnen Sr. Hockland synger

nogenledes og catechiserer vel. Der svaredes, at ingen havde [noget] at klage. Kirken er i god Stand, og den nye Klokke er anskaffet. Præstegaarden er upaaklagelig.

I *Sver[d]borg Skole*, hvor ogsaa Børnene fra Snertinge Bieskole vare forsamlede, havde man lært Forklaring og svarede færdig og vel, ikke uden Eftertanke og Forstand. De læste godt i Bog og havde lært Psalmer. Dog udmærkede flere fra Snertinge end fra Sver[d]borg. 18 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Streyt i Sverdborg catechiserer nogenledes, men Bie-Skoleholder Hans Bendtsen synes at være nok saa vel oplagt.

II. Møens-Herred

1) *Stege Sogn*. Den største Deel af en talrig forsamlet Ungdom svarede vel, da den først var blevet opvakt, og viiste især god Eftertanke. Af den Bibelske Historie vidste man ikke meget, men havde lært smukke Psalmer. Den Residerende Capellan Hr. Panum prædiker grundigt og opvækkende, men hans Tone falder ikke behagelig. Han catechiserer meget godt, men messer slet. Hr. Provst Lund er svag af en Rørelse og kan ey forrette noget. Ingen svarede, da der blev spurgt, om noget var at klage. Kirken havde lidt meget af Storm, men er siden istandsat.

I *Stege Skole* havde mange Børn lært meget af den nye Lærebog og svarede med Forstand og Færdighed. Ligesaa gjorde de god Rede for Catechismus. I Bøglæsning viiste de Øvelse. Psalmer havde de lært. 19 Bøger bleve uddeelte. Chordegn Selmer synger maadelig, men læser skikkelig for Børn. Assistent Fugl synger bedre og catechiserer meget vel.

I *Svensmark Skole* havde nogle Børn begyndt paa Lærebogen og svarede forstandig deraf. Ellers havde de lært Catechismus gandske vel og læste godt i Bog. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Præstøe gjør sig Fliid og catechiserer ikke ilde.

I *Tjørnemark Skole* var Skolegang blevet meget forsømt. Alligevel havde adskillige Forældre læst vel for deres Børn, og nogle kunde svare gandske skikkelig af Lærebogen. Til Forældrenes Opmuntring bleve derfor 11 Bøger uddeelte. Skoleholder Møller er uflittig og treven. Dog kan han catechisere, naar han vil. Ved indgivet Klagemaal til mig over Præsten havde han søgt at forblinde mig og skiule sin Dovenskab under Maske af en Nidkierhed, som ikke blev paaskiønnet, men meget mere af Præsten forhindret. Imidlertid har jeg prøvet saameget af deslige Lumskhed, at man ikke saa let skal forlede mig. Ved Børnenes Overhørelse og Skole Journalessens Undersøgelse fandt jeg, at Tilsyn fra Præstens Side ikke var blevet forsømt, men at den nidkiære Skolemester var yderst trodsig og yderst forsmædelig. Han fik, hvad ham tilkom, baade ved mundtlig og skriftlig Advarsel.

2) *Phanefjord Sogn*. Almindeligviis svarede Ungdommen meget vel. Nogle viiste en ringere, men ey utilstrækkelig Kundskab. Men de fleste svarede med god Forstand og temmelig Færdighed. Psalmer havde de ogsaa lært. Sogne Præsten Hr. Paludan prædiker ordentligt, grundigt og smukt. Han catechiserer godt og messer vel. Degnen Sr. Lund synger skikkelig og catechiserer nogenledes. Kirken er i god Stand. Præstegaarden ligesaa. Der svaredes, at man ey havde noget at klage.

I *Dame Skole* havde mange begyndt paa Lærebogen, men til at fatte Meningen var dem ikke givet synderlig Veyledelse, ey heller til at forstaae Catechismus. Boglæsningen var imidlertid god. 17 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Rydal fik Opmuntring til alvorlig Fliid og catechiserer ellers vel nok.

I *Horbeløw Skole* havde megen Forsømmelse fundet Sted. Alligevel havde nogle flittige begyndt paa Lærebogen og gjorde skikkelig Rede derfor. Ogsaa havde nogle læst Forklaring med temmelig Forstand. Boglæsningen var overalt god. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Carstens[en] er gammel og svagelig.

3) *Kieldbye Sogn*. Ungdommen var i Begyndelsen noget sagtfærdig. Siden blev den opmuntret og svarede i Almindelighed meget vel. Ikke faa udmærkede sig ved deres Færdighed og gode Forstand. De Svageres Antal var ikke stort. Man havde ogsaa lært Psalmer. Sogne Præsten Hr. Lund prædiker smukt og ordentligt. Han behøver meere Øvelse i Catechisation og messer maadelig. Degnen Sr. Bent var endnu rørig i sit 85. Aar. Hans Adjunctus Sr. Taur synger vel og catechiserer skikkelig. Der svaredes, at ikke noget var at klage. Kirken er i god Stand; Præstegaarden var ogsaa skikkelig.

I *Kieldbyelille Skole* læste Børnene vel i Bog, og nogle havde begyndt paa Lærebogen, som de vidste at gjøre temmelig Rede for. Nogle havde lært Forklaring, og alle kunde svare færdig af Catechismus. Men Eftertanken skulde dog skiærpes noget meere. 6 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Friderichsen kan vel underviise og catechiserer ikke ilde.

I *Kieldbyemagle Skole* havde megen Forsømmelse været herskende, ey allene hos Børnene, men uden Tvivl ogsaa hos Læreren. Her var slet ingen Fremgang gjort. Man havde begyndt at læse inden i Lærebogen. Catechismus var ikkun lært uden ad. Nogle læste dog godt i Bog. 3 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Hiorth catechiserer ikke slet, men er uflittig og fik derfor alvorlig Paamindelse.

4) *Maglebye Sogn*. Ungdommen svarede i Almindelighed gandske vel. De Svageres Antal var lidet. De allerfleste lagde god Kundskab for Dagen og udmærkede sig. Psalmer havde de lært og vidste noget af den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Gad prædikede ordentligt, tydeligt, smukt og indtrængende. Han catechiserer skikkelig og messer vel nok. Degnen Sr. Schmidt

synger godt og catechiserer nogenledes. Der blev svaret, at intet var at klage. Kirken er i god Stand, og Præstegaarden er nye.

I *Mandemark Skole* havde adskillige Børn begyndt paa Lærebogen og svarede ret vel deraf. Nogle havde ogsaa lært Forklaringen med god Eftertanke. Man forstod Catechismus og havde lært Psalmer. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kibsgaard underviser og catechiserer gandske vel.

I *Maglebye Skole* havde Forsømmelse havt Sted. Lærebogen var nyelig begyndt. Catechismus var lært, men uden synderlig Eftertanke. I Boglæsning fandtes Mangler. 8 Bøger bleve dog uddeelte til Opmuntring. Degnen Sr. Schmidt, som tillige er Skoleholder, læser ikke saa flittig, som han burde, og gjør sig ingen Umage med Catechisation.

5) *Borrhe Sogn*. Ungdommen var meget vel oplyst. De fleste udviiste en god og fuldstændig Kundskab. Mange svarede med en udmærket Færdighed og Indsigt. Ogsaa vidste man noget af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Kirchheiner prædiker ordentlig, tydelig og vel. Han catechiserer meget godt og messer smukt. Degnen Sr. Rostrup synger vel og catechiserer godt. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirken er i Stand og Præstegaarden ligesaa.

I *Borrhe Skole* havde Børnene gjort god Fremgang, og en Deel svarede vel af Lærebogen. Ligesaa havde de lært Catechismus med god Forstand. De læste vel i Bog og kiendte Psalmer. 13 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Leegaard underviser og catechiserer meget vel

6) *Elmelunde Sogn*. Un[g]dommen viiste megen Færdighed og god Forstand. Nogle Karle i Særdeleshed udmærkede sig, og iblandt andre tvende Karle, som for længe siden ere confirmerede, men havde dog gjort sig Lærebogen bekiendt og kunde ypperlig svare deraf. Man havde lært Bibelhistorie og kiendte mange Psalmer. Sogne Præsten Hr. Holm er for vidtløftig og skrigende i sit Foredrag paa Prædikestolen, men catechiserer godt og messer skikkeligen. Degnen Sr. Riiber er en gammel skrøbelig Mand, men synger dog godt endnu. Jeg lod ham ikke catechisere, fordi han var meget svag. Der blev svaret, at ikke noget var at klage. Kirken er i god Stand og Præstegaarden ligesaa.

I *Hierteberg Skole* havde mange Børn læst Lærebogen og svarede deraf med Færdighed og Forstand. De havde godt Begreb om Catechismi Indhold og læste vel i Bog. Bibelhistorien var dem bekiendt. Ogsaa havde de lært Psalmer. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Høyer underviser paa en fornøftig Maade og catechiserer godt.

7) *Damsholte Sogn*. Iblandt Ungdommen fandtes vel nogle Svage. Men Hoben havde dog skikkelig Kundskab, og adskillige udmærkede sig. Forbedring har fundet Sted. Man havde lært Psalmer, men vidste kun lidet af Bibelhistorien.

I den svage Hr. Jægers, Sogne Præstens, Sted prædikede Hielp-Præsten Hr. Waarum grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Reerslew synger vel nok og catechiserer meget godt. Kirken er i nogenledes Stand og Præstegaarden ligesaa.

I *Hielm Skole* havde Børnene forbedret sig fra forrige Gang. De læste vel i Bog, og nogle havde begyndt paa Lærebogen. Ogsaa havde de lært Psalmer. 5 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Jens Hansen tegner vel og catechiserer ikke ilde.

I *Ebbelnes Skole* svarede adskillige Børn meget vel af Lærebogen og læste ellers godt i Bog. De havde ogsaa lært Catechismus med god Forstand. 12 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Kiep underviser med Forstand og catechiserer meget godt over Lærebogen.

I *Sprove Skole* herskede stor Forsømmelse og megen Uvidenhed. Børnene vidste slet intet. Een Pige læste skikkelig i Bog og havde lært lidt af Catechismus. Hun fik altsaa 1 Bog. Skoleholder Hendrik Arw er efterladet og uduelig. Han blev advaret og forpligtet at tage Medhielper.

III) Ølstykke-Herred

1) *Farum og Wærløse Sogner*. Ungdommen svarede meget fermt. Ikke faa havde læst Lærebogen og svarede deraf med god Forstand og megen Færdighed. De andre gjorde ogsaa Rede med god Indsigt af Forklaringen. Den bibelske Historie var dem vel bekiendt. De havde lært smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Kampman prædiker grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer meget godt og messer skikkelig. Degnen Msr. Tulle synger og catechiserer gandske godt. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirken er i temmelig Stand og Præstegaarden ligesaa.

I *Farum Skole* var Børnene deelte i to Klasser. I den øverste Klasse havde de læst heele Lærebogen og kunde herlig besvare alle Spørsmal med skøn Indsigt. De havde god Kundskab om den Bibelske Historie, kiendte mange Psalmer, læste vel i Bog, og en Deel øvedes i at skrive. I den anden Klasse var Lærebogen blevet begyndt, og man læste Catechismus med Eftertanke. 21 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Siøe er en meget duelig Mand og catechiserer fortreffelig.

I *Lille-Wærløse Skole* havde Mængden af Børnene været forsømmelig. Men de flittige kunde svare af Lærebogen med Forstand, gjorde vel Rede for Catechismus og læste godt i Bog. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Krag er gammel og skrøbelig, men kan dog godt underviise og catechiserer vel.

2) *Slagshunde og Gangløse Sogner*. Ungdommen var en Blanding af gode og maadelige. Omtrent den halve Deel syntes at være skikkelig oplyst og kunde besvare de væsentligste Spørsmal med Indsigt. Den anden halve Deel vidste lidet meere end Catechismus og havde netop antagelig Kundskab.

Nogle kiendte lidet til den Bibelske Historie og havde ellers lært Psalmer. Sogne Præsten Hr. Prom prædikede ordentligt og exegetisk rigtigt, men ellers maneret og tørt. Han catechiserer ikke med nogen Lethed, men messer skikkelig. Degnen Sr. Jacobæus synger godt, naar han først kommer i Tonen, men catechiserer mest efter Bogen. Der svaredes, at ikke noget var at klage. Kirkerne ere i temmelig Stand; Præstegaarden var under Reparation.

I *Gangløse Skole* havde mange begyndt med Lærebogen, men nogle havde glemt det meste deraf igien. Dog fandtes og andre, som svarede med Forstand og Færdighed. De gjorde ogsaa Rede til Fornøjelse for Catechismus og havde lært nogle Psalmer. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Pram er gammel, men kan dog undervise temmelig vel og catechiserer ikke slet.

I *Slagslunde Skole* havde nogle været flittige og kunde svare temmelig vel af Lærebogen saavel som af Catechismus og læste godt i Bog. Men de fleste havde gjort liden Fremgang. 9 Bøger bleve uddeelte. Degnen Jacobæus, som tillige er Skoleholder, synes ikke at gjøre sig megen Umage.

3) *Snodstrup Sogn*. Ungdommen svarede i Almindelighed gandske vel, og nogle udmærkede sig. De havde ogsaa Kundskab om den Bibelske Historie og vidste smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Sepstrup prædiker exegetisk rigtig og ordentlig, men ikke klart eller indtrængende. Han catechiserer og messer godt. Degnen Sr. Holm synger skikkelig, men catechiserer kun taalelig. Der blev svaret, at ikke noget var at klage. Kirken ventede paa Reparation – Præstegaarden er i god Stand.

I *Store-Rødbek Skole* havde nogle Børn begyndt paa Lærebogen og vidste at gjøre temmelig vel Rede deraf. Ellers havde man læst Catechismus, ikke uden al Eftertanke. Boglæsningen var forskiellig. Nogle læste godt, andre slet. Faa havde lært Psalmer. 12 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Sr. Holm, som tillige er Skoleholder, havde vel ikke gjort sig stor Umage; dog er han ikke uskikket til at undervise.

4) *Ølstykke Sogn*. Ungdommen viiste sig i Almindelighed ferm. Man svarede færdig og med god Forstand. En Deel havde lært den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer samt vidste at anvende dem. Nogle Svage havde dog antagelig Kundskab. Sogne Præsten Hr. Bagger prædiker tydelig, ordentlig, grundig, men vel heftig. Han catechiserer meget godt og messer vel. Degnen Sr. Giæsel synger maadelig, som en gl. Mand, men catechiserer godt. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken behøver Reparation, men Præstegaarden er blevet anseelig forbedret.

I *Ølstykke Skole* var en Mængde Børn forsamlet. Mange deriblandt havde begyndt paa Lærebogen og svarede vel deraf. Catechismus var lært med For-

stand. Man kiendte den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. 17 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Christensen underviiser meget vel og catechiserer godt.

5) *Steenløse og Wexøe Sogner.* Ungdommen svarede gandske fermt. De fleste havde erhvervet megen Kundskab. Dog syntes Hukommelsen at være meere øvet end Forstanden. De sidst confirmerede havde ogsaa udførlig Kundskab om den Bibelske Historie. Man havde lært smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Provst Billeskou prædiker ordentligt, tydeligt og godt. Han catechiserer og messer skikkelig. Degnen Sr. Melchior synger godt og catechiserer meget vel. Der svaredes, at man ey havde [noget] at klage. Kirken er i god Stand; og Præstegaarden er nye.

I *Søsum Skole* kunde nogle Børn svare meget vel af Lærebogen. Adskillige gjorde Rede for Forklaringen med god Forstand. Catechismus var lært med Eftertanke. Boglæsningen fandtes antagelig. 18 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Riis er ung, men ikke uskikket. Han catechiserer ikke slet.

I *Steenløse Skole* havde mange Børn giort god Fremgang i Lærebogen og svarede meget vel deraf. Ogsaa nogle svarede godt af Forklaringen. Catechismus var lært med Indsigt. Boglæsningen fandtes god. Ogsaa kiendte man den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. 20 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Riis er en duelig Mand og catechiserer meget godt.

I *Wexøe Skole* var ogsaa begyndt med Lærebogen, og Børnene svarede vel deraf. Andre havde læst Forklaring og gjorde derfor skikkelig Rede. Man forstod Catechismi Indhold. Boglæsning var god. Noget var lært af den bibelske Historie, og man kiendte Psalmer. 10 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Erich Olsen er en troe og flittig mand, som ved meere Øvelse bliver mere duelig til at catechisere.

IV) Liunge-Friderichsborg-Herred

1) *Herløw Sogn.* Ungdommen svarede for det meste gandske vel. Adskillige gjorde Rede med Forstand til megen Fornøjelse. Men nogle Svage viiste sig hist og her. Ellers havde man lært Psalmer og vidste noget af den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Provst Jensen prædiker grundigt og opvækkende, skjønt noget monotorisk. Han catechiserer godt og messer smukt. Capellanen Hr. Platou catechiserer meget vel. Degnen Sr. Brøchner synger godt og catechiserer skikkelig. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken behøver Reparation. Her er ingen Præstegaard.

I *Nørre-Herløw Skole* svarede adskillige Børn med god Forstand af Lærebogen. De fleste havde skikkelig Begreb om Catechismi Indhold og læste vel i Bog. Nogle Psalmer havde man lært. 9 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Westergaard, som nu er blevet flittig, catechiserer meget godt.

I *Hammersholt Bieskole* var Lærebogen blevet begyndt. Ellers læste Børnene Catechismus, ikke uden Eftertanke. Med Boglæsningen gik det an. 4 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Elling forstaaer ikke meget at catechisere, dog kan han lære det.

I *Freersløw Skole* var ogsaa Lærebogen blevet begyndt. Catechismus var lært uden ad. Med Boglæsningen var det ikke synderlig bevendt. 2 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Aagesen forstaaer ikke at catechisere og kan ikke ret lære det.

2) *Liunge og Uggeløse Sogner*. Ungdommen havde god sund Oplysning og svarede fermt. Noget var lært af den Bibelske Historie. Man vidste ogsaa Psalmer. Sogne Præsten Hr. Kiær holdt en lærerig og opbyggelig Prædiken. Han catechiserer meget godt og messer vel. Degnen Sr. Top synger meget godt og catechiserer vel. Der svaredes, at intet var at klage. Kirkerne behøvede Reparation, men Præstegaarden er i god Stand.

I *Collerød Skole* kunde Børnene svare ret vel af Lærebogen. De gjorde fornuftig Rede for Catechismus og havde lært nogle Psalmer. 11 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Holberg underviser og catechiserer gandske vel.

I *Liunge Skole* havde Børnene gjort nogenledes Fremgang og svarede med skikkelig Forstand af Catechismus. Nogle Psalmer havde de lært. 11 Bøger uddeelt. Skoleholder Mogens [Olsen] er en gl. Mand, som dog anvender al Fliid.

I *Uggeløse Skole* svarede de fleste Børn meget vel og gjorde Rede for en Deel af Lærebogen med god Forstand. Ogsaa havde de lært Catechismus med Eftertanke. Boglæsningen var god. Psalmer havde man lært. 15 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Crener underviiser, catechiserer og synger vel.

3) *Hjørhunde Sogn*. Blandt Ungdommen fandtes en Deel, som svarede meget vel og havde god Oplysning. Hos Mængden var Kundskaben antagelig. Nogle vidste lidet af den Bibelske Historie. Ogsaa havde man lært adskillige Psalmer. Sogne Præsten Hr. Provst Møller prædikede vidtløftig og uden Klarhed eller Grundighed. Han catechiserer heller ikke fattelig, men messer nogenledes. Skoleholder Schou, som forretter Kirkesanger-Tienesten, synger godt og catechiserer vel. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirken var i skikkelig Stand og Præstegaarden i nogenledes Stand.

I *Hjørhunde Skole* syntes Børnene at være lidet sagtfærdige, men svarede dog gandske vel og kunde godt forklare Meningen af det, de havde læst i Lærebogen. Ogsaa havde de lært Catechismus med Forstand. De læste temmelig vel i Bog. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Schou underviser med Forstand og catechiserer godt.

4) *Slangerup og Ufvelse Sogner*. Ungdommen fra Kiøbstæden havde læst Lærebogen og svarede deraf med god Forstand og megen Færdighed. Ungdommen fra Landet var meere sagtfærdig, men havde dog antagelig Kundskab. Nogle deriblandt udmærkede sig. Man havde lært Psalmer og vidste lidet af den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Provst Raben prædikede opbyggeligt og smukt. Han catechiserer ret godt. Capellanen Hr. Erichsen catechiserer for vidtløftig; men messer godt. Kirken er i god Stand, men Orgelet skal repareres.

I *Slangerup Skole* havde Børnene gjort god Fremgang i Lærebogen og svarede vel deraf. Man havde ogsaa skikkelig lært at forstaae Catechismus. Psalmer havde man lært. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Taur kan godt undervise, naar han vil, og catechiserer ikke ilde.

I *Ufvelse Skole* var [der] ikke stor Fremgang. Dog havde Børnene nogenledes lært Catechismus og begyndt paa Lærebogen. Med Boglæsningen var det ey heller ret bevendt. 10 Bøger bleve dog uddeelte. Degnen Hager, som tillige er Skoleholder, gjør, hvad han kan, men han er gammel og affældig og synger maadelig.

I *Hørup Skole* svarede Børnene meget fermt og med god Forstand saavel af Lærebogen som af Catechismus og kunde ypperlig læse i Bog. De havde lært smukke Psalmer. Mange kunde skrive og regne. 24 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Christensen er en meget duelig og flittig Mand, catechiserer skjønt og synger godt.

5) *Græse og Sierslew-Wester Sogner*. Ungdommen var ikke talrig, fordi hver Mand havde maattet sende to Bud til Arbeyde paa Kongeveyen. Men de tilstedeværende svarede i Almindelighed gandske vel og nogle med Færdighed. Ogsaa havde de lært nogle Psalmer. Sogne Præsten Hr. Wandal prædiker opbyggeligt, jevnt og ordentligt. Han behøver meere Øvelse i Catechisation, men messer skikkelig. Degnen Sr. Ruugaard synger godt og catechiserer nogenledes. Der svaredes, at intet var at klage.

I disse Sogner var ingen Skole.

6) *Ude- og Opppe-Sundbye Sogner*. Ungdommen svarede i Almindelighed fermt og vel. Mange udmærkede sig ved deres gode Kundskab. Nogle Svage vidste dog det fornødne. Man havde lært Psalmer og vidste noget af den Bibelske Historie. Sogne Præsten Hr. Føns prædiker grundigt, opbyggeligt og vel. Han catechiserer meget godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Hornberg synger godt og catechiserer ret vel. Der svaredes, at intet var at klage.

I *Ude-Sundbye Skole* havde man begyndt paa Lærebogen, men ikke gjort synderlig Fremgang deri. Catechismus var dog lært med nogenlunde Forstand. Børnene læste godt i Bog og havde lært Psalmer. 14 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Schiøning vil nu være flittig og kan nok give tilbørlig Underviisning.

V. Bornholm

1) *Rønne og Knudskier Sogner.* Ungdommen bestod af Voxne og Smaa samt af latinske Skole-Discipler. De sidste havde læst Lærebogen og svarede fermt deraf. En Deel af de øvrige svarede ogsaa meget vel og viiste god Kundskab. Man vidste noget af den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. 10 Bøger uddeltes i Kirken til de Smaa. Sogne Præsten Hr. Provst Transe prædiker ordentlig og grundig, catechiserer godt, men messer maadelig. Capellanen Hr. Mahler catechiserer nogenledes, men behøver dog meere Øvelse. Kirken er i god Stand undtagen Udbygningen, som ey endnu er færdig. Ligesaa er Præstegaarden i god Stand. Der svaredes, at ey noget var at klage.

2) *Nyekier Sogn.* Blandt Ungdommen svarede en Deel meget godt og viiste forstandig Kundskab. Andre havde mindre Indsigt. De Smaa kunde dog nogenledes læse i Bog. Man vidste adskilligt af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer – 10 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Sommer prædiker bibelsk og opbyggeligt. Han catechiserer vel nok og messer skikkelig. Degnen Sr. Blehm synger godt, men catechiserer konstlet og urigtig. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i god Stand. Præstegaarden er i skikkelig Stand.

3) *Clemenskier Sogn.* Den talrige Ungdom svarede meget vel. De fleste viiste god Forstand og Færdighed. Nogle havde lært adskilligt af den Bibelske Historie, og man kunde smukke Psalmer. Dog var Boglæsningen ikke meget færdig. 13 Bøger uddeelt til de Smaa. Sogne Præsten Hr. Kofoed prædiker ordentligt og grundigt. Han catechiserer vel og messer skikkelig. Degnen Sr. Toxverd synger taalelig, men forstaaer ikke meget at catechisere. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirken er i god Stand. Præstegaarden har faaet Reparation og behøver meere.

4) *Hasle og Ruthskier Sogner.* Iblandt Ungdommen fandtes en Deel, som svarede ret fermt og havde god Kundskab. Men hos en Deel sporedes Mangel. Dog vidste man at svare af den Bibelske Historie og havde lært Psalmer. Sogne Præsten Hr. Melbye prædiker smukt og grundigt, med Veltalighed. Han catechiserer meget vel og messer nogenledes. Degnen Sr. Hiorth synges meget godt og catechiserer gandske vel. Ingen svarede, da der blev spurgte, om noget var at klage. Kirken i Hasle [var] ved god Stand. Kirken i Ruthskier var under Reparation.

I *Hasle Skole* var en gl. Mand ansat ved Navn Køhn i Skoleholder Kofoeds Sted, som for Liderlighed var suspenderet. Han lærte Børnene at læse godt i Bog. 12 Bøger bleve uddeelte.

5) *St. Ols og Allinge Sogner.* Ungdommen svarede meget fermt. En Deel udmærkede sig ved Forstand og Færdighed. De vidste noget af den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. 14 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Marcher prædiker ordentligt og opbyggeligt, catechiserer overmaade vel og messer godt. Degnen Sr. Schor synger taalelig, men catechiserer slet. Kirkerne ere i god Stand – Præstegaarden er blevet forbedret. Der svaredes, at ey noget var at klage.

6) *Røe Sogn.* Ungdommen fandtes i Almindelighed vel oplyst. Mange svarede fermt med god Indsigt og havde smuk Kundskab. Nogle vare ogsaa vel bevandrede i den Bibelske Historie. Man havde lært mange Psalmer. 10 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Gielstrup prædiker opbyggeligt og godt. Han catechiserer og messer vel. Degnen Sr. Lyngberg synger meget smukt og catechiserer godt. Kirken er i god Stand. Præstegaarden er i den beste Stand.

7) *Øster-Larskier og Gudhiem Sogner.* Adskillige iblandt Ungdommen viiste god Kundskab og svarede til Fornøjelse. Hos en Deel fandtes ikkun antagelig Kundskab. Nogle faa af Børnene læste vel i Bog og svarede godt af Catechismus. De fleste læste maadelig og vidste kun lidet. Psalmer havde man dog lært. 19 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Fog prædiker opbyggeligt, tydeligt og smukt. Han messer godt, men behøver nogen meere Øvelse i Catechisation. Degnen Sr. Andresen synger godt, men [ulæseligt ord] i Catechisation. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirkerne ere i god Stand. Præstegaarden er noget forbedret.

8) *Øster-Mariae Sogn.* Ungdommen svarede meget fermt. Mange udviste god Forstand og megen Færdighed. Man havde lært adskilligt af den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. Børnene læste vel i Bog. 19 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Prahl prædiker ordentligt, tydeligt og opbyggeligt. Han catechiserer godt og messer nogenledes. Degnen Sr. Lytz synger godt og catechiserer meget vel. Der svaredes, at ey noget var at klage. Kirken er i god Stand; Præstegaarden er i skikkelig Stand.

9) *St. Ibs og Svanike Sogner.* Ungdommen svarede gandske vel. Adskillige udmærkede sig ved en fuldstændig, god og grundig Kundskab. De vidste at gjøre Rede for meget af den Bibelske Historie og havde lært smukke Psalmer. Hos Mengden var Kundskaben antagelig. I Sogne Præsten Hr. Hiorths Sted prædikede Personel-Capellanen Hr. Marcher smukt og opbyggeligt. Han catechiserer vel og messer taalelig. Degnen Sr. Stray synger godt, men catechiserer som den, der hører Lectie. Der svaredes, at intet var at klage. Kirkerne ere i god Stand. Men Præstegaarden behøver Forbedring.

I *Svannike Skole* læste Børnene gandske vel i Bog og kunde godt lade sig vejlede til at finde Meningen i Lærebogen. 19 Bøger bleve uddeelte. Skoleholder Ionas [Rasmussen] er en skikkelig Mand og underviser godt.

10) *Nexøe og Boelskier Sogner*. Ungdommen var i Almindelighed gandske vel oplyst. Nogle udmærkede sig i Særdeleshed ved en meget god Kundskab. De fleste svarede med Forstand og Færdighed. Adskillige vidste noget af den Bibelske Historie. Man havde lært Psalmer. Sogne Pærsten Hr. Hegelund prædiker grundigt og opbyggeligt, catechiserer godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Prahl synger godt og catechiserer vel nok. Der svaredes, at intet var at klage. Kirkerne ere i god Stand.

I *Nexøe Skole* kunde Børnene gjøre god Rede for Catechismus med temmelig Forstand. De læste ogsaa vel i Bog, og nogle vidste adskilligt af den Bibelske Histoie. 19 Bøger bleve uddeelte.

11) *St. Povel's Sogn*. Blandt Ungdommen fandtes en Deel, som havde meget god Kundskab. I Almindelighed svarede de gandske vel. Den Bibelske Historie havde man lært, og nogle vidste Psalmer. 12 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Winslew prædiker smukt, grundigt og opbyggeligt. Han catechiserer vel og messer godt. Degnen Sr. Hiorth synger godt, men behøver nogen meere Øvelse i Catechisation. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i god Stand. Præstegaarden er blevet forbedret.

12) *St. Peders Sogn*. Ungdommen svarede fermt og viiste Forstand. Nogle havde ypperlig Indsigt og fortiente megen Roes. De havde lært noget af den Bibelske Historie og vidste gode Psalmer. Børnene læste vel i Bog. 13 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Saxtorph prædiker smukt, rørende og opbyggeligt. Han catechiserer meget vel og messer skjønt. Degnen Sr. Müller er noget enfoldig, synger maadelig og catechiserer slet. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i god Stand. Præstegaarden have faaet Forbedring.

13) *Aakirke Sogn*. Ungdommen udmærkede sig ved god Kundskab og megen Færdighed. Man kiendte den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. Sogne Præsten Hr. Balle prædiker opbyggeligt og rørende. Han catechiserer meget godt og messer nogenledes. Degnen Sr. Faber synger skikkelig, men hans Catechisation er nesten Lectie-Høren. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i god Stand. Ved Præstegaarden er Forbedring begyndt.

I *Aakirke Skole* havde Børnene læst Lærebogen med god Forstand og svarede vel. De læste vel i Bog. 16 Bøger uddeelt. Skoleholder Blem gjør sig Umage og kan godt undervise.

14) *Nyelarskier Sogn.* Ungdommen svarede meget vel. De sidst confirmerede havde alle læst Lærebogen og kunde færdig giøre Rede. Mange Børn havde ogsaa læst den og svarede fermt. Iblandt de andre fandtes mange, især af Mandkiønnet, som udmærkede sig ved god Kundskab. De havde lært noget af den Bibelske Historie og kunde smukke Psalmer. 12 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Fog prædiker grundigt, smukt, ordentligt og tydeligt. Han catechiserer meget godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Hiorth synger taalelig, men catechiserer uordentlig, saa at jeg strax maatte lade ham [være i fred?]. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i god Stand. Præstegaarden er blevet meget forbedret.

15) *Wester-Mariæ Sogn.* Ungdommen svarede for det meste gandske skikkelig. Mengden havde antagelig Kundskab. Adskillige udmærkede sig til Berømmelse. Den Bibelske Historie vidste man noget af, og Psalmer havde man lært. 14 Bøger bleve uddeelte. Sogne Præsten Hr. Jensen prædiker opbyggeligt og smukt. Han catechiserer meget godt og messer skikkelig. Degnen Sr. Marchman synger godt og catechiserer vel. Der svaredes, at intet var at klage. Kirken er i god Stand og Præstegaarden ligesaa.

16) *Rønne Latinske Skole.* Disciplene gjorde Rede med Færdighed og Forstand for Religion, de lærde Sprog, Historie og Geographie. Rector Andresens Læremaade er ypperlig og hans Flid utrættelig. Skiønt ene Lærer ved Skolen skaffer han dog Disciple til Academiet, som udmærke sig til megen Berømmelse.

Kiøbenhavn d. 31 Dec. 1793

Tillæg: Balles indberetning 23. august 1804 om 1.-4. visitatstur

Til Cancelliet.¹⁷⁵

Ved at tilstille det Kongl. D. C. hosfølgende Indberetning om Siette og sidste Aars Visitats paa fjerde Omgang i Siellands Stift fra 15 April til 30 Juli 1804 i de 6 sidste Herreder – bør jeg ikke undlade allerærbødigst at erindre:

1.

I mine 21 Embeds Aar har jeg 4re Gange reist Stiftet rundt og anstillet paa hvert Sted behørig Visitats efter Evne og Skiønsomhed.

Første Omreise fra 23 May 1783 til 6 Octobr. 1786 i en Tiid af 3 Aar og lidet over 4re Maaneder.

Ved Embedets Tiltrædelse sagde jeg forud saavel til Hans Kongl Høyhed Kronprindsen som Cancelliets daværende Deputerede, at det blev umueligt at bringe Stiftets Visitation efter Lovens Forskrift i 3 Aar til Ende. Men jeg vilde stræbe at komme til Ende dermed i 4 Aar. Det lykkedes endda noget hastigere.

Paa denne Reise lod jeg Børn og Uconfirmerede, efter almindelig Brug i alle Stifterne, in[d]finde sig med de Confirmerede i alle Kirker for at overhøre dem paa eengang. Men jeg mærkede strax i første Aar, at man herved slet ikke kunde komme til Vished, hvad der var udrettet enten af Præst for sig eller af Degn og Skoleholder for sig, hver i sin Kreds.

Altsaa skilte jeg i Kirken selv de Confirmerede fra de Uconfirmerede, lod hine indtage hele Kirkegangen og giennemgik Religionen først med dem i 2 til 3 Timer, men samlede derpaa Børn og Uconfirmerede omkring mig ved Alteret i Choret og prøvede deres Kundskab henimod 2 Timer.

Men efterdi Børn fra flere Skoler sammenklyngede sig, kunde hver Skoleholders særskilte Virksomhed alligevel ikke fulddeligen bedømmes. Heraf fulgte da, at jeg ved anden, tredie, fjerde Omreise har anstillet Visitats i hver Skole for sig under sin egen Skoleholder og derved saare meget forøget mit Arbeyde, som nu kræver to til tredobbelt Tiid med ligesaa mangefold Anstrængelse, men alligevel befindes at have større Nytte.

Paa første Omreise fandt jeg Ungdommens Kundskab næsten allevegne indskrenket til Catechismus og det lidet Udtog af Pontoppidans Forklaring, besørget af Hr. Saxtorph,¹⁷⁶ som er i Pligternes Lære fornemmeligen saa

gandske utilstrækkeligt. Man opramsede sine Stykker, men uden synderlig Eftertanke. Til at udvikle hvert enkelt Begreb og at skønne paa Nytte deraf var i Almindelighed givet liden Veyledelse. Jeg søgte strax at faae den egentlige Pontoppidans Forklaring, af Kongen befalet, indbragt paa nye og gjorde mig det til en Hovedpligt at giennemgaae hvert Svar fra Ord til andet for at veylede saavel Ungdommen til Eftertanke som Lærerne til frugtbar og livlig Catechisation. Beskedenhed forbød mig at indbyde Præsterne til at tage Deel i min Catechisation. De andre Lærere vidste ikke ret, hvorledes de skulde bære sig ad. Jeg arbejdede derfor allene, men tog tillige, at man vilde mærke sig min brugte Fremgangs Maade, som strax i Gierningen viiste sig antagelig, da Ungdommen fattede mig langt lettere og svarede mig langt bedre, end det efter Lærernes egen Tilstaaelse sædvanligen skeede for dem selv.

Anden Omreise fra 29 April 1787 til 29de Juni 1792 i en Tid af 5 Aar og 2 Maaneder. Dog fattedes endnu Bornholm, hvor jeg ikke er kommet anden Gang førend i Julii Maaned 1793.

Nu havde jeg den confirmerede og ugifte Ungdom forsamlet i Kirkerne, men Børnene og de uconfirmerede i Skolerne. Paa begge Steder mødte Forældre, Husbonder og Madmødre efter Behag. Skolernes Mangfoldighed tillod mig ikke at have nogen Dag fra til Hvile. Naar jeg om Formiddagen havde været i Kirken, besøgte jeg Skolerne om Eftermiddagen. Næste Dag blev opofret til Besøg i 3 Skoler, stundom i forskellige Sogne, og Dagen derpaa var jeg atter i Kirke samt Skole tillige. Saaledes er det stedse gaet herefter indtil denne Dag.

Catechisationen i Kirkerne blev nu mere frugtbar og omstændelig, fordi jeg blot havde de Voxne at handle med, og Pontoppidans rette Forklaring var kommet i Gang paa nye. Jeg udbredte mig til bibelsk Historie, til Indenadslæsning i Bog, til Psalmer; og nu maatte Præst saavelsom Degn tillige catechisere et Quarterstid eller en halv Time. Det skeer saa endnu.

Her holdes altid ordentlig Gudstieneste. Først synges to Psalmer. Da holder Præsten sin Prædiken. Derpaa istemmes en Psalme, under hvilken den voxne Ungdom træder frem paa Kirkegulvet. Nu holder jeg i Chordøren en Tale over den samme Materie, som Præsten har afhandlet efter foregaaende kort Bøn. Derpaa begynder Catechisation; og naar den er til Ende, giver jeg Menigheden tilkiende, hvorledes jeg er fornøyet med den befundne Kundskab samt spørger, om noget er ihenseende til Læreren at andrage. Saa slutter jeg med en kort Formanings Tale i Chordøren. Der synges et Vers. Præsten messer Collect og Velsignelse for Alteret. Tienesten sluttet med en Psalme og med Bøn i Chordøren. I ringere Tid end fem Timer kan alt dette ikke tilendebringes. Men stundum varer det længere. Dog har jeg ikke mærket, at enten Ungdommen var blevet træt, ey heller Menigheden kiedsommelig; thi Overhørelsen bliver til fri Samtale med Os; og hvo, som kan og vil,

Tillæg

har Lov til at svare, medens jeg i Samtalen stedse udmærker de beste og spørger dem om deres Navn, men ogsaa letteligen antreffer de slettere og formaner dem, ja vel ogsaa tilholder dem at læse Catechismus paa nye igien-nem, førend de gaae til Alters.

I Skolen begyndes og endes Forretningen med en Psalme eller med et Vers, hvori Børnene tage Deel. Nu gjøre de rede for Catechismus, og hvad de ellers have lært uden ad, men saaledes at de atter, naar Stykket er udlæst, maae besvare hvert enkelt Spørgsmaal, hvilket jeg deraf udvikler, med de dertil fornødne Ord uden at ramse; og da hvem, som vil og kan, maae svare, opdager jeg strax hos hvilke Børn, den meste Tænksomhed ytrer sig. Hvor jeg da nu ved slig Overhørelse i en Timestid har bemærket mest Eftertanke, størst Færdighed, spørger jeg om Navn, betegner det i Mandtallet med et Kors og skrider derpaa til Indenads Læsning med Barn for Barn. De Børn, som læse godt i Bog og tillige have lært Psalmer, naar ellers Skole-Journalen viser, at de ikke have været aldeles forsømmelige, faae da en Bog til Foræring, hvor jeg selv indtegner deres Navn. Hvo, som skriver og regner, faaer de beste Bøger, ikke sielden af 3 til 6 Mks Værdie og stundum derover. Men hvo, som ikke læser godt, i det mindste antageligen, i hvilken Bog, jeg forelegger, faaer ingen Belønning, om end saa havde været, at samme Barn ved den foregaaende Overhørelse var blevet udmærket. Jeg udslettet Korset, som dette Barns Navn i Mandtallet var betegnet med, og indskierper til Advarsel baade for Børn og Forældre samt Skoleholderen med, at Udenads-læren er unyttig og frugtesløs, saafremt man ikke er fast i rigtig Bøglæsning.

I hver Skole maae da ogsaa Skoleholderen nu catechisere med Børnene. Ved første Nærværelse maatte jeg lade dem alle tage Bogen i Haand og lære dem at spørge fra Linie til Linie, indgyde dem Mod og hielpe dem frem ved mangefold Opmuntring. Men nu ere de fleste saavel øvede, at jeg sielden behøver at komme dem til Hielp. Tilsidst indtegner jeg i Skolejournalen, hvad Kundskab jeg har fundet hos Børnene, og hvad Mangel der maae afhielpes. I kortere Tid end tre til fire Timer bliver jeg ikke færdig i nogen Skole – Saa skeer det endnu indtil denne Dag.

Tredie Omreise fra 8 Julii 1792 til 23de Octob 1798 i en Tid af 6 Aar og 3 Maa-neder. Anden Reise til Bornholm herunder indberegnet. En haard Sygdom, som overfaldt mig paa Visitats i Julii Maaned 1794, standsede min Fremgang dette Aar.

Nu var den evangelisk christ. Lærebog, af mig udarbejdet, men prøvet og forbedret efter trykte og skriftlige af mig forlangte Bedømmelser samt derefter ved Forestilling fra den Kongl. Danske Skolecommission af Hans Maje-stæt bekræftet, blevet indført, dog uden at foreskrive Brugen deraf førend efter nogle Aars Forløb, da man imidlertid kunde skønne og vælge efter sit Velbehag.

Tillæg

Jeg bragte 10 til 12 Exemplarer [med] mig i hver Kirke og Skole. Jeg brugte dem ved den anstillede Boglæsning. Een forelæste et Stk., medens de andre, som fik Exemplar i Haanden, gav agt, om der blev rigtig læst. Ved hver indløbende Feyl spurgte jeg disse agtpaagivende, om det var rigtig læst, og skierpede derved Opmærksomheden. Af det forelæste Stykke udviklede jeg Spørgsmaale, som man af Bogen skulde besvare, idet man havde dem for Øyne, og nu viiste sig den sunde Menneskeforstand i fuld Virksomhed. Man lærte at tænke noget bestemt ved hvert Ord. Man fik Bogen kier, fordi den erfarede at være saa let og tydelig. Den hersker nu overalt i Kirker og Skoler. Bogen selv indbefatter ikke eet eeneste Spørgsmaal. Alligevel kan jeg nu spørge, hvad jeg vil, og hvor jeg vil, og paa hvad Maade jeg vil, og skal aldrig savne Svar. Her giøres nu ikke sielden rede for bibelske Lære efter sin moralske Anvendelse med en Bestemthed og en Udførlighed, som overgaaer al Forventelse hos mangan en Opklaringsmand, der nu og da kan have værdiget en Kirke eller en Skole sin Nærværelse paa Visitatsdag. Jeg vilde kun ønske, at vore Bestyrere og vore lærde selv fik at høre og see, hvad Almuen forstaaer og føler af sin Religion, naar den adspørges paa den rette Maade efter sin Fatte Evne og faaer Leylighed til at gjøre Brug af sine Sieleskræfter. Men dertil udfordres en anden Gave, end vore kritiske Bladskrivere og vore Kathederviise besidde.

Fierde Omreise fra 23 Maii 1799 til 30 Juli 1804 i en Tid af 6 Aar og 2 Maaneder. Tredie Reise til Bornholm herunder iberegnet.

Nu er den evangelisk christ. Psalmebog, ved mig foranstaltet og af Kongen bevilget, efter Menighedernes frie Valg blevet saa almindelig, at den i de fleste Herreder bruges overalt, i nogle Herreder hos enkelte Menigheder, og savnes allene for Tiden i eet eneste Herred. Men inden Aarets Udgang ville kun faa blive tilbage, som ikke bruge den.

Jeg forelæser Psalmerne deraf i Kirkerne og forklare[r] dem. Jeg bruger dem ved Boglæsning med de unge. Der findes mange Kirker og Skoler, i hvilke man allerede har lært fra 10 til 20 og 30 af disse Psalmer uden ad. Jeg har seet gamle Mænd og Koner at læse efter, naar de Unge læste, og mange Gang har man lydelig yttret sin Fornøjelse over den gode Bog.

Gud været lovet! Cancelliet har aldrig havt mindste Uleylighed her fra Stiftet enten formedelst Lærebog eller Psalmebog – og skal med Guds Hielp heller ikke faae i min Tid.

2.

At jeg iøvrigt efter lovbefalet Pligt¹⁷⁷ allevegne indskierper Lydighed imod Øvrighed og Kierlighed til Konge og Fædreneland, har jeg vel ikke nødvendig at bevidne. Men da jeg gjør det af fuld Hierte og Aand ved at sammenligne vort Lands Lyksalighed og Fred under blid Regiering med andre Landes be-

Tillæg

kiendte Forstyrrelse og derved tit indlader mig i Samtale med de gamle i Stolene, som give mig glædeligt Samtykke, saa befæstes Iver og Troeskab og Drabelighed og mandigt Mod. Vort Folk løber ikke for mægtig Fiende. Vort Folk stifter ingen Uroe. Mig er ey heller bevidst, at Cancelliet har havt mindste Fortrædelighed over Trods og Modstand her fra Stiftet.

Skolegangs Forsømmelse er min eenste Gral og Plage. Med al min Opofrelse af de mange Penge for Bøger til Uddeling, som aarligen gaae langt over 300 rdr., kan jeg ikke faae den afhiulpet. Skoleforordningen, som just i dette Stykke er klogeligst indrettet efter Almuens Tarv, saa at Forældre og Huusbonder burde kunde have Gavn af Børnene, og at fornøden Skolegang alligevel bliver vedligeholdt paa beleiligst Tid og Maade, er ene i Stand til at afværge dette fordærvelige Onde – hvorlænge skulle vi sukke efter denne Forordning?¹⁷⁸

Men nu er jeg fierde Gang blevet færdig med det hele Stift; ingen af mine Formænd naaede dette Maal.

Var ogsaa Maalet for mig nu til Ende, saa at jeg blev afløst fra Møye og Kamp og Sorg og Uroe, der faldt saa meget overflødige i min Lod fremfor i mine Formænds! at [en] udslæbet og svækket Mand – Sindet svækkes, Hukommelsen slaaer Feyl, Øynene blive dunkle, Hørelsen mindsker sig, snart ikke Tand mere tilbage og derfor besværlig Udtale – i sit 60. Aar kan føle saadan Længsel, er ikke stort. Men skee Guds Villie! Cancelliets Bevaagenhed og hulde Beskyttelse er mig den kiereste Tilflugt og Trøst.

den 23de August

Ordforklaring

I ordforklaringen er medtaget ord, hvis betydning ikke skønnes umiddelbart forståelige, fordi de enten er fremmedord eller er danske ord, der er gået af brug eller er anvendt i en anden betydning end i dag. I øvrigt henvises der til *Ordbog over det danske Sprog* (Kbh. 1919-56) og Ludvig Meyers *Fremmedordbog* (Kbh. 1998).

Academiet: Københavns Universitet

Acta Synodalia: landemodeakter

Angenemt: behageligt

Annammet: modtaget, fået

Artig: god, kløgtig

Attestatus: en person, som har taget den teologiske embedseksamen

Avind: had, fjendskab

Begegnede: behandlede

Beskiæmmelse: skam

Besyderlig: særlig

Bievaanet: overværet, deltaget i

Billige: rimelige

Capellan pro loco: fast tilknyttet hjælpepræst, som aflønnes af kaldet

Catechisere: undervise/overhøre, især i religion, gennem spørgsmål og svar

Cavallier: ridder, kavaler

Collect: kort bøn for alteret

Compendiarisk: sammentrængt, forkortet

Concordantz: alfabetisk fortegnelse over ord eller begreber i Biblen

Conferentz Raad: titel i 2. rangklasse nr. 12

Convector: vicerektor

Consistorial-Raad: titel i 6. rangklasse nr. 3, tildelt præster

Declamere: fremsige

Disciple: elever i latinskolen

Epistel: stykke af apostolbrev

Etats Raad: titel i 3. rangklasse nr. 9

Exegetiske: (bibel-)fortolkende

Expectance: lovning

Fibel-Bret: et tyndt bræt med et håndtag; på brættet er der klistret papir med trykte bogstaver, ved hvilke barnet lærer alfabetet.

Forklaringen: Erik Pontoppidan: Sandhed til Gudfrygtighed... (Kbh. 1737)

Forlenede: givet

Formedelst: på grund af, fordi

Forordningen: skoleforordningen af 1739

Friebyttere: sørøvere

Geheime Raadinde: titel i 1. rangklasse

Geheime-Conferentz Raad: titel i 1. rangklasse

General-Auditør: øverste militære, juridiske embedsmand

General-Fiscalen: den øverste statsanklager

Husvalelse: opmuntring, trøst

Hjælpe-Capellan: hjælpepræst

Idelig: vedholdende, bestandig

Ikkun: kun

Ildebrand: ildebrændsel

In mitiorem sententiam: i mildere dom

Ordforklaring

Jovialske: muntre, gemytlige

Jubel-(Skole-)Lærer: person, som har virket
50 år i præste- eller lærerembede

Justitz-Raad: titel i 5. rangklasse nr. 1

Kirke-Patron(esse): kirkeejer

Landemøde: biskoppens årlige møde(r)
med gejstligheden i sit stift

Lectie: klasse i latinskolen

Loven: Danske Lov

Lovtrækker: person, som på overdreven,
spidsfindig måde fortolker/bruger lo-
ven

Lydelig: tydelig

Læg: lægmand, ikke gejstlig uddannet

Lærebogen: Lærebog i den Evangelisk-
christelige Religion... (Kbh. 1791)

Maneret: affekteret, kunstlet, tørt

Materie: emne

Meditation: forberedelse

Mester-Lectie: øverste klasse i latinskolen

Monita: påmindelser, givet på et lande-
mode

Msr.: monsieur: hr., tiltale til degne

Mulct: bøde

Maal: udtale

Non plus ultra: hertil og ikke længere

Nov. Test.: Det nye Testamente

Pandurer: krabat (nedsættende person-
betegnelse)

Pasquiller: smædeskrifter

Pastor Adjunctus: hjælpepræst

Pastor emeritus: afgået præst

Patronesse: se Kirke-Patron(esse)

Pensionister: her om folk, der lever af en
kapital

Personal Capellan: privat hjælpepræst,
som aflønnes af sognepræsten

Politikus: hånlig betegnelse for en per-
son, som blander sig i politik og stats-
anliggender

Pontoppidans Forklaring: se Forklaringen

Promemoria: skrivelse

Protestation: indsigelse

Qvittere: forlade

Recensent: anmelder

Rector Scholæ: skolens rektor

Redebonhed: villighed

Renomister: pralhalse

Residerende Capellan: fast tilknyttet hjæl-
pepræst, som aflønnes af kaldet

Resignere(de): afgå(ede)

Solliciterende: embedssøgende

Sr.: senieur: hr., tiltale til degne

Studiosum: studerende, her ment om
personer, der har studeret, men ikke
taget eksamen

Stumper: en ringe eller ynkelig person,
der ikke gør fyldest i sit embede

Sær: særlig, især

Tamp.: tovende

Tilforne: tidligere

Tirader: højtravende ordskvalder

Udspækning: udbedring af revner

Udzüret: udsmykket

Ulydelig: utydelig

Vacancè: ledighed i embedet

Vederfaredes: overgået, sket

Vidtløftig: udførlig, omstændelig

Vindige: flygtige

Vindskibelighed: foretagsomhed, flid,
stræbsomhed

Vittig: forstandig, klog

Vaande: sorg, smerte

Ægyptiske Mørke: åndeligt formørket til-
stand/forhold (jf. 2. Mosebog 10,21-23)

Aagre med sit Pund: at udnytte sine (ån-
delige) evner

Kilder og litteratur

Utrykt materiale

RIGSARKIVET [RA]

Danske Kancelli 1773-99

F11. Sjællandske tegnelser

F40. Kancelliets brevbøger

F62. Biskop N.E. Balles indberetninger om kirke- og skolevisitater i Sjællands stift 1783-86, 1789-92

Generalkirkeinspektionskollegiet

11. Indsendte visitatsberetninger fra biskopperne i Danmark 1738-91

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND [LAK]

Sjællands stifts bispearkiv

Kgl. anordninger og kollegialbreve

Register til kgl. anordninger og kollegialbreve 1774-92

Erklæringsprotokoller

Provstebreve, indberetninger m.v. fra Strø herred 1771-90.

Indkomne sager ang. Holbo herred: Helsinge-Valby & Ramløse-Annisse 1738-1820

Indkomne sager ang. Løve herred 1779-83 og 1784-89

Udskrifter af akter i kommissionssagen om Ørslev-Solbjergs rettigheder 1768-70, 1783

Acta synodalia 1735-58, 1780-86

Bårse herreds provsti indtil 1808

Kopi af retsprotokollen i kommissionssagen mod J.H. Tvede, Bårse-Beldringe, 1781-86

Opslagsværker og stater

Danmarks Kirker, udgivet af Nationalmuseet. Kbh. 1933 ff.

Dansk biografisk Leksikon, 3. udgave. Kbh. 1979-84

Jessen, Johs. C.: *Alsted og Ringsted Herreders Skolehistorie indtil 1830*. Sorø 1945

Kilder og litteratur

- Jessen, Johs. C.: Kalundborgs skolevæsen i ældre tid. *Fra Holbæk Amt* 1954 s. 5-39
- Jessen, Johs. C.: *Løve herreds skolehistorie indtil ca. 1850*. Holbæk 1955
- Jessen, Johs. C.: *Præstø Amts skolehistorie indtil 1830*. Præstø 1950
- Jessen, Johs. C.: Skoleforhold i Kirke Helsinge-Drøsselbjerg. *Fra Holbæk Amt* 1950 s. 12-52
- Jessen, Johs. C.: *Slagelse Herreds Skolehistorie 1721-1830*. Sorø 1942
- Jessen, Johs. C.: Tybjerg Herreds Skolehistorie indtil 1830. *Præstø Amts Aarvog* 1946 s. 337-406
- Jessen, Johs. C.: *Vester og Øster Flakkebjerg Herreder Skolehistorie. Blade af den danske Skoles Historie fra ca. 1690 til vore Dage*. Slagelse 1938
- Petersen, Anders: *Sjællands Stifts Degnehistorie*. Kbh. 1899
- Trap, J.P.: *Danmark*, 5. udgave. Kbh. 1953-72
- Wiberg, S.W.: *Personalhistoriske, statistiske og genealogiske Bidrag til en almindelig dansk Præstehistorie I-IV & supplement*. Odense 1870-73 og Faaborg 1879 (genoptrykt 1959-60)

Trykt materiale

- Crone, A.: Breve fra Biskop Balle til Geheimeraad Schack-Rathlou. *Danske Samlinger* 2. rk. 6. bd. (1870-71) s. 244-62
- Danske Lov*. Udg. V.A. Secher. Kbh. 1911
- Den danske Kirkes Historie* V. Kbh. 1951
- Fogtmann, Laurids: *Kongelige Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve for Danmark og Norge, udtogviis udgivne i chronologisk Orden 1660-1870*. Kbh. 1786-1918
- Fonden ad usus publicos*. 1. Bind 1765-1800. Kbh. 1897
- Heiberg, Gabriel: Biskop Balles Indberetning om hans Visitats i Aaret 1785. *Kirkehistoriske Samlinger* 3. rk. 4. bd. (1882-84) s. 756-82
- Heilesen, Henning: Biskop Martensens optegnelser om visitatser i Smørum Herred. *Glostrupbogen* bd. 5 (1968-74) s. 269-82
- Heilesen, Henning: Biskop Martensens optegnelser om visitatser i Ringsted herred. *Årbog for Historisk Samfund for Sorø Amt* 1974 s. 53-81
- Heilesen, Henning: Biskop Martensens optegnelser om visitatser i Sokkelund herred. *Kirkehistoriske Samlinger* 1974 s. 89-107
- Heilesen, Henning: Biskop Martensens optegnelser om visitatser i Alsted herred. *Kirkehistoriske Samlinger* 1987 s. 183-98
- Heilesen, Henning: Biskop Martensens optegnelser om visitatser i Stevns herred. *Kirkehistoriske Samlinger* 1988 s. 123-40
- Henningsen, Peter: Den rationelle bonde. En historisk-antropologisk analyse af traditionalismen i dansk bondekultur. *Historisk Tidsskrift* bd. 100 (2000) s. 329-81
- Koch, L.: Udvalg af biskop Balles embedsbreve (1790-98). *Kirkehistoriske Samlinger* 3. rk. 1. bd. (1874-77) s. 643-76

Kilder og litteratur

- Kornerup, Bjørn: *Biskop J.P. Mynsters Visitatsdagbøger 1835-1853*. Kbh. 1937
- Larsen, Christian: *Biskop Balles Visitatsbog 1799-1807*. Kbh. 1999
- Larsen, Joakim: *Skolelovene af 1814 og deres Tilblivelse. Aktmæssig fremstillet*. Kbh. 1914
- Larsen, Joakim: *Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784-1818*. Kbh. 1893 (genoptrykt 1984)
- Markussen, Ingrid: *Til Skaberens Ære, Statens Tjeneste og Vor Egen Nytte. Pietistiske og kameralistiske ideer bag fremvæksten af en offentlig skole i landdistrikterne i 1700-tallet*. Odense 1995
- Markussen, Ingrid: *Visdommens lænker. Studier i enevældens skolereformer fra Reventlow til skolelov*. Odense 1988
- Ohm-Hieronymussen, Peter: *Medaljen Pro meritis – Medaljen Merito. Et Strejftog gennem Europas Åndsliv 1771-1863*. Ordenhistorisk Selskab 1994
- På embeds vegne. Kilder til dansk forvaltningshistorie 1750-1920*. Red. E. Nørr & K.P. Pedersen. Kbh. 1998
- Schou, J.H. (udg.): *Chronologisk Register over de Kongelige Forordninger og Aabne Breve, samt andre trykte Anordninger, som fra Aar 1670 af ere udkomne (1670-1848)*. Kbh. 1795-1850

Noter

1. Larsen: *Biskop Balles Visitatsbog 1799-1807* s. 152
2. Larsen: *Biskop Balles Visitatsbog 1799-1807* s. 453
3. En gennemgang af Register til kgl. anordninger og kollegialbreve 1774-92 i Sjællands stifts bispearkiv (LAK) har ikke givet et positivt resultat.
4. Kornerup: *J.P. Mynsters Visitatsdagbøger*
5. Uddrag af Martensens visitatsdagbøger er publiceret af Henning Heilesen efter originalerne i Det kgl. Bibliotek, NKS 3428, 4°.
6. Balle til Schack-Rathlou 6. juni 1788. Crone: *Breve fra Biskop Balle* s. 244
7. Balle til Schack-Rathlou 4. januar 1789 og 9. januar 1790. Crone: *Breve fra Biskop Balle* s. 247-48, 251
8. Balle til Schack-Rathlou 9. januar 1790. Crone: *Breve fra Biskop Balle* s. 252
9. Jf. *Den danske Kirkes Historie* s. 485
10. Jf. i øvrigt Henningsen: *Den rationelle bonde*, især s. 365-66
11. Danske Lov 2-16-9, jf. 2-17-9
12. Jf. Balles indberetning til Danske Kancelli 27. maj 1795. Koch: *Udtvalg af biskop Balles embedsbreve* s. 668-69
13. Larsen: *Bidrag ... 1784-1814* s. 106. Danske Kancellis pro memoria 14. november 1789 pkt. 5 (findes gengivet i *På embeds vegne* s. 296)
14. Om bogens historie og indhold se *Den danske Kirkes Historie* s. 180-84. Markusen: *Til Skaberens Ære* s. 43-48
15. *Den danske Kirkes Historie* s. 435-39. Markusen: *Til Skaberens Ære* s. 170-76
16. *Fonden ad usus publicus* s. 115
17. Det drejer sig om P. Saxtorph: *Udtog af Ex. Pontoppidans Forklaring til de Eenfoldigstes Nytte uddraget*. K. 1781.
18. Danske Kancelli var ved kabinetsordre 17. december 1783 blevet pålagt at indhente oplysninger om købstadskolevæsenet til brug for en skolekommission. Larsen: *Bidrag ... 1784-1814* s. 4.
19. Det var Otto Westengaard, der i 1784 blev kandidat og i årene 1788-89 var sognepræst i Skamstrup-Frydendal, 1789-1835 i Kundby.
20. Det skete dog ikke, men i 1786 forflyttedes han til Neksø på Bornholm, hvor han var frem til 1794, hvorefter han blev sognepræst i Damsholte på Møn.
21. Johan Ditlev Brandt
22. Valentin Würtzel
23. Men blev det ikke.
24. H.J. Birchs forfatterskab var mangfoldigt og omfattede bl.a. genealogi og biografier, værker af religiøs natur, oversættelser, landøkonomi (*Kort Underretning, hvorledes Kløver og Rapgræs skal saaes og behandles*. K. 1782) og lærebøger for børn og unge: *Dydslære for Børn i Tankeveers og bibelske Sprog*. K. 1788, *Det Gamle og Nye Testaments Historie*. 3. oplag. K. 1793 og *Den bibelske Historie i et kort Udtog for Børn, især paa Landet*. 6. oplag. K. 1793.
25. Niels Ballum
26. Igennem en lang årrække havde ejeren af Kragerupgård forsøgt at få ophævet den skov- og græsningsret, som Ørslev-Solbjerg pastorat havde på en del af gårdens jorder, men ved flere retsinstanser havde præsten altid fået medhold. Da retssagerne således gik den daværende ejer Clemens Fogh imod, forfattede han en klage over Fred. Lunds forhold i kirken ved altergang, skriftemål, barnedåb etc. og fik Ørslev sognefolk til at underskrive den. Desuden begyndte bønderne både i Ørslev og Kragerup at chikanere præsten, måske på Foghs foranledning. De forskellige sager stod på i seks år, inden der 4. juli 1785 faldt dom. Fogh blev dømt som forfatter af falsk klage til at betale sagsomkostninger m.v. på

- 1.778 rdl., mens underskriverne hver skulle betale 5 rdl. til sognets fattiggasse. Kragerup-bønderne havde kastet præstens tiende og afleveret den i våd tilstand og skulle derfor betale ham 16 rdl. Ørsløv sognefolk skulle istandsætte kirkebroen fra præstegården til kirken, betale 10 rdl. til præsten for »Fornærmelse i hands Marker, Sæd og Græs, som ey kand skjønnes at være skeet af Vanvare, men med Forsæt for at forarme ham«, for tuden på gaden inden gudstjenestens begyndelse (dvs. helligbrøde) 1 rdl. 3 mk. For fastelavnsløben i 1779 blev tre gårdmænd dømt til at bøde hver 2 rdl. til sognets fattiggasse. Endelig blev en række bønder dømt for panten i præstens hus og skulle erlægge bøder på 30-60 rdl. Heller ikke ved denne lejlighed blev der ændret ved præstekaldets ejendomsret til de omtvistede rettigheder. LAK. Sjællands stifts bisparkiv. Indkomne sager ang. Løve herred 1779-83 og 1784-89. Jf. Sjællands stifts bisparkiv. Udskrifter af akter i kommissionssagen om Ørsløv-Solbjergs rettigheder 1768-70, 1783
27. Der var tale om flere stridigheder. Jørgen Jensen i Skærød og Jeppe Andersen af Ågerup havde klaget over at være nægtet adgang til alterets sakramente pga. deres børns skoleforsømmelse. Anders Larsen stævnedes i februar 1780 Lakier, fordi Lakier under et skænderi med Anders havde tildelt ham to slag på øret samt forskellige skældsord. Lakier blev derfor dømt til at betale tre seks lod sølv samt sagsomkostninger på 3 rdl. Da Anders følte, at Lakier hævnedes sig på ham, klagede han til biskoppen i juni 1780. Samtidig indgav ni bønder også klage, fordi Lakier nægtede at lade dem komme til alters. Danske Kancelli afviste klagerne, og stridighederne synes at være ophørt, men der var stadig stor bitterhed i menigheden. LAK. Sjællands stifts bisparkiv. Indkomne sager ang. Holbo herred: Helsing-Valby & Ramløse-Annisse 1738-1820.
28. Ved kgl. ordre 16. marts 1781 blev der nedsat en kommission bestående af birkedommeren og provsten, der skulle behandle de mange anklager for uordentligheder i gudstjenesten og i embedsvaretagelsen, der rettedes mod Tvede. Kommissionen nåede dog ikke at afgive betænkning, inden Tvede døde. LAK. Bårse herreds provsti. Kopi af retsprotokollen i kommissionssagen mod J.H. Tvede.
29. H. Ussing var af en i 1781 nedsat kommissionsdomstol i februar 1783 blevet fradømt embedet. Imidlertid ankede han sagen til Højesteret, der i juni 1784 frikendte ham. *Dansk Biografisk Leksikon* bd. 15 s. 200.
30. Christopher Schrøder
31. Over Lauritz Vendelboe Hersom, degn her fra 1770, blev der pga. de nævnte anklager nedsat en provsteret i 1783, som i 1786 fradømte ham embedet og pålagde ham at betale 30 rdl. i procesomkostninger. Samme år blev han suspenderet af Kancelliet. Dommen stadfæstedes af Højesteret i 1787. Petersen: *Degnehistorie* s. 76-77.
32. Skoleholderen blev senere afsat ved dom. Jessen: *Præstø Amts Skolehistorie* s. 106.
33. I 1786 blev han forflyttet til Stubbeköping-Maglebrænde på Falster.
34. Joachim Chr. Møller, siden 1771 sognepræst i Karrebæk, forblev dér indtil sin død i 1789.
35. Cornelius Müller
36. P. Saxtorph: *Udtag af Ex. Pontoppidans Forklaring til de Eenfoldigstes Nytte uddraget*. K. 1781
37. Jochum Fred. Hoster
38. Jacob Fred. Thornam
39. Jonas Müller var blevet afskediget i 1783.
40. Jf. note 24
41. Jens Lawson havde solgt Basnæs til moderen Charlotte Amalie Lawson og svogeren Chr. Ludv. Schütz. Trap: *Danmark* bd. III:3 (Sorø amt) s. 892.
42. Sagen tog sit udgangspunkt i Lisbeth Andersdatters klage til kongen over Kaas, som Balle fik overrakt på visitatsen i maj 1784. Klagen gik dels på Kaas' omgang med ungdommen i henseende til deres

- kristendom, dels på at han i 1783 havde hufflettet hendes 20-årige datter med ris. Kongen befalede ved reskript 20. august 1784, at der skulle anordnes en provsteret til undersøgelse af anklagen, men også »hvorvidt den almindelige Klage maatte være grundet, som høres over hans Kiøbmandskab med den hellige Confirmations Handling, som efter Rygtet hos ham skal koste fiire til 5 ja vel og 10 rd.«. Kaas skulle straks suspenderes. Under retssagen blev det fastslået, at Kaas havde pisket pigen med ris, og derfor skulle han bøde 50 rdl. til præsteenkassen samt betale sagens omkostninger på 70 rdl. Derimod blev han frifundet for det andet anklagepunkt. LAK. Sjælland stifts bispearkiv. Provstebreve, indberetninger m.v. fra Strø herred 1771-90. RA. Danske Kancelli. Sjællandske tegnelser 571/1784 med indlæg.
43. Luthers lille katekismus
 44. Lærerne ved Sorø Akademi
 45. Han blev afskediget samme år (dvs. 1784).
 46. Forefindes sammen med visitatsindberetningerne, men er her udeladt.
 47. Cirkulære til stiftsøvrighederne i Danmark om hjælp til spindeværkers udbredelse på landet. RA. Danske Kancelli. Kancelliets brevbog 1284/1784
 48. Sognepræst T.S. Heiberg i Kirke Säby-Kisserup havde deltaget aktivt i det fabrikkspinderi, som den københavnske båndfabrikant Georg Serin havde etableret i Kirke Säby sogn. Kommercekollegiet indstillede derfor Heiberg til medaljen Pro meritis for hans uegennyttige virke for industriens fremme i hans sogn, hvilket blev bifaldet ved kgl. resolution 28. maj 1784. Ohm-Hieronymussen: *Medaljen Pro meritis – Medaljen Merito* s. 35.
 49. F. Randrup: *Udtog af hellige Taler holdne ved Brudevielser*. K. 1778 og *Fortsættelse af Taler holdne ved Brudevielser*. K. 1783
 50. A.J. Rehling: *Præker holdne ved adskillige særdeles Leiligheder*. Sorø 1783
 51. Katekisationsbogen blev anbefalet (dvs. påbudt) på landemodet i 1784. LAK. Sjællands stifts bispearkiv. Acta synodalia 1735-58, 1780-86, landemodet 13. oktober 1784.
 52. J.V. Clausen
 53. Peder Schmidt
 54. Det drejede sig om A.H. Niemeyer: *Bibelske Charakteristik*. K. 1779-83 og J.D. Michaelis: *Oversættelse af det gamle Testamente, med Anmærkninger*. K. 1785-91.
 55. Th. Rasmussen: *Kort Udkast til en christelig Børne-Opdragelse*. K. 1785
 56. P.G. Beyer var forfatter til bl.a. *Korte Spørgsmaal til Forklaring over de 5 Parter i Catechismo*. Sorø 1767, *Monotessaron...* Sorø 1773 og *Hellige Tanker ved Fader Vor, efter Bønnens og Ordnes egen Anledning*. Sorø 1779
 57. Degnen J.P. Piper
 58. Asmund Cuurland
 59. Findes kun i versionen i *Kirkehistoriske Samlinger*.
 60. Findes kun i versionen i *Kirkehistoriske Samlinger*.
 61. Se *Den danske Kirkes Historie* s. 435-39.
 62. Findes kun i versionen i *Kirkehistoriske Samlinger*.
 63. Udeladt i indberetningen til Kancelliet.
 64. Findes kun i versionen i *Kirkehistoriske Samlinger*.
 65. I *Kirkehistoriske Samlinger* er indberetningen dateret 1. januar 1786.
 66. Jf. note 49
 67. Johan Aldewelt forblev her som sognepræst indtil sin død i år 1800.
 68. Han blev i 1792 forflyttet til Gyrstinge-Kirke Flinterup på Midtsjælland.
 69. Johs. Gielstrup blev i 1787 præst i Rø på Bornholm og i 1798 i Skærbæk i Jylland.
 70. H.P. Sandal, der havde udgivet: *En Skolelærers Undersøgelse, hvor vidt Luthers Katekismus er skikket til at være Lærebog for Ungdommen*. K. 1786
 71. Lorentz Storm
 72. K. Bredenberg havde oversat J.L. Mosheim og J.P. Miller: *Den hellige Skriffs Sædelære...* K. 1780-82 og J.G. Herder: *Breve angaaende Theologiens Studium*. K. 1783. Desuden havde han forfattet enkelte brude- og ligtaler.
 73. Han blev ikke domprovst i Roskilde, men forflyttedes i 1787 til Ledøje-Smørum på Københavns vestegn.

Noter

74. P.G. Beyer: *Korte Spørgsmaal til Forklaring over de 5 Parter i Catechismo*. K. 1767
75. H. Ussing: *Kirkeforfatningen i de kongelige danske Stater, med dens vigtigste Fordele og Mangler samt muelige Forbedring*. Sorø 1786-89. Visitatspligten er behandlet i bd. 2 s. 319-26
76. Peder Svendsen blev i 1788 sognepræst i Fjeldsted på Fyn.
77. J.P. Prahll: *Agerdyrknings-Catechismus*. K. 1777
78. Peter Hegelund, der hidtil havde været præst i Everdrup sogn i Sydsjælland.
79. Der er muligvis tale om skoleholder i Gyrstinge F.V. Gerhardt. Jessen: *Alsted og Ringsted Herreders Skolehistorie* s. 60-61.
80. Danske Lov 2-17-9
81. Se slutningen af 1785-visitatsindberetningen.
82. Peder Smith blev i 1791 forflyttet til det sydsjællandske Præstø-Skibbinge og i 1797 til Kregme-Vinderød i Nordsjælland.
83. Se også Markussen: *Visdommens lænker* s. 142
84. Foruden oversættelser havde A.C. Faber bl.a. forfattet: *Gudelige Taler holdne d. 7. Julii 1784*. K. 1784, *En Maade paa hvilken Korn-Tienden in Natura best kan hæves og den for Bondestanden skadelige Tælning tilsidst ophæves*. K. 1787 og *Landsbye-Skolerens sande Beskaffenhed i Anledning af Ønsket om en General-Skole-Commission etc.* K. 1787.
85. J. Grundtvig havde udgivet en prædikensamling og *Catechismi Forklaring efter Saliggjørelsens Orden*. K. 1779 samt oversat Fædrus' æsopiske fabler.
86. N. Jonge havde bl.a. udgivet: *Kongeriget Danmarks chorographiske Beskrivelse*. K. 1777 og *Den Kgl. Hoved- og Residentz-Stad Københavns Beskrivelse*. K. 1783.
87. Jonge forblev i Allerslev indtil sin død i 1789.
88. Lars Pedersen Kruuse
89. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
90. Se Jessen: *Præstø Amts Skolehistorie* s. 100-04.
91. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
92. Anne Cathrine Tune
93. P.D. Bast havde bl.a. udgivet *Poetiske Forsøg*. K. 1782 og fire dissertationer.
94. H.J. Birch: *Det Gamle og det Nye Testamentes Historie, til Brug for Ungdommen og Almuen*. K. 1782
95. J.F. Feddersen: *Christelig Sædelære for Børgeren og Landmanden*. K. 1784
96. C.C. Sturm: *Morgen- og Aften-Andagter paa hver Dagen i Ugen*. K. 1779
97. C. Friman: *Sange over Evangelierne, tilligemed fire Davids Psalmer*. K. 1780
98. *Bønner og Betragtninger til christelig Opbyggelse ved Confirmationen, Skriftemaal, Altelrens Sacramente*. K. 1784
99. C. Friman: *Andagts-Øvelse og gudelige Tanker til Brug for Almuen*. K. 1785
100. Med den nye salmebog må Balle hentyde til købstadssalmebogen: *Psalme-Bog eller en Samling af gamle og nye Psalmer til Guds Ære og hans Menigheds Opbyggelse*. K. 1778.
101. F.E. von Rochow: *Børneven, en Læsebog for Landsbyeskolerne*. K. 1777
102. J.F. Hoster: *Kort Udtog af den Bibelske Historie*. K. 1773
103. H.C. Bunkeflod: *Forsøg til Viser for Spinde-skolerne i Sielland*. K. 1783
104. Tyge Rothe: *Sange for den hæderlige Bondestand*. K. 1785
105. *Kort Indbegreb af alle Videnskaber at bruge for Ungdommen af begge Kiøn*. K. 1763, 1775 og 1788
106. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
107. Th. Rasmussen: *ABC*. K. 1787
108. Stiftsøvrighedens betænkning 9. juli 1785. Larsen: *Skolelovene af 1814...* s. 7-8
109. Bevillingen på 500 rdl. fra Fonden ad usus publicus i 1789 blev udover bogpræmier også anvendt »til Præmier for de Skoleholdere udi Sjællands Stift, som ved Visitatserne have fremstillet den bedst oplærte Ungdom«. *Fonden ad usus publicus* s. 115.
110. Til arbejdet på Hammermøllen var der

Noter

- indforskrevet bl.a. tyske, katolske arbejdere. Trap: *Danmark* bd. III:1 (Frederiksborg amt) s. 108.
111. Han blev i 1793 forflyttet til Helsingør Skt. Olav og i 1800 til Ringsted-Benløse på Midsjælland.
112. N.E. Balle: *Vei til Hæderlighed for Geistlige*. K. 1785
113. J.H. Schive: *Grundregler for den christelige Religion med Christi egne Ord*. K. 1790
114. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
115. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
116. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
117. Dette blev dog ikke til noget. Endnu ved biskop Mynsters besøg i 1840'erne var der kun en skole i sognet. Kornerup: *J.P. Mynsters Visitatsdagbøger* bd. 2 s. 276.
118. Bl.a. *Forsøg i den hellige Poesie og aandelig Sang*. K. 1775 og *Forsøg til moralske Vers*. K. 1756
119. Paulus' 1. Brev til Thessalonikerne 5,12-13
120. Svend Lund afstod embedet i oktober 1788 mod en årlig pension af 50 rdl. Petersen: *Degnehistorie* s. 137.
121. Skal være T.P. Lindorph ifølge Jessen: *Alsted og Ringsted Herreders Skolehistorie* s. 247.
122. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
123. Jf. note 22
124. Ifølge Petersen: *Degnehistorie* s. 24 hed degnen A.W. Mandrup.
125. Jf. note 70
126. Jf. note 40
127. Sidse Jensdatter
128. Licht forblev som degn i Melby frem til 1815.
129. Johan Michael Fogh
130. Antvorskov gods
131. Hans Rasmussen
132. Måske Jørgen Fogh Baggesen, sen. skoleholder i Tystrup
133. Henrich Hiort
134. Kaldenavn for Sebastian Laurenberg Prom
135. L.A. Allerup: *Den første Part af den sangviis forfattede Catechismus*. K. 1756, *De fiire sidste Catechismi Hoved-Parter, sangviis forfattede*. K. 1756, *Passions Catechismus*. K. 1774 og *Den sangviis forfattede Catechismus... anden Gang oplagte, samt et Anhang af tredieve originale Psalmer over adskillige evangeliske Texter*. K. 1775.
136. Johanne Maren Rasse
137. O.J. Høvsand
138. Zahle var født i Hollingsted i Gottorp provsti og havde således tysk som modersmål.
139. Peter Søeborg: *Stjerne-Catechismus for almindelig Mand*. K. 1788
140. Toftholm gods
141. Da der ikke skete forbedringer, indberettede Balle sagen til Danske Kancelli, der i foråret 1791 gav Laurits Fabritius valget mellem at ansøge om kapellan eller om afsked; hvis ingen af delene skete, skulle der nedsettes en provsteret. Fabritius fik derefter en kapellan. LAK. Sjællands stifts bispearkiv. Kgl. anordninger og kollegialbreve 1791, Danske Kancellis pro memoria 30. april
142. Byfoged i Kalundborg Johan Bartholin Eichel
143. Åstrup gods
144. Toftholm gods
145. Peter Bohne
146. Dragsholm
147. Klemp søgte ofte om gejstligt embede, men forblev som degn i Vallekilde indtil sin død i 1827. Petersen: *Degnehistories*. 123
148. Hans Mortensen
149. Dette blev dog ikke til noget. Endnu ved biskop Mynsters visitats i 1840'erne var der kun en skole i sognet, da man lokalt anså en skole for at være nok til den skolesøgende ungdom. Kornerup: *J.P. Mynsters Visitatsdagbøger* bd. 2 s. 79-80.
150. Peder Reenberg Lidøe
151. Andreas Lund
152. Han hed Peder Andersen.
153. Hans Graulund, der samme år var blevet forflyttet til Sædder.

Noter

154. C.C. Sturm: *Morgen- og Aften-Andagter paa hver Dagen i Ugen*. K. 1779
155. Der må menes: *Lomme-Bog for Bønder*. Aalborg 1786
156. *Lærebog i den Evangelisk-christelige Religion, indrettet til Brug i de danske Skoler*. K. 1791
157. C. Friman: *Andagts-Øvelser og gudelige Tanker til Brug for Almuen*. K 1785
158. N.E. Balle: *Luthers lille Catechismus, paa nye udgivet og forsynet med Anmærkninger*. K. 1786
159. J.F. Hoster: *Kort Udtog af den Bibelske Historie*. K. 1773 eller H.J. Birch: *Kort Udtog af den Bibelske Historie for Børn, især paa Landet, som have ringe Evner og liden Skolegang*. K. 1788
160. *En liden Kommunionbog eller Haandbog for Kommunikanter af den Augsborgske Bekjendelse*. K. 1791
161. H.C. Bunkeflod: *Forsøg til Viser for Spindeskolerne i Sieland*. K. 1783
162. Tyge Rothe: *Sange for den hæderlige Bondestand*. K. 1785
163. *Communion-Bog til almindelige Opbyggelse*. K. 1779
164. *Bønner og Betragtninger til christelig Opbyggelse ved Confirmationen, Skriftemaal, Alterens Sacramente*. K. 1784
165. Th. Rasmussen: *ABC*. K. 1787
166. F.E. von Rochow: *Børneven, en Læsebog for Landsbyeskolerne*. K. 1777
167. H.J. Birch: *Dydslære for Børn i Tankevers og bibelske Sprog*. K. 1788
168. Svanholm gods
169. Müller var anklaget for forsømmelse af børnenes undervisning, uanstændig optræden i kirken m.m. og var ved Balles ordre 26. november 1791 blevet tiltalt for provsteretten, der 13. marts 1792 fradømte ham embedet. Dommen stadfæstedes på landemødet 16. oktober 1793 og af Højesteret 3. juli 1796. Petersen: *Degnehistorie* s. 58-59.
170. Se også Petersen: *Degnehistorie* s. 39.
171. Jf. Balles skrivelse til Danske Kancelli 6. juli 1792. Koch: *Udvalg af biskop Balles embedsbreve* s. 648-49
172. Se under Gyrstinge skole.
173. Under undersøgelsen forsvarede provst Holst sit manglende skoletilsyn med, at hverken patronens forvalter eller sognepræsten havde klaget over Gerhard. I øvrigt mente han, at bønderne selv bar en del af ansvaret, fordi de ikke havde vedligeholdt skolen. Herefter blev skolen sat i stand og Lars Knudsen indsat som skoleholder. Jessen: *Alsted og Ringsted Herreders Skolehistorie* s. 61-62.
174. Niels Nielsen Lund
175. LAK. Sjællands stifts bispearkiv. Erklæringsprotokol 1804 s. 302-09
176. P. Saxtorph: *Udtog af Ex. Pontoppidans Forklaring til de Eenfoldigstes Nyttedraget*. K. 1781.
177. Danske Lov 2-17-6
178. Balle må hentyde til det provisoriske skolereglement for øerne af 10. oktober 1806, hvor der – til glæde for gårdmændene – blev fastlagt en fire ugers høstferie. Endvidere kunne gårdmændene få lov til at holde deres børn og tyende hjemme til markarbejde 12-18 dage i såtiden og 8-14 dage om efteråret (§§ 10-11).

Stedregister

Forkortelser: h. = herred, nr. = nørre, s. = sogn, sdr. = sønder, vr. = vester, ør. = øster.
Der gives kun én henvisning til hver side, uanset om den pågældende lokalitet dér er nævnt flere gange.

A

Agersø skole, Agersø s. 130
Agersø-Omø pastorat 29, 129f
Algestrup skole, Sædder s. 185, 189
Allerslev pastorat 76, 208
Allerslev skole, Allerslev s. (Bårse h.) 78, 208
Allerslev skole, Allerslev s. (Voldborg h.) 196
Allindemagle skole, Allindemagle s. 169
Alslev skole, Alslev s. 149
Alsted skole, Alsted s. 197
Alsted-Fjenneslev pastorat 46f, 196f
Amminstrup skole, Helsingø s. 95
Annisse skole, Annisse s. 96
Arløse skole, Førlev s. 141
Arnøje skole, Hellested s. 180
Asminderød-Grønholt pastorat 72
Asnæs pastorat 43, 176
Asnæs skole, Asnæs s. 176
Auderød skole, Karlebo s. 73
Avedøre skole, Glostrup s. 114
Aversi skole, Aversi s. 107
Aversi-Testrup pastorat 38, 107

B

Bagsværd skole, Gladsaxe s. 84, 203
Bakkebølle skole, Vordingborg s. 79, 206
Bakkendrup-Gørlev pastorat 29, 136
Bakkerup skole, Mørkøv s. 157
Ballerup skole, Ballerup s. 116
Ballerup-Måløv pastorat 115
Benløse skole, Benløse s. 170
Birkerød ekstraskole, Birkerød s. 73

Birkerød pastorat 72
Bisserup skole, Holsteinborg s. 141
Bistrup skole, Fodby s. 142
Bjerge skole, Svallerup s. 161
Bjergsted skole, Bjergsted s. 174
Bjernede skole, Bjernede s. 198
Bjerre skole, Bjerre s. 130
Bjæverskov skole, Bjæverskov s. 182
Blistrup pastorat 28, 93
Blistrup skole, Blistrup s. 93f
Bløvstrød-Lillerød pastorat 21, 72
Boeslunde pastorat 31, 126
Boeslunde skole, Boeslunde s. 126
Borre pastorat 103, 218
Borre skole, Borre s. 103, 218
Borsholm skole, Hornbæk s. 90f
Borup skole, Borup s. 147
Borup-Kimmerslev pastorat 61, 147
Brede skole, Lyngby s. 84, 201
Brederød skole, Kregme s. 120
Bredetved skole, Ågerup s. 162
Bregentved skole, Haslev s. 173
Bregentved, hovedgård 172
Bregninge skole, Bregninge s. 174
Bregninge-Bjergsted pastorat 36, 174
Bringstrup-Sigersted pastorat 27, 196
Broby skole, Broby s. 197
Bromme skole, Bromme s. 198
Brøndbyvester skole, Brøndbyvester s. 112
Brøndbyvester-Brøndbyøster pastorat 34, 112
Brøndbyøster skole, Brøndbyøster s. 112
Brønshøj skole, Brønshøj s. 83, 201

Stedregister

Brønshøj-Rødovre pastorat 39, 82, 201
Bråby skole, Bråby s. 173
Bråde skole, Egebjerg s. 177
Buddinge skole, Gladsaxe s. 85, 203
Buerup skole, Sæby s. 136
Bukkerup skole, *se*: Bakkerup
Butterup skole, Butterup s. 154
Butterup-Tuse pastorat 41, 154
Bårse skole, Bårse s. 78, 210
Bårse-Beldringe pastorat 23, 76, 209

C

Christiansø pastorat 54

D

Dageløkke skole, Asminderød s. 73
Dalby skole, Dalby s. (Fakse h.) 154
Dalby skole, Dalby s. (Ramsø h.) 147
Dalby-Tureby pastorat 153
Damme skole, Fanefjord s. 104, 217
Damsholte pastorat 104, 218f
Dragør skole, Magleby s. 86, 204
Drøjeberg biskole, Munke Bjergby s. 199
Drøsselbjerg skole, Drøsselbjerg s. 135
Dyrlev skole, Beldringe s. 78, 209
Dysted skole, Toksværd s. 106, 212
Dåstrup skole, Dåstrup s. 148

E

Egebjerg pastorat 37, 177
Egebjerg skole, Egebjerg s. 177
Eggeslevmagle pastorat 27, 129
Eggeslevmagle skole, Eggeslevmagle s. 129
Egøje skole, Herfølge s. 185, 188
Ejby skole, Ejby s. 147
Ejby-Dalby pastorat 61f, 146f
Elmelunde pastorat 102f, 218
Endeslev skole, Endeslev s. 183
Endeslev-Vråby pastorat 61, 183
Engelstrup skole, Everdrup s. 106, 210
Esbønderup skole, Esbønderup s. 92
Esbønderup-Nødebo pastorat 25, 91f
Eskebjerg skole, Bregninge s. 174

Eskilstrup skole, Kongsted s. 152
Eskilstrup skole, Vig s. 179
Everdrup pastorat 21, 105, 210
Everdrup skole, Everdrup s. 106, 210

F

Fakse pastorat 55, 151
Fakse skole, Fakse s. 151
Fanefjord pastorat 104, 217
Farum skole, Farum s. 75, 219
Farum-Værløse pastorat 22, 74, 219
Fensmark skole, Fensmark s. 111
Fensmark-Rislev pastorat 45, 111
Ferslev skole, Ferslev s. 192
Ferslev-Vellerup pastorat 58, 192
Finderup pastorat 29, 137
Fjenneslev skole, Fjenneslev s. 197
Flakkebjerg skole, Flakkebjerg s. 132
Flinterup skole, Flinterup s. 200
Fløng skole, Fløng s. 123
Fodby pastorat 32, 142
Fodby skole, Fodby s. 142
Frederiksberg skole, Frederiksberg s. 85, 205
Frederiksberg-Hvidovre pastorat 28, 82, 204
Frederiksborg-Nr. Herlev pastorat 70, 221
Freerslev skole, Freerslev s. 172
Freerslev skole, Nr. Herlev s. 72, 222
Frydendal skole, Frydendal s. 157
Frøslev skole, Frøslev s. 180
Fuglebjerg skole, Fuglebjerg s. 140
Fyrendal-Kvislemark pastorat 30, 141
Føllenslev skole, Føllenslev s. 175
Føllenslev-Særslev pastorat 42, 174
Førslev pastorat 28, 140
Førslev skole, Førslev s. (Ringsted h.) 171f
Førslev skole, Førslev s. (Ør. Flakkebjerg h.) 141
Førslev-Sneslev pastorat 64, 171
Fårdrup skole, Fårdrup s. 133
Fårevejle skole, Fårevejle s. 176
Fårevejle-Dragsholm pastorat 43, 176

G

Gadstrup skole, Gadstrup s. 149
 Gadstrup-Syv pastorat 65, 148
 Gammel Køgegård, hovedgård 98
 Gammerød skole, Borup s. 147
 Ganløse skole, Ganløse s. 75, 220
 Gentofte pastorat 35, 82, 202
 Gentofte skole, Gentofte s. 83, 202
 Gerlev skole, Gerlev s. 125, 191
 Gerlev-Neder Dråby pastorat 57, 190f
 Gevninge skole, Gevninge s. 124
 Gierslev pastorat 29, 137f
 Gierslev skole, Gierslev s. 138
 Gilleleje skole, Gilleleje s. 91
 Gimlinge pastorat 29, 133
 Gimlinge skole, Gimlinge s. 133
 Gislinge skole, Gislinge s. 155f
 Gisselfeld Kloster, hovedgård 108
 Gladsaxe skole, Gladsaxe s. 84, 203
 Gladsaxe-Herlev pastorat 40, 82, 203
 Glim skole, Glim s. 148
 Glostrup pastorat 22, 114
 Glumsø skole, Glumsø s. 109
 Glumsø-Bavelse pastorat 44, 109
 Glænø skole, Ørslev s. 131
 Greve skole, Greve s. 121
 Greve-Kildebrønne pastorat 35, 120
 Grevinge pastorat 43, 176f
 Gryderup skole, Boeslunde s. 126
 Græse-Sigerslevvester pastorat 21, 70, 223
 Græsted skole, Græsted s. 93
 Græsted-Mårum pastorat 28, 92f
 Grønholt skole, Borup s. 147
 Grønholt skole, Grønholt s. 73
 Gunderup skole, Herfølge s. 185, 188
 Gundsømagle skole, Gundsømagle s. 122
 Gyrstinge skole, Gyrstinge s. 200
 Gyrstinge-Kirke Flinterup pastorat 65, 199f
 Gøderup skole, Glim s. 149
 Gørlev skole, Gørlev s. 136
 Gørløse skole, Gørløse s. 118
 Gørslev skole, Gørslev s. 183

H

Hadstrup skole, *se*: Skov Hastrup
 Hagedsted skole, Hagedsted s. 135
 Hagedsted-Gislinge pastorat 35, 135
 Haldagerlille skole, Haldagerlille s. 140
 Haldagermagle skole, Krummerup s. 140
 Hallenslev skole, Hallenslev s. 136
 Hammer skole, Hammer s. 80f, 214
 Hammer-Lundby pastorat 80, 214
 Hammermøllens skole, Tikøb s. 91
 Hammerholt skole, Nr. Herlev s. 71f, 222
 Haraldsted skole, Haraldsted s. 169
 Haraldsted-Allindemagle pastorat 54f, 168f
 Hasle skole, Hasle s. 224
 Hasle-Rutsker pastorat 59, 224
 Haslev skole, Haslev s. 173
 Haslev-Freerslev pastorat 55, 172
 Havbyrd skole, Ringsted s. 170
 Havdrup skole, Havdrup s. 97
 Havdrup-Kirke Skensved pastorat 39, 97
 Havnelev skole, Havnelev s. 181
 Havrebjerg skole, Havrebjerg s. 134
 Havrebjerg-Gudum pastorat 30, 134
 Hellested pastorat 64, 179f
 Hellested skole, Hellested s. 180
 Helsing-Valby pastorat 25, 95
 Helsingør danske skole 89
 Helsingør fattighus 90
 Helsingør hospital 13, 89f
 Helsingør latinskole 15, 90
 Helsingør Skt. Olai pastorat 89
 Herfølge hospital, Herfølge s. 13, 185
 Herfølge skole, Herfølge s. 185, 187
 Herfølge-Sædder pastorat 15, 56f, 184f
 Herlev skole, Herlev s. 84, 203
 Herlufllille skole, Herlufmagle s. 112
 Herlufmagle skole, Herlufmagle s. 111f
 Herlufmagle-Tybjerg pastorat 38, 111
 Herlufsholm pastorat 31, 139
 Herrestrup skole, Grevinge s. 177
 Herringløse skole, Hvedstrup s. 123
 Herslev skole, Herslev s. 124

Stedregister

- Herslev-Gevninge pastorat 40, 124
Herstedvester skole, Herstedvester s. 114
Herstedøster skole, Herstedøster s. 114
Herstedøster-Herstedvester pastorat 22, 114
Himlingøje skole, Himlingøje s. 184
Himmelev pastorat 40, 100
Himmelev skole, Himmelev s. 100
Hjelm skole, Damsholte s. 105, 219
Hjelmsømagle skole, Sneslev s. 172
Hjembæk skole, Hjembæk s. 158
Hjembæk-Svinninge pastorat 42, 158
Hjertebjerg skole, Elmelunde s. 103, 218
Holbæk danske skole 166
Holbæk fattighuse 166
Holbæk-Merløse pastorat 41, 165
Hølløse skole, Gunderslev s. 110
Holme Olstrup skole, Holme Olstrup s. 107, 213
Holmstrup skole, Holmstrup s. 157f
Holmstrup skole, Slagelse Skt. Peders s. 31, 127f
Hølsted skole, Herlufsholm s. 139
Holtug skole, Holtug s. 182
Horbelev skole, *se:* Hårbølle
Hornbæk skole, Hornbæk s. 91
Hovby skole, Fakse s. 151f
Hvalsø, *se:* Kirke Hvalsø
Hvedstrup-Fløng pastorat 22, 122f
Hvessing skole, Glostrup s. 114
Hvidovre skole, Hvidovre s. 85, 204
Hvidøre skole, Gentofte s. 83, 202
Hyllested skole, Hyllested s. 132
Hyllested-Venslev-Holsteinborg pastorat 27, 131f
Hyllinge skole, Hyllinge s. 143
Hyllinge, *se:* Kirke Hyllinge
Hyllinge-Marvede pastorat 30, 142f
Højby pastorat 43, 178
Højby skole, Højby s. 178
Højby skole, Rorup s. 148
Høje Tåstrup pastorat 35, 112f
Høje Tåstrup skole, Høje Tåstrup s. 113
Højelse skole, Højelse s. 146
Højelse-Lellinge pastorat 57, 146
Højrup skole, Højrup s. 181
Høm skole, Høm s. 171
Høng skole, Finderup s. 137
Hørby pastorat 35, 135
Hørby skole, Hørby s. 135
Hørup skole, Slangerup s. 22, 70f, 223
Hørve skole, Hørve s. 175
Høsten skole, Dalby s. 154
Høve skole, Høve s. 132
Høve-Flakkebjerg pastorat 31, 132
Hårbølle skole, Fanefjord s. 104, 217
Hårlev skole, Hårlev s. 184
Hårlev-Himlingøje pastorat 61, 183f, 211
Hårslev skole, Hårslev s. 131
Hårslev-Tingjellinge pastorat 29, 131
- I**
Ibsker-Svaneke pastorat, *se:* Svaneke-Ibsker
Ishøj skole, Ishøj s. 113
- J**
Jersie skole, Jersie s. 97
Jersie-Solrød pastorat 39, 97
Jerslev skole, Lille Fuglede s. 161
Jordløse skole, Jordløse s. 173
Jungshoved pastorat 76, 209
Jyderup skole, Jyderup s. 158
Jyderup-Holmstrup pastorat 45, 157
Jyllinge skole, Jyllinge s. 122
Jyllinge-Gundsømagle pastorat 22, 122
Jystrup skole, Jystrup s. 168
Jystrup-Valsøllille pastorat 21, 168
Jørlunde pastorat 70, 222
Jørlunde skole, Jørlunde s. 71, 222
- K**
Kalundborg byskole 160
Kalundborg korskole 160
Kalundborg pastorat 44, 160
Kalvehave pastorat 77, 206f
Kamstrup skole, Vor Frue s. 98
Karise skole, Karise s. 149

Stedregister

- Karise-Alslev pastorat 60, 149
Karlebo pastorat 72
Karlebo skole 22
Karlsrunder skole, Karlsrunder s. 98
Karlsrunder-Karlstrup pastorat 39, 98
Karlstrup skole, Karlstrup s. 98
Karrebæk pastorat 28, 142
Karrebæk skole, Karrebæk s. 142
Karrebækstorp skole, Karrebæk s. 142
Kastrup skole, Tårnby s. 85, 205
Keldby pastorat 22, 101, 217
Keldbylille skole, Keldby s. 12, 101f, 217
Keldbymagle skole, Keldby s. 12, 101, 217
Kelleklinte skole, Ubby s. 162
Kettrup-Gøttrup pastorat 9
Kildebrønde skole, Kildebrønde s. 121
Kirke Helsingør skole, Kirke Helsingør s. 135
Kirke Helsingør-Drøsselbjerg pastorat 26, 135
Kirke Hvalsø skole, Kirke Hvalsø s. 195
Kirke Hvalsø-Særløse pastorat 62, 195
Kirke Hyllinge skole, Kirke Hyllinge s. 194
Kirke Hyllinge-Lyndby pastorat 65, 194
Kirke Skensved skole, Kirke Skensved s. 97
Kirke Sonnerup skole, Kirke Sonnerup s. 195
Kirke Stillinge pastorat 29, 134
Kirke Stillinge skole, Kirke Stillinge s. 134
Kirke Såby skole, Kirke Såby s. 195
Kirke Såby-Kisserup pastorat 41, 195
Kirkerup skole, Kirkerup s. (Sømme h.) 122
Kirkerup skole, Kirkerup s. (Vr. Flakkebjerg h.) 133f
Klemensker pastorat 63, 224
Knudsby skole, Vordingborg s. 79, 206
Kollerød skole, Lyngø s. 71, 222
Kongsted pastorat 64, 152
Kongsted skole, Kongsted s. 152
Kornerup skole, Kornerup s. 123
Kornerup-Svogerslev pastorat 28, 123
Korsør skole 128
Korsør-Tårnby pastorat 29, 128
Krabbedam skole, Neder Dråby s. 191
Kragerup skole, Ørlev s. 138
Kregme-Vinderød pastorat 28, 120
Krogstrup skole, Krogstrup s. 192
Krummerup-Fuglebjerg pastorat 32, 140
Krøjerup biskole, Brømme s. 198
Kulerup skole, Bjæverskov s. 182
Kundby hospital 13, 156
Kundby pastorat 41, 156
Kundby skole, Kundby s. 156
Kvanløse skole, Kvanløse s. 167
Kvislemark skole, Kvislemark s. 141
Kværkeby skole, Kværkeby s. 169
Kylerup skole, *se*: Kulerup
Kyndby skole, Kyndby s. 191
Kyndby-Krogstrup pastorat 62, 191
Kyringe biskole, Stenlille s. 199
Kæderup skole, Tureby s. 154
København 76
Køge enkeboder 145
Køge hospital 13, 146
Køge skole 145
Køge-Ølsemagle pastorat 145
Køng pastorat 80, 215
Køng skole, Køng s. 81, 215
- ## L
- Ladby skole, Herlufsholm s. 139
Landerslev skole, Gerlev s. 191
Langebæk skole, Kalvehave s. 79, 207
Ledøje skole, Ledøje s. 115
Ledøje-Smørum pastorat 115
Lellinge skole, Lellinge s. 146
Lidemark skole, Lidemark s. 182
Lidemark-Bjæverskov pastorat 64f, 182
Lille Heddinge skole, Lille Heddinge s. 181
Lille Heddinge-Havnelev pastorat 56, 180
Lille Lyngby-Ølsted pastorat 30, 118f
Lille Næstved skole, Herlufsholm s. 139
Lille Torøje, Smerup s. 150

Stedregister

Lille Værløse skole, Værløse s. 75, 219
Lund skole, Lyderslev s. 180
Lundby skole, Lundby s. 81, 214
Lunderød skole, Tølløse s. 162
Lundforlund skole, Lundforlund s. 125
Lundforlund-Gerlev pastorat 27, 125
Lyderslev skole, Lyderslev s. 180
Lyderslev-Frøslev pastorat 64, 180
Lyndby skole, Lyndby s. 194
Lyngby pastorat 40, 82, 200f
Lyngby skole, Lyngby s. 84, 201
Lyngskole, Lyngskole s. (Alsted h.) 197
Lyngskole, Lyngskole s. (Lyng-Frederiksborg h.) 71, 222
Lyngskole-Broby pastorat 37f, 197
Lyngskole-Uggeløse pastorat 21, 70, 222
Løve skole, Gierslev s. 138

M

Magleby pastorat (Amager) 28, 83, 204
Magleby pastorat (Mønbo h.) 103, 217f
Magleby pastorat (Vr. Flakkebjerg h.) 29, 130
Magleby (hollandske) skole, Magleby s. (Amager) 86, 204
Magleby skole, Magleby s. (Mønbo h.) 103f, 218
Magleby skole, Magleby s. (Stevns h.) 182
Magleby skole, Magleby s. (Vr. Flakkebjerg h.) 130
Magleby-Holtug pastorat 64, 181f
Maglebylille skole, Tårnby s. 85, 205
Mandemarke skole, Magleby s. 104, 218
Melby pastorat 30, 119
Melby skole, Melby s. 119
Meløse skole, Lille Lyngby s. 119
Menstrup skole, Marvede s. 143
Merløse skole, Merløse s. 166
Mern pastorat 77, 207f
Mern skole, Mern s. 23, 78f, 208
Munke Bjergby skole, Munke Bjergby s. 199
Munke Bjergby-Bromme pastorat 59f, 198

Måløv skole, Måløv s. 115
Mårum skole, Mårum s. 93

N

Nakke skole, Rørvig s. 178
Nakskov 9
Nedre Vindinge skole, Kastrup s. 79, 215
Neksø skole, Neksø s. 226
Neksø-Bodilsker pastorat 63, 225
Nielstrup skole, Bråby s. 153
Niløse pastorat 58, 164
Niløse skole, Niløse s. 164
Nordrupvester skole, Nordrupvester s. 127
Nordrupøster skole, Nordrupøster s. 170
Nordrupøster-Farendløse pastorat 55, 170
Nyker pastorat 63, 224
Nykøbing skole 177
Nykøbing-Rørvig pastorat 46, 177
Nylars pastorat 54, 227
Nærum skole, Søllerød s. 84, 203
Næsby skole, Kirke Stillinge s. 135
Næsby skole, Næsby s. 108
Næsbyholm, hovedgård 12
Næsby-Tyvelse pastorat 108
Næstelsø skole, Næstelsø s. 106, 213
Næstelsø-Mogenstrup pastorat 106, 213
Næstved byskole 110
Næstved Helligånds Hospital 13, 110
Næstved Skt. Mortens pastorat 38, 110
Næstved Skt. Peders pastorat 45
Nødebo skole, Nødebo s. 92
Nørre Asmindrup skole, Nr. Asmindrup s. 179
Nørre Herlev skole, Nr. Herlev s. 71, 221
Nørre Jernløse skole, Nr. Jernløse s. 166f
Nørre Jernløse-Kvanløse pastorat 53f, 166
Nørre Vallenderød skole, Tølløse s. 163

O

Odden pastorat 36f, 178
 Odden skole, Odden s. 178
 Olsker-Allinge pastorat 58, 225
 Omø skole, Omø s. 130
 Ordrup skole, Tåstrup s. 164
 Orø pastorat 57f, 193
 Orø skole, Orø s. 193
 Osted skole, Osted s. 196
 Osted-Allerslev pastorat 29, 196

P

Pedersborg skole, Pedersborg s. 198
 Pedersborg-Kindertoft pastorat 32, 198
 Pedersker pastorat 59, 226
 Pederstrup skole, Mogenstrup s. 106f,
 213
 Povlsker pastorat 63, 226
 Præstø skole 77, 209
 Præstø-Skibinge pastorat 21, 75f, 209

R

Raklev pastorat 44, 159
 Raklev skole, Raklev s. 159
 Ramløse skole, Ramløse s. 96
 Ramløse-Annisse pastorat 23, 26, 95f
 Ravsnæs skole, Birkerød s. 73
 Reerslev skole, Reerslev s. (Løve h.) 137
 Reerslev skole, Reerslev s. (Tune h.) 121
 Reerslev-Ruds Vedby pastorat 26, 137
 Reerslev-Vindinge pastorat 39, 121
 Reersø skole, Kirke Helsinge s. 135
 Rejnstrup skole, Gunderslev s. 110
 Ring skole, Hammer s. 81, 214
 Ringsbjerg skole, Sædder s. 185, 189
 Ringsted byskole 170
 Ringsted fattigskole 170
 Ringsted-Benløse pastorat 60, 169f
 Rislev skole, Rislev s. 111
 Rode skole, Dalby s. 14, 153f
 Roholte pastorat 60, 152
 Roholte skole, Roholte s. 152
 Rorup-Glim pastorat 57, 148
 Roskilde danske skole 99
 Roskilde domsogn 123

Roskilde latinskole 15, 20, 124
 Ruds Vedby skole, Ruds Vedby s. 137
 Rungsted skole, Søllerød s. 83
 Ry skole, Gørlev s. 136
 Rye skole, Rye s. 195
 Rye-Kirke Sonnerup pastorat 58, 194
 Rø pastorat 62f, 225
 Rødovre skole, Rødovre s. 83, 201
 Rønne latinskole 15, 227
 Rønnebæk skole, Rønnebæk s. 107,
 213
 Rønnebæk-Holme Olstrup pastorat 107,
 212f
 Rønne-Knudsker pastorat 63, 224
 Rørby pastorat 43f, 160
 Rørby skole, Rørby s. 160
 Rørbæk skole, Snostrup s. 75, 220
 Rørvig skole, Rørvig s. 177
 Røsnæs pastorat 46, 169
 Røsnæs skole, Røsnæs s. 159
 Rådvad skole, Lyngby s. 84

S

Sallerup skole, Køng s. 215
 Saltøby skole, Vallensved s. 139
 Sandby skole, Sandby s. 108
 Sandby-Vrangstrup pastorat 46, 108
 Sandvig skole, Mern s. 78f, 208
 Sankt Ibs-Skt. Jørgensbjerg pastorat 23,
 40, 99
 Sankt Jørgensbjerg skole, Skt. Jørgens-
 bjerg s. 99
 Sejerø pastorat 42, 175
 Sejerøby skole, Sejerø s. 175
 Sengeløse pastorat 22, 114f
 Sengeløse skole, Sengeløse s. 115
 Sigerlevøster skole, Strø s. 118
 Sigersted skole, Sigersted s. 196
 Sjælsmark skole, Bløvsrød s. 73
 Skafterup skole, Fyrendal s. 141
 Skamstrup skole, Skamstrup s. 157
 Skamstrup-Frydendal pastorat 36, 157
 Skelby skole, Skelby s. 109f
 Skelby-Gunderslev pastorat 32, 109
 Skensved, *se*: Kirke Skensved

Stedregister

- Skibby pastorat 62, 192
Skibby skole, Skibby s. 192f
Skibinge skole, Skibinge s. 77, 209
Skov Hastrup skole, Særløse s. 195
Skovhuse skole, Ør. Egesborg s. 207
Skovlunde skole, Ballerup s. 115
Skovskolen, Neder Dråby s. 191
Skrodsbjerg skole, Vråby s. 183
Skudløse skole, Testrup s. 107f
Skuldelev skole, Skuldelev s. 193
Skuldelev-Selsø pastorat 53, 193
Skælskør pastorat 27, 129
Skælskør skole, Skælskør s. 129
Skævinge skole, Skævinge s. 118
Skævinge-Gørløse pastorat 28, 117f
Skørpinge skole, Havnelev s. 181
Skørpinge skole, Skørpinge s. 133
Skørpinge-Fårdrup pastorat 27, 132f
Slagelse danske skole 125
Slagelse hospital 13, 125
Slagelse klokkerskole 127
Slagelse latinske skole 15, 32, 128
Slagelse Skt. Mikkels pastorat 30, 124
Slagelse Skt. Peders pastorat 31, 127
Slaglille skole, Slaglille s. 197
Slaglille-Bjernerde pastorat 44, 197
Slagslunde skole, Slagslunde s. 75, 220
Slagslunde-Ganløse pastorat 74, 219f
Slangerup 22
Slangerup skole, Slangerup s. 71, 223
Slangerup-Uvelse pastorat 70, 223
Slimminge skole, Gørslev s. 183
Slots Bjergby skole, Slots Bjergby s. 125
Slots Bjergby-Sludstrup pastorat 30, 125
Smerup skole, Smerup s. 150
Smidstrup skole, Eggeslevmagle s. 13, 129
Smørum skole, Smørum s. 115
Snesere pastorat 21, 105, 210
Snesere skole, Snesere s. 105, 210
Sneslev skole, Førsløv s. 141
Snoldelev skole, Snoldelev s. 96
Snoldelev-Tune pastorat 39, 96
Snostrup pastorat 74, 220
Soderup skole, Soderup s. 163
Soderup-Kirke Eskilstrup pastorat 53, 163
Solbjerg skole, Solbjerg s. 138
Solrød skole, Solrød s. 97f
Sonnerup skole, Højby s. 178
Sonnerup, *se*: Kirke Sonnerup
Sorterup skole, Sorterup s. 127
Sorterup-Ottestrup pastorat 30, 127
Sorø pastorat 32, 198
Sorø skole 198
Spjellerup hospital, Spjellerup s. 13, 150
Spjellerup skole, Marvede s. 143
Spjellerup skole, Spjellerup s. 150
Spjellerup-Smerup pastorat 55f, 150
Sprove skole, Damsholte s. 105, 219
Stege byskole 101, 216
Stege fattigskole 101
Stege pastorat 100, 216
Stenlille skole, Stenlille s. 199
Stenløse skole, Stenløse s. 74, 221
Stenløse-Veksø pastorat 22, 73, 221
Stenmagle skole, Stenmagle s. 199
Stenmagle-Stenlille pastorat 63, 199
Stensby skole, Kalvehave s. 79, 207
Stenstrup skole, Jungshoved s. 77f, 209
Stestrup skole, Kirke Eskilstrup s. 163
Stigs Bjergby skole, Stigs Bjergby s. 156f
Stigs Bjergby-Mørkøv pastorat 41, 156
Stignæs skole, Magleby s. 130
Stillinge, *se*: Kirke Stillinge
Store Fuglede skole, St. Fuglede s. 161
Store Fuglede-Lille Fuglede pastorat 45, 161
Store Heddinge byskole 181
Store Heddinge landsyskole 181
Store Heddinge-Højrup pastorat 61, 181
Store Linde skole, Karise s. 150
Store Rødbæk skole, *se*: Rørbæk
Store Torøje skole, Smerup s. 150
Strø pastorat 118
Strøby skole, Strøby s. 179
Strøby-Varpelev pastorat 11, 56, 179
Stubberup skole, Fakse s. 151
Sundbyvester skole, Tårnby s. 85, 205
Sundbyøster skole, Tårnby s. 85, 205

Stedregister

- Svallerup pastorat 43, 161
Svallerup skole, Svallerup s. 161
Svaneke skole, Svaneke s. 226
Svaneke-Ibsker pastorat 59, 225
Svebølle skole, Avnsø s. 173
Svensmarke skole, Stege s. 100f, 216
Svinninge skole, Svinninge s. 158
Svinø skole, Køng s. 81, 142, 215
Svogerslev skole, Svogerslev s. 124
Sværdborg pastorat 20, 80, 215f
Sværdborg skole, Sværdborg s. 81, 216
Sæby skole, Sæby s. (Løve h.) 136
Sæby skole, Sæby s. (Voldborg h.) 194
Sæby-Gershøj pastorat 58, 194
Sæby-Hallenslev pastorat 30, 136
Sædder skole, Sædder s. 185, 188f
Særslev skole, Særslev s. 174f
Søborg skole, Søborg s. 91
Søborg-Gilleleje pastorat 23, 25f, 33, 91
Søllerød-Hørsholm pastorat 40, 82, 202
Sønder Asmindrup skole, Sdr. Asmindrup s. 166
Sønder Asmindrup-Grandløse pastorat 65, 166
Sønder Jernløse skole, Sdr. Jernløse s. 165
Sønder Jernløse-Søstrup pastorat 65, 165
Sønderby skole, Selsø s. 193
Søndersted skole, Søndersted s. 165
Sønderup skole, Boeslunde s. 126
Sønderup skole, Sønderup s. 126
Sønderup-Nordrupvester pastorat 26f, 126
Sørbymagle skole, Sørbymagle s. 134
Sørbymagle-Kirkerup pastorat 29, 133
Søstrup skole, Søstrup s. 165
Søsum skole, Stenløse s. 74, 221
Såby, *se*: Kirke Såby
- T**
Terslev skole, Terslev s. 172
Terslev-Ørslev pastorat 22, 172
Tersløse skole, Tersløse s. 200
Tersløse-Skellebjerg pastorat 54, 200
Testrup skole, Testrup s. 108
Tikøb skole, Tikøb s. 90
Tikøb-Hornbæk-Hellebæk pastorat 90
Ting Jellinge skole, Ting Jellinge s. 131
Tingerup skole, Soderup s. 163
Tisvilde skole, Tibirke s. 94
Tjæreby pastorat 31, 33, 131
Tjæreby skole, Tjæreby s. (Vr. Flakkebjerg h.) 131
Tjæreby skole, Vor Frue s. 98f
Tjæreby-Alsønderup pastorat 31, 117
Tjørnelunde skole, Finderup s. 137
Tjørnemark skole, Stege s. 101, 216
Toksværd pastorat 106, 212
Toksværd skole, Toksværd s. 106, 212
Tornemark skole, Fyrendal s. 141
Torpmagle skole, Torup s. 120
Torslunde skole, Kundby s. 156
Torslunde skole, Torslunde s. 113f
Torslunde-Ishøj pastorat 39, 113
Torup pastorat 26, 119f
Trælløse skole, Skelby s. 13, 110
Trørød skole, Søllerød s. 84, 203
Tulstrup skole, Alsønderup s. 117
Tune skole, Tune s. 96f
Tuse skole, Tuse s. 154
Tybjerg skole, Tybjerg s. 112
Tybjerglille skole, Tybjerg s. 112
Tystrup skole, Tystrup s. 140
Tystrup-Haldagerlille pastorat 30, 140
Tyvelse skole, Tyvelse s. 108f
Tølløse skole, Tølløse s. 162
Tølløse-Ågerup pastorat 29, 162
Tømmerup pastorat 46, 158
Tømmerup skole, Tømmerup s. 158
Tømmerup skole, Tårnby s. 85, 205
Tågerup skole, Alslev s. 149
Tårnborg skole, Tårnborg s. 128
Tårnby pastorat 25, 83, 205
Tårnby skole, Tårnby s. (Amager) 85, 205
Tårnby skole, Tårnby s. (Bjæverskov h.) 184
Tåstrup skole, Tåstrup s. 164

Stedregister

Tåstrup-Ugerløse pastorat 58, 163
Tåstrup-Valby skole, Høje Tåstrup
s. 113

U

Ubby pastorat 36, 161
Ubby skole, Ubby s. 162
Udby pastorat 41, 155
Udby skole, Udby s. (Bårse h.) 78, 208
Udby skole, Udby s. (Tuse h.) 155
Udby-Ørslev pastorat 76, 208
Ude Sundby skole, Ude Sundby s. 71,
223
Ude Sundby-Oppe Sundby pastorat 70,
223
Ugerløse skole, Ugerløse s. 164
Uggeløse skole, Uggeløse s. 71, 222
Ullerup skole, Tårnby s. 86, 205
Ulse skole, Ulse s. 153
Ulse-Bråby pastorat 64, 153
Undløse skole, Undløse s. 165
Undløse-Søndersted pastorat 29, 164
Uvelse skole, Uvelse s. 71, 223

V

Valby skole, Hvidovre s. 85, 204
Valby skole, Valby s. 95
Vallebo skole, Fakse s. 151
Vallekilde skole, Vallekilde s. 175
Vallekilde-Hørve pastorat 42, 175
Vallensbæk pastorat 34f, 113
Vallensbæk skole, Vallensbæk s. 113
Vallensved pastorat 30, 139
Vallensved skole, Vallensved s. 139
Valløby skole, Vallø s. 184
Valløby-Tårnby pastorat 61, 184
Valsøllille skole, Valsøllille s. 168
Valsømagle skole, Haraldsted s. 169
Vangede skole, Gentofte s. 83, 202
Varpelev skole, Varpelev s. 179
Vedbysønder skole, Ottestrup s. 127
Veddinge skole, Fårevejle s. 176
Vejby skole, Vejby s. 94f
Vejby-Tibirke pastorat 12, 25, 28, 94
Vejlø skole, Vejlø s. 81, 214

Vejlø-Vr. Egesborg pastorat 21, 80, 213f
Veksebo skole, Asminderød s. 72
Veksø skole, Veksø s. 74, 221
Vemmelev skole, Vemmelev s. 128
Vemmelev-Hemmeshøj pastorat 29, 128
Vemmetofte pastorat 150
Vemmetofte skole 150
Venslev skole, Ferslev s. 192
Venslev skole, Venslev s. 132
Vestenskov 9
Vester Egede skole, Vr. Egede s. 153
Vester Egede-Ør. Egede pastorat 45,
152f
Vester Egesborg skole, Vr. Egesborg s.
81, 214
Vestermarie pastorat 59, 227
Vetterslev hospital, Vetterslev s. 13, 171
Vetterslev skole, Vetterslev s. 171
Vetterslev-Høm pastorat 63f, 171
Viby skole, Syv s. 149
Viemose skole, Kalvehave s. 79, 207
Vig skole, Vig s. 179
Vigersted skole, Vigersted s. 169
Vigersted-Kværkeby pastorat 169
Vig-Nr. Asmindrup pastorat 43, 73, 178f
Vinde Helsing skole, Kirke Helsing
135
Vindinge skole, Vindinge s. 121
Virum skole, Lyngby s. 84, 201
Viskinge skole, Viskinge s. 173
Viskinge-Avnsø pastorat 42, 173
Vivede skole, Fakse s. 151
Vollerslev skole, Vollerslev s. 182f
Vollerslev-Gørslev pastorat 57, 182
Vollerup skole, Raklev s. 159
Vor Frue pastorat 40f, 98
Vordingborg danske skole 79, 206
Vordingborg fattighus 206
Vordingborg latinskole 15, 210f
Vordingborg-Kastrup pastorat 77, 206,
215
Vråby skole, Vråby s. 183
Værløse skole, Fakse s. 151
Vørslev skole, Vørslev s. 174
Vørslev-Jordløse pastorat 42, 173

Stedregister

Æ

Æbelnæs skole, Damsholte s. 105, 219

Ø

Ødemark hospital, Bromme s. 13, 198

Ødemark hospitalsskole, Bromme s. 198

Ølby skole, Højelse s. 146

Ølsemagle skole, Ølsemagle s. 145

Ølsted skole, Ølsted s. 119

Ølstykke pastorat 74, 220

Ølstykke skole, Ølstykke s. 75, 220f

Ørslev skole, Ørslev s. (Bårse h.) 78, 208

Ørslev skole, Ørslev s. (Ringsted h.)

172

Ørslev skole, Ørslev s. (Vr. Flakkebjerg h.) 130f

Ørslev under Skoven skole, Bringstrup s. 196

Ørslev-Bjerre pastorat 29, 130

Ørslev-Solbjerg pastorat 23, 30, 138

Ørsted skole, Ørsted s. 148

Ørsted-Dåstrup pastorat 65, 148

Øster Egesborg pastorat 76, 207

Øster Egesborg skole, Ør. Egesborg s. 78, 207

Østerlars-Gudhjem pastorat 225

Østermarie pastorat 59, 225

Østrup skole, Kirkerup s. 122

Østrup skole, Undløse s. 164

Øverød skole, Søllerød s. 84, 203

Å

Ågerup skole, Ågerup s. (Merløse h.) 162

Ågerup skole, Ågerup s. (Sømme h.) 122

Ågerup-Kirkerup pastorat 121f

Åkirkeby pastorat 59, 226

Åkirkeby skole, Årkerkeby s. 226

Årby pastorat 45f, 160

Årby skole, Årby s. 160

Åshøje skole, Herfølge s. 185, 187

Personregister

d. = degn, (res.) kap. = (residerende) kapellan, ks. = kirkesanger, sk. = skolelærer/holder, sp. = sognepræst. Der gives kun én henvisning til hver side, uanset om den pågældende dér er nævnt flere gange.

A

Abelschou, Fred., sp. Asminderød-Grøn-
holt 72

Abildgaard, Peter Hersleb, sk. Ballerup
116

Adolph, Jacob, sk. Tulstrup 117

Adolph, Jochum Z., d. Pedersborg-Kin-
dertofte 198

Ager, Hans Jacob, d. Asminderød-Grøn-
holt 72

Aggerup, Niels Peder, sp. Skullelev-Selsø
193

Aggerup, Peder, sp. Hyllested-Venslev-
Holsteinborg 27

Albrecht (sen), Hans, sk. Vejlø 81, 214

Albrechtsen, Fred. Ludv., sk. Arløse 141

Aldevelt, Johan, sp. Nr. Jernløse-Kvan-
løse 53f, 166

Allerup, Fred. Albertin, d. & sk. Ruds
Vedby 137

Allerup, Lauritz Albertin, d. & sk. Hel-
singø 26, 135

Almstrup, Hans, d. Snesere 21, 105, 210

Als, Chr. Fred., sk. Engelstrup 106, 210

Alsing, Augustinus, sk. Høng 137

Ambders, Andreas Villh., sp. Viskinge-
Avnsø 42, 173

Amundin, Hans, sp. Svallerup 43, 161

Andersen, Henrik, sk. Hyllinge 143

Andersen, Jens, sk. Gammerød 61, 65,
147

Andersen, Jens, soldat, kirkegænger
Søborg-Gilleleje 91

Andersen, Jonas, sk. Bakkebølle 79, 205

Andersen, Peder, sk. Slimminge 183

Andreasen, Jonas, *se*: Andersen, Jonas

Andresen, Christopher Schrøder, rektor
Rønne latinskole 227

Andresen, Claus, d. Østerlars-Gudhjem
225

Andresen, Jens, kapelprædikant & sk.
Bregentved 172f

Anne Margrethe, skoleelev Herfølge 187

Arboe, Poul, sp. Hasle-Rutsker 59

Arff, Ole Aagaard, sp. Finderup 137

Arreboe, Peter Madsen, sk. Bredetved
162

Arw, Henrik, sk. Sprove 219

Aschersleben, Carl Fred., d. & sk. Før-
slev 171f

Asmussen, Fred., sp. Skævinge-Gørløse
28, 117

Astrup, Jens, ejer af Eskilstrup 66

Aubertin, Iver, d. & sk. Skibby 192f

Aulum, Jens Nicolai, cand. theol. 98

Aulum, Niels, sp. Karlslunde-Karlstrup
39, 98

B

Bach, *se*: Buch, N.W.

Bachewold, Niels, d. Mern 77, 208

Bagge, Svend Peter, d. & sk. Ejby 146f

Bagger, Casper August Fred., sp. Ølstyk-
ke 220

Bagger, Chr., sk. Bråby 173

Bagger, Jacob, sp. Krummerup-Fugle-
bjerg 140

Bagger, Jacob, sp. Kundby 41

Bagger, Jørgen Pauliin, d. & sk. Slags-
lunde 74f

Personregister

- Bagger, Preben, klokker Næstved 110
Baggesen, Jørgen Fogh, måske skoleassistent Skælskør 129
Bakkewold, *se:* Bachewold, N.
Balle, Andreas Severin, sp. Vemmelev-Hemmershøj 29, 128
Balle, Peder Thomsen, kap. Stege, sen. sp. Åkirkeby 100, 104, 226
Ballum, Niels, sp. Keldby 22, 101
Bang, Andreas, sk. Kirkerup 134
Bang, Chr. Fred., kap. Skælskør 129
Bang, Jacob, søn af sp. P.S. Bang 179
Bang, Jørgen Andreas, sp. Korsør-Tårnborg 128
Bang, Mogens Holger, d. Skt. Ibs-Skt. Jørgens 23
Bang, Peder Schwane, sp. Stenløse-Veksø, sen. Vig-Nr. Asmindrup 73, 178f
Barchmand, Johs., sk. Sønderup 126
Barmeyer, Herman, d. Hårlev-Himlingøje 184, 211
Barner, Nicolaj, sk. Holsted 139
Bast, Fred. Chr., sp. Vallenslev, sen. Karrebæk 30, 142
Bast, Poul Danchel, sp. Næstved Skt. Mortens, sen. Søllerød-Hørsholm 38, 82
Bastholm, Chr., kgl. konfessionarius 14
Baumgarten, Alexander, tysk filosof 37
Bay, Berthel, d. & sk. Roholte 60, 152
Bech, Hans Christopher From, sp. Ulse-Bråby 64, 153
Bech, Hans, sp. Havrebjerg-Gudum 134
Bech, Jens, sp. Vallekilde-Hørve 42, 175
Bech, Johs., sk. & ks. Brøndbyøster 112
Bech, Peder Hansen, d. Keldby 22, 101, 217
Becher, Henrik, sp. Brøndbyerne 34, 112
Bechman, Henrik, sp. Boeslunde 126
Bechman, sp. Sæby-Gershøj, *se:* Pechman
Bedsted, Hans, d. Køng 80
Bedstæd, Edvard R., d. Nordrup-Farendløse 170
Beitzel, Johan Fred., sk. Hjelmsømagle 172
Bekker, Johan Gotfried, skoledreng Birkerød 73
Bendsen, Bendt, sk. Søborg 91
Bendt, d. Keldby, *se:* Bech, P.H.
Bendt, landsoldat, kirkegænger Græse-Sigerslevvester 70
Bendtsen, Carl Chr., sp. Herstederne 114
Bendtsen, Hans, biskoleholder Snertinge 216
Bendtsen, Isaac, d. Helsing-Valby, sen. Vejby-Tibirke 25, 94f
Bendtsen, Jacob, sk. Vejby 95
Bendtsen, sk. Jyllinge 122
Berg, Fred. Vilh. Erlandsen, sk. Gørløse 118
Bergen, Adam, sk. Skafterup 141
Bergen, Vilh., sk. Ry 136
Beyer, Peder Grove, sp. Glumsø-Bavelse, lærebogsforfatter 44, 59
Beyer, Seyer Mahling, sp. Bringstrup-Sigersted, sen. Eggeslevmagle 27, 129
Beykirk, Johan Conrad, sk. Smistrup 129
Bidstrup, Valentin, sk. Sundbyøster 85f, 206
Biering, Peter von, sk. Pedersborg 198
Bigum, Søren, kap. Sdr. Asminderup-Granløse 65
Bille, Daniel Hansen, sk. Valsøllille 168
Bille, Jens, sp. Hårlev-Himlingøje 61, 183f
Billeskou, Wilh., sp. Ølstykke, sen. Stenløse-Veksø 74, 221
Bindeballe, Mads, sk. Herlev 84, 203
Bindebølle, Jens, sp. Bringstrup-Sigersted 196
Birch, Erik, sk. Gimlinge 133
Birch, Hans Jørgen, sp. Glostrup, lærebogsforfatter 22, 87, 114, 187f
Birchedal, Lars, d. Hammer-Lundby 80, 214
Birchedal, Peder Nielsen, sk. Pederstrup 107, 213

Personregister

- Bisserup, Rasmus, sk. Slagelse 125
Biørn, Jørgen, sk. Grønholt 73
Biørnsen, Jacob, sp. Vallø-Tårnby 184
Blehm, Mogens Jørgensen, d. Nyker 224
Blem, Ancher Petersen, sk. Åkirkeby 226
Blicher, Jens Mathias, sp. Søllerød-Hørsholm 40, 82
Blidstrup, *se*: Bidstrup, V.
Bloch, Rasmus Nielsen, d. Hyllinge 143
Böhne, Peter, sk. Havbyrd 170
Bolandt, Ditlev, sk. Ring 81, 214
Borch, Johs. Andreas, d. & sk. Næsby 108f
Borch, Niels, konrektor Slagelse latin-skole 33
Borch, skoleassistent Roskilde 99
Borrebye, Oluf, sp. Vr. Marie 59
Boserup, Chr., sp. Terslev-Ørslev 22, 172
Boserup, Peder, d. & sk. Herslev 40, 124
Boye, Chr. Ludv., d. Ballerup-Måløv 115
Brabrand, Chr., sp. K. Hvalsø-Særløse 62, 195
Bram, Lars, sk. Avedøre 114
Brandt, Erland, sp. Hvedstrup-Fløng 122f
Brandt, Johan Ditlev, sp. Snese 21, 105, 210
Brasch, Christen Hostrup, sp. Førslev 28, 140
Bredenbergh, Knud, sp. Rorup-Glim, sen. Ledøje-Smørum 57, 115
Bredsdorf, *se*: Brædstrup, S.
Bremer, Rasmus, sk. Særslev 175
Brenneke, Fred. Chr., sk. Blidstrup 94
Breson, Christopher, d. & sk. Hårslev 29, 131
Breson, Daniel, d. Tjæreby 31, 131
Breson, Jens Christopher, sk. Glænø 131
Breum, Jens, sk. Bråde 177
Brinch, Jens, sp. Reerslev-Ruds Vedby, sen. Føllenslev-Særslev 26, 137, 174
Brinch, Peder Mathiesen, sk. Sundbyvester 85, 205
Broch, Andreas Køcker, d. & sk. Gørlev 136
Broch, Chr. Severin Jensen, d. & sk. Nyløse 58, 164
Brodersen, Jacob, sp. Førslev-Sneslev 64, 171
Broe, Ib Christensen, d. & sk. Vallensbæk 113
Brok, *se*: Broe, I.C.
Brorson, Chr. Gotlieb, sp. Finderup 29
Brorson, Nicolai, sp. Stenmagle-Stenlille 63
Brorson, sp. Førslev-Sneslev, *se*: Brodersen
Brown, Holger Fred. Wessel, kap. Kalvehave 77, 206
Brown, John, generalauditør, ejer af Risbyholm 96
Bruun, Hans Chr., sk. Holmstrup 158
Bruun, Hans Wandal, sk. Vemmetofte 151
Bruun, Johs. Iversen, sk. Sørbymagle 134
Bruun, Johs., sp. Frederiksberg-Hvidovre 204
Bruun, Lambert Daniel, sp. Tårnby 205
Bruun, Peter Chr., d. & sk. Tårnborg 29, 128
Brylow, Peder, sk. Højelse 146
Brædstrup, Søren, d. & sk. Rørby 160
Brøchner, Lauritz Pedersen, d. Nr. Herlev 70, 221
Brøndbye, Andreas, d. & sk. Næstelsø 106, 213
Buch, Michael Ludvig, sp. Lundforlund-Gerlev 125
Buch, Niels West, sp. Spjellerup-Smerup, sen. Lyderslev-Frøslev 56, 180
Buch, Peder, sp. Lundforlund-Gerlev 27
Bunkeflod, H.C., lærebogsforfatter 87, 187
Busch, Fred., d. Højelse-Lellinge 57
Bützow, Niels, sk. Ll. Næstved 31
Bøeg, Christopher, ks. & sk. Fulby (Bjernerode) 198

Personregister

- Bøgvad, Jacob Chr., sk. Stenstrup 78, 80, 209
- Bøhme, Frederik Anton, d. & sk. Agersø 29, 130
- Børresen, Tellef, sp. Orø 193
- Bøtcher, Ludvig Pontoppidan, sp. Val-løby-Tårnby 61
- Bøye, *se:* Boye, C.L.
- Baarsen, Søren, d. & sk. Fårevejle 176
- C**
- Se også: K
- Camstrup, Jacob, d. Karrebæk 142
- Cappel, Peder, d. & sk. K. Hyllinge 194
- Cardes, Johan Wilh., d. Alsted-Fjenneslev 47, 197
- Carlsen, Fred. Adolph, d. Fodby 142
- Carlsen, Rasmus Lange, ejer af Gl. Køgegård 98
- Carstensen, sk. Hårbølle, *se:* Castensen
- Carstensen, Mathias, sp. Poulsker 63
- Caschlau, Jacob, sk. Trælløse 110
- Cassau, Hans Melchior, d. & sk. Ørslev 130f
- Castensen, Caspar Jochum, sk. Hårbølle 104, 217
- Castrup, Eliesar, sp. Magleby (V. Flakkebjerg h.) 29, 130
- Christensdatter, Ellen, skoleelev Herfølge 187
- Christensdatter, Marie, skoleelev Ringsbjerg 189
- Christensdatter, Mette, skoleelev Egøje 188
- Christensen, Christen, husbond Søllerup 187
- Christensen, Christen, sk. Hørup 22, 70-72, 223
- Christensen, Christen, skoleelev Egøje 188
- Christensen, Hans, elev Blistrup 94
- Christensen, Henrik, sk. Gilleleje 91
- Christensen, Henrik, sk. Nødebo 92
- Christensen, Henrik, Vedskølle, husbond Gunderup 188
- Christensen, Jørgen, sk. Skov Hastrup 195
- Christensen, Knud, Vedskølle, skoleelev Gunderup 188
- Christensen, Lars, sk. Reerslev 121
- Christensen, Mads, skoleelev Åshøje 187
- Christensen, Morten, skovfoged, forælder Egøje 188
- Christensen, Peder, forælder Åshøje 187
- Christensen, Peder, sk. Jordløse 173
- Christensen, Poul Pedersen, sk. Hjelm 105
- Christensen, Poul, sk. Kulerup 182
- Christensen, sk. Ølstykke 221
- Christophersen, Daniel, sk. St. Tårøje 150
- Christophersen, Peder, sk. Gøderup 149
- Cicero, Marcus Tullius, romersk statsmand og forfatter 90, 210
- Clausen, Hemming, sk. Lund 180
- Clausen, Jacob, sk. Ledøje 115
- Clausen, Jens V., d. Vørslev-Jordløse, sen. d. & sk. Raklev 42, 159
- Clausen, Johan Christopher, sp. Sejerø 42, 175
- Clementin, Ole, d. & sk. Skt. Jørgens 40, 99
- Colbiørnsen, Chr., generalprokurør 11
- Coldevin, Chr., sp. Højby 43, 178
- Collin, Jonas, sp. Borup-Kimmerslev 61, 147
- Crener, Ulrik Anton, sk. Uggerløse 71, 222
- Croll, Chr., d. Ledøje-Smørum 115
- Curtius, romersk forfatter 210
- Curland, Asmund, d. Røsnæs 46
- D**
- Dahl, Chr. Nicolai, kap. Korsør-Tårn-borg 128
- Dahl, Ivar, sk. Fuglebjerg 140
- Dal, Anders, sk. Værløse 151
- Dame, Johan Fred., sp. Tømmerup 46, 158
- Damsgaard, Jens, sk. Snesere 210

Personregister

- Danielsen, Hans, forælder Egøje 188
Danneskiold-Laurvig, Anna Joachimina
 grevinde, ejer af Skjoldnæsholm 21,
 66
Dauw, Jesper, sk. Karlebo, sen. sk. Aude-
 rød 22, 73
Discher, Andreas, sp. Græse-Sigerslev-
 vester 70
Ditzel, Hans, sp. Ør. Egesborg 76
Ditzel, Mathias Andersen, kord. & sk.
 Præstø 77, 80, 209
Dorn, Søren Mathias, sp. Melby 30, 119
Drachart, Valentin Rasmussen, sk. Al-
 lindmagle 169
Drasbech, Andreas, sk. Lundby 194
Dreyer, Andreas, sp. Fakse 55
Dreyer, Hans Chr., d. & sk. Endeslev
 183
Dreyer, Jens Antonius, sk. Frøslev 180
Dreyer, Mathias, sk. Gunderup 185, 188
Dræse, Fred. Chr., sk. Åshøje 185, 187
- E**
Egeberg, Poul, sp. Brønshøj-Rødovre
 39, 82
Egerod, Svend, sp. Vejby-Tibirke 94
Egholm, Carl Vilh. Anthon, stud.theol.
 185
Eichel, Johan Bartholin, byfoged &
 borgmester Kalundborg 160
Eilersen, *se*: Eilertz, J.J.
Eilertz, Jürgen Jürgensen, d. Slots-
 bjergby-Sludstrup 125
Ellen Marie, skoleelev Herfølge 187
Eller, Carl Chr., sp. Strø 28
Elling, Lars Jensen, sk. Hammersholt
 222
Endorph, Maturin, dansk sp. Magleby
 204
Engel, Hans, sk. Ølsted 119
Engel, Niels, sk. Skævinge 118
Engel, Peder, sk. Trørød 84, 203
Engelstoft, Jens Nicolai, sp. Greve-Kilde-
 brønne 35, 120
Envoldsen, Fred., sk. Kyringe 199
- Epiktos, græsk filosof 210
Erdmann, Christopher, d. Blidstrup 93
Eriksen, Andreas, kap. Slingerup-Uvelse
 223
Eriksen, Erik, sk. Valby 95
- F**
Faber, Augustinus Chr., sp. Jungshoved
 76, 78, 209
Faber, Axel, d. Lundforlund-Gerlev 125
Faber, Hans Chr., kap. Kvislemark-Fy-
 rendal 30
Faber, Mathias Ancher, sp. Eggeslevmag-
 le 27
Faber, Peter Elias, d. Åkirkeby 226
Fabricius, Laurits Schurman, sp. Raklev
 44, 159
Faith, Andreas Chr., sp. Slaglille-Bjerne-
 de 44, 197
Falch, Isak, sp. Tjæreby 31, 131
Falch, Peter, sk. Sorterup 127
Falckeberg, Hans, d. Skelby-Gunderslev
 109
Falenkamp, *se*: Falkenberg, J.C.
Falkenberg, Johan Chr., sk. Svallerup,
 sen. Bjerre 43, 161
Fallesen, Lorenz Nicolai, kap. Tikøb-
 Hornbæk 90
Falster, Chr., d. & sk. Skibinge 21, 77,
 80, 209
Fangel, Chr., sp. Tikøb-Hornbæk 90
Farre, Jens, sk. Buddinge 203
Fastrup, Bernth, sk. Knudsby 79, 206
Fauerskou, Bertel, sk. Udby 208
Feddersen, Jacob Frid., lærebogsforfat-
 ter 87
Fehmø, Peter, sk. Tyvelse 109
Feldt, Chr., sk. Udby 78, 80
Felthuus, Fred., sk. Bårse 78, 210
Fenger, Rasmus, kap. Ringsted-Benløse
 170
Ferslew, Chr., sp. Hårslev-Tingjellinge
 29, 131
Fibiger, Andreas Samsing, sp. Fanefjord
 104

Personregister

- Fieldsted, Fred. Jensen, d. Høve-Flakkebjerg, sen. Karise-Alslev 132, 149
Fischer, Clemen, sk. Kværkeby 169
Fischer, Jens Chr., kord. & sk. Nykøbing 177
Fischer, Johan Peter, d. & sk. Tåstrup 58, 163f
Fischer, Rasmus Pedersen, sk. Viemose 79, 207
Fix, Jens Pedersen, sk. Fensmark 111
Fleischer, Rasmus, sp. Kalundborg 44, 160
Flinsborg, Stephan, sp. Årby 46, 160
Flindt, Christopher, sp. Roholte 60, 152
Flindt, Sigvard Chr., sp. Torslunde-Ishøj 39, 113
Flohr, Augustinus, kap. Holbæk-Merløse 41
Fog, Chr., sp. Nylars 227
Fog, Jørgen, sp. Østerlars-Gudhjem 225
Fog, Rasmus, kap. Køge-Ølsemagle 145
Fog, Søren Lemvig, sp. Sørbymagle-Kirkerup 133
Fogh, Clemens, ritmester, ejer af Kragerupgård 30
Fogh, Johan Michael, d. Jyllinge-Gund-sømagle 122
Foltman, sk. Birkerød 73
Franch, Michael, sp. Høve-Flakkebjerg 132
Frederik (6.), kronprins 11
Frederiksdatter, Kirsten, skoleelev Ringsbjerg 189
Frederiksen, Chr. Engelbrecht, elev Helsingør latinskole 90
Frederiksen, Hans, skoleelev Ringsbjerg 189
Frederiksen, Jacob, skoleelev Ringsbjerg 189
Frederiksen, Rasmus, skoleelev Stenstrup 78
Frederiksen, sk. Keldbylille, *se*: Møller, N.F.
Frigast, Mathias, sk. Valby 85, 204
Friis, Peter, sp. Veterslev-Høm 171
Friman, C., lærebogsforfatter 87, 187
Fryd, Hans, sk. Høve 132
Fryd, Mads, sk. Egeslevmagle 129
Fugl, Henning Ulrik, sp. Nordrup-Farendløse 55, 170
Fugl, Laurits Henrik, sk. Kalundborg 160
Fugl, Peter, sk. Stege fattigskole 101, 216
Funch, Diderik, sp. Soderup-K. Eskilstrup 53, 163
Funch, Gotfred, sk. Skrodsbjerg 183
Funch, Rasmus, sk. Ubby 162
Fæmøe, *se*: Fehmø, P.
Fønss, Peder, sp. Esbønderup-Nøddebo, sen. Ude og Oppe Sundby 25, 70, 223
- ## G
- Gad, Johan Peter, sp. Magleby 217
Gad, Jørgen, sp. Vejby-Tibirke 28
Galschiøt, Thomas Martin Braëm, sp. Hyllested-Venslev-Holsteinborg 131f
Gammerød, Laurits, sp. Jersie-Solrød 39, 97
Gamst, Chr., kap. Hyllested-Venslev-Holsteinborg 27
Gandrup, Jacob Chr., d. & sk. Butterup 41, 154
Gantzel, Jørgen, d. Blovstrød-Lillerød 72
Garde, Chr., hjælpepræst Kyndby 191
Garde, Hans Jørgen, sp. Vig-Nr. Asmindrup 43
Garff, Vilh., sk. Flakkebjerg 132
Geertsen, Gerhard, sk. Ørslev 78, 80, 208
Gerhard, Fred. Vilh., sk. Gyrstinge (65), 200
Gielstrup, Johs., d. Christiansø, sen. sp. Rø 54, 225
Giertsen, Henrik Mathias, sp. Sengeløse 114
Giessel, Andreas Christiansen, d. Ølstykke 74, 220
Giessing, Johs., d. & sk. Allerslev 196
Giessing, Laurits, sp. Lidemark-Bjæverskov 65, 182

Personregister

- Gildberg, Ole Andersen, sk. Sigerslevøster 118
Giæssel, *se:* Giessel, A.C.
Giøe, Michael Wulff, ejer af Gjeddesdal 96, 98
Gotschalk, Johan, lærer Slagelse latinskole 33
Gotschalk, Rasmus, sk. Overby 37, 178
Graulund, Hans, sk. Sædder 185, 189
Graver, Chr. Jensen, d. Herstederne 114
Gregersen, Christoffer, forælder Åshøje 187
Grube, Bertel Herman, sp. Vordingborg-Kastrup 77, 206
Grundtvig, Chr., sk. Dragør 204
Grundtvig, Chr., sp. Gladsaxe-Herlev 40, 82, 203
Grundtvig, hjælpepræst Haraldsted 169
Grundtvig, Johan, sp. Udby-Ørslev 76, 208
Grüner, Elias, sp. Toksværd 106, 212
Grüner, Laurits, sp. Ll. Lyngby-Ølsted 118
Grønbech, Johan, sk. Gevninge 124
Grønvold, Mathias, sk. K. Stillinge 134
Gudenschwager, Jacob, d. Kalvehave 77, 206
Guldager, Michel, sk. Holme Olstrup 107, 213
Guldberg, Dines, sk. Sorø 198
Gundorph, Jep Pedersen, sk. Karrebæk 142
Gyrsting, Peder, sk. & ks. Brøndbyvester 34, 112
Gøtsche, Hans Philip, sp. Jyderup-Holmstrup 45, 157
- H**
Hager, Hans Albrecht, sk. Aversi 107
Hager, Niels, sk., sen. d. Uvelse 71, 223
Halberg, O.H., sk. Kollerød (Nr. Herlev) 71f
Haldkier, Ole Chr., d. Kornerup-Svogerslev 28
Halling, Holger, sp. Ballerup-Måløv 115
Hammer, Hans Andreas, sk. Sallerup 215
Hammer, Hans, sp. St.-Ll. Fuglede 45, 161
Hammer, Magnus, sp. Herlufsholm 31, 139
Hammer, Mathias, d. & sk. Havdrup 97
Hammer, Morten, sp. Helsing-Valby 25, 95
Hammer, Peter Larsen, sk. Neder Vindinge, sen. Hammer 79, 214
Hammer, sk. Skovhuse 207
Hammond, Eiler, kap. Slagelse Skt. Miksels 124
Hammond, Lorents, sp. Gørlev-Bakendrup 29, 136
Hanberg, Holger, d. & sk. Tømmerup 46, 158
Hanning, Peder, d. & sk. Fløng 22, 123
Hansdatter, Anne, skoleelev Herfølge 187
Hansdatter, Anne, skoleelev Sædder 188
Hansdatter, Kirsten, skoleelev Egøje 188
Hansdatter, Kirsten, skoleelev Ringsbjerg 189
Hansdatter, Sidse, skoleelev Egøje 188
Hansen, Ancher Borch, kap. Mern, sen. sp. Allerslev 77, 208
Hansen, Anders, skoleelev Sædder 188
Hansen, Andreas, d. & sk. Vindinge 121
Hansen, Christen, sk. Tågerup 149
Hansen, Hans Chr., konrektor Helsingør latinskole 90
Hansen, Hans, d. Skørpinge-Fårdrup 133
Hansen, Hans, forælder Ringsbjerg 189
Hansen, Hemming, skoleelev Mern 79
Hansen, Henning, sp. Skelby-Gunderslev 32, 109
Hansen, Henrik, sk. Spjellerup 143
Hansen, Jens, husbond Egøje 188
Hansen, Jens, sk. Hjelm 219
Hansen, Jens, sk. Valsømagle 169
Hansen, Jørgen, sk. Melby 119
Hansen, Jørgen, sk. Østrup 122

Personregister

- Hansen, Jørgen, Skårupgård, skoleelev
Sædder 188
- Hansen, Lars, sk. Orø 193
- Hansen, Lars, sk. Reersø 135
- Hansen, Lars, sk. Smerup 150
- Hansen, Mads, Tessebølle, skoleelev
Gunderup 188
- Hansen, Mathias, d. Grevinge 176f
- Hansen, Michael Smidt, d. Vig-Nr.
Asmindrup 43, 179
- Hansen, Mogens, tjenestekarl, kirke-
gænger Præstø-Skibinge 76
- Hansen, Mouritz, d. & sk. Svogerslev
123f
- Hansen, Niels, forælder Åshøje 187
- Hansen, Niels, skoleelev Herfølge 187
- Hansen, Niels, skoleelev Herfølge 187
- Hansen, Niels, Skårupgård, skoleelev
Sædder 189
- Hansen, Niels, Vedskølle, forælder Gun-
derup 188
- Hansen, Ole, sk. Nielstrup 153
- Hansen, Ole, Taskevadhus, skoleelev
Sædder 189
- Hansen, Peder, forælder Algestrup 189
- Hansen, Peder, forælder Egøje 188
- Hansen, Peder, sk. Jerslev 161
- Hansen, Peder, sk. Lidemark 182
- Hansen, Peder, sk. Ll. Tårøje 150
- Hansen, Peder, sp. Ringsted-Benløse 60
- Hansen, Peder, Taskevadhus, skoleelev
Sædder 189
- Hansen, Rasmus, sk. Hvidøre 83, 202
- Hansen, sk. Bisserup, *se*: Madsen, M.H.
- Hansen, Vilh. August, ejer af Torben-
feld 157
- Harboe, Ludvig, Sjællands biskop 9
- Harder, Jacob, d. Sønderup-Nordrup
126
- Hartze, Niels, sk. Herstedvester 114
- Hartze, Povel, sk. Gundsømagle 122
- Hassel, Niels Poulsen, sk. Stedstrup 163
- Hassel, Niels, sk. K. Eskilstrup 53
- Haubroe, Jens, sk. Fakse 55, 151
- Haugthorn, Andreas, sk. Fårdrup 133
- Haundorph, Chr., sp. Munke Bjergby-
Bromme 198
- Haven, Fred. Chr. von, sp. Nykøbing-
Rørvig 177
- Hegelund, Peter, sp. Everdrup, sen.
Neksø-Bodilsker 21, 63, 226
- Heiberg, Gabriel, kirkehistoriker 15
- Heiberg, Severin, sp. Skamstrup-Fry-
dendal, sen. Fakse 36, 151
- Heiberg, Thomas, sp. K. Såby-Kisserup
32, 41, 195
- Hellevad, Peder Jensen, medhjælper St.
Fuglede 161
- Helmer(skov), Niels Pedersen, d. & sk.
Tveje-Merløse 166
- Hemmer, Iver de, sp. Højelse-Lellinge 57
- Henningsen, Jacob, sk. Krøjerup 198
- Henriksen, Jørgen, sk. Søndersted 165
- Henriksen, Lars, skoleelev Egøje 188
- Henriksen, Peder, forælder Åshøje 187
- Herfordt, Gregers, sp. Sengeløse 22
- Hersleb, Nicolaus Høyer, sk. Ll. Næstved
139
- Hersløw, Hans Knudsen, d. & sk. Glim
148
- Hersom, Chr. Ungelriis, kord. & sk.
Næstved byskole 110
- Hersom, Hans Chr., sp. Vejlø-Vr. Eges-
borg 21, 80, 214
- Hersom, Jens Wendelboe, d. Søborg-Gil-
leleje 23, 26, 28, 33, 91
- Hersom, Jens, sp. Rønnebæk-Holme Ol-
strup 107
- Hersted, Iver Nielsen, d. & sk. Boeslun-
de 31, 126
- Hertel, Chr. Vest, sp. Ørslev-Solbjerg
138
- Hertel, Jørgen Lund, sp. Rønnebæk-
Holme Olstrup 213
- Hettvig, cand.theol. 213
- Heyde, Simon Severin, d. & sk. Skam-
strup 36, 157
- Hilarius, Love, sk. Lundforlund 125
- Hillerfeldt, Johan Fred., Sønderupsøn-
der 126

- Hiorth, Andreas, d. Torup 119
Hiorth, Fred. Key, d. Poulsker 226
Hiorth, Henrich, d. & sk. Magleby 130
Hiorth, Jens Michael, sp. Svanneke-Ib-
sker 59, 225
Hiorth, Johan, sk. Vollerup 158
Hiorth, Marcus Ludvig, sp. Ør. Marie 59
Hiorth, Niels Frederik, d. Nylars 227
Hiorth, Niels, sk. Keldbymagle 102, 217
Hiorth, P.R., d. Hasle-Rutsker 224
Hiorth, Palæmon, sp. Fårevejle 43, 176
Hiorth, Peder Chr., d. & sk. Kundby 156
Hiorth, sk. Skamstrup 36
Hiorth, Victor Chr., kap. Tårnby 205
Hiortlund, Frantz, sk. Ullerup 86, 205
Hiørlund, *se*: Hiortlund, F.
Hochland, Rasmus, sk. Varpelev 179
Hochlandt, Lars, d. Sværdborg 80, 215f
Hof, *se*: Høst. C.
Hoff, Fred., d. Gyrstinge-Flinterup 199f
Hofgaard, Andreas, sp. Lyng-Uggeløse
21, 70
Hofman, Chr. Ludvig, sk. Menstrup 143
Hofman, Peder, sp. Kregme-Vinderød
28, 120
Hofman, Stephan, sk. Gerlev 191
Holberg, Adam Ditlev, sk. Holmstrup
128
Holberg, sk. Kollerød 222
Holboe, *se*: Holbye, N.J.
Holbye, Niels Jacob, sp. Vr.-Ør. Egede
45, 152
Hollensberg, Johs., sk. Kornerup 123
Holm, Alexander, sp. Nykøbing-Rørvig,
sen. K. Helsing-Drøsselbjerg 46, 135
Holm, Bendix, sp. Næstved Skt. Peders
45, 110
Holm, Bertel, sp. Hørby 35, 155
Holm, Christen, d. & sk. Tølløse 162
Holm, Christopher, sk. Ølby 146
Holm, Christopher, sp. Elmelunde 102f,
218
Holm, Eschild, kord. & sk. Skælskør 129
Holm, Hans Rasmussen, d. & sk. Sno-
strup 75, 220
Holm, Johs., sk. Køge 145
Holm, Peder Andersen, sk. Freeslev 172
Holst, Christen, sp. Sorø-Pedersborg-
Kindertofte 198
Holst, Jørgen, sp. Blistrup 93
Holst, substitut Tikøb-Hornbæk 90
Holstebro, Peter, sk. Sælsmarke 73
Holzenberg, *se*: Hollensberg, J.
Homann, Peter Jacob, sp. Hammer-
Lundby 80, 214
Homøe, Jens Chr., møller, husbond
Herfølge 187
Horats, romersk digter 77, 90
Hornberg, Frands Blichfeld, d. Ude og
Oppe Sundby 70, 223
Hornberg, Rasmus Nielsen, sk. Lander-
slev 191
Horneman, Johan Wilh., sk. Mårum 93
Horster, Joachim Fred., sp. Sørbymagle-
Kirkerup, sen. Strø 29, 118
Hoster, J.F., lærebogsforfatter 87, 187
Hough, Hans Larsen, d. & sk. Skullelev-
Selsø 193
Howen, Jørgen, d. & sk. Himmelev 40,
100
Husum, Jacob, d. & sk. Ry 194f
Husum, Thomas Peter, sp. Skibby, sen.
Vigersted-Kværkeby 62, 169
Huulbech, Hans, d. Højby 178
Huulbech, Jørgen, d. & sk. Veterslev
171
Huulegaard, Olaus, sp. Egebjerg 177
Hvass, Hans, sp. Jyllinge-Gundsømagle
22
Hvass, Knud Eberhard, sp. Skørpinge-
Fårdrup 27, 132f
Hvidt, Bjørn Chr., d. & sk. Værslø 173f
Hviid, Erik Hansen, d. & sk. St. Fuglede
161
Hytter, Hans, sk. Rode 14, 153f
Høegh, Hans Jørgen Chr., sp. Gentofte
35, 82, 202
Høegh, Peter Chr., d. & sk. Jystrup 168
Høegh-Guldberg, Ove, dansk statsmand
9, 11

Personregister

- Høfding, Jacob Krag, lærer Slagelse latinskole 33
Høfding, Ole, sp. Marvede-Hyllinge 143
Høst, Chr., d. Ubbby 161
Høvring, Peder, sk. Hvidovre 85, 204
Høvsand, Otto Jensen, sk. Højby 148
Høye, Hans, sk. Fjenneslev 197
Høyer, Chr. Fred., ks. & sk. Slaglille 197
Høyer, Christopher Hersleb, sk. Hjertebjerg 218
Høyer, Christopher, sk. Nyord 101
Høyer, Jens Chr., d. Hvidovre 82, 204
Høyer, Jens, sp. Reerslev-Vindinge 39, 121
Høyer, Ole Kempe, sk. Ringsted 170
Haagen, *se:* Howen, J.
Haahr, Daniel, sp. Ll. Heddinge-Havnelev 180
Haar, Niels, sp. Himmelev 40, 100
- I**
Ingvarsen, Thomas, sk. Ørslev under Skoven 196
Ingvordsen, Ole, skoleelev Algestrup 189
Irgens, Mathias, d. & sk. Højrup 181
Ivarsen, Peder Chr., d. Tersløse-Skellebjerg 200
Iversen, *se:* Møller, N.I.
- J**
Jacob Adolph, galning 174
Jacobsen, Andreas, skoleelev Sædder 188
Jacobsen, Jens, forælder Herfølge 187
Jacobæus, Witus, d. & sk. Ganløse 75, 220
Jensdatter, Ane, skoleelev Herfølge 187
Jensdatter, Elisabeth, skoleelev Ringsbjerg 189
Jensdatter, Ellen, kirkegænger Strøby-Varpelev 56
Jensdatter, Sidse, sk. Hans Adolphs kone 117
Jensen, Anders, forælder Herfølge 187
Jensen, Anders, sk. Nr. Vallingerød 163
Jensen, Chr., d. & sk. Ørsted 148
Jensen, Christen, forælder Egøje 188
Jensen, Christen, skoleelev Egøje 188
Jensen, Christen, Vedskølle, forælder Gunderup 188
Jensen, Erik, sk. Herrestrup 177
Jensen, Hans, klager Melby 119
Jensen, Hans, skoleelev Stenstrup 78
Jensen, Jens Eiasas, sk. Bjergsted 174
Jensen, gl. Niels, forælder Åshøje 187
Jensen, Joachim, sk. Førsløv 141
Jensen, Johan Just, sk. Nakke 178
Jensen, Johan, sp. Vr. Marie 227
Jensen, Johs., sp. Karlebo, sen. Frederiksborg-Nr. Herlev 72, 221
Jensen, Jørgen, sk. Havnelev 181
Jensen, Lars, sk. Drøjeberg 199
Jensen, Mads, skoleelev Åshøje 187
Jensen, Niels, forælder Ringsbjerg 189
Jensen, Niels, sk. Alslev 149
Jensen, Peder, sk. Nr. Asmindrup 179
Jensen, unge Niels, husbond Åshøje 187
Jensen, Peder, skoleelev Egøje 188
Jensen, Povel, forælder Egøje 188
Jensen, Simon, Vedskølle, forælder Gunderup 188
Jeppesen, Christen, forælder Ringsbjerg 189
Jessen, Johs. C., lærer, skolehistoriker 15
Jessen, Peter Carl, elev Helsingør latin-skole 90
Johan, Peiter, forælder Svansbjerg 187
Johansdatter, Kirsten, skoleelev Egøje 188
Johansen, Chr., sk. Herlufmagle 112
Johansen, Jens, forælder Ringsbjerg 189
Johansen, Johan Fred., d. & sk. Ulse 153
Johnsen, Hans, sk. Skensved 97
Jonesen, Peder, sk. K. Sonnerup 195
Jonge, Nicolai, sp. Allerslev 76
Jonæsen, Jonas, sk. Bromme 198
Jürgensen, sk. Tune, *se:* Jørgensen, C.
Jæger, Hans Jørgen, sp. Damsholte 104, 219

Personregister

- Jöensen, Peder, forælder Egøje 188
Jørgensen, Andreas, sk. Vemmelev 128
Jørgensen, Chr. Fred., sk. Bukkerup 157
Jørgensen, Christen, sk. Tune 97
Jørgensen, Jørgen Peter, sk. Snesere, sen. Testrup 105, 108
Jørgensen, Lars, sk. Ør. Egesborg 78, 207
Jørgensen, Niels, skoleelev Egøje 188
- K**
Se også: C
Kampman, Peder Ambdi, sk. Torne-mark 141
Kampmann, Henrik, sp. Farum-Værløse 22, 74f, 219
Kamstrup, *se: Camstrup, J.*
Kastrup, Herluf Chr., sk. Vallebro 151
Kastrup, Johs. Matthiesen, sk. Sneslev 141
Keldorph, Chr. Birkerød, sk. Højby 178
Kibsgaard, Christen, sk. Mandemarle 104, 218
Kiep, Søren Gabriel, sk. Æbelnæs 105, 219
Kierulf, Michael Peter, sk. Lynge 197
Kihl, Jørgen, sp. Havdrup-K. Skensved, sen. Ejby-Dalby 39, 62, 146f
Kirchheimer, Johan Jacob, sp. Borre 103, 218
Kirkerup, Rasmus Jensen, d. Eggeslev-magle 27, 129
Kiær, Jacob, sp. Birkerød, sen. Lynge-Uggeløse 72, 222
Kiær, Johs., sp. Torup 26, 119
Kjølholdt, Peder Rasmussen, sk. Drøssel-bjerg 135
Klemp, Jørgen Berger, d. & sk. Vallekilde 175
Klemp, Peder, d. Allerslev 76
Kleve, Johan Henrich, sk. Ramløse 96
Klingenberg, Michael, d. & sk. Hørby 35, 155
Klou, *se: Kløhn, J.P.*
Kløhn, Jens Povelsen, sk. Rådvad, sen. Tjæreby 84, 86, 131
Knudsen, Carl Conrad, d. & sk. Vigersted 169
Knudsen, d. & k. Glim, *se: Hersløw, H.K.*
Knudsen, Ingvord, forælder Algestrup 189
Knudsen, Peter Adolph, sp. Snoldelev-Tune 96
Knudsvig, Christopher, sp. Jystrup-Val-søllille 21, 168
Kofod, Jørgen, sp. Klemensker 63, 224
Kofod, Mads, kap. Rønne-Knudsker 63
Kofod, Niels Pedersen, sk. Svinø 142
Kofoed, sk. Hasle 224
Korn, Johan Georg, sp. Vallensved 139, 142
Kraft, Carl, sp. Sdr. Asmindrup-Granløse 65
Kraft, Peter Lorents, sp. Boeslunde 31
Krag, sk. Ll. Værløse 219
Kraglund, Hans Schack, sp. Herfølge-Sædder 56, 185f
Kreiberg, David, sp. Rørby 44, 160
Krog, Conrad, d. Osted-Allerslev 29
Krog, Johs., sk. Holløse 110
Krol, Jochum, sk., sen. degn Helsinge-Valby 25, 95
Kroll, d. Ledøje-Smørum, *se: Croll, C.*
Kruuse, Lars Pedersen, sk. Sandvig 79, 208
Kruuse, Manderup, sp. Højelse-Lellinge 146
Krøyer, Peder, d. & sk. Høje Tåstrup 113
Kuhr, Michael Johs., sk. Haslev 173
Køhler, Andreas, sp. Køge-Ølsemagle 145
Køhn, Hans P., skoleassistent Hasle 224
Kølholt, *se: Kjølholdt, P.R.*
Kaabe, Jacob Thomassen, d. & sk. Everdrup 105f, 210
Kaare, Mads Hansen, d. Gerlev-Dråby 191
Kaarsberg, Niels Boder, sk. Næsby 135
Kaas, Mogens, sp. Tjæreby-Alsønderup 31, 33, 117

Personregister

L

- Lakier, Peder, sp. Ramløse-Annise 23, 25, 95
- Lampe, Marcus, sp. Aversi-Testrup 38, 107
- Lange, Chr. Olsen, sk. Ladby 139
- Lange, Hans, sp. K. Stillinge 29, 134
- Langemach, Falck Leth, d. Hyllested-Venslev-Holsteinborg 132
- Langemach, Jens Therkel, d. & sk. Rislev 45, 111
- Langhorn, Hans Anker, sp. Pedersker 59
- Langsted, Nicolai, sk. Mern 23
- Langsted, Peder, sk. Gentoft 35, 83, 86, 202
- Larsdatter, Birthe, skoleelev Herfølge 187
- Larsdatter, Kirste, kirkegænger Græse-Sigerslevvester 70
- Larsdatter, Margrethe, Kanderød, skoleelev Sædder 189
- Larsdatter, Mette Marie, skoleelev Stenstrup 78
- Larsen, Anders, soldat, kirkegænger Fensmark-Rislev 111
- Larsen, Daniel, skoleelev Sædder 188
- Larsen, Hans, forælder Søllerup 187
- Larsen, Hans, husbond Herfølge 187
- Larsen, Hans, karl, kirkegænger Havdrup-K. Skensved 97
- Larsen, Hans, sk. Kvislemark 141
- Larsen, Hans, sk. Skørpinge 181
- Larsen, Henrik, skovfoged, forælder Egøje 188
- Larsen, Jens, forælder Egøje 188
- Larsen, Jørgen, skoleelev Sædder 188
- Larsen, Peder, d. & sk. Nr. Dalby 62, 147
- Lassen, sk. Stege byskole 101
- Lassen, sk. Stenlille 199
- Lassen, Clemens Michael, sk. Lynge, sen. d. & sk. Undløse 38, 164f
- Lassen, Jens, sk. Saltøby 139
- Lassen, Ole, d. Skævinge-Gørløse 117
- Lassen, Thøger, d. Vor Frue & sk. Kamstrup 98
- Lasson, Fred. Chr., sp. Sæby-Hallenslev 30, 136
- Laurentzius, Constantin, d. & sk. Hjembæk 158
- Lausteen, sk. Kvanløse 167
- Leegaard, Hans Jørgen, sk. Borre 103, 218
- Leigh, *se*: Leyh, C.D.
- Lemvig, Jacob, sp. Slots Bjergby-Sludstrup 125
- Lerche, Carl. Fred., sk. Venslev 132
- Lerche, Johs., sk. Hyllested 132
- Leth, Jens, sk. Esbønderup 91
- Levin, Marcus, sk. Nærum 84, 203
- Leyh, Chr. Ditlev, d. & sk. Herfølge 57, 185, 187
- Leyh, Frederik, skoleelev Herfølge 187
- Licht, Jens Rasch, d. Melby 30, 119
- Lidøe, Peder Reenberg, d. Egebjerg 177
- Liebe, Niels Christopher, d. Tikøb-Hornbæk 90
- Liebst, Hans, sk. Alsted 197
- Lind, kap. Hyllested-Venslev-Holsteinborg 132
- Lindenblad, Andreas Severin, sk. Broby 197
- Lindenblad, Severin Chr., d. Vemmelev-Hemmershøj 29, 128
- Lindorph, Torben Pedersen, sk. Skudløse 108
- Lindsted, Johan Chr., sp. Høje Tåstrup 35, 112f
- Lintrup, Jens, sp. Magleby-Holtug 64, 181
- Livyn, Ole, sp. Ørsted-Dåstrup 148
- Lorentzen, Nicolai Peter, d. Gladsaxe-Herlev 203
- Lorentzen, Thomas, d. & sk. Magleby 83, 86, 204
- Lottrup, Niels, sk. Veksebo 72
- Lowson, Charlotte Amalie, født Riis, ejer af Basnæs 31
- Lucas, Chr. Albrecht, sk. Tikøb 90
- Ludvigsen, Ludvig, sp. Jyllinge-Gundsømagle 122

Personregister

- Luffe, Hans, d. & sk. Sengeløse 114f
Lund, Anders, sk. Maglebylille 85f
Lund, Andreas, skolemedhjælper Sonnerup 178
Lund, Bjørn Chr., sp. Hellested 64, 179
Lund, Carl Vilh., sp. Slagelse Skt. Peders 31, 127
Lund, Chr. Gottlieb, sk. Hellested 180
Lund, Chr., sk. Sonnerup 178
Lund, Christen, sp. Keldby 217
Lund, d. & sk. Ishøj, *se:* Mortensen (Lund), P.
Lund, Ferdinand Anton, d. & sk. Tystrup 30, 38, 140
Lund, Fred., sp. Ørslev-Solbjerg 23, 30
Lund, Hans Hansen, d. Skørpinge-Fårdrup 27
Lund, Jacob Johan, sp. Stege 100, 216
Lund, Jens, d. Brønshøj-Rødovre 82, 201
Lund, Jens, d. Fanefjord 216
Lund, Johan Christopher, klokker & sk. Slagelse 127
Lund, Johan Jacob, d. Sørbymagle-Kirkerup 29, 133
Lund, Johan Peter, sk. Tisvilde 94
Lund, Johs., sk. Rødovre 201
Lund, Jørgen Sørensen, d. & sk. Asnæs 176
Lund, Niels, sk. Tårnby 85, 205
Lund, Niels Nielsen, søn af N. Lund 205
Lund, Nikolaj, sk. Burup 136
Lund, Ole Henriksen, sk. Hørve 175
Lund, Peder Chr., kap. St. Heddinge-Højrup 61
Lund, Rasmus Jacobsen, d. Terslev-Ørslev 172
Lund, Severin, d. & sk. Sigersted 196
Lund, Svend, d. & sk. Testrup 38, 107f
Lund, Svend, d. Græse-Sigerslevester 21
Lunddorph, Niels Madsen, d. & sk. Rønnebæk 107, 213
Luther, Martin, tysk reformator 13, 43, 48, 50, 55, 59, 79, 87
Lyhman, Andreas, sp. Næstved Skt. Mortens 110
Lynberg, Hans Jensen, d. Rø 63, 225
Lyng, Vilh., d. Ll. Lyngby 118
Lyngbech, Johan, d. Glumsø-Bavelse 109
Lyngberg, d. Rø, *se:* Lynberg
Lyngberg, Niels Pedersen, sk. Ørslev 172
Lyngbye, Hans, kap. Holbæk-Merløse 165
Lyngbye, Lars Chr., sk. Tårnby 184
Lytz, Chr., d. Østermarie 225
Lønberg, *se:* Lynberg, H.J.
Løndal, Bonde, d. Værløse 74
Løvenskiold, Magdalene Charlotte Hevedvig, ejer af Løvenborg 66
Laasbye, Michael, d. Raklev 44
- M**
Madsdatter, Karen, skoleelev Algestrup 189
Madsdatter, Karen, skoleelev Sædder 188
Madsen, Hans, Tessebølle, forælder Gunderup 188
Madsen, Jens Chr., sk. Algestrup 185, 189
Madsen, Mads Hansen, sk. Bisserup 141
Madsen, Niels, forælder Ringsbjerg 189
Madsen, Peder, sk. Tjæreby 99
Mahler, Hans Chr., kap. Rønne-Knudsker 224
Mahler, Jens, sp. Nylarsker 54
Mahler, Lars, sp. Olsker-Allinge 58
Mandrup, Anton Wilh., d. Glostrup 114
Mann, Chr. Rasmussen, sk. Tjørnelunde 137
Manniche, sk. Ølstrup 164
Marcher, broder til M.B. Marcher 43
Marcher, Hans, sp. Olsker-Allinge 225
Marcher, Mads Bohn, kap. Højby, kap. Ibsker-Svaneke 43, 225
Marchman, Mauritz, d. Haraldsted-Allindmagle 55, 169

Personregister

- Marchman, Vilh., d. Vr. Marie 59, 227
Marcussen, Casper, sk. Vangede 83, 202
Mariager, Johan Peter, kap. Lyngge-Ugge-
løse 70
Mariager, Rudolph Moth, sp. Næstelsø-
Mogenstrup 106, 213
Marie Sofie Frederikke, kronprinsesse
11
Marstrand, Jørgen Chr., d. & sk. Sejerø
42, 175
Martensen, Hans Lassen, Sjællands bi-
skop 10f
Martner, Fred. Henrik, sp. Fodby 32,
142
Mathiesen, Jens Chr., landinspektør, sk.
Ringsbjerg 185, 189
Mathiesen, Mathias Jørgen, sp. Ry-K.
Sonnerup 58, 194
Matthiesen, Mads Chr., skoleelev Rings-
bjerg 189
Matthiesen, Matthis, skoleelev Rings-
bjerg 189
Melanchton, Philip, tysk reformator 50
Melbye, Johan Chr., sp. Hasle-Rutsker
224
Melchior, Albert, d. Stenløse-Veksø 22,
73, 221
Meldal, Gert Thomas, sk. Virum 84, 201
Meyer, Chr. Fred., d. & sk. Gadstrup
148f
Meyer, Samuel Johs., d. Tårnby 83, 205
Michaelis, J.D., tysk teolog 42
Modeman, David, sk. Langebæk 79, 207
Mogensdatter, Karen, skoleelev Herføl-
ge 187
Moh, Eiolw Johnsonius, d. & sk. Sæby
30, 136
Mohr, Severin, sk. Lyngby 84, 201
Moldrup, Jens Gelius, d. Dalby-Tureby
153
Moltke, Adam Gottlob greve, ejer af
Bregentved 66
Mondrup, Hans Nielsen, sk. Terslev 172
Monrad, Johan Anton, sp. Røsnæs 46,
159
Morland, Werner Valentin, sk. Torup-
magle 120
Morsleth, Jørgen, d. & sk. Greve 35,
120f
Mortensen (Lund), Peder, d. & sk. Ishøj
113
Mortensen, Andreas, skoleassistent Val-
løby 184
Mortensen, Hans, medhjælper Fårevejle
176
Mortensen, Henrik, skoleelev Egøje 188
Mortensen, Peder, sk. Tersløse 200
Motzfeld, Peter, klokker, kord. & sk.
Ringsted 170
Mouritsen, Rasmus Wolbye, sp. Ferslev-
Vellerup 192
Mozfeld, *se*: Morsleth, J.
Mundorph, *se*: Mondrup, H.N.
Munch, kap. Tårnby (Amager) 83
Munk, Johan Hansen, sk. Brede 84, 201
Musted, Jørgen, d. Fakse 151
Musæus, Daniel, d. & sk. Lyderslev 180
Myhlenfort, Didrik Otto, sk. Spjellerup
150
Müller, Caspar Abraham, sp. Vollerslev-
Gørslev 57, 182
Müller, Cornelius, sp. Kornerup-Svoger-
slev 28, 123
Müller, Jonas, sp. Sæby-Hallenslev 30
Müller, Michael Chr., sp. Lyngby 40, 82,
200
Müller, Michael, sk. Eskilstrup 179
Müller, Nicolai Gottschalck, d. Søllerød-
Hørsholm 40, 82, 202
Müller, Poul Anthoni, d. Pedersker 226
Müller, se også: Møller
Müller, sk. Fodby, *se*: Müllertz, J.H.
Müller, Søren, sk. Måløv 115
Müller, Wulf Christopher, sp. Agersø-
Omø 129f
Müllertz, Johan Henrik, sk. Fodby 142
Münster, Cutzon Michael, sp. Gadstrup-
Syv 148
Münster, Frederik, Sjællands biskop 9
Mynster, J.P., Sjællands biskop 10

Personregister

- Møldrups, *se*: Møldrups, J.G.
Møller, Anders, sk. Kildebrønde 120
Møller, se også: Müller
Møller, sk. Buddinge 85
Møller, Andreas Olsen, sk. Ødemark 198
Møller, Andreas, d. & sk. Reerslev 137
Møller, Casper, sk. Borsholm 91
Møller, Chr. Fred., sk. Torslunde 39
Møller, Christen, sk. Hovby 151f
Møller, Hans Andersen, d. Vallensved 139
Møller, Hans, sk. Mern 79, 208
Møller, Jens, sk. Tybjerg 112
Møller, Jochum Chr., sp. Karrebæk 28
Møller, Johs., sk. Køng 81, 215
Møller, Malthé Chr., elev Helsingør latinskole 90
Møller, Niels Frederiksen, sk. Keldbylille 101f, 217
Møller, Niels Hansen, sp. Blovstrød-Lil-lerød 21
Møller, Niels Ivarsen, sk. Holmstrup, sen. Nordrup 31, 127
Møller, Niels, sp. Jørlunde 70, 222
Møller, Niels, sp. Krummerup-Fuglebjerg 32
Møller, Ole Borch, d. Orø 193
Møller, Peder Nicolai, d. Lyngby 40, 92, 201
Møller, Rasmus, sk. Tjørnemark 101, 216
Møller, Søren Jensen, sk. Stenmagle 199
Møller, Søren, sk. Egøje 185, 188
Møller, Thomas, sp. St. Heddinge-Højrup 61
Mølleschou, Andreas, sp. Osted-Allerslev 29, 196
Mølsted, Jens, sp. Alsted-Fjenneslev 47
Mørch, hjælpepræst Højby 178
Mørch, Hans Hansen, d. & sk. Benløse 170
- N**
Nannested, Fred. Engelhart, kap. St. Heddinge-Højrup 181
Nascou, Mathias, kap. Vordingborg-Kastrup 206
Neergaard, Johan Thomas de, ejer af Ringstedkloster 66
Nicolaisen, Fred., soldat, kirkegænger Fensmark-Rislev 111
Nicolaisen, Søren, sk. Karrebækstorp 142
Nielsdatter, Ane, Vedskølle, skoleelev Gunderup 188
Nielsdatter, Birthe, skoleelev Sædder 189
Nielsdatter, Inger, skoleelev Herfølge 187
Nielsdatter, Karen, skoleelev Herfølge 187
Nielsdatter, Karen, skoleelev Herfølge 187
Nielsdatter, Maren, pige, kirkegænger Havdrup-K. Skensved 97
Nielsdatter, Maren, skoleelev Ringsbjerg 189
Nielsdatter, Mette, skoleelev Sædder 189
Nielsdatter, Sophie, skoleelev Ringsbjerg 189
Nielsen, sk. Sværdborg 81
Nielsen, Bendt, sk. Hammersholt 72
Nielsen, Carl Fred., sk. Høm 171
Nielsen, Carsten, sk. Dragør 86
Nielsen, Chr., skoleelev Åshøje 187
Nielsen, Hans, husbond Herfølge 187
Nielsen, Hans, skoleelev Herfølge 187
Nielsen, Hans, skoleelev Sædder 188
Nielsen, Jacob, skoleelev Egøje 188
Nielsen, Jens, forælder Egøje 188
Nielsen, Jens, skoleelev Herfølge 187
Nielsen, Jens, skoleelev Åshøje 187
Nielsen, Jens, Vedskølle, skoleelev Gunderup 188
Nielsen, Johan, forælder Egøje 188
Nielsen, Lars, skoleelev Sædder 188
Nielsen, Mads, forælder Algestrup 189
Nielsen, Mads, skoleelev Ringsbjerg 189
Nielsen, Niels, forælder Egøje 188
Nielsen, Niels, sk. Karlstrup 98
Nielsen, Ole, skoleelev Herfølge 187

Personregister

- Nielsen, Rasmus, sk. Stubberup 151
Nielsen, Aage, sk. Freeslev 72
Niemand, Johs. Ludv., sk. Skovlunde 115
Niemeyer, August Hermann, tysk pædagog 42
Nissen, Chr. Bülow, sp. Hjembæk-Svinninge 42, 158
Nissen, Emanuel, sk. Solbjerg 138
Nohr, Chr. Valdemar, d. Udby-Ørslev 76, 208
Nonnegaard, Lauritz Melchior, d. & sk. Snoldelev 96
Noorstjerne, Biørn Gudsharsen, d. Tjæreby-Alsønderup 117
Normann, Knud Olufsen, d. Vejlø-Vr. Egesborg 80, 214
Nyegaard, Andreas, sk. Kæderup 154
Nyegaard, Johan Otto sk. Meløse 119
Nyeholm, Christopher, sp. Munke Bjergby-Bromme, sen. Søllerød 60, 202
Nyeholm, Nicolai, d. Karlebo 72
Nyeholm, sk. Meløse, se: Nyegaard, J.O.
Nyrop, Christopher, sp. Vallensbæk 35, 113
Nørbek, Niels, sk. Vr. Egesborg 81
Nørbek, broder til N. Nørbek 81
- O**
- Obenhausen, Conrad Henrik, sk. Vr. Egesborg 214
Olivarius, Jørgen, sp. Asnæs 43, 176
Olrog, Peder, dansk præst Magleby (Amager) 28, 83
Olrog, Seier, sp. Rorup-Glim 148
Oldatter, Anne, Kanderød, skoleelev Sædder 189
Oldatter, Karen, skoleelev Åshøje 187
Oldatter, Leonore, opfostringsbarn, skoleelev Egøje 188
Olsen, sk. Lunderød 162
Olsen, Børge, sk. St. Linde 150
Olsen, Chr., sk. Kelleklinte 162
Olsen, Christen, forælder Egøje 188
Olsen, Erik, sk. Veksø 74, 221
Olsen, Jørgen, Indlukkehus, forælder Egøje 188
Olsen, Mogens, sk. Lynge 71, 222
Olsen, Peder, husbond Svansbjerg 187
Olufsen, Christen, skolemedhjælper Ringsbjerg 185, 189
Orslef, Michael, d. Magleby-Holtug 181f
Ostenfeldt, Hans, sp. Undløse-Søndersted 29, 164
Ostenfeldt, Mathias, d. & sk. Udby 155
Ostenfeldt, Peder, sp. Ll. Hedinge-Havnelev, sen. Spjellerup-Smerup 56, 150
Ovid, romersk digter 210
- P**
- Pahl, Marcus, sk. Hellested 180
Pallesen, Christopher Ernst, sk. Flinterup 200
Paludan, Fred. Holmsted, sp. Strøby-Varpelev 56, 179
Paludan, Johan, kap. Asminderød-Grønholt 72
Paludan, Johan, sp. Fanefjord 217
Panum, Peder, res. kap. Stege 216
Paulus, apostel 102
Pechman, Hans, sp. Sæby-Gershøj 58, 194
Pedersdatter, Ane, skoleelev Gunderup 188
Pedersdatter, Anne, skoleelev Stenstrup 78
Pedersdatter, Bodil, skoleelev Åshøje 187
Pedersdatter, Caroline, skoleelev Egøje 188
Pedersdatter, Johanne, skoleelev Algestrup 189
Pedersdatter, Marie, skoleelev Egøje 188
Pedersen, Chr., sk. Ågerup 162
Pedersen, Claus, sk. Nordrup 170
Pedersen, Hans, sk. Glumsø 109
Pedersen, Hans, skoleelev Egøje 188
Pedersen, Hans, skoleelev Åshøje 187

Personregister

- Pedersen, Isach, sk. Søsnum 74
Pedersen, Kjeld, sk. Tingerup 163
Pedersen, Lars, kirkegænger Strøby-Varpelev 56
Pedersen, Lars, sk. Sandvig, *se*: Kruuse, L.P.
Pedersen, Lars, skoleelev Ringsbjerg 189
Pedersen, Niels, forælder Herfølge 187
Pedersen, Niels, kirkegænger Enderslev-Vråby 61
Pedersen, Ole, kirkegænger Enderslev-Vråby 61
Pedersen, Ole, skoleelev Åshøje 187
Pedersen, Peder, forælder Egøje 188
Pedersen, Peder, medhjælper Røsnæs 159
Pedersen, Thomas, sk. Kastrop 85, 205
Pedersen, Zier, Tessebølle, skoleelev Gunderup 188
Peitersdatter, Karen, skoleelev Herfølge 187
Petersen, Anders, lærer, personalhistoriker 15
Petersen, Fred., sk. Sandby 108
Petersen, Henrich, d. Herlufmagle-Tybjerg 111
Petersen, Henrik, d. & sk. Toksværd 106, 212
Petersen, Johan Chr., sk. Vråby 183
Petersen, Peter, d. Munke Bjergby-Bromme 198
Petersen, sk. Helsingør 89
Petersen, Søren, d. Sandby-Vrangstrup 108
Petresch, Ole Been, d. Birkerød 72
Phister, Joachim Fred., sp. Gierslev 29, 138
Piilegaard, Niels Petersen, sk. Brønshøj 83, 86, 201
Pind, Søren, sk. Stignæs 130
Piper, Johan Peter, d. & sk. Vr. Egede 45, 152f
Place, Edvard de, d. Stenmagle-Stenlille 199
Platou, Chr. Fred., sp. Ør. Egesborg 207
Platou, Michael, kap. Frederiksborg-Nr. Herlev 70, 221
Plenge, Fred., sk. Grønholt 147
Plenge, Johan, sp. Tersløse-Skellebjerg 54
Plochros, Simon Birch, sp. Neksø-Bodilsker 63
Plochros, Simon Chr., sp. Lyng-Bråby 37f, 197
Plum, Claus, d. Bårse-Beldringe 76, 208
Pochsteen, Gregers Olsen, sk. Magleby 182
Pohlman, Hans Peder, sp. K. Hyllinge-Lyngby 194
Pontoppidan, Erik, lærebogsforfatter 13, 228f
Pontoppidan, Hans, sp. Frederiksberg-Hvidovre 82
Poulsen, Hans, Tessebølle, skoleelev Gunderup 188
Poulsen, Morten, kord. & sk. St. Heddinge 181
Poulsen, Zander, Tessebølle, skoleelev Gunderup 188
Povelsdatter, Ane, skoleelev Egøje 188
Prahl, Jacob Peter, sp. Rø, sen. Østermarie 62, 225
Prahl, Samuel, d. Svaneke-Ibsker, sen. Neksø-Bodilsker 59, 226
Prahl, Jacob Nicolai, sp. Skamstrup-Frydendal 157
Pram, Johan Adolf, sk. Ølstykke, sen. Ganløse 75, 220
Prom, Henrik Fred., sp. Slagslunde-Gangløse 74, 220
Prom, Sebastian Laurenberg, sk. Tingjellinge 131
Præstøe, Mathias, sk. Svensmarke 100f
Præstøe, Søren Jacob, skoleassistent, sen. sk. Svensmarke 100f, 216
- ## R
- Rabe, Hans, sk. Højby 148
Raben, Dorothea Magdalene, ejer af Næsbyholm 12, 108f

Personregister

- Raben, Nicolai, sp. Slangerup-Uvelse 70, 223
- Rachlou, Andreas Tamdrup, sp. Snoldelev-Tune 39
- Randers, Christen Nielsen, sk. Skørpinge 133
- Randrup, Enevold, d. & sk. Borup 147
- Randrup, Fred., sk. Arnøje 180
- Randrup, Fred., sp. Bregninge-Bjergsted 36, 174
- Rasmus, husmand, skoleassistent Bjergsted 174
- Rasmussen, Hans, sk. Gerlev 125
- Rasmussen, Jens, karl, kirkegænger Ramløse-Annise 95
- Rasmussen, Jonas, sk. Svaneke 226
- Rasmussen, Nicolaj, sk. Himlingøje 184
- Rasmussen, Niels, sp. Stigs Bjergby-Mørkøv 41, 156
- Rasmussen, Peder, elev Snesere 105
- Rasmussen, Peder, forælder Ringsbjerg 189
- Rasmussen, Peter, sp. Herslev-Gevninge 40, 124
- Rasmussen, Thomas, sp. Grevinge 43, 87, 176, 188
- Rasmussen, Tønnes, bondekarl, kirkegænger Jungshoved 76
- Rasse, Johanne Maren, gift med sk. C.R. Mann 137
- Rathenburg, Jørgen Albrecht, sp. Lyderslev-Førslev 64
- Rathman, Carl Fred., sk. Søstrup 165
- Rebeck, Laurids, d. Strøby-Varpelev 56, 179
- Reeberg, Emanuel, sk. Slotsbjergby 125
- Reenberg, Frants, sp. Præstø-Skibinge 21, 76
- Reenberg, Morten Schmidt, d. Fanebjerg 104
- Reersløw, Berthel Laurentius, d. Damsbolte 104, 219
- Rehling, Andreas Johan, sp. Egebjerg, sen. Frederiksborg-Herlev 37, 70
- Reimer, Daniel Gottwalt, sp. Karise-Alslev 60
- Reimer, Jochum Ditlev, d. Haslev-Freelev 55, 172
- Reimer, Just, sp. Ågerup-Kirkerup 121
- Reinart, Chr., sk. Skelby 110
- Reingaard, Jens, sp. Sdr. Jernløse-Søstrup 165
- Reis, Andreas Chr., sk. Ravnsnæs 73
- Reisen, Johan Willh., d. & sk. Karlslunde 98
- Resen, Lauritz, d. Gladsaxe-Herlev 82
- Reventlow, Ditlev greve, overkammerherre 9
- Rhoed, Henrik Larsen, sk. Sprove 105
- Rhuud, Johan Hugo, d. & sk. Jyderup 157f
- Riber, Hans, sk. Hjertebjerg 103
- Riber, Søren Albertsen, d. Elmelunde 103, 218
- Riis, Christen Engel, sk. Søsund 221
- Riis, Lars Chr., sk. Brederød 120
- Riis, Peder, sk. Stenløse 74f, 221
- Robertsen, Chr., sk. Maglebylille 205
- Rochow, Frid. Eberhard von, lærebogsforfatter 87, 188
- Roland, Fred. Johansen, sk. Rejnstrup 110
- Rorslev, Mathias, sk. Vindehelsing 135
- Rosenkilde, Bolle, sk. Ammindrup 95
- Rosenkilde, Hans, sp. Kongsted 64, 152
- Rossing, Hans Jespersen, sk. Bjerre 130
- Rost, Henrik, sk. Øverød 40, 84, 86, 203
- Rosted, Jacob, ejer af Billesborg 97
- Rostrup, Carl Chr., d. Borre 103, 218
- Rothe, Tyge, lærebogsforfatter 87, 187
- Ruberg, Peder Madsen, sk. Hvessinge 114
- Rugaard, Peter, d. Græse-Sigerslevvester 70, 223
- Ruhe, Johan Chr., sk. Vig 179
- Runckel, Fred. Chr., sk. Hammer 80
- Ryberg, Niels, købmand, godsejer 215
- Rydal, Nicolai, sk. Damme 104, 217
- Ræbek, Knud, sk. Dageløkke 73

Personregister

- Rødberg, Axel, sp. Ferslev-Vellerup 58
Røhr, Chr., sk. Dåstrup 148
Røhr, Peter Otto, sk. Strøby, sen. St. Heddinge 179, 181
Rørbye, John, sp. Ubby 36, 161
Rørvig, kap. Sæby-Hallenslev 30
Røst, *se*: Rost, H.
- S**
- Samuelsen, Christen, sk. Solrød 98
Sandal, Henrik Paulin, forfatter, sp. Magleby (Møn) 55, 103
Sandbech, Jørgen Jensen, d. & sk. K. Hvalsø 195
Sandberg, Jochum, d. Kregme-Vinderød 120
Sandrue, Ivar Boeslund, sk. Gryderup 126
Satler, Johan Jacob, sk. Gladsaxe 40, 84, 86, 203
Saur, sk. Ordrup 164
Saxtorph, Ole Chr., sp. Pedersker 226
Saxtorph, P., lærebogsforfatter 228
Schack, Fred. Chr. greve, ejer af Giesegård 66
Schack-Rathlou, Joachim Otto, kancellipræsident 11
Schade, Morten, sk. Vivede 151
Schaltz, Peder, sp. Herstederne 22
Scheby, Alexander, sp. Helsingør 89
Schieving, Johs., sk. Tømmerup 85f, 205
Schive junior, Peter, sp. Græsted-Mårum 92f
Schive senior, Jens Hou, sp. Græsted-Mårum 93f
Schjønning, Laurits, sk. Ude Sundby 71, 223
Schmidt, Niels Chr., sk. Dysted 106, 212
Schmith, Peder, sp. Præstø-Skibinge 209
Schmitto, Fred. Carl, hollandsk sp. Magleby 83, 204
Schor, Anthoni Christian, d. Olsker-Allinge 225
Schou, Hans Jørgen, d. & sk. Røsnæs 158
Schou, Johs., sk. Jørlunde 71f, 222
Schou, Niels, sp. Havrebjerg-Gudum, sen. Esbønderup-Nødebo 30, 92
Schou, Peter Neergaard, sp. Ørsløv-Bjerre 130
Schouboe, Chr., sp. Skullelev-Selsøe 53
Schourup, Peder, sp. Udby 155
Schousboe, Hans, sp. Dalby-Tureby 153
Schousboe, Peter, sk. Dalby 154
Schousbølle, Svenning, sk. Hårlev 184
Schreiber, Andreas Reinhard, sp. Skt. Ibs-Skt. Jørgensbjerg 99
Schreiber, Jens Reinhard, kord. & sk. Holbæk 166
Schrøder, Ambrosius Henriksen, sk. Hallenslev 136
Schrøder, Christopher, sp. Søborg-Gilleleje 23, 26, 91
Schrøder, Johs., sk. Græsted 93
Schultz, Christopher, domprovst Roskilde 123
Schultz, Samuel Andreas, sk. Kvanløse, sen. d. & sk. Sr. Asmindrup 54, 166
Schurmann, Andreas Hugo, sk. Herluf-lille 112
Schydt, Christen, kord. & sk. Korsør 128
Schydtz, Chr. Ludv., d. & sk. Kongsted 152
Schyt, sk. Kvanløse, *se*: Schultz, S.A.
Schütz, Chr. Ludvig, ejer af Basnæs 31
Schønback, Johs., sk. Krabbedam 192
Schønning, Jørgen Leth, sp. Kalvehave 77, 206
Sebbelow, Christopher Valdemar, sp. Glumsø-Bavelse 44, 109
Seest, Christen Hansen, sk. Ll. Heddinge 181
Selmer, Peter, kord. & sk. Stege 100, 216
Sepstrup, Iver, sp. Snostrup 74, 220
Simonsen, Jens, Vedskølle, skoleelev Gunderup 188
Simonsen, Johan Christoffer, sk. Herstedøster 114
Sinding, Leimer, sk. Egebjerg 37, 177
Sinding, Morten, sk. Eskebjerg 174

Personregister

- Sinding, Poul Chr., sp. Skullelev-Selsø 53
Siøe, Mourits Jacob, sk. Farum 75, 219
Smith, Edvard Tileman, sp. Vetterlev-Høm 64
Smith, Eiler Christopher Kaasbøll, d. & sk. Bregninge 174
Smith, Hans Larsen, d. Magleby 103
Smith, Johan Christopher, d. & sk. Magleby 103f, 217f
Smith, Jørgen Jensen, d. & sk. K. Såby 195
Smith, Lucas Kaae, sp. Kvislemark-Fyrendal 141
Smith, Morten, sp. Ringsted-Benløse 170
Smith, Peder, kap. Sorø-Kindertofte-Pedersborg, sen. sp. Blovstrød-Lillerød 32, 72
Smith, Peder, sp. Holbæk-Merløse, sen. Mern 41, 77, 207f
Smith, Peder, sp. Sejserø 42
Smith, Troels, sp. Holbæk-Merløse 165
Sokrates, græsk filosof 47, 50
Sommer, Henrich, sk. Svinninge 42, 158
Sommer, Lauritz Nielsen, d. Spjellerup-Smerup 56, 150
Sommer, Peder, sp. Nyker 63, 224
Sparre, Pontus David, sk. Holtug 182
Sparre, Svend Chr., d. Ølsted 118
Spleth, August Vincens, kap. Mern 207f
Spleth, Jeremias, d. Ør. Egesborg 76, 207
Spliid, Jens, d. & sk. Gørslev 57, 182f
Starup, Fred. Chr. Ditlev, d. & sk. Svalterup 161
Starup, Severin Wincentz, sk. Svebølle 173
Steenberg, Schack August, sp. Gerlev-Dråby 57, 190f
Steenberg, Thias Martin, d. & sk. Kyndby 191
Steenloos, Fred., sp. Udby 41
Steenlos(ius), Chr. Carl, sk. Bistrup 142
Steenstrup, Søren Hansen, d. & sk. Kirkerup 121f
Stephansen, Johs. Jacob, elev Slagelse latinskole 128
Stephensen, Christen, sk. Østed 196
Stephensen, Johan, sk. Rødovre 83
Stephensen, Michel, sk. Vollerslev 183
Stiernholm, Niels, d. & sk. Årby 160
Storm, Lorentz, d. Ll. Heddinge-Havnelev 56, 180
Stoud, Otto Ludvigsen, rektor Vordingborg latinskole 210
Stray, Ole, d. Svaneke-Ibsker 225
Strejt, Johan Peter, sk. Sværdborg 216
Stribolt, Niels, sk. Svinø 81, 215
Struensee, J.F., statsmand 9
Sturm, C.C., lærebogsforfatter 87, 187
Støcken, Hans Chr. von, sk. Krogstrup 192
Størchel, Fred., sk. Karise 149
Staal, Johan Peter, sp. Bårse-Beldringe 209
Staal, Jonas, sk. Tuse 154
Staal, Peder, d. & sk. Nr. Jernløse 54, 166f
Suhr, Kield Berenth, organist & sk. Vordingborg 79
Suhr, Niels Rudolph, kap. Kalundborg 44, 160
Sundt, Peter Anthon, sk. Frydendal 157
Svaning, Mads, d. Fyrendal-Kvislemark 141
Svella, Christopher Bluhme, sk. Løve 138
Svella, Salomon Thollesen, kord. & sk. Kalundborg 160
Svella, Tolle Salomonsen, d. & sk. Havrebjerg 134
Svendsen, Niels, elev Blistrup 93f
Svendsen, Peder, d. Kyndby-Krogstrup 62
Svendsen, Rasmus, sk. Kragerup 138
Svendsen, sk. Torslunde 114
Svendsen, sk. Tåstrup-Valby 113
Svitzer, Peder Jochumsen, sk. Bagsværd 84, 203

Personregister

Søeborg, Peter, sp. Hagested-Gislinge
35, 155

Sørensen, Hartvig, sk. Annise 96

Sørensen, Jens, forælder Åshøje 187

Sørensen, Lorentz, sk. Veddinge 176

Sørensen, Niels, sk. Haraldsted 169

T

Tack, Zacharias, sk. St. Heddinge 61

Tamstorff, Chr., skolemedhjælper Asnæs
176

Taur, Morten, kord. & sk. Slangerup 71,
223

Tautenberg, Ditlev Chr., d. Strø 118

Teilman, Hans, sp. Tølløse-Ågerup 29,
162

Teilman, Peter, sp. Tåstrup-Ugerløse 58,
163

Terkelsen, Søren, sk. Skovskolen 191

Textor, Poul Danckel, sk. Eskilstrup 152

Thanch, Fred. Lytchens, sp. Skælskør
27, 129

Thomsen, Jens, d. Ørslev-Solbjerg 138

Thorn, Knud Peter, d. Jungshoved 76,
209

Thornam, Fred. Danefærd Trane, sk.
Haldagermagle 140

Thornam, Fred., sp. Sandby-Vrangstrup
46, 108

Thornam, Jacob, sp. Ørslev-Bjerre 29

Thornam, Søren, sk. Haldagerlille 140

Thorsøe, Chr., sp. Skibby 192

Thuesen, Niels, forælder Ringsbjerg 189

Thulla, *se:* Tulle, J.L.

Thun, Nicolai, d. Gimlinge 133

Thye, Mathias, kap. Sæby-Hallenslev 30

Tiørnlund, sk. Roskilde 99

Toftegaard, Hans Adolph, sk. Stensby
79, 207

Togsverd, Jørgen Sandby, d. Klemensker
63, 224

Top, Diderik, sp. Slagelse Skt. Mikkels
124

Topp, Thomas Nicolai, d. Lynge-Uggerløse
70, 222

Torkelsen, *se:* Terkelsen

Toxverd, *se:* Togsverd, J.S.

Transe, Chr., sp. Rønne-Knudsker 63,
224

Treschow, Niels, rektor Helsingør latin-
skole 90

Tryde, Holger, sp. Fensmark-Rislev 45,
111

Tryde, Just Adam, sp. Gimlinge 133

Tscherning, Johan Henrik, sp. Sdr.
Asmindrup-Grandløse 166

Tuchsen, Arent Henrik, sk. Vordingborg
206

Tuchsen, Fred., sk. Rungsted 83, 86

Tulle, Jens Larsen, d. Farum 74, 219

Tune, Anne Cathrine, gift med sk. Hans
Albrecht(sen) 81

Tuxen, sk. Rungsted, *se:* Tuchsen, Fred.

Tvede, Jens, sp. Bårse-Beldringe 23, 33,
76

Tømmerup, Jens, d. & sk. Føllenslev 42,
174f

Tønnesen, Tønnes, sp. Havdrup-K.
Skensved 97

U

Unger, Peder, d. Lidemark-Bjæverskov
182

Ursin, Chr., sp. Kyndby-Krogstrup 62,
191

Ursin, Nicolai Henrik, sp. Tersløse-Skel-
lebjerg 54, 200

Ussing, Henrik, kap. Ringsted-Benløse
23, 60

V/W

Wahlbohm, Jacob, sk. Torslunde 156

Walter, Immanuel, sp. Stenmagle-Sten-
lille 199

Wandal, Hans, sp. Græse-Sigerslevvester
223

Vasmer, Cort, sp. Sorterup-Ottestrup
127

Wedel, Jens Daniel, sp. Gyrstinge-Flin-
terup 199

Personregister

- Wedel, Lago Mathias, sp. Everdrup 105, 210
- Wedel-Jarlsberg, Fred. Wilh. greve, ejer af Ravnstrup 110
- Wederkinck, Lambert, d. & sk. Valløby 184
- Wedsberg, *se*: Wesberg
- Wedseltøft, Jørgen, sp. Værsløv-Jordløse 42, 173
- Weeche, Alexander, sk. Næstelsø 213
- Wegner, Hans Nielsen, d. & sk. Gierslev 29, 138
- Weiberg, Peder Pedersen, sk. Viby 149
- Weinhof, Jørgen, birkedommer, sk. Gislinge 156
- Weinrich, Johan Martin, sp. Frederiksberg-Hvidovre 28
- Weinrich, Jonathan, sk. Hammermøllen 91
- Weis, Andreas Jørgensen, sk. Lundby 81, 214
- Weisman, Johan, sk. Høsten 154
- Vejle, Jørgen Chr., sp. Føllenslev-Særslev 42
- Wellejus, Bernhard Preen, sp. Næsby-Tyvelse 108
- Wellejus, Poul, sp. Herlufmagle-Tybjerg 38, 111
- Wellerup, Niels Nicolai, sp. Niløse 164
- Werdelin, Ole, d. & sk. Lellinge 146
- Werdelin, sk. Munke Bjergby 199
- Wesberg, Chr., d. Gentofte 82, 202
- Westengaard, Fred. Ludv., cand.theol. 215
- Westengaard, Jens, sp. Sværdbog 20, 80, 215
- Westengaard, Otto, søn af J. Westengaard og sen. sp. Kundby 21, 156
- Westengaard, Fred., sp. Brønshøj-Rødovre 201
- Westengaard, Jørgen Lykke, sp. Odden 36f, 178
- Westengaard, Peter Oluf, sk. Nr. Herlev 71, 221
- Weyle, Iver Hansen, d. & sk. Soderup 163
- Whitte, *se*: Witte, J.S.
- Wibe, Jacob Tharnovius, d. & sk. Frederiksberg 85, 204f
- Wielsgaard, Hans, sp. Alsted-Fjenneslev 197
- Vieth, Immanuel Gerhard, sp. Sønderup-Nordrup 26f
- Vieth, Levard Chr., sp. Sønderup-Nordrup 27, 126
- Wiberg, S.W., præst, personalhistoriker 15
- Wiiberg, *se*: Weiberg, P.P.
- Wildgaard, Holger Andreas, d. Krummerup-Fuglebjerg 140
- Wildt, Johan Jørgen, d. Lyng-Broby 38, 197
- Wincentz, Berthel Jacobsen, d. & sk. Hagedsted 35, 155
- Windekilde, Dionsius, sp. Køng 80, 215
- Winsløv, Chr., sp. Poulsker 226
- Winsløv, Jacob, d. Finderup 29, 137
- Winsløv, Laurits, sp. Niløse 58
- Winther, Chr. Henriksen Luja, sk. Vedbysønder 127
- Winther, Daniel, sp. Haslev-Freeslev 55, 172
- Winther, Iver Fred., d. & sk. Sæby 194
- Winther, Niels Chr., d. Sorterup-Ottestrup 127
- Virgilius, romersk digter 77
- With, Nicolaj, sk. Bjæverskov 182
- With, Niels Rudolph, sp. Tårnby 83
- Witte, Johan Severin, sp. Åkirkeby 59
- Witte, *se*: With, N.
- Wognsen, sk. Venslev 192
- Wognsen, Jacob Nielsen, d. & sk. Sr. Jernløse 165
- Wohnsen, *se*: Wognsen, J.N.
- Voigt, Christen, d. Odden 178
- Voigt, Hans Chr., d. Jørlunde 70
- Volchersen, Abraham, kap. Helsingør Skt. Olai 89f
- Volchersen, Adam Vilhardt, elev Helsingør latinskole 90

Personregister

- Woldbye, Johan Peter, d. & sk. Viskinge 173
- Woldsgaard, Michael, d. Kastrup & sk. Neder Vindinge 77, 215
- Wording, Hans, d. & sk. Jersie 97
- Worm, Søren, sk. Dyrlev 78, 209
- Worsøe, Arrild Friis, sp. Roskilde Vor Frue 41, 98
- Wulf, sk. Ll. Værløse 75
- Wulf, Peter Lorents, sp. Enderslev-Vråby 183
- Wulf, Peter Rudolf, lærer Vordingborg latinskole 211
- Wulf, Samuel, sk. Smørum 115
- Wulfsberg, Johan Peter, d. Førslev 140
- Würtzel, Chr., d. & sk. Ølsemagle 145
- Würtzel, Valentin, sp. Græse-Sigerslev-vester 21
- Wædeleé, Søren, sp. Tystrup-Haldagerlille 30, 140
- Wøldike, Andreas, sp. St. Heddinge-Højrup 181
- Wøldike, Peder, prof., rektor Slagelse latinskole 33
- Waarum, Hans Peter, hjælpepræst Damsholte (?) 219
- Z**
- Zahle, Chr. Gottlieb, sp. Vemmetofte 150
- Zandersen, Povel, Tessebølle, forælder Gunderup 188
- Zeuthen, Oluf Foss Jensen, d. & sk. Stigs Bjergby 156
- Ziersen, Frederik, forælder Ringsbjerg 189
- Ziersen, Peder, Tessebølle, forælder Gunderup 188
- Zimmer, Jacob Andreas, sk. & ks. Allerslev 78, 80, 208
- Zofman, Alexander, sp. Enderslev-Vråby, sen. Karise-Alslev 61, 149
- Zuschlag, Johs., sp. Haraldsted-Allindmagle 55, 168f
- Ø**
- Ørbech, Chr., d. & sk. Rørvig 177
- Ørbech, Ole Pedersen, sk. Omø 130
- Ørslef, *se*: Orslef, M.
- Ørsted, Jacob Albert, sp. K. Helsingør Drøsselbjerg 26
- Østerild, Niels, sp. Orø 57
- Å**
- Aagesen, d. & sk. Ferslev, *se*: Aagaard, S.
- Aagesen, Hans, sk. Ågerup 122
- Aagesen, sk. Ferslev 222
- Aagesen, Svend, sk. Herringløse 123
- Aagaard, Jens Palæmon, sp. Skt. Ibs-Skt. Jørgensbjerg 40
- Aagaard, Jens, d. K. Stillinge 134
- Aagaard, Søren, d. & sk. Ferslev 192
- Aagaard, Øve, sp. Butterup-Tuse 41, 154
- Aarsløw, Niels Chr., sk. Vallensved 139

